

Nr 276.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.; given Stockholms slott den 17 maj 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att dels antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 26 juni 1933 (nr 391) angående mjölkavgift;
- 2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;
- 3) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete;
- 4) förordning angående avgift för smör, som användes för framställning av grädde;

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
om fortsatt giltighet av förordningen den 26 juni 1933 (nr 391)
angående mjölkavgift.

Härigenom förordnas, att förordningen den 26 juni 1933 angående mjölkavgift med däri genom förordningarna den 7 juni 1935 (nr 278) och den 30 juni 1936 (nr 417) gjorda ändringar skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1940 tills vidare till och med den 30 juni 1941.

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279)
angående slaktdjursavgift.

Härigenom förordnas, att förordningen den 7 juni 1935 angående slaktdjursavgift skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1940 tills vidare till och med den 30 juni 1941.

F ö r s l a g

till

F ö r o r d n i n g

**om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369)
angående utförselbevis för råg och vete.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 11 juni 1937 angående utförselbevis för råg och vete skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 september 1940 till och med den 31 augusti 1941.

F ö r s l a g

till

F ö r o r d n i n g

**angående avgift för smör, som användes för framställning av
grädde;**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den, som av smör framställer grädde för annat ändamål än för förbrukning i eget hushåll, skall enligt vad nedan stadgas härför erlägga särskild avgift.

Den, som använder smör på sätt i första stycket sägs, benämnes i denna förordning tillverkare.

2 §.

Avgift för sådan tillverkning, som i 1 § avses, utgår med det belopp som Kungl. Maj:t bestämmer, dock med högst en krona 50 öre för varje vid tillverkningen använt kilogram smör. Avgiften utgör lägst 50 kronor för varje hel eller påbörjad kalendermånad, under vilken tillverkningen bedrives.

3 §.

Den, som ämnar använda smör för framställning av grädde till avsalu, skall därom göra skriftlig anmälan till kontrollstyrelsen. Anmälningsskyl-

digheten skall, där sådan tillverkning bedrives vid tiden för denna förordnings ikraftträdande, fullgöras utan dröjsmål och i annat fall innan tillverkningen tager sin början.

4 §.

Tillverkare är pliktig att över sin tillverkning föra tillverkningsbok enligt av kontrollstyrelsen meddelade anvisningar.

5 §.

Tillverkare skall för varje kalenderkvartal upprätta och senast å femtonde söckendagen efter kvartalets utgång till kontrollstyrelsen avlämna en på tro och heder avgiven deklaration angående den myckenhet smör, som under kalenderkvartalet av honom använts för ifrågavarande ändamål.

Där så finnes påkallat, må kontrollstyrelsen ålägga viss tillverkare att avlämna sådan deklaration för kortare tid än kalenderkvartal.

6 §.

Tillverkares skyldighet att avlämna deklaration upphör, sedan skriftlig anmälan om tillverkningens upphörande och dagen därför ingivits till kontrollstyrelsen. Dock skall deklaration avlämnas för den deklarationsperiod, under vilken tillverkningen upphört.

7 §.

Tillverkare skall samtidigt med deklarationens avlämnande erlægga den avgift, som skall utgå för den i deklarationen upptagna kvantiteten smör.

Avgiften erlägges genom insättning å statsverkets checkräkning i riksbanken för kontrollstyrelsens räkning eller å kontrollstyrelsens postgiro-konto.

8 §.

Där så finnes påkallat, må kontrollstyrelsen ålägga viss tillverkare att ställa säkerhet för avgiften till belopp, som kontrollstyrelsen prövar erforderligt. Ställes ej vid anfordran sådan säkerhet, må kontrollstyrelsen meddela tillverkaren förbud tills vidare, till dess säkerhet ställts, att använda smör för framställning av grädde till avsalu.

Försummar tillverkare att inbetala avgift, som det enligt 7 § åligger honom att erlægga, må avgiften på framställning av kontrollstyrelsen utmätas.

9 §.

Överinseendet å kontrollen, att avgift behörigen erlägges, handhaves av kontrollstyrelsen.

Tillverkare är pliktig att för tillsyn bereda kontrolltjänsteman, närhelst han det påfordrar, tillträde till samtliga för tillverkarens rörelse använda lokaler, att meddela kontrollstyrelsen eller kontrolltjänsteman alla be-

gärda upplysningar angående inköp och förbrukning i rörelsen av smör samt att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som kontrollstyrelsen för erhållande av en betryggande kontroll över avgiftens behöriga erläggande meddelar, ävensom de anvisningar, som kontrolltjänsteman i enlighet med kontrollstyrelsens föreskrifter kan komma att lämna.

Tillverkare, som enligt lag är skyldig föra handelsböcker, åligger därjämte att vid anfordran hålla dessa med tillhörande handlingar tillgängliga för kontrolltjänsteman.

10 §.

Den, som tillverkar eller försäljer maskiner, som kunna användas för framställning av grädde ur smör, är pliktig att på anfordran av kontrolltjänsteman lämna denne uppgift om gjorda försäljningar av dylika maskiner.

11 §.

Granskning av deklARATIONER, som enligt denna förordning avgivits, må ej verkställas av annan än kontrollstyrelsen eller kontrolltjänsteman. DeklARATIONERNA skola tillhandahållas dem, som i och för sin befattning böra därav erhålla del. I övrigt må deklARATION icke vara för någon tillgänglig utan att den, som avgivit deklARATIONEN, medgivit dess offentliggörande; dock må deklARATIONER, på sätt Kungl. Maj:t förordnar, för statistisk bearbetning utlämnas till ämbetsmyndighet eller tjänsteman, åt vilken Kungl. Maj:t uppdragar utförandet av sådan bearbetning.

12 §.

Den, som utan anmälan, varom i 3 § sägs, eller i strid mot förbud, som avses i 8 § första stycket, använder smör för framställning av grädde till avsalu, straffes med dagsböter och skall, där avgift för det smör, som av honom använts, icke erlagts, tillika förpliktas utgiva avgiften.

13 §.

Den, som underlåter att inom föreskriven tid avgiva deklARATION, böte från och med tjugufem till och med trehundra kronor; och må kontrollstyrelsen förelägga den uppgiftspliktige lämpligt vite.

14 §.

Har någon uppsåtligen antingen underlåtit att i bok, deklARATION eller annan handling, som tjänar till ledning vid fastställandet av avgift, lämna eller införa uppgift, som bort lämnas eller införas, eller ock i handling, som nu sagts, lämnat eller infört oriktig uppgift, och har därav föranletts att avgift utgått med mindre belopp än som bort utgå, böte högst fem gånger det belopp, som genom det oriktiga förfarandet undandragits. Vid synnerligen försvärande omständigheter må till fängelse i högst sex månader dömas.

Har någon, med påföljd som i första stycket sägs, genom grov vårdslöshet gjort sig skyldig till förfarande som där avses, vare straffet böter, högst två gånger det belopp, som genom det oriktiga förfarandet undandragits.

15 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse vad honom enligt 9 eller 10 § åligger, straffes med böter högst trehundra kronor, och må kontrollstyrelsen förelägga vederbörande lämpligt vite.

16 §.

Tjänsteman, vilken på grund av sin befattning med ärende, som i denna förordning avses, erhållit del av deklaration eller tillverkares bokföring, må ej i vidare mån än hans tjänsteutövning fordrar yppa vare sig innehållet i sådan deklaration eller annat tillverkares affärsförhållande, varom han därvid erhållit kännedom. Den häremot bryter vare underkastad ansvar såsom för tjänstefel. Gör annan än tjänsteman sig skyldig till förseelse, som nu sagts, straffes med dagsböter.

Den, som på grund av sådant förordnande om statistisk bearbetning av deklarationer som i 11 § sägs, erhållit del av deklaration, må ej utom tjänsten yppa något av deklarationens innehåll. Vid överträdelse härav vare den skyldige förfallen till ansvar, som i första stycket stadgas.

17 §.

Fullgöres icke ordentligen skyldigheten att hålla bokföring, som i 4 § avses, och är förseelsen ej straffbar enligt annat författningsrum, straffes tillverkaren med dagsböter.

18 §.

Förseelse, som avses i 15 §, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av kontrollstyrelsen.

Förseelse, varom i 16 § förmäles, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

Böter eller viten, som utdömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

19 §.

Kungl. Maj:t äger meddela de ytterligare föreskrifter, som kunna befinnas erforderliga för tillämpningen av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1940.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, frågan om åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område och angående landets försörjning med fettämnen samt anför därvid:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under punkterna 109 och 110 i nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1940/41 beräkna dels till Avsättning till fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor, dels till Avsättning till jordbrukets prisregleringsfond ett förslagsanslag av 100 kronor, dels ock till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 60,000,000 kronor.

Statens livsmedelskommission har framlagt förslag dels i skrivelse den 26 april 1940 om prisreglerande åtgärder på ifrågavarande område och dels i skrivelse den 8 mars 1940 angående reglering av landets försörjning med fettämnen.

Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t dessa förslag.

Översikt över hittills vidtagna åtgärder.

Mjölkg regleringen. Enligt förordningen den 26 juni 1933 (nr 391) angående mjölkavgift, vilken ändrats genom förordningarna nr 278/1935 och 417/1936 och gäller till och med den 30 juni 1940, skall, där Kungl. Maj:t så förordnar, för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för mjölk och mejeriprodukter upptagas avgift å inom riket saluförd mjölk och grädde ävensom, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, å mjölk, som kommer till användning för beredande hos mjölkproducenten av smör eller ost för avsalu. Avgiften må utgå med högst 3 öre per kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde och skall erläggas, såvitt fråga är om avgiftspliktig vara, som av mjölkproducent levereras till mejeri eller mjölkhandlare, av den, som från mjölkproducenten mottagit varan, samt beträffande annan avgiftsplik-

tig vara av mjölkproducenten. Underlåter innehavare av mejeri eller mjölkhandlare att erlägga mjölkavgift, kan avgiftsskyldigheten under viss förutsättning överflyttas å mjölkproducenten. Kungl. Maj:t äger från avgiftsskyldighet medgiva undantag, där så finnes skäligt med hänsyn till ringa produktion eller andra förhållanden. Vidare må, då särskilda förhållanden därtill föranleda, mjölkavgift kunna efterskänkas enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Inflytande avgiftsmedel skola enligt av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter användas för förut angivna ändamål.

I kungörelsen den 20 juni 1935 (nr 362) med tillämpningsföreskrifter till förenämnda förordning, vilken kungörelse ändrats genom kungörelserna nr 472/1936 och 447/1938, hava givits närmare bestämmelser angående, bland annat, grunderna för mjölkavgiftens utgörande, ordningen för dess fastställande, erläggande och indrivning samt beträffande restitution, avkortning, avskrivning och efterskänkande av sådan avgift ävensom rörande kontroll över avgiftens utgörande och avgiftsmedlens förvaltning.

Genom kungörelser den 30 juni 1937 (nr 656), den 30 juni 1938 (nr 448) och den 22 juni 1939 (nr 399) har Kungl. Maj:t för tiden till och med den 30 juni 1940 förordnat om upptagande av mjölkavgift med undantag för vissa särskilt angivna områden i riket. Mjölkavgift utgår för inom riket saluförd mjölk och grädde samt för mjölk, som kommit till användning för beredande hos mjölkproducent av smör eller ost för avsalu, därest producenten för sådant ändamål av egen produktion eller eljest använder minst 3,000 kilogram mjölk i månaden. Avgiften har under tiden 1 januari—30 april 1938 utgjort 1 öre för kilogram, under tiden därefter till och med den 30 juni 1938 1.5 öre för kilogram och under återstoden av 1938 2 öre för kilogram. Under tiden 1 januari—30 juni 1939 var avgiften 1 öre för kilogram samt därefter till årets slut 2 öre. Från och med den 1 januari 1940 tills vidare är avgiften bestämd till 1.5 öre för kilogram. Uppbörderna handhaves under kontroll av statens livsmedelskommission av svenska mejeriernas riksförening u. p. a., som även omhänderhar förvaltningen av inflytande medel.

Enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, vilken ändrats genom förordningen nr 474/1937, äger Kungl. Maj:t förordna om uttagande av accis å margarin, konstister, matolja, annat ersättningsmedel för smör eller flott än något av de förut nämnda samt fettemulsion; dock endast beträffande vara, som levereras intill utgången av juni månad 1940. Accisen må utgå med högst 60 öre för kilogram av varans nettovikt. Från och med den 27 september 1936 har accis utgått å följande varor, nämligen margarin, konstister, hållande mera än en procent vatten, samt sådan vara, som nyss betecknats såsom annat ersättningsmedel för smör eller flott, förutsatt att varan håller mera än en procent vatten. Från och med den 15 december 1938 utgår accis även å ersättningsmedel, som håller mindre än en procent vatten men till konsistensen är smör- eller isterliknande samt från och med den 1 juli 1939 även å fettemulsion. Accisens belopp har utgjort för varor som levererats under tiden 27 september 1936—27 juli 1937 30 öre för kilogram, under tiden 28 juli—8

december 1937 40 öre för kilogram, under tiden 9 december 1937—30 juni 1939 45 öre för kilogram, under tiden 1 juli 1939—8 februari 1940 60 öre för kilogram samt från och med 9 februari 1940 55 öre för kilogram. Accisen å fettemulsion har från den 1 juli 1939 utgått med 10 öre för fettemulsion med en fetthalt av högst 17 procent samt med 25 öre för fettemulsion med högre fetthalt. I samband med förordnanden beträffande accisen å margarin och konstister har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande fastställt tullen å dessa varor till belopp, motsvarande 15 öre för kilogram med tillägg av accisen. Någon accis å andra fettvaror än de förut angivna har hittills icke uttagits.

Bland åtgärder, sammanhängande med mjölkregleringen, må vidare nämnas anordningen med upptagande av skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl (kraftfoderskatt). Jag återkommer härtill i samband med fodermedelsregleringen.

Jämlikt Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 30 juni 1937 skola medel, som inflyta genom accisen å margarin samt genom upptagande av skatt å oljekakor m. m., sedan därifrån bestritts vissa kostnader, månadsvis överlämnas till svenska mejeriernas riksförening för att användas för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för mjölk och mejeriprodukter. Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 657), ändrad genom kungörelserna nr 449/1938 och 402/1939, angående användningen av medel, som inflyta genom upptagande av mjölkavgift m. m., ha bestämmelser meddelats rörande förvaltningen av till riksföreningen för berörda ändamål överlämnade eller uppburna medel. Enligt dessa bestämmelser skola medlen i huvudsak användas för utbetalning av pristillägg, producentbidrag och prisutjämningsbidrag. Pristillägg utgår å smör samt till smör omräknad ost, kondenserad mjölk, tormjölk och grädde, som beretts inom riket och härifrån utförts, med belopp, motsvarande skillnaden mellan nettoexport- och hemmamarknadspriset för saltat runmärkt smör av medelkvalitet. För s. k. lantsmör, som hos mjölkproducent i Norrland ävensom Kopparbergs och Värmlands län samt vissa delar av Uppsala, Västmanlands och Älvsborgs län beretts av mjölk, varå mjölkavgift icke utgår och som av producenten försåls, utgår vidare pristillägg med 25 öre för kilogram. Producentbidrag — beträffande vilket bestämmelser först upptagits i kungörelsen nr 401/1939 samt sedermera meddelats i kungörelsen nr 963/1939 angående särskilt bidrag till mjölkproducenter — utgick under tiden 1 juli—31 december 1939 till mjölkproducent för varje brukningsdel med ett belopp motsvarande för kalendermånad den mjölkavgift, som för samma månad belöpte å 450 kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde eller å den mindre myckenhet därav, vilken under månaden försåls från brukningsdelen. Enligt kungörelsen nr 963/1939 utgår producentbidraget från och med den 1 januari 1940 för sammanlagt högst 650 kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde i månaden, varjämte bidraget bestämts till 2 öre för kilogram avgiftspliktig mjölk, som under månaden sålts från brukningsdelen eller i ett av pro-

ducenten själv drivet avgiftspliktigt mejeri använts för beredande av smör eller ost till avsalu; dock att för mjölk och till mjölk omräknad grädde, som försålts av producenten direkt till konsument, bidraget ej må utgå med högre belopp än som motsvarar mjölkavgiften. **P r i s u t j ä m n i n g s b i d r a g** utgår för inom riket producerad mjölk och grädde, varå mjölkavgift utgått och som använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt. För utbetalning av prisutjämningsbidrag är riket indelat i 6 prisutjämningsdistrikt. För ändamålet tillgängliga medel fördelas månadsvis på prisutjämningsdistrikten sålunda, att vardera av de tre nordligaste distrikten, nämligen Norrbottens, Västerbottens och mellersta Norrlands prisutjämningsdistrikt, först erhåller ett särskilt belopp samt därutöver tilldelas, Norrbottens distrikt, omfattande Norrbottens län, 2,5 öre, Västerbottens distrikt, omfattande Västerbottens län, 1,5 öre samt mellersta Norrlands distrikt, omfattande Gävleborgs län, med undantag av landskapet Gästrikland, ävensom Västernorrlands och Jämtlands län, 0,5 öre för varje kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, varå prisutjämningsbidrag inom distriktet för månaden utgår. Återstoden av prisutjämningsmedlen delas därefter mellan samtliga distrikt i förhållande till de myckenheter mjölk och till mjölk omräknad grädde, varå mjölkavgift inom de olika distrikten för månaden utgår. Nyssnämnda särskilda belopp utgår med vad å respektive distrikt enligt sist angivna fördelningsgrund belöper av de under månaden å exporterade produkter utlämnade pristilläggens sammanlagda belopp. Statens livsmedelskommission äger att på framställning av riksföreningen medgiva, att för beredande av möjlighet till utjämning av bidragen under olika månader visst belopp av prisutjämningsmedlen må inestå hos riksföreningen.

I anslutning till 1939 års urtima riksdags beslut (prop. nr 66; skr. nr 109) i fråga om prisreglerande åtgärder på jordbrukets område har Kungl. Maj:t den 12 januari 1940 beträffande beräkningen av det allmänna prisutjämningsbidragets storlek medgivit, att vid ett smörpris av 3 kronor för kilogram bidraget finge efter avdrag av mjölkavgift utgå med två öre för kilogram i genomsnitt för hela riket, att vid stigande smörpris bidraget successivt finge sänkas, så att det vid ett smörpris av 3 kronor 50 öre helt bortfölle samt att nämnda regel icke skulle utgöra hinder för att bidraget, liksom hittills varit fallet, till utjämning av jordbrukets inkomster av mjölkproduktionen, sattes något högre under månader, då mjölkproduktionen vore låg och något lägre under månader med högre mjölkproduktion, därvid emellertid borde iakttagas, att bidraget i medeltal för samtliga månader icke komme att väsentligen avvika från det belopp, som vid tillämpning av huvudregeln skulle utgå.

Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 660) angående reglering av införseln av mjölk och mejeriprodukter, vilken gäller tills vidare till och med den 30 juni 1940, har förbud meddelats mot införsel till riket av mjölk och grädde, smör och ost utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Som villkor för erhåll-

lande av införseltillstånd gäller i huvudsak, att vederbörande importör förbinder sig att för den myckenhet som införes till riksföreningen inbetala införselavgift till belopp svarande mot vad som skulle utgå i pristillägg därest varan utförts ur riket. För torrmjök skall därutöver erläggas en införselavgift av 5 öre för kilogram. Om särskilda förhållanden därtill föranleda må livsmedelskommissionen medgiva, att införsel må ske utan erläggande av införselavgift.

I detta sammanhang må vidare nämnas, att 1937 års riksdag medgivit, att Kungl. Maj:t må, om så befinnes nödigt för stödjande av priset å smör, vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1939 av införseln till riket av margarin, konstister och fettemulsion samt av råvaror för margarinindustrien och ämnen, varav dessa framställas, i enlighet med vissa i Kungl. Maj:ts proposition nr 284 till nämnda riksdag angivna riktlinjer. Detta bemyndigande har av 1939 års lagtima riksdag givits förlängd giltighet för tiden till och med den 30 juni 1940. Bemyndigandet har icke tagits i anspråk.

Slutligen må nämnas, att genom kungörelse nr 474/1939 förordnats om en införselavgift från och med den 10 juli 1939 å kasein med 10 öre för kilogram. Enligt kungörelsen nr 765/1939 utgår emellertid denna införselavgift ej för tiden från och med den 1 november 1939.

Slaktdjursregleringen. Stödåtgärderna på slaktdjursmarknadens område bygga i första hand på reglering av införseln av slaktdjur samt kött och fläsk. Jämlikt bemyndiganden av 1937 och 1939 års lagtima riksdagar, vilka bemyndiganden även omfatta reglering av införseln av kött av fjäderfä, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 648), vilken ändrats genom kungörelserna nr 527/1938 samt 54 och 99/1939 och som jämlikt kungörelse nr 404/1939 gäller tills vidare till och med den 30 juni 1940, förordnat, att levande nötkreatur, får och svin, kött av nötkreatur och får, kött av häst, fläsk — torrsaltat amerikanskt fläsk likväl undantaget — samt konserver av dylikt kött eller av fläsk icke må införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Vid införsel av fårkött har sedan 1936 utgått en avgift, vars belopp under våren och försommaren utgjort 15 öre för kilogram och under övriga delar av året 30 öre för kilogram. Sistnämnda avgiftsbelopp tillämpas från och med den 1 juli 1939. Sedan den 16 juli 1938 utgår införselavgift för saltat hästkött och från och med den 15 mars 1938 även för konserver av nöt- och fårkött. Sistberörda avgifter ha under hela tiden varit 15 öre för kilogram. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, må statens livsmedelskommission medgiva befrielse, helt eller delvis, från införselavgift. I detta samband må nämnas, att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1937 bemyndigat nämnden att såsom villkor för införsel av slaktdjur samt kött och fläsk föreskriva, att uppkommen vinst å införseln skall av vederbörande importör inlevereras till jordbrukets prisregleringsfond och tillföras för slaktdjursregleringens genomförande avsedda medel.

De engelska kontingenteringsåtgärderna beträffande baconimporten föranledde på sin tid vissa exportreglerande bestämmelser. Dessa finnas upptagna i kungörelsen den 26 juni 1933 (nr 385) angående utförsel till Storbritannien och Norra Irland av saltat fläsk, vilken emellertid upphävts genom kungörelsen den 26 augusti 1939 (nr 570) angående exportförbud å vissa varor. Genom brev den 23 februari 1934, den 18 oktober 1935 och den 30 juni 1936 har Kungl. Maj:t meddelat vissa bestämmelser till utjämning av spänningen mellan fläskpriserna å den brittiska marknaden och å hemmamarknaden.

Även kontingenteringen av nötkreatursimporten till Tyskland har föranlett en viss reglering av den svenska exporten av nötkreatur till nämnda land. Sålunda gäller enligt kungörelse den 11 februari 1930 (nr 23) att den, som vid utförsel till Tyskland av nötkreatur till slakt önskar komma i åtnjutande av den lägre införseltull, som för visst antal djur är medgiven Sverige, har att ansöka därom hos lantbruksstyrelsen, som prövar ansökningen. Ifrågavarande arbetsuppgift har numera överflyttats å statens livsmedelskommission.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, vilken enligt förordning den 9 juni 1939 (nr 250) gäller tills vidare till och med den 30 juni 1940, skall, därest Kungl. Maj:t så förordnar, för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för slaktdjur och slakteriprodukter upptagas viss avgift, *slaktdjursavgift*. Sådan avgift skall utgå för kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst, som godkänts vid besiktning å offentlig köttbesiktningsbyrå, offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Avgiftens belopp bestämmes av Kungl. Maj:t under iakttagande att den högst får utgöra, räknat för hel kropp, beträffande nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, och häst 3 kronor, svin 2 kronor samt övriga djur 1 krona. Kungl. Maj:t äger medgiva undantag från avgiftsskyldighet, där så med hänsyn till särskilda förhållanden finnes skäligt. Närmare bestämmelser rörande ordningen för slaktdjursavgiftens erläggande och indrivande ävensom i avseende å förordningens tillämpning i övrigt hava meddelats i kungörelse den 20 juni 1935 (nr 363). Efter det att under tiden 1 juli 1937—30 juni 1939 ingen slaktdjursavgift utgått, förordnades genom kungörelse den 22 juni 1939 (nr 405) att sådan avgift skulle tills vidare från och med den 1 juli 1939 utgå för svin med 2 kronor per djurkropp och för spägris — eller svin med en slaktvikt understigande 15 kilogram — med 1 krona. Dessa avgifter gälla för närvarande.

De genom upptagande av slaktdjursavgift samt avgifter vid import eller export av slaktdjur samt kött och fläsk inflytande medlen stå till förfogande för slaktdjursmarknadens stödjande. Statens jordbruksnämnd har vid flera tillfällen anvisats medel för att genom export av nötkreatur eller kött därav eller destruktion av mindervärdiga djur eller genom infrysning av kött av nötkreatur åstadkomma en skälig avlastning å den inhemska marknaden för nötkreatur eller kött därav. Enligt Kungl. Maj:ts brev den 28 juni 1935 äger nämnden för sådant ändamål utgiva högst 25 öre för kilogram av djurets levande vikt eller 50 öre för kilogram kött jämte, vid export av nöt-

kreatur, ett fraktbidrag av 20 kronor för djur. Genom beslut den 8 januari och den 12 november 1937 har Kungl. Maj:t medgivit nämnden att dels för nötkött, som efter medgivande av nämnden infrusits eller infrysas efter den 30 november 1936, förskottsvis och mot återbetalningsskyldighet utbetala högst 1 krona för kilogram slaktad vikt och dels beträffande nötkreatur eller kött därav, som exporterats under tiden 1 september—31 december 1937, utgiva pristillägg till belopp motsvarande hela den vid exporten uppkomna förlusten, dock högst beträffande en kvantitet motsvarande 200 ton slaktad vikt. Medel ha även anvisats till bidrag vid export av levande svin och fläsk eller vid infrysning eller nedsmältning av fläsk samt till lämnande av förskott mot återbetalningsskyldighet vid infrysning av fläsk. Enligt Kungl. Maj:ts förutnämnda brev den 28 juni 1935 må bidrag för nyssnämnda ändamål utgå med högst 50 öre för kilogram slaktad vikt. För fläsk, som enligt medgivande av jordbruksnämnden infrusits efter den 30 juni 1937, äger nämnden utbetala förskott med högst 1 krona 50 öre för kilogram slaktad vikt. På grund av den under hösten 1938 utbrutna mul- och klövsjukeepizootien har Kungl. Maj:t genom beslut den 22 september 1938 bemyndigat jordbruksnämnden att tills vidare utbetala bidrag i enlighet med i oförmälda brev den 28 juni 1935 angivna grunder utan iakttagande av föreskrifterna om bidragens begränsning till 25 öre för kilogram levande vikt och 50 öre för kilogram slaktad vikt. Samtidigt har Kungl. Maj:t förordnat, att bestämmelserna i sagda brev skola ha avseende jämväl å infrysning av fårkött. Genom beslut den 11 november 1938 har Kungl. Maj:t vidare medgivit jordbruksnämnden att, i den omfattning och på de villkor nämnden bestämmer, tills vidare till och med den 31 mars 1939 utbetala bidrag vid slakt av svin med en levande vikt av högst sextio kilogram eller en slaktad vikt av högst fyrtio kilogram. Vidare förtjänar nämnas, att Kungl. Maj:t genom beslut den 15 november 1935 bemyndigat jordbruksnämnden att förordna om utbetalande av pristillägg vid export av kaninkött med ett belopp av högst 20 öre för kilogram. I detta sammanhang må även nämnas, att till följd av det under sensommaren 1939 inträdda världspolitiska läget och det i anledning härav genom kungörelse den 26 augusti samma år (nr 570) utfärdade exportförbudet för vissa varor, däribland alla viktigare jordbruksprodukter, Kungl. Maj:t genom beslut den 1 september 1939 bemyndigat jordbruksnämnden att tills vidare i huvudsaklig överensstämmelse med i beslutet angivna grunder träffa anstalter för reglering av exporten av jordbruksprodukter, varjämte Kungl. Maj:t nämnda dag samt den 6 oktober 1939 för sagda ändamål anvisat sammanlagt högst tio miljoner kronor, att förskottsvis utgå ur fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen. Härefter har dels 1939 års urtima riksdag (prop. nr 66; skr. nr 109) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 till Viss lagring av jordbruksprodukter m. m. anvisat ett reservationsanslag av 25 miljoner kronor, vari ingår erforderligt belopp för reglering av nyssnämnda förskott, dels ock innevarande års riksdag (prop. nr 210; skr. nr 240) å tilläggsstat II till sagda riksstat under enahanda anslagsrubrik anvisat ytterligare 20 miljoner kronor. I brev den 22 september

och 14 oktober 1939 har jordbruksnämnden, numera statens livsmedelskommission, dessutom bemyndigats dels att föranstalta om förhyrning av lämpliga kyl- och fryshusutrymmen för inlagring av animaliska jordbruksprodukter, dels att medverka till anskaffande av lämpliga anläggningar för nedsaltning av fläsk och förvaring av den nedsaltade varan.

Äggregleringen. Enligt kungörelsen den 23 februari 1934 (nr 24) angående reglering av införseln av ägg, jämförd med kungörelserna nr 283/1935 och 789/1939, må ägg ej införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission, eller den kommissionen bemyndigar att meddela tillstånd till sådan införsel. Livsmedelskommissionen har vidare berättigats föreskriva, att för sådant tillstånd skall utgå licensavgift enligt de grunder, som Kungl. Maj:t i särskild ordning bestämmer. Vad sålunda stadgats skall jämlikt kungörelsen den 5 oktober 1934 (nr 490) angående utsträckt tillämpning av förstnämnda kungörelse tillämpas jämväl i fråga om flytande äggvita, så ock äggula, som icke uteslutande är avsedd för beredning av läder. Berörda författningar gälla enligt kungörelsen nr 406/1939 tills vidare till och med den 30 juni 1940.

Enligt kungörelsen den 6 oktober 1939 (nr 692), jämförd med kungörelsen nr 789/1939, må vidare utförsel av hönsägg icke äga rum utan tillstånd av jordbruksnämnden, numera livsmedelskommissionen, eller, efter kommissionens bemyndigande, av Sveriges äggintressenters förening u. p. a., därvid skall tillses, bland annat, att utförselkvantiteten fördelas mellan exportörerna enligt skäligen grunder och på sådant sätt, att en möjligast jämn utförsel åstadkommes.

De befogenheter, som tillkommit statens jordbruksnämnd i avseende å beviljande av införsel- eller utförseltillstånd samt fastställande av licensavgift och utförselavgift, ha av nämnden överlåtits till Sveriges äggintressenters förening u. p. a.

Kungl. Maj:t har utfärdat närmare föreskrifter angående regleringen av införseln och utförseln av ägg. Beträffande införseln förordnades genom brev den 28 juni 1935, att licensavgift finge utgå med högst 30 öre för kilogram av varan. Den 4 december 1936 höjdes avgiften till högst 50 öre för kilogram. Vidkommande utförseln bemyndigade Kungl. Maj:t genom berörda brev den 28 juni 1935 jordbruksnämnden att, i den mån så prövades erforderligt för främjande av avsättningen av hönsägg, till den som erhållit tillstånd till utförsel av viss kvantitet ägg utbetala ett med hänsyn till prisläget å exportmarknaden jämfört med prisläget å den inhemska marknaden bestämt pristillägg, vilket beträffande ägg finge för varje kilogram utgå med högst 30 öre eller, där särskilda förhållanden skulle sådant påkalla, undantagsvis med högst 40 öre. Enligt samma brev är å andra sidan den, som erhållit utförseltillstånd, skyldig att, därest för någon vecka medelnettoexportpriset för ägg överstiger medelpartipriset för ägg i Sverige, inbetala ett av jordbruksnämnden fastställt belopp, motsvarande skillnaden mellan, å ena sidan, medelnettoexportpriset efter avdrag av exportkostnaderna och skälig

handelsvinst samt, å andra sidan, medelpartipriset. Jordbruksnämndens be- myndigande har sedermera den 30 juni 1936 ändrats därhän, att pristillägg må utbetalas i den mån så prövas erforderligt för vinnande av önskvärd av- lastning av den svenska marknaden för hönsägg eller till förhindrande av alltför starka växlingar i utförseln. I samband därmed upphävdes de sär- skilda villkoren för utbetalande av pristillägg med högst 40 öre för kilogram. Den 4 december 1936 har Kungl. Maj:t medgivit, att pristillägget, för kilo- gram räknat, må utgöra högst 50 öre och undantagsvis, då särskilda skäl därtill äro, högst 60 öre. Den 26 januari 1940 har Kungl. Maj:t slutli- gen medgivit att, i anledning av extraordinära kostnader för premier för krigsförsäkring samt ökade frakter och kursförluster efter godkännande av statens livsmedelskommission i undantagsfall ytterligare pristillägg må utgå med högst 20 öre för kilogram exporterade ägg.

Jämlikt Kungl. Maj:ts förut omförmälda brev till statskontoret den 30 juni 1937 skola kostnaderna för äggregleringen i första hand bestridas av medel, vilka inflyta genom upptagande av särskilda avgifter vid införsel och utför- sel av ägg m. m. samt införselavgift å havre och majs jämte vissa andra fo- dermedel.

Fodermedelsregleringen. Såsom förut nämnts må oljekakor, som impor- teras eller inom riket tillverkas, beläggas med skatt. Bestämmelserna här- om innefattas i förordningen den 14 juni 1933 (nr 329) angående skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl. Enligt denna för- ordning, som ändrats genom förordningarna nr 177/1934, 281/1935, 261/1937, 475/1937 och 251/1939, skall efter Kungl. Maj:ts bestämmande erläggas en skatt av högst 8 öre för kilogram av varans nettovikt vid införsel till riket eller tillverkning inom riket för försäljning av oljekakor, mjöl, erhållet ge- nom krossning av oljekakor, och mjöl, framställt vid extraktion av råvara, som kan användas för tillverkning av oljekakor. Genom kungörelse nr 691/ 1939 har förordnats, att skatt jämlikt bestämmelserna i förstnämnda förord- ning tills vidare från och med den 9 oktober 1939 icke skall utgå.

Enligt förordningen den 18 maj 1934 (nr 153) om införselavgift å havre och majs jämte vissa andra fodermedel, ändrad ge- nom förordningen nr 420/1936, skall vidare, i den mån Kungl. Maj:t så för- ordnar, sådan avgift erläggas för följande varor, som införas till riket, näm- ligen havre, majs, korn, vicker, pelusker och andra foderärter, foderbönor, manioka- och arrowrot (tapiokarot), produkter, vilka genom förmalning el- ler på annat sätt för foderändamål framställts av dessa varor, produkter av vete, råg och annan spannmål, vilka på grund av tillsättning med annat ämne äro tjänliga endast för foderändamål, risfodermjöl, glutenfoder, melassfoder och sockerschnittel. Kungl. Maj:t må ock förordna om införselavgift för andra till fodermedel hänförliga varor av visst slag, vilka införas till riket. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, äger Kungl. Maj:t medgiva befrielse, helt eller delvis, från stadgad avgift. Avgiften skall utgå med det belopp, högst 8 öre för varje kilogram av varans nettovikt, som

Kungl. Maj:t eller, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, statens jordbruksnämnd bestämmer, samt erläggas till tullverket i den ordning som om tull är föreskriven eller, där Kungl. Maj:t beträffande vara av visst slag så finner lämpligt, i annan av Kungl. Maj:t bestämd ordning. Genom kungörelse nr 764/1939 har förordnats, att införselavgift å havre och majs jämlikt bestämmelserna i kungörelsen nr 153/1934 från och med den 1 november 1939 och tills vidare icke skall utgå. Enligt kungörelsen den 21 augusti 1935 (nr 496) angående reglering av införseln av havre och majs samt vissa andra fodermedel, ändrad genom kungörelsen nr 697/1939, erfordras för införsel av i sistnämnda kungörelse angivna varuslag tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission.

Till stödjande av den svenska havreodlingen har genom förordningen den 29 maj 1933 (nr 234) angående användande av svensk havre vid gryn- och mjöltillverkning m. m. stadgats skyldighet för den, som driver kvarn och därvid använder utländsk havre, att vid framställning av havregryn, havremjöl, havremust och övriga produkter av havre, avsedda till människoföda, använda svensk havre i sådan omfattning, att den för tid, som Kungl. Maj:t fastställer (tillverkningsperiod), uppgår till viss av Kungl. Maj:t bestämd procent av all den havre, varav under perioden nämnda produkter framställas vid kvarnen (tillverkningsprocent). I anslutning till denna förordning har genom kungörelsen den 14 juni 1933 (nr 343) angående reglering av införseln av havregryn och havremjöl, vilken kungörelse jämlikt kungörelse den 22 juni 1939 (nr 409) gäller tills vidare till och med den 30 juni 1940, meddelats förbud mot införsel till riket av sistnämnda varor utan tillstånd av Kungl. Maj:t. Tillverkningsprocenten, som under tiden 1 oktober 1937—30 juni 1938 utgjort 50, höjdes från och med den 1 juli 1938 till 75, från och med den 1 oktober 1938 till 85, sänktes från och med den 1 oktober 1939 till 75 samt från och med den 1 april 1940 till 25, vilken sistnämnda procentsats fastställts att gälla till och med den 30 september 1940.

I detta sammanhang må nämnas, att statens jordbruksnämnd, numera livsmedelskommissionen, enligt beslut av Kungl. Maj:t den 23 augusti 1937 äger medgiva, att införsel av varor, som avses i kungörelsen den 21 augusti 1935 angående reglering av införseln av havre och majs samt vissa andra fodermedel, må ske utan iakttagande av bestämmelserna i förutnämnda förordningar den 18 maj 1934 (nr 153) och den 29 maj 1933 (nr 234), under förutsättning att varorna införas för att användas för industriellt ändamål eller för tillverkning av varor för export eller ock importören ur riket utfört motsvarande myckenhet varor av samma slag.

Genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 652), vilken jämlikt kungörelsen nr 411/1939 gäller till och med den 30 juni 1940, ha meddelats vissa bestämmelser rörande statsbidrag för fraktlindring vid transport av inhemsk havre till ort inom Norrbottens, Västerbottens eller Jämtlands län eller till ort inom vissa områden av Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. Statsbidrag utgår med skillnaden mellan å ena sidan den

erlagda frakten, inklusive vissa avgifter, och å andra sidan en frakt beräknad för sändningens verkliga vikt efter en avgift av 50 öre för 100 kilogram. Bidraget må dock i intet fall uppgå till högre belopp än 3 kronor för 100 kilogram av sändningens verkliga vikt.

I anledning av den under sensommaren 1939 inträdda krissituationen anbefalldes Kungl. Maj:t i brev den 1 september 1939 svenska spannmålsaktiebolaget att för en total kostnad av tills vidare högst en miljon kronor enligt jordbruksnämndens anvisningar företaga inköp i beredskapssyfte av spannmål och fodermedel samt utsäde m. m. ävensom ombesörja i samband därmed erforderlig upplagring.

Genom kungörelse den 29 september 1939 (nr 677) förordnades om beslag å oljekakor, mjöl, erhållet genom krossning av oljekakor, samt mjöl, framställt vid extraktion av råvara, som kan användas för tillverkning av oljekakor. Enligt en den 14 oktober 1939 utfärdad kungörelse (nr 717) skola även ärter — såväl matärter som foderärter — vara under beslag. Såvitt angår foderärter har sistnämnda beslag blivit hävt genom kungörelse den 26 april 1940 (nr 267). Genom kungörelse den 3 maj 1940 (nr 302) har slutligen förordnats om beslag å omalen havre samt råg- och vetekli.

I anslutning till utfärdande av kungörelsen nr 677/1939 om beslag av vissa fodermedel bemyndigade Kungl. Maj:t statens jordbruksnämnd att i huvudsaklig överensstämmelse med vissa förslag av nämnden träffa avtal angående reglering av handeln med fodermedel med foderintressentföreningen u. p. a., vilken utgör gemensamt organ för svenska lantmännens riksförbund, ett antal privata importörer och kooperativa förbundet. Med stöd av detta bemyndigande har överenskommelser av i huvudsak följande innehåll träffats mellan jordbruksnämnden och föreningen. Föremål för avtalet är *dels* oljekakor, mjöl, erhållet genom krossning av oljekakor, och mjöl, framställt vid extraktion av råvara, som kan användas för tillverkning av oljekakor, *dels ock* följande produkter, i den mån de hädanefter införas till riket, nämligen: havre, majs, korn, vicker, pelusker och andra foderärter, foderbönor, manioka- och arrowrot (tapiokarot) samt andra produkter, vilka genom förmalning eller på annat sätt för foderändamål framställts av omförmälda varor, produkter av vete, råg eller annan spannmål, vilka på grund av tillsättning med annat ämne äro tjänliga endast för foderändamål, risfodermjöl, glutenfoder, melassfoder, sockersnitzel, luzernmjöl och kreatursfoder av animaliskt avfall ävensom kli med undantag av mandekli. Enligt avtalet har föreningen förbundit sig att ombesörja import av oljekakor och mjöl av oljekakor och att i den utsträckning nämnden bestämmer inköpa under beslag liggande varor av förut omförmäلت slag till priser och på villkor i övrigt, som nämnden föreskriver, samt att försälja dylik vara allenast efter tillstånd av nämnden samt i den ordning och till de priser ävensom på de villkor i övrigt, som bestämmas av nämnden. Föreningen har i avtalet vidare förbundit sig att till jordbrukets prisregleringsfond, i den ordning nämnden bestämmer, inleverera vad som av intäkterna å verksamheten i fråga återstår efter avdrag av erforderlig utbe-

talning eller avsättning till administrations-, inköps-, försäljnings-, distributions- och fraktkostnader, gottgörelse till kommissionärer, motsvarande högst 7 % av försäljningssumman för av föreningen tillhandahållna varor, samt högst 2,000 kronor, motsvarande ränta å i föreningen insatt kapital, samt att bedriva sin ifrågavarande verksamhet på ett lojalt sätt och så att enskilt intresse icke obehörigen gynnas eller skadas. Under förutsättning att föreningen iakttagit förenämnda bestämmelser har nämnden utfäst sig att medgiva undantag från gällande införselbuds å här omförmälda varor endast åt föreningen samt att före fastställande av priser och övriga villkor för inköp och försäljningar av hithörande varor samråda med föreningen. Enligt avtal mellan statens livsmedelskommission och foderintressentföreningen den 6 februari 1940 har denna överenskommelse såtillvida ändrats, att från och med den 15 februari försäljningen av inom landet tillverkat linfrömjöl och linfrökakor samt sojamjöl tills vidare sker under livsmedelskommissionens direkta kontroll och foderintressentföreningens befattning med nämnda försäljning upphört.

Brödsädsregleringen. Enligt förordningen den 13 juni 1930 (nr 249) om användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl m. m. (inmalningsförordningen), vilken ändrats genom förordningarna nr 396/1930 och 495/1935, skall vid framställning inom riket av vetemjöl eller rågmjöl användas svenskt vete respektive svensk råg till myckenhet motsvarande viss procent av allt det vete eller all den råg, som under viss av Kungl. Maj:t bestämd förmalningsperiod förmales vid vederbörande kvarn (inmalningsprocent). Vid framställning av vetemjöl skall därjämte iakttagas, att det svenska vetet uppgår till viss procent av varje för sig förmalt veteparti (minimiprocent). Motsvarande inblandningsskyldighet föreligger beträffande mjöl, som införes till riket. Nämnda bestämmelser gälla ej vetemjöl eller rågmjöl, som av kvarninnehavare exporteras, eller vetemjöl, som av honom användes för tillverkning av makaroner eller för fullgörande av försäljningsavtal levereras till någon, som idkar sådan tillverkning; ej heller beträffande vetemjöl, som användes för framställning av vara, rörande vilken Kungl. Maj:t förordnat, att vad nyss sagts i avseende å makaroner skall äga motsvarande tillämpning. Där förhållandena sådant påkalla, äger Kungl. Maj:t medgiva ytterligare undantag från bestämmelserna i fråga. Inmalningsprocenten för vete har under tiden 1 juli 1937—30 april 1940 varit fastställd till 90 samt från och med den 1 maj 1940 höjts till 97. Inmalningsprocenten för råg, som under tiden 1 juli 1937—31 augusti 1938 likaledes utgjort 90, höjdes från och med den 1 september 1938 till 95 och från och med den 1 mars 1939 till 98 samt sänktes från och med den 1 november 1939 till 90. Minimiprocenten för vete har alltsedan hösten 1935 varit 80.

Föreskrifterna i inmalningsförordningen kompletteras genom bestämmelserna i kungörelsen den 21 augusti 1935 (nr 493) angående reglering av införseln av vete och råg samt därav beredda produk-

ter. Enligt denna kungörelse må vete och råg, spannmålsblandning, vari vete eller råg ingår, mjöl av vete eller råg, gryn av vete, makaroner och vermiceller ävensom bröd med undantag av dessertkäx, pepparkakor och andra slag av finare bakverk samt hundbröd icke införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Jämlikt kungörelse den 21 augusti 1939 (nr 590) skulle vid införsel till riket av vissa av dessa varor, nämligen vete, mjöl och gryn av vete samt makaroner och vermiceller ävensom råg och mjöl av råg, erläggas vissa införselavgifter. Sistnämnda kungörelse har jämlikt kungörelse nr 690/1939 upphört att gälla från och med den 9 oktober 1939.

Till stödjande av brödsädsmarknaden hava vidare meddelats vissa bestämmelser om erhållande av utförselbevis för råg och vete. Nu gällande stadganden i ämnet innehållas i förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete, vilken jämlikt kungörelse nr 252/1939 gäller till och med den 31 augusti 1940, samt kungörelsen den 23 augusti 1937 (nr 770) med tillämpningsföreskrifter till nämnda förordning, vilken sistnämnda kungörelse enligt kungörelse nr 544/1939 gäller tills vidare. Bestämmelserna innebära i huvudsak, att exportör av omalen råg eller omalet vete äger under vissa förutsättningar och i den mån Kungl. Maj:t så förordnar erhålla bevis om utförseln av varan eller viss del därav, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införsel av sådan vara till samma myckenhet som beviset avser. Innehavare av dylikt bevis är berättigad att inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande antingen utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det i utförselbeviset angivna tullbeloppet, eller, i den mån varor, som nu sagts, under de sex kalendermånader, som förflutit närmast före den månad, under vilken angivningen till utförsel ägt rum, införts till myckenhet, att den därför influtna tullavgiften med avdrag av två procent beräknas därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent. För den tid, under vilken nyssnämnda förordning gäller, har Kungl. Maj:t medgivits att bestämma, att restitution av tull enligt 4 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution (kvarnindustrirestitution) ej må åtnjutas eller må åtnjutas allenast i mindre omfattning än i nämnda paragraf sägs.

Med stöd av förordningen om utförselbevis för råg och vete föreskrev Kungl. Maj:t genom kungörelse den 23 augusti 1937 (nr 768), att vid export av inhemsk brödspannmål dylika bevis tills vidare under tiden 1 september 1937—31 juli 1938 finge utfärdas för hälften av den utförda myckenheten. Idkare av kvarnrörelse, som återutförde spannmål av utländskt ursprung, ägde enligt samma kungörelse på vissa villkor erhålla utförselbevis för hela den utförda myckenheten. I samband härmed förordnades genom kungörelse förstnämnda dag (nr 767), att vid utförsel under samma tid av mjöl eller gryn av vete, för vars framställning svensk råvara kommit till använd-

ning, restitution av tull enligt 4 § förordningen angående tullrestitution finge åtnjutas allenast för halva utförselkvantiteten. Enligt kungörelse den 31 augusti 1938 (nr 550), vilken trädde i kraft den 1 september nämnda år och jämlikt kungörelserna nr 544/1939 och nr 562/1939 gäller tills vidare till och med den 31 augusti 1940, må utförselbevis utfärdas för hela den exporterade kvantiteten, oavsett om denna är av utländskt eller inhemskt ursprung. Någon bestämmelse om inskränkning i rätten att erhålla kvarnindustrirestitution har från och med den 1 september 1938 icke varit gällande (jämför nr 551/1938).

Vid sidan av nämnda åtgärder för reglering av import och export hava särskilda anstalter vidtagits för skyddande av en lägsta prisnivå å inhemsk brödspannmål. Det s. k. inlösningsförfarandet, som i sådant syfte tillämpats under flera år, ersattes från och med konsumtionsåret 1936/1937 med s t ö d k ö p.

På grund av de genom krigsutbrottet hösten 1939 förändrade förutsättningarna för landets livsmedelsförsörjning frångicks stödköpsförfarandet och återupptogs inlösningsförfarandet. I brev den 12 januari 1940 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att stödköp av spannmål icke längre skola företagas, ävensom uppdragit åt svenska spannmålsaktiebolaget att handhava fullgörandet av den av riksdagen beslutade inlösningsgarantien beträffande brödsäd under iakttagande av bestämmelser av huvudsakligen det innehåll, som av livsmedelskommissionen föreslagits. Spannmålsaktiebolaget skulle sålunda till ett pris av lägst 21 kronor 50 öre per deciton under tiden från och med den 1 juni till och med den 31 juli 1940 inköpa all inom landet odlad, salubjuden spannmål av vete och råg av fullgod, kvarnduglig samt vid normal skötsel lagringsduglig beskaffenhet och som hembjödtes bolaget före den 15 maj 1940. I avsikt att förhindra en stegring i mjölpriserna har statens livsmedelskommission genom Kungl. Maj:ts brev den 30 december 1939 bemyndigats att med kvarnföretag, som bedriva handelsförmalning i egentlig mening, träffa vissa avtal rörande utförsäljningspriset å mjöl.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 280) om veteavgift, ändrad genom förordningarna nr 368/1937 och 446/1938, skall, där Kungl. Maj:t så förordnar, dylik avgift upptagas å inom riket förmalt svenskt eller utländskt vete som användes för tillverkning av mjöl eller gryn med det belopp, högst 3 öre för kilogram av varans nettovikt, som Kungl. Maj:t bestämmer. Från veteavgift undantages dock all förmalning mot tull eller lön för tillgodo-seende av odlares husbehov. Genom kungörelse den 21 augusti 1935 (nr 499) har Kungl. Maj:t utfärdat tillämpningsföreskrifter till nyssnämnda förordning, innefattande stadgande om, bland annat, att uppbörden av veteavgift skall omhänderhavas av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission, som jämväl har att utöva kontroll över avgiftens behöriga utgörande m. m. Jämlikt förordnanden av Kungl. Maj:t har veteavgift utgått med 1.5 öre per kilogram under tiden 1 september 1937—13 februari 1938, med 0.5 öre per kilogram under tiden därefter till och med den 31 augusti 1938, med 2 öre per kilogram under september 1938, med

2.5 öre per kilogram under tiden från och med den 1 oktober 1938 till och med den 31 augusti 1939, med 3 öre per kilogram under september 1939 och med 2 öre per kilogram under oktober 1939 samt med 0.5 öre per kilogram från och med den 1 november 1939. Sistnämnda avgift är alltså gällande. Idkare av kvarnrörelse, som ur riket utfört mjöl eller gryn av vete, äger i den ordning och på de villkor, som angivas i kungörelsen nr 769/1937, erhålla restitution av veteavgift. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, må Kungl. Maj:t jämväl under andra omständigheter medgiva befrielse eller återbäring av sådan avgift. De medel, som inflyta genom upptagande av veteavgift, skola i första hand tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för spannmålsregleringen under det skördeår, då avgiften upptages.

Slutligen må nämnas, att vissa särskilda anstalter vidtagits för att bereda kompensation åt förbrukare av brödsäd för industriellt ändamål m. m. för prisstegringar, som föranletts av de statliga stödåtgärderna på förevarande område. Sålunda har Kungl. Maj:t genom brev den 21 augusti 1935 samt den 9 januari och den 26 juni 1936 utfärdat vissa bestämmelser angående pristillägg vid utförsel ur riket eller användning inom riket för vissa ändamål av mjöl och gryn av vete eller råg m. m. Sedan statens jordbruksnämnd gjort framställning om ändrade grunder för beredande av dylik kompensation, har Kungl. Maj:t den 23 augusti 1937 bemyndigat nämnden dels bestämma att pristillägg enligt förenämnda brev ej skall utgå efter den 31 augusti 1937 och dels medgiva att införsel av varor, som avses i kungörelsen den 21 augusti 1935 angående reglering av införseln av vete och råg samt därav beredda produkter, må ske utan erläggande av införselavgift respektive utan iakttagande av stadgad inmalnings- eller inblandningsskyldighet, under förutsättning antingen att varorna införas till riket för att användas för industriellt ändamål eller ock att importören ur riket utfört motsvarande myckenhet varor av samma slag. Genom beslut den 26 januari 1940 har Kungl. Maj:t bemyndigat statens livsmedelskommission att avgöra framställningar av kvarnföretag om återbäring av erlagd införselavgift för sådana lager utländskt vete, som innelåge hos vederbörande kvarnar den 9 oktober 1939, då kungörelsen nr 590/1939 angående införselavgift å vete och råg samt vissa därav beredda produkter, jämlikt kungörelsen nr 690/1939, upphörde att gälla.

Jag torde vidare få erinra om de vid årets riksdag beslutade åtgärderna för stödande av odlingen av vissa kulturväxter (prop. nr 132, r. skr. nr 171).

I det föregående har omnämnts att den 26 augusti 1939 utfärdats kungörelse (nr 570) angående exportförbud å vissa varor, omfattande bland annat alla viktigare jordbruksprodukter. Med upphävande av tidigare kungörelser ha härefter nya bestämmelser i ämnet utfärdats. De nu gällande innefattas i kungörelsen den 8 december 1939 (nr 837) angående exportförbud å vissa varor. Enligt kungörelsen må undantag från exportförbudet (exportlicens), såvitt angår de flesta jordbruksprodukter, meddelas av statens livsmedelskommission och i övrigt av statens handelskommission.

Fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen och jordbrukets prisregleringsfond. Av de avgifter, för vilka tidigare redogjorts, ingår veteavgiften till fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen. Till denna hava även ingått de numera upphörda införselavgifterna å vete och råg samt därav beredda produkter. Till denna fond hörande medel skola användas till täckande av kostnader, som stå i samband med spannmålsregleringens genomförande.

Till jordbrukets prisregleringsfond ingå numera endast införsel- och utförselavgifterna å slaktdjur, kött och fläsk samt ägg ävensom slaktdjursavgiften, sedan övriga skatter och avgifter, såsom i det föregående omförmålts, upphört och margarinaccismedel ej längre skola tillföras fonden. Användningen av till denna fond hörande medel regleras i huvudsak genom Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 30 juni 1937.

Vad som inflyter till fonden genom uttagande av särskilda avgifter vid införsel eller utförsel av slaktdjur samt kött och fläsk ävensom genom uppbärande av slaktdjursavgift skall användas för slaktdjursregleringens genomförande.

För åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för slaktdjur och ägg samt för gäldande av kostnaderna vid transport av havre skola användas de medel, som inflyta genom upptagande av särskilda avgifter vid införsel eller utförsel av ägg, äggula och flytande äggvita.

För genomförandet av de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område, i den mån prisregleringsfonden ej lämnar tillgång till medel, har 1939 års urtima riksdag (prop. nr 66; skr. nr 109) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 under titeln Prisreglerande åtgärder anvisat ett reservationsanslag av 30 miljoner kronor. Å tilläggsstat II har härefter enligt beslut av innevarande års riksdag (prop. nr 209; skr. nr 239) anvisats ytterligare 50 miljoner kronor, varav dock 15 miljoner kronor skola stå till Kungl. Maj:ts förfogande för genomförandet av en prisrabattering å smör till förmån för behövande familjer.

I detta sammanhang må nämnas att sedan budgetåret 1937/38 anslag utgått ur prisregleringsfonden för produktions- och avsättningsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa andra landsdelar. Anslaget upptogs för budgetåret 1937/38 med 700,000 kronor och för budgetåret 1938/39 med 800,000 kronor samt utgör för budgetåret 1939/40 1,000,000 kronor. Beträffande anslagets användning har riksdagen uttalat, att efter bestämmande av Kungl. Maj:t högst 100,000 kronor må användas till bidrag för byggande av andelsslakterier. Återstoden av nyssnämnda anslag å 1,000,000 kronor borde enligt riksdagens beslut användas till produktions- och avsättningsbefrämjande åtgärder i Norrland och vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län. Viss del av anslaget borde användas för utlämnande av bidrag för anläggande eller ombyggnad av andelsmejerier i lappmarken och därmed jämförliga trakter i landet. Nämnda bidrag borde i regel begränsas till 20 procent av anläggningskostnaderna. Kungl. Maj:t, som den 18 augusti 1939 meddelat vissa organisatoriska föreskrifter i äm-

net, har den 30 mars 1940 av anslagsmedlen dels beviljat statsbidrag till vissa mejerianläggningar med tillhopa 363,000 kronor och till en potatis-lagerhusanläggning med 10,000 kronor, dels ock till produktionsbefrämjande åtgärder i allmänhet tilldelat nedannämnda hushållningssällskap följande belopp, nämligen sällskapet i Värmlands län 40,000 kronor, sällskapet i Kopparbergs län 45,000 kronor, sällskapet i Gävleborgs län 48,000 kronor, sällskapet i Västernorrlands län 91,000 kronor, sällskapet i Jämtlands län 67,000 kronor, sällskapet i Västerbottens län 90,000 kronor och sällskapet i Norrbottens län 96,000 kronor.

Det bör vidare nämnas, att enligt tidigare riksdagsbeslut de margarinaccismedel, som influtit före den 1 juli 1935, efter närmare bestämmande av Kungl. Maj:t böra användas för utlämnande i särskilda fall till hjälpbehövande av jordbruksprodukter, i främsta rummet mjöl och smör, eller av andra inhemska förnödenheter, till exempel frukt och fisk, gratis eller till nedsatt pris.

Verkningarna av vidtagna regleringsåtgärder m. m.

I sin förut omförmälda skrivelse med förslag till fortsatta regleringsåtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1940/41 har statens livsmedelskommission lämnat en redogörelse för marknadsläget för vissa slag av jordbruksprodukter samt verkningarna av stödåtgärderna under löpande regleringsår. Till närmare belysning av verkningarna ha vid skrivelsen fogats vissa tabellsammanställningar. En del av dessa torde såsom särskild tabellbilaga få fogas till statsrådsprotokollet. Följande uppgifter rörande jordbruksregleringens verkningar äro i huvudsak hämtade från kommissionens nämnda skrivelse.

Det allmänna ekonomiska läget. Under tiden efter stormaktskrigets utbrott i september förra året har den världsekonomiska utvecklingen i avgörande utsträckning påverkats av krigets direkta och indirekta följdföreteelser. Genom att man i såväl de krigförande länderna som många neutrala stater starkt inskränkt eller helt förbjudit publiceringen av ekonomisk statistik för centrala verksamhetsgrenar har överblicken av de ekonomiska utvecklingstendenserna på världsmarknaden starkt försvårats.

I Sverige har, allmänt taget, under tiden efter stormaktskrigets utbrott både den industriella produktions- och sysselsättningsvolymen hållit sig uppe på en hög nivå trots de växande svårigheter, som handelskrigets gradvisa skärpning medfört.

I och med den ytterst allvarliga skärpningen av stormaktskriget i början av april och de i samband härmed företagna omfattande mineringarna av de svenska handelsvägarna åt väster och delvis även åt söder har Sveriges ekonomiska läge enligt vad kommissionen framhållit undergått en mycket betydande försämring. Alldeles bortsett från de av de ökade utrikespolitiska

riskerna föranledda återverkningarna på det svenska näringslivet kommer den mer eller mindre fullständiga handelspolitiska avspärrningen att medföra en synnerligen ogynnsam och svårbemästrad situation för de dominerande exportindustrierna — och därmed indirekt för hela produktionen och inkomstbildningen. Till följd av hindren för utrikeshandeln och de stegrade statsutgifterna för personell och materiell försvarsberedskap kan enligt kommissionens mening — i trots av en ökning av arbetsvolymen genom arbetstidsförlängningar och liknande åtgärder — en avsevärd minskning av realinkomsterna för befolkningen i dess helhet förutses. Den för löpande konsumtion disponibla delen av nationalinkomsten kan vidare på nyss anförda grunder förväntas nedgå starkare än den samlade nationalinkomsten.

Marknaden för mjölk och mjölkprodukter. (Jfr tab. 3—6.) Invägningen av mjölk vid mejerierna uppgick under år 1939 till i runt tal 3.2 milj. ton mot 3.0 milj. ton året förut, innebärande en ökning med 6.7 %. Denna uppgång får dock till största delen tillskrivas ökning i antalet mejerileverantörer. Av den nyssnämnda stegringen under år 1939 i kvantiteten invägd mjölk komma 117,300 ton på produktmjölk och 56,100 ton på konsumtionsmjölk, vilket innebär en relativ ökning med respektive 5.2 och 7.4 %. Stegringen har alltså varit relativt sett starkast för konsumtionsmjölken, vilket i viss mån torde sammanhänga med ikraftträdandet fr. o. m. den 1 juli 1939 av pastöriseringsbestämmelserna.

Under år 1939 steg tillverkningen av mejerismör något. Samtidigt ökades smörförsäljningen inom landet, vilken ökning dock till största delen belöpte sig på jordbrukarnas smöråtertagning. Ifråga om mejeriproduktionen av ost kan en kraftig ökning konstateras. Även beträffande ostförsäljningen inom landet kan en icke obetydlig ökning registreras. Även försäljningen inom landet av margarin visade under år 1939 en stegring.

Ifråga om de medel, som tillförts mjölkregleringen genom upptagande av mjölkavgift, margarinaccis samt skatt å oljekakor och andra hithörande fodermedel, må följande framhållas.

I mjölkavgiftsmedel ha under år 1939 influtit 49.6 milj. kr. mot 50.2 milj. kr. året förut. I margarinaccismedel utbetalades till mjölkregleringen under år 1939 29.7 milj. kr. mot 25.9 milj. kr. under 1938. Ökningen i margarinaccismedlen under 1939 beror på att margarinaccisen, som vid ingången av år 1938 var 45 öre/kg, den 1 juli 1939 höjdes till 60 öre/kg. Fr. o. m. den 9 februari 1940 har en sänkning till 55 öre/kg verkställts. Enligt beslut av 1939 års urtima riksdag skola i form av margarinaccis inflytande medel efter utgången av december 1939 ej tillföras prisregleringsfonden utan direkt ingå i budgeten. Vad vidare beträffar de medel, som tillförts mjölkregleringen genom skatten på oljekakor, ha dessa under år 1939 uppgått till 13.5 milj. kr. mot 13.0 milj. kr. under 1938. Fr. o. m. den 9 oktober 1939 utgår över huvud taget ingen kraftfoderskatt. De totala inkomsterna för mjölkregleringen ha alltså under år 1939 uppgått till 92.8 milj. kr. mot 89.2 milj. kr. år 1938.

Nettoprisutjämningsbidraget å produktmjölk har för riket som helhet varit i det närmaste detsamma under 1938 och 1939. Till följd av ett högre inhemskt smörpris har emellertid priset på produktmjölk under 1939 legat icke obetydligt högre än år 1938. För de fr. o. m. november 1939 invägda mjölkkvantiteterna har nettoprisutjämningsbidraget i genomsnitt för hela riket utgjort 2 öre/kg.

Slaktdjursmarknaden. (Jfr tab. 7—8.) På fläskmarknaden ha andra regleringsåtgärder än sådana, som ha avseende på export eller import, under 1939 endast i obetydlig mån tillgripits. Sålunda ha under år 1939 kostnaderna för infrysning av fläsk uppgått till endast 47,656 kr. (exklusive kostnaden för beredskapslagringen) mot 235,509 kr. året förut.

Antalet redovisade svinbetäckningar har under 1939 utgjort 282,702 eller 9,913 fler än under föregående år. Under de tre första kvartalen lågo betäckningssiffrorna avsevärt över motsvarande tal föregående år, varemot en kraftig nedgång gjorde sig gällande under sista kvartalet. Denna har under januari och februari 1940 blivit ännu mer markerad. Den stora fläskproduktion, som varit rådande under 1939, kan alltså väntas fortsätta och möjligen även öka under de tre första kvartalen 1940, varefter en avsevärd nedgång torde vara att motse.

Antalet besiktigade kroppar av slaktade nötkreatur och kalvar har varit större under 1939 än under 1938. Under år 1939 utgjorde ökningen i antalet marknadsförda kroppar av storboskap 22,000, av större kalvar 15,300 och av mindre kalvar 30,100 jämfört med år 1938. Priserna på såväl nötkreatur som kalvar för slakt ha under 1939 legat icke obetydligt över 1938 års priser, vilket varit genomgående för årets samtliga månader.

Under 1937 och 1938 upptogs ingen slaktdjursavgift. Sådan återinfördes fr. o. m. 1 juli 1939 för svin med 2 kr. per styck (för spädgris — slaktvikt under 15 kg — 1 kr. per styck). I slaktdjursavgifter inflöto under juli—december 1939 1,321,994 kr. Under januari—februari 1940 ha 321,687 kr. upptagits.

Importen av kött visar inga större förändringar. Även importen av konserver av nötboskap och får har varit ungefär lika stor de båda åren 1938 och 1939. Vid införsel av fårkött samt konserver av nötkött eller får utgick intill 15 mars 1938 en införselavgift på 15 öre/kg. Från den 16 juli samma år höjdes avgiften för fårkött till 30 öre/kg samt tillades till övriga ovan nämnda avgiftsbelagda varuslag även rökt eller saltat hästkött, för vilka samtliga varuslag importavgiften alltså fortfarande var 15 öre/kg. Införselavgiften å fårkött sänktes åter från den 15 mars 1939 till 15 öre/kg samt höjdes till 30 öre/kg från den 8 april.

I pristillägg för export av kaninkött ha under 1939 utbetalats 4,802 kr. mot 18,791 kr. året förut.

De sammanlagda kostnaderna för slaktdjursregleringens genomförande under 1939 ha uppgått till 3,938,566 kr. mot 3,016,375 kr. år 1938.

Äggmarknaden. Det inhemska äggpriset har under 1939 i genomsnitt legat obetydligt över 1938 års nivå. Säsongsvariationerna under 1939 ha dock — med undantag för krigsmånaderna — varit något mindre utpräglade än år 1938.

I motsats till år 1938 förekom under våren samt senhösten 1939 en rätt avsevärd äggimport. Äggexporten var något större än under 1938.

Fodermedelsmarknaden. (Jfr tab. 9—10.) Under år 1939 låg priset på jordnötskakor i genomsnitt något över 1938 års nivå.

Skatten på oljekaksfoder var vid 1938 års ingång 2 öre/kg för linfrökakor och linfrömjöl samt 4 öre/kg för annat oljekaksfoder. Dessa skattesatser höjdes den 20 juni samma år till resp. 3 och 5 öre/kg samt den 24 september till resp. 4 och 6 öre/kg. Den senare skattesatsen var därefter oförändrat gällande till den 30 juni 1939, under det att skatten på linfrökakor den 1 december 1938 höjdes till 5 öre samt den 15 februari 1939 åter sänktes till 4 öre. Den 1 juli höjdes båda skattesatserna till resp. 5 och 7 öre/kg. Dessa belopp uttogos t. o. m. den 8 oktober, då kraftfoderskatten slopades. Skattehöjningarna återspeglas i priserna på jordnötskakor inom landet. Det må framhållas, att priset på jordnötskakor under samtliga månader år 1939 legat högre än under motsvarande månader 1938. I juli 1939 överskreds årsmedelpriset för perioden 1925—1929.

Priset på majs låg under år 1939 i genomsnitt något över 1938 års nivå. Den otillräckliga majstillgången under de två sista månaderna av 1939 har dock ej medgivit någon notering. Följande ändringar i införselavgiften på majs ha företagits under 1938 och 1939:

Tid	öre/kg	Tid	öre/kg
— ¹⁹ / ₈ 1938.....	2	¹ / ₁₂ 1938— ²⁵ / ₈ 1939	6
²⁰ / ₈ — ²³ / ₉ 1938.....	3	²⁶ / ₈ — ³¹ / ₁₀ 1939.....	7
²⁴ / ₉ — ³⁰ / ₁₁ 1938.....	5	¹ / ₁₁ 1939—.....	—

Som synes, slopades införselavgiften fr. o. m. den 1 november 1939.

Vad angår regleringen av grynkvárnarnas användning av utländsk havre må framhållas, att tillverkningsprocenten, som vid ingången av år 1938 var 50, fr. o. m. juli höjdes till 75 samt fr. o. m. oktober till 85, vilken tillverkningsprocent var gällande t. o. m. september 1939, då den sänktes till 75.

Statsverkets inkomster av skatten på oljekakor utgjorde under budgetåret 1938/39 14.8 milj. kr. Inkomsterna av majsavgiften m. m. uppgingo under samma tid till 5.1 milj. kr.

Brödsädsmarknaden. (Jfr tab. 11.) Priserna på den internationella brödsädsmarknaden voro vid ingången av år 1938 höga men föllo mot mitten av året synnerligen starkt, så snart det visat sig, att 1938 års veteskörd skulle komma att bli rekordartat stor. Med smärre undantag höll sig denna låga prisnivå oförändrad ett helt år framåt och nådde bottenrekord under juli—augusti 1939, då 1939 års stora veteskörd kunde i sin helhet överblic-

kas. Krigsutbrottet medförde emellertid, såsom var att vänta, en markerad omkastning på vetemarknaden och priserna stramades åt avsevärt utan att dock i de största veteexporterande länderna, Kanada och Argentina, nå upp till 1938 års nivå. Efter krigsutbrottet har pristendensen på vetemarknaden genomgående varit stram.

Beträffande de under senare år skördade brödsädsarealerna (i hektar) i Sverige hänvisas till följande sammanställning ur den officiella skördestatistiken.

År	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	214,365	47,205	261,570	235,203	6,193	241,396	502,966
1931	215,191	61,135	276,326	200,411	6,835	207,246	483,572
1932	213,849	64,444	278,293	204,876	6,792	211,668	489,961
1933	220,567	82,187	302,754	218,751	7,284	226,035	528,789
1934	224,649	65,797	290,446	229,006	6,794	234,800	525,246
1935	214,813	57,937	272,750	218,525	8,629	227,154	499,904
1936	211,788	69,263	281,051	202,220	12,741	214,961	496,012
1937 ¹	231,627	65,502	297,129	202,148	9,802	211,950	509,079
1938 ¹	238,439	68,919	307,358	192,466	9,164	201,630	508,988
1939 ¹	251,082	83,963	335,045	178,224	8,998	187,222	522,267

Av hittills publicerade skörderapporter framgår, att brödsädsskörden år 1939 varit något större än 1938. Följande tablå anger statistiska centralbyråns beräkningar angående brödsädsskörden under olika år.

År	Höstvete ton	Vårvete ton	Summa vete ton	Höstråg ton	Vårråg ton	Summa råg ton
1930	489,767	76,833	566,600	428,753	7,695	436,448
1931	367,558	96,015	463,573	275,485	7,641	283,126
1932	528,944	126,279	655,223	423,530	9,215	432,745
1933	566,970	149,826	716,796	452,361	10,326	462,687
1934	632,182	124,601	756,783	507,443	9,504	516,947
1935	533,586	108,976	642,562	417,735	11,609	429,344
1936	467,481	121,342	588,823	334,326	17,184	351,510
1937 ¹	578,590	121,400	699,990	399,250	13,520	412,770
1938 ¹	681,831	139,658	821,489	390,562	14,145	404,707
1939 ¹	698,326	155,819	854,145	364,806	13,509	378,315

Beträffande de statliga regleringsanordningarna på brödsädsodlingens område må erinras om att inmalningsprocenten för vete fr. o. m. juli 1937 varit oförändrad (90). För råg gällde vid 1938 års ingång en inmalningsprocent av 90, vilken fr. o. m. september samma år höjdes till 95 samt fr. o. m. mars 1939 till 98 för att fr. o. m. november sistnämnda år åter sänkas till 90.

¹ Preliminära tal.

Då det kan ha sitt intresse att jämföra priserna å brödsäd ha i följande tablå angivits medelpriserna å vete och råg för månaderna september—februari ett antal år.

Konsumtionsår	Kronor/deciton		I n d e x	
	Vete	Råg	Vete	Råg
1925/26—1929/30	20.98	18.60	100.0	100.0
1930/31	19.35	16.35	92.2	87.9
1931/32	16.89	15.71	80.5	84.5
1932/33	16.75	15.24	79.8	81.9
1933/34	16.18	14.54	77.1	78.2
1934/35	16.21	15.22	77.3	81.8
1935/36	15.93	14.66	75.9	78.8
1936/37	18.65	17.44	88.9	93.8
1937/38	19.72	18.41	94.0	99.0
1938/39	17.12	16.18	81.6	87.0
1939/40	19.39	19.24	92.4	103.4

I fråga om de finansiella resultaten av spanmålsregleringen må framhållas, att svenska spannmålsaktiebolaget för skördeåret 1938/1939 redovisade ett underskott av 4,517,097 kronor mot 2,195,945 kronor året 1937/1938.

För finansiering av stödköpsverksamheten samt för täckande av kostnaderna för beredskapslagret och svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet i övrigt uttages veteavgift.

Beredskapslagring. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 augusti 1939 framhöll statens jordbruksnämnd, att en viss försiktighet i anledning av det inträdda krisläget borde iakttagas beträffande exporten av bl. a. bacon och smör och måhända jämväl ägg samt levande nötkreatur och svin samt att en viss upplagring av åtminstone fläsk och smör borde företagas. Nämnden betonade vidare, att det den 26 augusti utfärdade exportförbudet för vissa varor, däribland alla viktigare jordbruksprodukter, kunde komma att medföra en del störningar på marknaden jämväl för vissa andra jordbruksprodukter än de stora exportartiklarna, exempelvis slaktavfall, ätbara ärtor, vicker och pelusker samt utsädesvaror i övrigt m. m. Även i fråga om dessa varor kunde därför ingripanden bli erforderliga på ett ganska tidigt stadium. Då det i nämnda fall ej vore fråga om regleringsåtgärder i vanlig bemärkelse, borde kostnaderna för eventuella åtgärder bestridas av statsmedel. Dessutom syntes förskottsbetalning böra erläggas för de varor, vilka genom upplagring eller annorledes undandroges marknaden.

I anledning av förenämnda skrivelse bemyndigade Kungl. Maj:t i brev den 1 september 1939 jordbruksnämnden att tills vidare i huvudsaklig överensstämmelse med av nämnden angivna grunder träffa anstalter för regle-

ring av exporten av jordbruksprodukter. Kungl. Maj:t anvisade härför, ett belopp av högst 6 miljoner kronor att utgå ur fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen såsom förskott att framdeles, efter beslut av Kungl. Maj:t, ersättas av de medel som inflöte till jordbrukets prisregleringsfond. Dessutom anbefalldes svenska spannmålsaktiebolaget att för en total kostnad av tills vidare högst 1 miljon kronor enligt jordbruksnämndens anvisningar företaga inköp i beredskapssyfte av spannmål och fodermedel samt utsäde m. m. ävensom ombesörja i samband därmed erforderlig upplagring. I Kungl. Maj:ts brev den 22 september och 14 oktober 1939 erhöll jordbruksnämnden dessutom bemyndigande att föranstalta om förhyrning av lagerlokaler för inlagring av animaliska jordbruksprodukter ävensom lämpliga kyl- och fryshusutrymmen. Därjämte bemyndigades nämnden medverka till anskaffande av lämpliga anläggningar för nedsaltning av fläsk och förvaring av den nedsaltade varan. I Kungl. Maj:ts brev den 6 oktober 1939 anvisades ytterligare 4 miljoner kronor för ifrågavarande ändamål att utgå på enahanda sätt som förut anvisade 6 miljoner kronor.

Sedan 1939 års urtima riksdag beslutat att å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under fonden för förlag till statsverket anvisa ett reservationsanslag av 25 miljoner kronor till viss lagring av jordbruksprodukter, vari inräknats erforderligt belopp för reglering av förutnämnda förskott å sammanlagt 10 miljoner kronor, har Kungl. Maj:t i brev den 30 december 1939 hemställt till fullmäktige i riksgäldskontoret att på rekvisition utbetala återstoden av anslaget till statens livsmedelskommission. Kommissionen äger använda anslagsmedlen för därmed avsett ändamål, därvid i huvudsak skola tillämpas de grunder rörande lagring av vissa livsmedel, som angivits i Kungl. Maj:ts förut omförmälda brev av den 1 september 1939.

Beräkningar rörande jordbrukets inkomster och utgifter. I anledning av från riksdagens sida framförda önskemål beslöt statens livsmedelskommission i januari månad 1940 verkställa vissa undersökningar, hur jordbrukets inkomster och produktionskostnader förändrats i det efter stormaktskrigets utbrott inträdda krisläget. Kommissionen tillsatte i detta syfte en särskild delegation. Med skrivelse den 26 april 1940 har delegationen överlämnat en redogörelse för de resultat, vartill delegationen i nämnda hänseende kommit. Denna redogörelse torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll. I skrivelsen till kommissionen har delegationen anfört i huvudsak följande:

Delegationen har under sina överläggningar funnit det lämpligt, att vid bedömandet av inkomst- resp. utgiftsutvecklingen för jordbruket efter krigsutbrottet i huvudsak bygga på resultaten av de inom Sveriges lantbruksförbund under det senaste året bedrivna undersökningarna för konstruerandet av ett nytt prisindex.

Syftet med beräkningarna har varit dels att uppgöra ett nytt index över förändringarna i det svenska jordbrukets inkomster och utgifter, mätta enbart med hänsyn till prisfluktuationerna hos produkterna och de olika pro-

duktionsfaktorerna, dels att så långt möjligt erhålla en bild av den verkliga storleksordningen av det svenska jordbrukets inkomster och utgifter samt dessas förändringar från år till år. Bl. a. den begränsade tid, som stått till buds, har gjort det omöjligt att nu helt slutföra mer än den förstnämnda arbetsuppgiften. En samlad överblick över såväl volym- som prisförändringarna med avseende på jordbruksprodukterna och de i jordbruket använda produktionsfaktorerna har sålunda för det närvarande icke kunnat vinnas.

För en beräkning av den art, som delegationen haft sig förelagd, nämligen att ange storleksordningen av de förändringar, som efter krigsutbrottet inträtt på såväl inkomst- som utgiftssidan i det svenska jordbrukets totalbudget, torde prisindex för såväl inkomst- som utgiftsposterna med en i tiden relativt nära liggande, fast bas vara fullt tillfredsställande.

Det nu utarbetade prisindexet för jordbrukets viktigaste inkomst- och utgiftsposter har allmänt taget konstruerats med utgångspunkt från volymförhållandena under åren 1935, 1936 och 1937. Valet av åren 1935—1937 såsom basperiod har betingats dels av att dessa år erbjudit de bästa statistiska möjligheterna att bestämma volymen av de olika inkomst- och utgiftsposterna, dels därav att för åren 1935 och 1937 värdefulla möjligheter förelagat att verkställa jämförelser med 1938 års jordbruksutrednings omfattande representativundersökningar över jordbrukets kontanta inkomster och utgifter enligt material hämtat ur jordbrukarnas självdeklarationer.

Delegationens ledamöter, som både på ett preliminärt stadium diskuterat själva uppläggningsen av de berörda indexberäkningarna och sedermera följt det fortgående arbetet, ha kommit till den uppfattningen, att det nu framlagda prisindexet bör ge en i det väsentliga riktig bild av prisförändringarna för jordbrukets produkter och produktionsfaktorer. Då indexet omfattar priserna för alla väsentliga element på inkomst- och utgiftssidan kan detsamma anses vara i hög grad representativt.

Ett par allmänna kommentarer till de vid indexberäkningen begagnade metoderna torde vara på sin plats.

Det bör observeras, att vid beräkningen av jordbrukets arbetskostnader icke blott ersättningen åt den lejda arbetskraften i kontanter och in natura utan även lön i kontanter och in natura för jordbrukaren själv och hans familjemedlemmar för dessas arbetsprestationer medtagits. Ersättningen åt jordbrukarna själva är beräknad efter socialstyrelsens statistik över lönerna för lejd arbetskraft i motsvarande tjänsteställningar.

Värdesummorna för jordbrukets inkomster äro ej direkt jämförbara med värdesummorna för utgifter, enär de icke omfatta lika stor del av de totala inkomsterna resp. utgifterna. Utgifterna äro nämligen tämligen fullständigt redovisade — säkerligen till omkring 95 % — medan redovisningen av inkomsterna icke är lika fullständig. Över huvud taget är inkomstsidan tillsevidare mindre noggrant genomarbetad än utgiftssidan. Ej heller kunna differenserna mellan inkomst- och utgiftssummorna användas såsom uttryck för förändringarnas storlek. För att så skall kunna ske, måste båda sidorna vara procentuellt lika fullständigt redovisade. Jämförelse bör därför i första hand ske mellan indextalen, vilka icke nämnvärt påverkas av denna olikhet.

I detta sammanhang bör i förbigående erinras om, att även om själva det använda beräkningssättet för de till producenterna utbetalade priserna i vissa fall, där tillgängliga noteringar äro bristfälliga, kan ställas under diskussion, spelar detta en mycket oväsentlig roll för totalresultatet, så länge den valda beräkningsmetoden konsekvent tillämpas för hela den tidrymd, indexberäkningen omspänner. Detta förhållande kan illustreras med det vid indexberäkningen använda konsumtionsmjölkpriset. Utgångspunkten för dettas beräkning är det ovägdga genomsnittspriset för socialstyrelsens 49 om-

budsorter. För att erhålla producentens pris fritt leveransorten har därifrån dragits dels mjölkavgiften, dels en genomsnittlig distributionskostnad på 6 öre per liter. Det kan måhända göras gällande, att detta beräknade pris är något högre än det till landets konsumtionsmjölkleverantörer faktiskt utbetalade. För indexberäkningen, som rör sig med relativa storheter (förändringarna från år till år) spelar detta icke någon roll, förutsatt att den nyssnämnda marginalen icke undergår en strukturell förändring i ena eller andra riktningen.

En ytterligare detalj av intresse för att illustrera vilken betydelse olika fel-marginaler kunna ha vid beräkningar av den art det här gäller må även beröras med ett par ord.

Priserna för matpotatis ha innevarande vinter av kända skäl uppvisat en tämligen onormal utveckling. I prisindexberäkningarna har för matpotatis producentpriset beräknats så, att partiprisnoteringen i Stockholm minskats med 2.5 öre/kg, vilket senare belopp beräknats motsvara medelfrakt o. d. Om denna beräkning gälla samma principiella överväganden, som ovan framlagts beträffande konsumtionsmjölkpriset. Emellertid kan det möjligen vidare göras gällande, att de under första kvartalet 1940 rådande onormalt höga potatispriserna icke borde tillåtas i full utsträckning inverka höjande på produktprisindex. Räknat på den i indexet använda fasta volymer uppgår höjningen av denna post på inkomstsidan till c:a 41 milj. kr (från 50.9 år 1939 till 91.7 milj. kr vid den under första kvartalet 1940 rådande prisnivån). Om man för exemplets skull antager, att denna siffra skulle vara så mycket som c:a 10 % för hög, beroende på svårigheter att under denna vinter få en för hela landet representativ mätare på potatispriset till producenterna, skulle detta betyda en missvisning i generalindex för produktpriserna för 1:sta kvartalet 1940 med endast omkring 0.5.

På begäran av delegationen har lantbruksförbundets indexberäkning kompletterats med en speciell beräkning för regleringsåret 1938/39 och 1939/40. För det senare året har därvid det antagandet gjorts, att de under 1:sta kvartalet 1940 registrerade produkt- och förnödenhetspriserna i de fall, där prisutvecklingen under 2:a kvartalet icke med någon grad av säkerhet kunnat bedömas, komma att gälla även för 2:a kvartalet. Resultatet är följande:

Index 1935—37 = 100.

	1938/39	1939/40	Ökning i enheter	Ökning i %
Generalindex för produkter	111.7	126.6	14.9	13.3
Generalindex för utgifter	109.9	119.3	9.4	8.6

Ovanstående sammanställning ger vid handen att från regleringsåret 1938/39 till 1939/40 generalindex för produkter stegrats med 13.3 %, medan generalindex för utgifter under samma tidrymd uppvisar en ökning med 8.6 %. Härav framgår sålunda att enligt indexet — även om hänsyn toges till fel-marginaler vid indexberäkningen — genom prisuppgången för jordbruksprodukter full kompensation erhållits för hittills inträffade utgiftsstegringar.

Såsom tidigare framhållits bygger indexberäkningen på volymförhållandena under åren 1935—37. Det är känt att efter krigsutbrottet åtskilliga förändringar ha inträtt i volymförhållandena på såväl inkomst- som utgiftssidan. Det kan i detta sammanhang erinras om att kraftfoderanvändningen torde ha minskat. En sådan förändring, vilken här nämnts som exempel, påverkar i två motsatta riktningar det svenska jordbrukets totalbudget. Å ena sidan minskas utgifterna, å andra sidan tenderar den försämrade försörjningen med dylika förnödenheter att sänka jordbrukets samlade produktionsvolym, och därmed jordbrukets inkomster. Ett annat

exempel erbjuder de efter krigsutbrottet på grund av den förstärkta försvarsberedskapen inträdda ändrade betingelserna för jordbrukets arbetskraftsförsörjning. Att i nuvarande läge vinna ett korrekt samlat mått på huru förändringar av här exemplifierad typ kunna antagas ha påverkat jordbrukets totalbudget låter sig icke göra.

Det bör även påpekas, att man enbart på grundval av det här presenterade prisindexet för jordbruket icke kan draga några slutsatser beträffande den absoluta lönsamheten i och för sig hos den svenska jordbruksproduktionen. Indexberäkningarna möjliggöra endast en slutsats om de relativa förändringarna — alltså förändringarna från år till år — i jordbrukets lönsamhet. Det må emellertid anmärkas, att, när på sätt här skett såväl utgifts- som inkomstförändringarna, mätta efter prisförändringarna, avse en jämförelse med regleringsåret 1938/39, torde denna utgångspunkt ur jordbrukets synpunkt vara förhållandevis gynnsam. Det kan i detta sammanhang framhållas, att de av professor Nanneson bearbetade räkenskapsresultaten för svenska jordbruk för regleringsåret 1937/38 uppvisade, i genomsnitt räknat, den bästa räntabiliteten under hela den tidrymd, den statliga jordbruksregleringen omspänner. Av i tidskriften Lantmannen—Svenskt land publicerade uppgifter för räkenskapsåret 1938/39 kan den slutsatsen dragas att genomsnittligt räknat för sistnämnda år ungefär samma räntabilitet uppnåddes som under räkenskapsåret 1937/38.

Av vad ovan anförts synes sålunda den slutsatsen vara till fullo bestyrkt att prisutvecklingen efter krigsutbrottet hitintills medfört full kompensation för inträdda produktionskostnadsstegringar.

Jordbrukets prisregleringsfond. Fondens användning för skilda ändamål framgår av efterföljande sammanställning, angivande dels beloppen av de olika till fonden inflytande medlen, dels ock de belopp, som utgått ur fonden under tiden 1 juli 1939—31 mars 1940.

Jordbrukets prisregleringsfond.

Influtna och utbetalda medel $\frac{1}{7}$ 1939— $\frac{31}{3}$ 1940.

Inkomster:

Behållning från budgetåret 1938/1939.

Margarinaccis	1,003,929: 44	
Äggavgifter m. m.	1,906,338: 92	
Slaktdjursavgifter m. m.	719,723: 22	3,629,991: 58

Influtit under tiden $\frac{1}{7}$ 1939— $\frac{31}{3}$ 1940.

Margarinaccis	15,872,114: 29	
Krafftoderskatt	6,895,571: 36	
Äggavgifter m. m.		
Införselavgift för foder	1,464,039: 70	
Dito för ägg	87,147: 94	
Övriga	26,158: 01	1,577,345: 65

Slaktdjursregleringen.

Baconavgift	—		
Slaktdjursavgift	2,198,137: 50		
Införselavgift för kött	265,877: 38	2,464,014: 88	26,809,046: 18
		Summa kronor	30,439,037: 76

Utgifter:

Balans den 1/7 1939			1,864,561: 88
Utbetalt under tiden 1/7 1939— ³¹ /3 1940.			
Margarinaccis.			
Utdelning av mjöl m. m.	226,818: 89		
Svenska mejeriernas riksf.	15,857,692: 56		
Andra utgifter	147,917: 92	16,232,429: 37	
Kraftfoderskatt.			
Svenska mejeriernas riksf.	4,929,513: 21		
Andra utgifter	1,496: 27	4,931,009: 48	
Äggavgifter m. m.			
Fraktbidrag	488,145: 20		
Statens jordbruksnämnd.	126,764: 39		
Andra utgifter	1,621,885: 27	2,236,794: 86	
Slaktdjursavgifter m. m.			
Nötkreatursexport.	61,519: 67		
Övriga åtgärder	64,191: 58		
Fläskexport	306,541: 19		
Infrysning av fläsk	15,799: 72		
Baconbidrag	1,791,490: 63		
Andra utgifter	130,553: 11	2,370,095: 90	25,770,329: 61
Behållning den ³¹ /3 1940.			
Margarinaccis	643,614: 36		
Kraftfoderskatt	100,000: —		
Äggavgifter m. m.	1,246,889: 71		
Slaktdjursavgifter m. m.	813,642: 20	2,804,146: 27	
	Summa kronor	30,439,037: 76	

Kostnaderna för jordbruksregleringarnas administration. Till belysande av administrationskostnaderna m. m. för de olika regleringsanordningarna, i den mån dessa kostnader bestridas av allmänna medel, har följande sammanställning uppgjorts, avseende budgetåret 1938/39.

Mjölkregeringen.

Svenska mejeriernas riksförening u. p. a.		
Löner	240,382: 43	
Postavgifter	19,830: 82	
Hyror	28,470: —	
Trycksaker.	20,313: 29	
Diverse omkostnader	39,549: 91	
Lantsmörets omkostnader	3,582: 78	
Ortskontroll	23,392: 29	
Till mejeriförbunden	50,000: —	425,521: 52

Bihang till riksdagens protokoll 1940. 1 saml. Nr 276.

Statens jordbruksnämnd.		
Mjölkvavgiftskontroll	143,995:	39
Kontrollstyrelsen.		
Kostnader vid uppbärande av margarinaccisen och skatten å oljekakor	7,616:	45
Säger för mjölkregleringen kronor	577,133:	36
<i>Slaktdjursregleringen.</i>	—:	—
<i>Äggregleringen.</i>		
Sveriges äggintressenters förening u. p. a.		
Statsbidrag	5,000:	—
<i>Spannmålsregleringen.</i>		
Svenska spannmålsaktiebolaget.		
Administration	144,641:	67
Kontrollkostnader	24,978:	46
	139,620:	13
Statens jordbruksnämnd.		
Veteavgiftskontroll	57,672:	44
Kostnader för cereala undersökningar	10,921:	65
Säger för spannmålsregleringen kronor	208,214:	22
<i>Gemensamma kostnader.</i>		
Statens jordbruksnämnd.		
Administrationskostnader i allmänhet	224,946:	48
Summa kronor	1,010,294:	06

Förslag till regleringsåtgärder.

Såsom förut nämnts innefattar statens livsmedelskommissions förenämnda skrivelse den 26 april 1940, vilken underställts kommissionens råd, förslag till fortsatta regleringsåtgärder på jordbrukets område. Vid skrivelsen har fogats ett flertal till kommissionen inkomna framställningar och förslag i ämnet. Bland dessa framställningar märkas sådana från svenska spannmålsaktiebolaget, svenska mejeriernas riksförening u. p. a., Sveriges slakteriförbund, förening u. p. a., och Sveriges äggintressenters förening u. p. a. samt Sveriges lantbruksförbund. Över ett av de av kommissionen framlagda förslagen har yttrande avgivits av kontrollstyrelsen.

Framställningar i ämnet ha även inkommit till Kungl. Maj:t från småbrukarnas riksförbund, svenska mejeriernas riksförening u. p. a., ett stort antal hönsuppfödare, Dalarnas distrikt av svenska landsbygdens kvinnoförbund, Västerbottens läns hushållningssällskap samt Byske kommun. De tre förstnämnda framställningarna ha varit överlämnade till livsmedels-

kommissionen för att tagas i övervägande vid utarbetandet av kommissionens förslag. Över de två sistberörda framställningarna har lantbruksstyrelsen efter remiss avgivit yttrande.

I detta sammanhang torde jag även få anmäla ett av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen gemensamt avgivet förslag angående pristillägg för mjölk härrörande från besättningar, som ställts under statlig kontroll med hänsyn till förekomsten av tuberkulos. Över detta förslag ha yttranden avgivits av statskontoret, livsmedelskommissionen, Sveriges lantbruksförbund och svenska mejeriernas riksförening u. p. a.

Allmänna synpunkter. *Livsmedelskommissionen* har såsom allmän uppfattning rörande den fortsatta regleringen på jordbrukets område uttalat, att kommissionen funne det lämpligast att med avseende å prisavvägningen endast avgiva förslag för den närmaste tiden och under antagande av i stort sett oförändrade produktionsföresättningar. I den mån förhållandena ändrades, borde enligt kommissionens mening Kungl. Maj:t äga befogenhet att vidtaga de justeringar beträffande regleringsanordningarna, som betingades av utvecklingen. Kungl. Maj:t borde således, därest en mera betydande ändring i jordbrukets produktionskostnader under regleringsåret skulle äga rum, äga vidtaga sådan jämkning av regleringen, att jordbruket erhöle täckning för produktionskostnadsstegringen sedan krigets utbrott. Kommissionen har ansett, att i dylikt syfte en höjning av priserna på såväl animalier som cerealier borde kunna ifrågakomma. Kungl. Maj:t borde vidare, enligt vad kommissionen uttalat, äga befogenhet att utan hinder av meddelade beslut eller gjorda uttalanden vidtaga sådana ändringar i regleringen, som påkallades av försörjningspolitiska hänsyn. Framställningen av sådana för befolkningen nödvändiga jordbruksprodukter, å vilka brist föreläge, borde med begagnande av denna fullmakt få stimuleras genom lämplig prisreglering.

Med hänsyn till omöjligheten att bedöma varaktigheten av det nu rådande krigstillståndet har kommissionen ansett lämpligast att — åtminstone på papperet — bibehålla samtliga nu gällande regleringsanordningar, även om ett stort antal av dessa icke kunde väntas träda i tillämpning under den tid kriget varade. Detsamma torde böra gälla av riksdagen lämnade regleringsfullmakter. Kommissionen har därför föreslagit att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna ävensom andra bemyndiganden, vilkas giltighetstid utlöpste i år, gäves ett års förlängd giltighet.

Då, såsom förut nämnts, jordbruket genom de åtgärder, som under innevarande regleringsår vidtagits, syntes ha erhållit full kompensation för hittills inträdda kostnadsstegringar, har kommissionen ansett sig sakna anledning att för närvarande föreslå en allmän höjning av prisnivån på jordbruksprodukterna. Däremot har kommissionen funnit skäl föreligga att redan nu, med giltighet från och med ingången av nästa regleringsår, vidtaga vissa justeringar i syfte att åstadkomma en lämplig avvägning mellan olika produkter respektive skilda områden av landet och brukningsdelar av olika storlek.

Kommissionen har framhållit, att de prisförbättringar, som under innevarande regleringsår tillkommit eller ställts i utsikt, verkade med olika styrka i olika landsdelar. Detta sammanhänge med att förbättringen varit av olika storlek för skilda grenar av produktionen. För brödspannmål, sockerbeter och fabrikspotatis hade garantipriserna höjts med omkring 20 procent i förhållande till regleringsåret 1938/39. Priserna på animalier hade däremot endast stigit med omkring 15 procent. Ur nyssnämnda synpunkt kunde därför enligt kommissionens mening en viss relativ förbättring av animaliepriserna framstå såsom önskvärd. Å andra sidan borde emellertid aktgivas på det förhållandet, att en viss stimulans åt cerealieproduktionen i en kristid vore berättigad med hänsyn till att en ökad konsumtion därav vore önskvärd, emedan en god del av vegetabiliernas näringshalt ginge förlorad vid förädlingen i animalisk produktion.

I detta sammanhang har kommissionen erinrat därom att beslut för någon tid sedan fattats om begränsning av tilldelningen av oljekaksfoder för konsumtionsåret 1940/41, innebärande att tilldelningen för större och medelstora jordbruk nedskures till högst cirka 60 % av förbrukningen under år 1938. Med anledning av vad som därefter inträffat torde det bli nödvändigt att skära ned tilldelningen ytterligare. Läget kunde också komma att framtvinga en relativt sträng ransonering av vissa andra kraftfodermedel. I vissa fall har bristen på importerat foder syntts kommissionen kunna motverkas genom en effektivisering och rationalisering av den inhemska foderproduktionen. Särskilt å mindre brukningsdelar torde emellertid enligt kommissionens uppfattning dylika åtgärder endast i begränsad omfattning kunna företagas. På grund härav har kommissionen förutsatt, att vid ransoneringen särskild hänsyn skulle tagas till det mindre jordbrukets behov. Därjämte har kommissionen föreslagit viss compensation för den fördring, som fodersituationen kunde komma att medföra för det mindre jordbruket.

Därest tillförseln av importerat foder under en längre tid skulle omöjliggöras, har det syntts kommissionen oundvikligt att, åtminstone inom vissa områden, en mer eller mindre omfattande omläggning av produktionen vidtoges. Enligt kommissionens mening vore det uppenbart att i samband därmed en hel del problem trängde till sin lösning. Av flera skäl har kommissionen emellertid icke nu kunnat upptaga dessa till mera ingående behandling. Kommissionen har emellertid uttalat att den självfallet komme att med uppmärksamhet följa utvecklingen och, då läget så påkallade, till Kungl. Maj:t ingiva härav betingade förslag.

Kommissionen har ansett att i likhet med vad som gällt under tidigare år en viss rörlighet omkring de såsom eftersträfvansvärda ansedda priserna borde medgivas. Då ramen för denna prISRörlighet i nuvarande situation måste bestämmas under hänsynstagande till ett flertal olika faktorer, kunde någon enhetlig norm för densamma icke angivas. Beträffande de produktionsgrenar, för vilka garanterade minimipriser föreslagits, borde rörligheten närmast ha till syfte att bereda odlarna viss compensation för en minskning i produktionsvolymen till följd av ogynnsamma skördeförhållanden. I sådana

fall åter, där jämvikt måste åstadkommas mellan tillgång och efterfrågan, syntes enligt kommissionens uppfattning ett jämförelsevis stort utrymme såväl uppåt som nedåt böra lämnas för den fria prisbildningen.

Kommissionen har till närmare utveckling av sin allmänna ståndpunkt be-
träffande de föreliggande spörsmålen vidare anfört:

Hittills har prisregleringen för jordbruksprodukter utformats med utgångspunkt från de priser, som voro gällande under åren 1925—29. Redan före utbrottet av den i höstas inträdande krisen framstod det såsom klart, att nämnda priser icke längre kunde anses vägledande för den aktuella situationen, vare sig i fråga om den prisnivå, som ur skälighetssynpunkt borde eftersträvas, eller i fråga om relationen mellan priserna inbördes. I de direktiv, som på våren 1938 lämnades den då tillsatta jordbruksutredningen, angavs ock såsom en av utredningens första och angelägnaste uppgifter att söka finna en annan och lämpligare grundval för prisavvägningen. De skäl, som anfördes till stöd härför, ha under rådande kristid ännu större bärkraft. Det synes bl. a. alldeles uppenbart, att de prisrelationer, som under fredliga förhållanden gällde för tio år sedan, icke utan vidare kunna läggas till grund för produktionsinriktningen i en kristid.

De på livsmedelskommissionens uppdrag verkställda undersökningarna rörande jordbrukets inkomster och utgifter ha, som förut anförts, givit vid handen, att jordbruket som helhet genom de anstalter till förbättrande av produktpriserna, som beslutades av 1939 års urtima riksdag, erhållit full kompensation för den efter krigsutbrottet skedda produktionskostnadsstegringen. Det bör dock anmärkas, att man vid beräkningen av kostnadsökningen icke kunnat taga hänsyn till återverkningarna för jordbruket av den förstärkta personella försvarsberedskapen. Å andra sidan bör framhållas, att innevarande års lagtima riksdag för nästa regleringsår beslutat vissa åtgärder, som innebära en ytterligare förbättring av det genomsnittliga prisläget för jordbrukets produkter. Dessa åtgärder avse sockerbeter, fabriks-
potatis, ärter m. m.

Huru jordbrukets produktionsbetingelser i fortsättningen komma att gestalta sig är nu omöjligt att med någon grad av säkerhet förutsäga. Läget är för närvarande mera svåröverblickat än någonsin sedan krigets utbrott. För dagen äro vi så gott som helt avspärrade från tillförsel av flera för jordbrukets drift viktiga förnödenheter såsom oljekakor, majs, vissa konstgödselmedel, traktorolja m. m. Denna avspärrning nödvändiggör en relativt sträng hushållning med de inom landet befintliga lagren. Givetvis kommer en dylik hushållning att påverka såväl jordbrukets omkostnader som produktionsvolymens storlek. I vissa fall torde en produktionsomläggning bli behövlig, i andra fall kan avspärrningen måhända till en viss grad motverkas genom frambringande av inhemska ersättningsmedel i förening med en allmän rationalisering av produktionen. I den mån inhemska ersättningsmedel kunna ställas till förfogande i stället för importerade, torde man få räkna med en ökad kostnad för dessa.

Uppenbart är också, att de av vårt politiska läge betingade inkallelserna till militär beredskapstjänstgöring inverka kostnadsstegrande för produktionen. Särskilt under vårbruket och skördetiden torde den personella försvarsberedskapen komma att förorsaka åtskilliga svårigheter. Härtill kommer att den allmänna prisutvecklingen är mycket oviss. Det bör i detta sammanhang erinras om att lantarbetare enligt gällande kollektivavtal äro tillförsäkrade en kompensation för stegringen i levnadskostnaderna, motsvarande omkring tre fjärdedelar av den ökning, som enligt socialstyrelsens lev-

nadskostnadsindex ägt rum. Ifrågavarande kompensation, som utgår i form av ett rörligt tillägg, utbetalas från och med månaden näst efter den, då index stigit med 6 enheter.

På grund av vad sålunda anförts är det för närvarande icke möjligt att angiva ett visst genomsnittligt prisläge på jordbrukets produkter, som kan antagas under nästkommande år bereda näringsutövarna en skälig inkomst och erforderlig stimulans för att uppehålla produktionen i önskvärd omfattning.

Vad nu sagts om den genomsnittliga prisnivån på jordbruksprodukterna gäller i stort sett även vid den inbördes avvägningen mellan priserna på olika slag av jordbruksalster. Tydligt är, att stimulanssynpunkten härvidlag måste träda i förgrunden. I händelse av en långvarig avspärrning kunna vi, bland annat, för att ernå bästa möjliga försörjning i näringsfysiologiskt hänseende, bli nödsakade att vidtaga särskilda åtgärder för en ändrad produktionsinriktning. Åtgärder i detta syfte kunna endast i begränsad omfattning planeras en längre tid i förväg.

Vissa ledamöter av livsmedelskommissionens råd ha i skrivelse den 6 maj 1940 uttalat tvivel rörande tillförlitligheten av det resultat vartill man inom livsmedelskommissionen kommit i fråga om jordbrukets kompensation för kostnadsstegringarna i följd av kriget.

I förenämnda av *Dalarnas distrikt av svenska landsbygdens kvinnoförbund* gjorda framställning har, under hänvisning till jordbrukets svåra läge, yrkats på att effektiva åtgärder vidtoges så att jordbrukets lönsamhet förbättrades.

Byske kommun har i sin förutberörda framställning bland annat hemställt om åtgärder i syfte att norrländska jordbruket bringades i sådant läge, att varje jordbrukare kunde finna försörjning av sitt jordbruk utan anlitan- de av andra försörjningsmöjligheter.

Mjölkgregeringen. *Livsmedelskommissionen* har — efter att inledningsvis ha lämnat en redogörelse för huvuddragen av nu gällande bestämmelser för mjölkgregeringen — erinrat därom att för närvarande tillsköttes av budgetmedel vad som erfordrades för att det allmänna prisutjämningsbidraget vid ett smörpris av 3 kronor för kilogram efter avdrag av mjölkavgift skulle utgå med 2 öre per kilogram i genomsnitt för hela landet. Vid stigande smörpris har enligt vad kommissionen vidare framhållit avsetts, att bidraget successivt skulle sänkas så att det vid ett smörpris av 3 kronor 50 öre helt bortfölle.

Kommissionen har ansett, att de nu gällande reglerna för utbetalande av pristillägg för lantsmör samt prisutjämningsbidrag för produktmjölk borde tills vidare i huvudsak bibehållas oförändrade. Med hänsyn till önskvärdheten i nuvarande läge, att växlingarna i mjölkproduktionens storlek under olika årstider utjämnades, borde enligt kommissionens mening det allmänna prisutjämningsbidraget vara högre på vintern än på sommaren. En sådan variation i bidraget vore även påkallad av att produktionskostnaderna voro högre under vintermånaderna. Det har syntts kommissionen lämpligt att bidraget i berörda syfte vid ett smörpris av 3 kronor per kilogram diffe-

rentierades sålunda, att det under månaderna oktober—mars utginge med 2.5 öre per kilogram, under månaderna maj—augusti med 1.5 öre per kilogram och under månaderna april och september med 2 öre per kilogram. Därest smörnoteringen skulle stiga, borde beloppen givetvis jämkas i anslutning till förut omförmälda bestämmelser. Differentieringen har föreslagits böra träda i tillämpning från och med prisutjämnningen för den mjölk, som levererats under juni månad innevarande år.

Kommissionen har vidare — under framhållande att smörexporten med sannolikhet komme att upphöra och till följd härav de tre nordligaste prisutjämningsdistrikten miste det särskilda tillägg, som hittills utgått såsom gottgörelse för distriktens andel i exportkostnaderna — ansett skäligheten bjuda att viss compensation bereddtes distrikten för tilläggens bortfallande. Kommissionen har föreslagit att detta skulle ske på det sätt att de förut omförmälda särskilda prisutjämningsbidragen av 0.5 öre i mellersta Norrlands, 1.5 öre i Västerbottens och 2.5 öre i Norrbottens distrikt höjdes till respektive 1.5 öre, 2 öre och 3 öre, allt räknat per kilogram produktmjölk.

Vad beträffar ett vid 1939 års urtima riksdag framfört förslag om ändrade bestämmelser angående producentbidragen avseende att bidragen skulle beräknas å en årskvantitet i stället för en månadskvantitet har kommissionen icke ansett sig böra förorda detta förslag. Kommissionen har i stället föreslagit, att producentbidraget under månaderna oktober—mars skulle utgöra 3 öre och under övriga månader 2 öre per kilogram samt att den månadskvantitet, för vilken producentbidrag skulle utgå, höjdes från 650 till 900 kilogram. Kostnaderna för förslagets genomförande har kommissionen uppskattat till 12,000,000 kronor. Kommissionen har till stöd för sin ståndpunkt anfört följande.

För att få en jämnare fördelning av producentbidragen har från 1939 års urtima riksdags sida ifrågasatts sådan ändring av gällande bestämmelser i ämnet, att bidragen skulle beräknas å en årskvantitet i stället för på en månadskvantitet. Härigenom skulle de producenter, som vissa månader levererade relativt litet mjölk, få tillgodoräkna sig den större leveransen under andra månader. Ifrågavarande förslag synes under nu rådande förhållanden icke lämpligt att genomföra. Svenska mejeriernas riksförening har avstyrkt detsamma under åberopande bl. a. av de beräkningssvårigheter, som kunde uppstå, då mjölkproducenten upphör med sin mjölkproduktion eller byter mejeri. Förslaget möter även andra betänkligheter. För närvarande är produktionen av mjölk mycket högre på sommaren än på vintern. Så länge vi ej företaga någon export är det, såsom förut anförts, ur avsättningssynpunkt angeläget att produktionen utjämnas. Det bör i detta sammanhang framhållas, att den nyligen beslutade begränsningen i oljekakstilldelningen icke kan undgå att verka i motsatt riktning. Ett genomförande av urtima riksdagens förslag skulle utgöra en särskild stimulans för sommarproduktionen och därigenom ytterligare skärpa produktionsväxlingarna. För att nå det syfte, riksdagen uppställt, torde det ur alla synpunkter vara lämpligare att lämna ett högre bidrag på vintern än på sommaren. En ökning av månadskvantiteten skulle också medföra en viss förbättring i den av riksdagen önskade riktningen. Nu ifrågasatta åtgärder synas även motiverade med hänsyn till de svårigheter, som åtskilliga brukningsdelar och framför allt mindre så-

dana torde komma att åsamkas till följd av oljekaksregleringen. På grund av vad nu anförts föreslås, att producentbidraget under månaderna oktober—mars skall utgöra 3 öre och under övriga månader 2 öre per kilogram samt att den månadskvantitet, för vilken producentbidrag skall utgå, höjes från 650 till 900 kilogram. Denna anordning torde komma att i viss mån främja en utjämning av produktionen, varjämte den bereder en kompensation för de ökade kostnader, oljekaksregleringen kan medföra för sagda produktion.

Därest omförmälda förslag rörande producentbidraget godtages, torde kostnaderna för mjölkregleringen komma att ökas med cirka 12 miljoner kronor. Det beräknas, att bidraget efter förslagets genomförande kommer att utgå för 50 procent av den vid mejerierna invägdade mjölken.

Beträffande mjölkavgiften har livsmedelskommissionen föreslagit, att Kungl. Maj:t lämnas full frihet att efter omständigheterna sänka denna eller besluta att den tills vidare ej skall utgå. I sistnämnda fall har kommissionen ansett att producentbidraget endast borde utgå till mejerileverantörer. Även därest avgiften endast nedsattes har kommissionen ifrågasatt om icke samma ändring kunde finnas motiverad. Kommissionen har i nu förevarande avseende anfört följande.

I skrivelse den 10 oktober 1939 föreslog statens jordbruksnämnd att mjölkavgiften borde borttagas. Som skäl härför åberopades bl. a., att avgiften hade karaktären av en konsumtionsskatt och att man genom att borttaga densamma i viss mån kunde nå syftet att förbättra jordbrukets inkomster utan att i någon nämnvärd utsträckning fördyra mjölken i handeln. 1939 års urtima riksdag ställde sig tveksam till nämndens förslag i berörda hänseende. Riksdagen motsatte sig emellertid icke att Kungl. Maj:t på denna punkt handlade efter vad omständigheterna kunde kräva.

Det torde böra erinras om att mjölkavgiftens betydelse för mjölkregleringen numera huvudsakligen hänför sig till dennas finansiering. En nedsättning av avgiften innebär, att det belopp, som därigenom bortfaller, ersättes av statsmedel. Prisutjämningsbidraget för produktmjölk påverkas alltså ej av avgiften. Såsom jordbruksnämnden framhållit medför däremot i nuvarande läge varje nedsättning av avgiften möjlighet till en motsvarande inkomstökning för jordbruket.

Det kan ifrågasättas, om det under rådande förhållanden kan anses riktigt att för finansieringsändamål belasta ett av våra ur näringsfysiologisk synpunkt viktigaste livsmedel med en konsumtionsskatt. Det bör i detta sammanhang framhållas, att med hittills tillämpade grunder för myndigheternas prövning av konsumtionsmjölkprisernas skälighet, innebärande att dessa priser böra stå i visst förhållande till den prisnivå, som med tillhjälp av prisutjämningsbidrag upprätthålles för produktmjölk, mjölkavgiftens bibehållande nödvändiggör en viss försiktighet i fråga om åtgärder till förbättring av produktmjölkpriset. Om avgiften nedsättes, kan en justering uppåt av sistnämnda pris äga rum utan att detta inverkar på det ur konsument synpunkt betydligt ömtåligare konsumtionsmjölkpriset.

På grund av de nu anförda skälen föreslås, att Kungl. Maj:t lämnas full frihet att efter omständigheterna sänka mjölkavgiften eller besluta att denna tills vidare icke skall utgå. I sistnämnda fall torde beträffande producentbidraget den ändringen böra vidtagas, att detta endast skall utgå till mejerileverantörer. Även där avgiften endast nedsättes, kan samma ändring finnas motiverad. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande härutinnan.

Till belysande av huru nettoprisutjämningsbidraget kommer att gestalta sig, om smörexporten upphör och mjölkavgiften nedsättes till noll (alt. III nedan), har kommissionen åberopat följande inom svenska mejeriernas riksförening upprättade tablå.

Nettoprisutjämningsbidragets storlek.

Prisutjämningsdistrikt	A l t. I		A l t. II		A l t. III	
	Nettoprisutj.-bidrag	P-mjölksutbyte	Nettoprisutj.-bidrag	P-mjölksutbyte	Nettoprisutj.-bidrag	P-mjölksutbyte
1) Stockholm—Göteborg						
a) Mälardalen, Örebro	1.56	13.39	1.20	13.70	2.15	15.15
b) Östergötland, N. Kalmar, Gotland	1.31	13.14	0.98	13.48	1.96	14.96
c) Småland, Blekinge, Västra Sverige	1.19	13.02	0.86	13.36	1.87	14.87
2) Skåne	0.99	12.82	0.73	13.23	1.77	14.77
3) Värmland—Dalarna	1.79	13.62	1.35	13.85	2.11	15.11
4) Mellersta Norrland	3.54	15.37	3.17	15.67	3.51	16.51
5) Västerbotten	3.30	15.13	3.24	15.74	3.70	16.70
6) Norrbotten	5.69	17.52	5.50	18.00	5.32	18.32
Hela riket	1.41	13.24	1.11	13.61	1.99	15.00

Alt. I. Resultatet för budgetåret 1938/39.

Alt. II. 1939 års resultat. $\frac{1}{7}$ — $\frac{30}{10}$ utgick producentbidrag med 2 öre för 450 kg, och här för erforderligt belopp minskade prisutjämningsbidraget.

$\frac{1}{11}$ — $\frac{31}{12}$ utgick samma producentbidrag oberoende av prisutjämningsbidraget, som fastställes till 2 öre.]

Alt. III. Beräkning i enlighet med vad ovan nämnts.

Kommissionen har härefter vidare anfört.

Genom producentbidragets omläggning beredes mjölkproduktionen, särskilt å de mindre bruksdelarna, ett verksamt och med hänsyn till de ökade produktionskostnaderna berättigat stöd. En sänkning av mjölkavgiften verkar i samma riktning. Skulle produktionskostnaderna under löpande regleringsår undergå en ytterligare, mera avsevärd stegring torde det i anslutning till de inledningsvis anförda synpunkterna få anses önskvärt, att inkomsterna av mjölkproduktionen ytterligare förbättras. En sådan förbättring kan åstadkommas genom en höjning av smörpriset (vid oförändrat prisutjämningsbidrag), en höjning av prisutjämningsbidraget eller båda dessa åtgärder i förening. Vilken av åtgärderna, som i första hand bör komma ifråga, kan icke nu angivas utan måste bli beroende på förhållandena vid den tidpunkt, då förbättringen skall genomföras. Situationen på matfettsmarknaden kan komma att utveckla sig i sådan riktning, att en smörprishöjning blir nödvändig för att begränsa efterfrågan. För dylikt fall bör då Kungl. Maj:t äga befogenhet att, om så ur nyss anförda synpunkter finnes påkallat, medgiva utbetalande av oförändrat prisutjämningsbidrag. Anses åter en stegring av smörpriset icke böra äga rum, torde det nu utgående

bidraget få höjas. Bemyndigande härtill synes av riksdagen böra lämnas i samband med beviljande av anslag för jordbruksregleringen.

Ledamöterna i livsmedelskommissionens råd B. Blomquist, C. G. Johansson och H. G. Ringborg ha uttalat viss tvekan om lämpligheten av att upphöra med uttagandet av mjölkavgifter.

I motioner till 1939 års lagtima riksdag (I: 314 och II: 461) anfördes, att ett flertal stora avnämare av grädde bland konditorer och restaurörer genom att återföra smör till grädde kunnat anskaffa den sistnämnda varan till väsentligt lägre pris än som finge anses berättigat med hänsyn till mjölkregleringens syfte. Återförandet ägde enligt motionerna rum medelst särskilt för ändamålet konstruerade apparater, vilka salufördes i allmänna handeln. Riksdagen uttalade med anledning härav, att ett dylikt kringgående av mjölkregleringen borde förhindras. Då emellertid närmare utredning tarvades angående de härför erforderliga åtgärderna samt riksdagen ansåge sig kunna utgå ifrån att Kungl. Maj:t låte verkställa dylik utredning och, därest de erforderliga åtgärderna icke kunde vidtagas inom de nuvarande författningarnas ram, till 1940 års riksdag inkomme med förslag i frågan, fann riksdagen sig för det dåvarande icke böra föreslå någon åtgärd i anledning av motionerna.

Sedermera har *svenska mejeriernas riksförening* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 april 1940 hemställt, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa den av riksdagen begärda utredningen. Denna skrivelse har varit överlämnad till livsmedelskommissionen för att tagas i övervägande vid uppgörande av dess förslag beträffande jordbruksregleringen.

Livsmedelskommissionen har med anledning av vad sålunda förekommit verkställt vissa undersökningar och enligt vad kommissionen i sin nu ifrågavarande skrivelse anfört konstaterat, att det av riksdagen påtalade förfarandet under det senast tilländalupna året ökat i omfattning. Sålunda har bland annat ett särskilt bolag bildats med ändamål att återföra smör till grädde och att försälja den därvid utvunna produkten.

I syfte att förhindra ett kringgående av mjölkregleringen har livsmedelskommissionen föreslagit, att bestämmelser skulle utfärdas avseende att envar, som annorledes än för förbrukning i sitt enskilda hushåll återförde av honom inköpt smör till grädde, skulle vara skyldig att erlagga viss avgift, som Kungl. Maj:t bestämde. Avgiften borde utgå med högst 1 krona 50 öre per kilogram smör, som kommit till användning för sådant ändamål. Inom sagda ram borde enligt kommissionens mening avgiften kunna avvägas så, att ett kringgående av mjölkregleringen förhindrades. För att avgiften skulle fylla detta syfte måste den till fullo täcka det bidrag av allmänna medel, inklusive mjölkavgiftsmedel, som i genomsnitt för hela landet utgick för en kvantitet av 25 kilogram mjölk som vid mejeri användes för produktberedning. Ifrågavarande avgiftsbeläggning förutsatte givetvis deklaraionsplikt för tillverkare. Uppbörden av avgiften har kommissionen ansett böra handhas av kontrollstyrelsen. I anslutning till det anförda har kommissionen upprättat förslag till författning i ämnet.

I yttrande den 4 maj 1940 har *kontrollstyrelsen* förklarat sig icke ha något att erinra mot förslaget.

Vid 1936 års riksdag (prop. nr 116; jordbr. utsk. utl. nr 57) beslöts, att såsom villkor för att mejeri skulle vara berättigat att erhålla prisutjämningsbidrag ur jordbrukets prisregleringsfond skulle gälla, att mejeri tillämpade sådan prisdifferentiering vid mjölkens betalning, att för mjölk, som härrörde från besättningar ställda under statlig kontroll med tuberkulin, skulle utgå tilläggspris med minst 0.4 öre för kilogram samt för mjölk, som härrörde från besättningar ställda under klinisk tuberkuloskontroll, skulle utgå tilläggspris med minst 0.2 öre för kilogram. Bestämmelser rörande dessa tilläggspris återfinnas numera i kungörelsen den 21 juli 1938 (nr 539), ändrad genom kungörelsen nr 698/1939.

I sin förut berörda gemensamma skrivelse ha *medicinalstyrelsen* och *lantbruksstyrelsen* framlagt förslag om förändrade grunder angående pristillägg för mjölk härrörande från nötkreatursbesättningar, ställda under statlig kontroll med hänsyn till förekomsten av tuberkulos.

Medicinalstyrelsens och lantbruksstyrelsens förslag innebär i huvudsak följande:

Ifrågavarande pristillägg, som hittills utgått ur mejeriernas allmänna medel, avses i stället skola utgå ur de prisutjämningsbidrag, som från jordbrukets prisregleringsfond lämnas för produktmjölk. Innan prisutjämningsbidragen utbetalas till mejerierna skulle verkställas de avdrag, som erfordras för att möjliggöra utbetalning av pristillägg till dem som deltaga i det frivilliga bekämpandet av tuberkulos. Pristilläggen borde alltså utgå med 0.4 öre för kilogram mjölk, som härrörde från besättningar ställda under statlig kontroll med tuberkulin, samt med 0.2 öre för kilogram mjölk, som härrörde från besättningar ställda under klinisk tuberkuloskontroll. Inom sådana områden, där nötkreaturstuberkulosen bekämpas enligt tvingande regler (tuberkulosfria områden) skulle tillägg icke utgå. Med ledning av 1938 års siffror ha styrelserna beräknat ifrågavarande pristillägg uppgå till 6 miljoner kronor för år. Fördelades detta belopp lika på all invägd produktmjölk, skulle å varje kilogram sådan mjölk belöpa 0.28 öre, varmed avdrag å prisutjämningsbidraget alltså skulle ske.

Såsom motivering till förslaget ha styrelserna andragit följande:

I samband med den inom medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen bedrivna utredningen rörande ändrade bestämmelser angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur ha styrelserna — för att stimulera övergången från den kliniska tuberkuloskontrollen till den statliga kontrollen med tuberkulin — övervägt att föreslå en ej oväsentlig höjning av nu utgående pristillägg för mjölk, som härrör från besättningar, anslutna till den statliga kontrollen med tuberkulin. Av särskild vikt härvidlag är, att skillnaden mellan pristillägget för mjölk härrörande från besättningar anslutna till den kliniska tuberkuloskontrollen och det för mjölk från besättningar anslutna till tuberkulinkontrollen blir större än för närvarande. Då en överflyttning av besättningar från den kliniska kontrollen till tuberkulin-

kontrollen medför ej obetydliga omedelbara besparingar i bekämpandet, anse sig styrelserna redan nu böra upptaga frågan om förevarande pristillägg till behandling.

Gällande system med obligatoriska pristillägg för mjölk från kreatursbesättningar, som äro ställda under statlig kontroll i tuberkuloshänseende, innebär, att prisdifferentieringen regleras vid varje mejeriföretag (mejeriförening eller mejerifusion) såsom enhet. För leverantörerna till ett och samma mejeriföretag inbördes kan den fastställda prisdifferentieringen alltid upprätthållas. Jämför man åter de pris, som erhållas vid leveranser från tuberkuloskontrollerade besättningar vid skilda mejeriföretag, komma dessa att ställa sig olika beroende på den relativa anslutningen till bekämpandet inom företagets inköpsområden. Innehavare av en nötkreatursbesättning, som är ställd under statlig kontroll med tuberkulin, erhåller faktiskt högre mjölkpris ju färre besättningar inom mejeriområdet som äro anslutna till kontrollen. Pristilläggen, sådana de nu äro bestämda, innebära alltså ingen verklig garanti för att en ägare av en reaktionsfri besättning verkligen erhåller mera betalt för sin mjölk än djurägare som stå utanför kontrollen. I och med att anslutningen till de olika kontrollformerna ökar mera inom vissa områden än inom andra, framträda dessa olägenheter ännu mera uppenbart. Detta missförhållande har påtalats av riksförbundet landsbygdens folk i skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 januari 1939. Samtidigt som förbundet förordat en höjning av pristillägget för mjölk från reaktionsfria besättningar har förbundet föreslagit att pristilläggen skulle utgå från jordbrukets prisregleringsfond. Att missnöje med systemet förmärks å åtskilliga håll inom landet, torde ej heller kunna förnekas.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter anse sig styrelserna icke böra föreslå en förhöjning av pristilläggen under den form de för närvarande utgå. En omläggning av dessa pristillägg torde dock kunna ske på annat sätt så att effekten av dem blir bättre och systemet fungerar mera rättvist.

I enlighet med vad styrelserna framhållit i sitt den 22 januari 1940 avgivna betänkande angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur inom vissa län m. m., torde ifrågavarande pristillägg icke böra utgå inom sådana områden, där nötkreaturstuberkulosen skulle bekämpas enligt tvingande regler (tuberkulosfria områden). Inom de områden, där pristillägg alltså böra utgå, synes det styrelserna lämpligt, att de, i huvudsak på sätt riksförbundet förordat, utgå ur de prisutjämningsbidrag, som från jordbrukets prisregleringsfond lämnas för produktmjölk. När statsmakterna anse sig böra stödja mjölkproduktionen genom statlig prisreglering, torde det icke på något sätt vara orimligt, att man därvid något gynnar dem som frivilligt vidtaga åtgärder mot tuberkulosen inom sina besättningar. Detta sker ju i viss mån redan nu, ehuru på ett sätt som icke verkar fullt tillfredsställande.

Utbetalning av pristillägg torde enligt styrelsernas uppfattning kunna anordnas enligt två alternativa linjer.

Enligt det första alternativet skulle utbetalningarna regleras så, att vid årets början uträknas de avdrag, som behöva göras å prisutjämningsbidragen inom samtliga icke tuberkulosfria områden för att möjliggöra utbetalning av pristillägg till dem som deltaga i det frivilliga bekämpandet av tuberkulos. Dessa avdrag torde böra föras till en särskild fond. Lämpligt synes vara, att utbetalningen av pristillägg äger rum endast en gång om året, vid regleringsårets slut. Härigenom torde först och främst vinnas en avsevärd förenkling i själva den tekniska anordningen. För djurägarna själva torde pristilläggen framträda som en betydligt större förmån, om de utbe-

talas endast en gång om året och alltså med ej obetydliga belopp, än om de såsom för närvarande ingå i de ordinarie mjölklikviderna. Man vore kanske därför berättigad antaga, att de komma att få större psykologisk betydelse än för närvarande och sålunda kraftigt stimulera till ökad anslutning till det frivilliga bekämpandet.

Enligt det andra alternativet böra erforderliga avdrag från prisutjämningsbidragen beräknas särskilt för varje prisutjämningsdistrikt, där statsunderstött frivilligt bekämpande av tuberkulos förekommer. Jämväl vid ett sådant förfarande torde utbetalningarna av pristilläggen behöva ske endast en gång om året.

Därest det emellertid av tekniska skäl skulle ställa sig väsentligt lättare att utbetala pristilläggen månadsvis, ha styrelserna givetvis intet att erinra mot att så sker.

Styrelserna ha för sin del bestämt förordat det första av ifrågavarande alternativ.

Beträffande pristilläggens storlek anföra styrelserna:

Vad angår pristilläggens storlek torde, såsom styrelserna framhållit, skäl tala för en höjning av tillägget för mjölk från reaktionsfria besättningar. Med hänsyn särskilt till de icke oväsentliga belopp av prisutjämningsbidragen som måste innehållas redan då dessa tillägg utgå med nuvarande belopp, anse sig styrelserna icke, åtminstone för närvarande och innan någon erfarenhet erhållits beträffande det nu skisserade systemet för pristilläggen, böra föreslå någon höjning av tilläggen. Även om alltså pristillägget för mjölk från reaktionsfria besättningar bibehålles vid 0.4 öre per kilogram mjölk, torde den föreslagna omläggningen av pristilläggen i allt fall böra medföra sådana påtagliga förmåner för djurägarna att erforderlig ökad stimulans för anslutning till tuberkuloskontrollen kommer att inträffa.

I avgivet yttrande har *statskontoret* — ur de synpunkter statskontoret har att företräda — icke funnit anledning till erinran mot förslaget.

Statens livsmedelskommission, Sveriges lantbruksförbund och svenska mejeriernas riksförening u. p. a., vilka funnit den föreslagna metoden för finansiering av ifrågavarande pristillägg vara mera rättvis än den nuvarande, ha emellertid ifrågasatt lämpligheten av att genomföra förslaget i nuvarande läge. Lantbruksförbundet och riksföreningen ha i stället förordat att, med bibehållande av nuvarande system, genomföra en kraftigare differentiering av pristilläggen till förmån för de djurägare, som anlita den i jämförelse med den kliniska undersökningsmetoden säkrare tuberkulinmetoden.

Såsom motivering för sitt ståndpunktstagande har *svenska mejeriernas riksförening u. p. a.* framhållit, att med förslaget vore förenat följande olägenheter:

1. Det torde få anses oriktigt att under nuvarande förhållanden sänka det å produktmjölken utgående prisutjämningsbidraget.

2. De i den föreslagna prisdifferentieringen deltagande prisutjämningsdistrikten innefatta även tuberkulosfria områden såsom Gotland, Gästrikland och Dalarna, som givetvis icke skola deltaga i kostnaderna för prisdifferentieringen. En viss omreglering av prisutjämningsdistrikten med därav följande gränsproblem bleve därför nödvändig.

3. Kostnaden för tilläggen skulle enligt förslaget slås ut endast på pro-

duktmjölken. Följden av detta skulle bli, att områden eller mejerier med stor procent produktmjölk skulle få bära en relativt större del av denna kostnad än områden eller mejerier med mindre procent produktmjölk. Lämpligheten härav torde kunna starkt ifrågasättas. Riktigare synes vara, att all mjölk bure kostnaden lika, d. v. s. att denna sloges ut på all inom icke tuberkulosfria områden invägd mjölk.

Sveriges lantbruksförbund har påpekat, att ett tillämpande av det föreslagna förfaringssättet torde medföra svårigheter.

Regleringen av försörjningen med fettämnen. Under år 1939 konsumerades inom Sverige cirka 53,000 ton mejerismör och 59,000 ton margarin. Förbrukningen av lantsmör är icke exakt känd men beräknas nämnda år ha uppgått till omkring 20,000 ton, varav dock över 10,000 ton konsumerades av producenterna själva. Smörexporten under 1939 uppgick till över 25,000 ton. Det inom landet konsumerade mejerismöret betingar för närvarande ett pris fritt mejeri av 3 kronor för kilogram. Detaljhandelspriset utgör i allmänhet 3 kronor 45 öre för kilogram. Vid export erhöles i genomsnitt under 1939 ett pris av 1 krona 90 öre för kilogram. Priset å margarin i Sverige inklusive en accis av 55 öre utgör för närvarande för de mest gångbara sorterna 1 krona 75 öre för kilogram.

Anordningarna för reglering av den inhemska marknaden för mjölk och mejeriprodukter bygga på den principen att priset å smör inom landet hålles uppe å en som skälig ansedd nivå och att den myckenhet smör som ej kan vinna avsättning till detta pris i Sverige utföres till lägre priser. Den svenska befolkningens behov av billigt matfett tillgodoses medelst margarin. Härigenom har uppnåtts, att det höjda smörpriset ej behövt medföra någon minskning av totala förbrukningen av matfett.

Frågan om en omläggning av regleringsanordningarna i syfte att avsätta här producerat smör inom landet har ock tidigare vid flera tillfällen varit under övervägande.

Redan i direktiven för den år 1934 tillsatta *smör- och margarinkommittén* framhölls sålunda, att kommittén borde klargöra huruvida och i vad mån förbrukningen av smör inom det svenska folkhushållet kunde antagas kunna ökas samt förutsättningarna härför. Möjligheterna av att genom begränsning av importerade fettämnen eller genom en på importerade råvaror grundad svensk fettämnesproduktion bereda inhemskt fett vidgat utrymme borde i samband därmed undersökas. Kommittén framlade ock i sitt betänkande (stat. off. utr. 1934: 43) vissa förslag i angivet syfte.

Även *folkförsörjningsnämnden* upptog frågan om ökad avsättning av smör inom landet till behandling. I särskilda skrivelser den 23 och 30 oktober 1939 har nämnden med utgångspunkt från då rådande förhållanden — försvårade möjligheter för införsel av kraftfoder och margarinråvaror — ifrågasatt åtgärder för ökad användning av smör i landet. Enligt nämndens mening borde margarinet förbehållas de barnrika familjerna och åldringarna samt därjämte vissa särskilt behövande personer.

Vid 1939 års urtima riksdag var ock frågan på tal. I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 74 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 66 angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område framhöll första särskilda utskottet bland annat:

Beträffande ordnandet av smörets och margarinets avsättningsförhållanden inom landet finnas givetvis ett flertal olika möjligheter att lösa detta spörsmål. Sålunda kan ifrågakomma att söka få till stånd en frivillig rationering av margarinet genom margarinfabrikerna och detaljaffärerna. Ett genomförande av en dylik reglering skulle emellertid stöta på mycket stora svårigheter, då det uppenbarligen bleve hart när omöjligt för affärerna att verkställa en rättvis fördelning av margarinet. En annan lösning av problemet vore att anordna en statlig kortransonering av margarinet. Möjlighet finnes även att förordna om inblandning av smör i margarin. Även andra utvägar för frågans lösning torde möjligen kunna utfinnas.

I sin skrivelse den 8 mars 1940 har *statens livsmedelskommission* såsom förut nämnts framlagt förslag till åtgärder i syfte att öka avsättningen inom landet av smör.

Livsmedelskommissionen har därvid inledningsvis framhållit, att man i början av kriget räknat med att en knapphet på råvaror för fettindustrien skulle inträda och att med hänsyn härtill en begränsning av konsumtionen av margarin samt tekniskt fett skulle bli nödvändig. Vidare hade man ansett sig böra utgå från att svårigheter skulle uppstå för import av utländskt kraftfoder för mjölkproduktionen. Främst av sistnämnda anledning hade Kungl. Maj:t den 29 september 1939 förordnat om beslag å oljekraftfoder. Försäljningen av sådant foder hade alltsedan dess varit föremål för viss reglering under inseende av statens jordbruksnämnd respektive livsmedelskommissionen.

Sedan kommissionen därefter konstaterat, att vårt försörjningsläge i avseende å fettämnen efter krigets utbrott icke försämrats, har kommissionen framhållit, att frågan gällde de olika medel, som kunde ifrågakomma för att bereda avsättning för det inom landet producerade smöret på hemmamarknaden. Såsom förutsättning för diskussion härom skulle sättas, att valet av metod icke finge inverka sänkande på jordbrukets inkomster. Därjämte finge man utgå från att, såvitt anginge innevarande regleringsår, inkomsterna av mjölkproduktionen skulle bli de av riksdagen angivna, vilken metod som än skulle väljas.

Efter att ha lämnat en översikt över de omständigheter, varav smörproduktionen väsentligen beror, har kommissionen erinrat om att före krigets början huvudsakligen två linjer för en utvidgning av smörets avsättningsmarknad varit under debatt, nämligen en utjämning av prisskillnaden mellan smör och margarin (prisutjämningslinjen) samt en inblandning av smör i margarinet (inblandningslinjen).

Härom har kommissionen framhållit följande:

En tillämpning av prisutjämningslinjen förutsätter, att priset på smör sänkes, priset på margarin höjes eller att dessa båda åtgärder kombineras.

En höjning av priset på enbart margarin av sådan storlek, att konsumenten-

terna övergå till att köpa smör i stället för margarin i den utsträckning, som erfordras för att smöröverskottet skall absorberas, torde i nuvarande läge icke ens böra diskuteras. Däremot kan en allmän sänkning av smörprisinivån i samma syfte komma under övervägande. På grundval av de beräkningar rörande priselasticiteten hos smör och margarin under tiden före kriget, som verkställts inom jordbruksutredningen, synes man böra utgå ifrån, att detaljpriset å smör måste sänkas till minst 2 kronor 50 öre i genomsnitt för år för att vid nuvarande margarinpris smöröverskottet skall utan andra åtgärder vinna avsättning på den inhemska marknaden. Härvid har förutsatts, att smörpriset för olika årstider differentieras på sådant sätt, att priset under högproduktionen hålles lägre än 2 kronor 50 öre, exempelvis vid 2 kronor 25 öre, och högre under lågproduktionen, exempelvis vid 2 kronor 75 öre. En sådan differentiering är i och för sig påkallad med hänsyn till det stora smöröverskottet under sommarmånaderna. Därest konsumenternas inkomster skulle komma att mera avsevärt nedgå, är det sannolikt, att spänningen mellan priserna ytterligare måste minskas för att det eftersträfvade syftet skall nås. En sådan minskning kan åstadkommas antingen genom en höjning av margarinpriset, exempelvis till 2 kronor, eller en motsvarande sänkning av det förut angivna smörpriset.

Fördelarna med prissänkingsmetoden äro uppenbara och synas ej behöva närmare behandlas. Den största nackdelen med densamma är av statsfinansiell art. Enligt statsmakternas beslut utgår för närvarande prisutjämningsbidrag för produktmjölk av sådan storlek att jordbrukarna i genomsnitt för hela landet erhålla ungefär samma betalning för mjölken som vid en riksnoterings på smör av 3 kronor 50 öre. Sänkes det faktiska smörpriset till 2 kronor 50 öre i detaljhandeln och i genomsnitt för år, innebär detta, att för varje kilogram mejerismör måste betalas ett prisutjämningsbidrag av i runt tal 1 krona 50 öre.¹ Härvid har förutsatts, att exportsmörets avsättning på hemmamarknaden icke skall medföra någon minskning i jordbrukarens inkomst av sin mjölkproduktion. Kostnaderna för prisutjämnningen stanna emellertid icke vid nämnda belopp. Man torde således icke kunna undgå att betala ett mot prisutjämningsbidraget svarande pristillägg för försålt lantsmör. Vidare bör man taga hänsyn till att en del av de smörkvantiteter, som nu förbrukas direkt hos producenterna — av jordbruksutredningen beräknade till cirka 9,000 ton — komma att försälgas. För varje kilogram smörfett, som sålunda försälgas och därefter återköpes, gör jordbrukaren nämligen — under förutsättning att nu gällande prisbestämmelser för jordbrukarnas smöråtertagning även i fortsättningen bibehållas — en vinst av 1 krona 50 öre. Slutligen är det möjligt att smörpris-sänkningen skulle medföra sådana återverkningar på ost- och konsumtionsmjölkpriserna, att även dessa måste stödjas med särskilda bidrag (utöver nu utgående prisutjämningsbidrag för produktmjölk).

Storleksordningen av den sammanlagda subventionskostnaden framgår därav, att en subvention av 1 krona 50 öre enbart för mejerismör och försålt lantsmör under år 1938 (90,000 ton) skulle ha belöpt sig å 135 milj. kronor. Det är troligt att de verkliga subventionskostnaderna komma att ej oväsentligt överstiga sistnämnda belopp; i ogynnsamt fall kunna de komma att uppgå till mera än 150 miljoner kronor. Till förenämnda belopp skola vidare läggas minskade accisinkomster för lägst 30,000 ton margarin, som måste undandragas marknaden. Ifrågavarande inkomstminskning motsvarar vid nuvarande accisbelopp, 55 öre per kg., cirka 17 miljoner kronor.

¹ Detalj- och partihandelsmarginalerna ha därvid för enkelhets skull beräknats till sammanlagt 50 öre; de utgöra för närvarande 40 å 45 öre.

Nyssnämnda kostnader ($135 + 17 = 152$ milj. kr. resp. $150 + 17 = 167$ milj. kr.) äro emellertid endast delvis att betrakta såsom en nettoökning av utgifterna för mjölkregleringen. Såsom förut nämnts utgår redan nu prisutjämningsbidrag för produktmjölk motsvarande cirka 50 öre per kg. mejerismör, vartill kommer pristillägg för exportsmöret, utgörande skillnaden mellan riksnotereringen och det vid export uppnådda nettopriset. Kostnaderna för dessa bidrag uppgå till omkring 70 miljoner kronor per år. Avdrages sagda belopp från omförmälda bruttokostnader, erhålles en nettoökning i statsutgifterna av 82 resp. 97 miljoner kronor.

Tvångsinblandning av smör i margarin har tidigare praktiskt tillämpats i Holland och tillämpas fortfarande i Norge.

Därest omkring 30 tusen ton smör, såsom fallet skulle bliva i Sverige, skulle blandas in i margarinet, måste inblandningsprocenten i medeltal för år hållas i närheten av 50. Under högproduktionen skulle man tvingas att ha en ännu högre inblandningsprocent.

Så höga inblandningsprocenter, som angivits i föregående stycke, torde icke kunna i praktiken tillämpas utan att blandningsprodukten samtidigt ransoneras eller göres till föremål för en kraftig prishöjning i förhållande till nuvarande margarinpris. Om så icke sker, komma konsumenterna sannolikt att i största utsträckning övergå till att köpa inblandningsprodukten i stället för smör. Detta medför, att inblandningsprocenten successivt måste höjas, med påföljd att hela systemet kan bryta samman.

Efter att ha avvisat tanken på en försäljning av överskottssmör på hemmamarknaden till lägre pris enligt ransoneringssystem har kommissionen framhållit, att enligt kommissionens uppfattning det bästa hjälpmedlet för att bemästra den med smörexportens upphörande inträdande situationen är en statlig kvantitativ reglering av matfettkonsumtionen. Vid utformande av regleringssystemet böra i första hand hänsyn tagas till följande önskemål:

a) Regleringen bör i görligaste mån ordnas så, att samtliga befolkningsgrupper få möjlighet att utan åsidosättande av andra lika viktiga eller viktigare behov tillgodose sitt behov av matfett. Ävenså bör tillses, att vissa grupper icke oskäligt gynnas på andras bekostnad.

b) Den totala matfettkonsumtionen bör om möjligt uppehållas och i varje fall bör den ej minskas som följd av regleringsåtgärderna.

c) Regleringen bör ej medföra större utgifter för statsverket än som är påkallat av sociala och näringsfysiologiska hänsyn.

d) Regleringssystemet bör i stort sett oförändrat kunna tillämpas vid en inträdande brist på matfett.

I fråga om dessa önskemål har kommissionen anfört:

Vad angår de under a) och b) anförda önskemålen må framhållas, att även under till synes likartade förutsättningar vad beträffar ekonomi och familjens sammansättning starka variationer förekomma såväl i fråga om den sammanlagda matfettförbrukningen som vad angår matfettkonsumtionens sammansättning. Till belysning av detta förhållande meddelas i följande tabell uppgifter från en specialundersökning på grundval av primärmaterial till socialstyrelsens levnadskostnadsundersökningar 1933/34. Undersökningen omfattar 276 hushåll av ungefärligen samma familjetyp och inkomstkategori.

Smör-, margarin- och matfettförbrukningens i 276 hushåll (procentuella) spridning kring medelförbrukningen.

Antal hushåll, vilka med nedanstående procenttal överstiga (+) resp. understiga (—) medelförbrukningen (= 0).

1	2	3	4	1	2	3	4
	Smör	Margarin	Matfett		Smör	Margarin	Matfett
+125—230	3	11	—	— 10	22	16	47
+120	—	4	—	— 20	20	23	38
+110	—	—	1	— 30	21	21	15
+100	2	9	—	— 40	17	19	13
+ 90	1	4	—	— 50	15	23	5
+ 80	4	4	1	— 60	9	14	2
+ 70	5	5	1	— 70	11	13	—
+ 60	10	7	4	— 80	4	7	—
+ 50	16	11	4	— 90	7	5	—
+ 40	25	9	8	Summa	276	276	276
+ 30	22	11	12				
+ 20	22	22	32				
+ 10	16	9	45				
0	21	20	49				

Anm. Procenttalen i kol. 1 ange mitten av de klasser, i vilka materialet indelats. Med + 10 % avses sålunda + 5 till + 15 %, med 0 % klassen —5 % till + 5 % o. s. v.

Spridningen kring genomsnittsförbrukningen av både smör och margarin är som synes mycket stor. Härtill kommer, att konsumtionsvanorna växla starkt inom olika konsumentgrupper. Sistnämnda förhållande illustreras i följande tabell, som anger årsförbrukningen av smör och margarin inom olika familjetyper enligt socialstyrelsens nyssnämnda undersökning.

Årsförbrukningen av smör och margarin per konsumtionsenhet¹ inom olika familjetyper.²

	Lant- och skogsar- betarhushåll			Jordbrukarhushåll (mindre jordbrukare)			Städer och industri- orter		
	smör	marg.	s:a	smör	marg.	s:a	smör	marg.	s:a
Småhushåll	15.8	8.7	24.5	16.9	3.2	20.1	16.9	9.4	26.3
Medelst. hushåll utan barn....	13.6	7.0	20.6	12.9	2.0	14.9	13.9	9.3	23.2
„ „ med barn....	9.4	10.4	19.8	15.5	2.3	17.8	13.6	10.2	23.8
Större hushåll med 0—2 barn	8.7	8.0	16.7	12.0	2.7	14.7	11.5	10.5	22.0
„ „ „ 3 el. fl. „	5.9	9.9	15.8	11.7	3.3	15.0	9.4	12.5	21.9

¹ Vid beräkning av antalet konsumtionsenheter ha följande enhetstal kommit till användning: barn under 4 år 0.15, 4—7 år 0.40, 7—11 år 0.75, 11—15 år 0.90; vuxna män (över 15 år) 1.00; vuxna kvinnor (över 15 år) 0.90.

² Småhushåll = 2 vuxna utan barn.

Medelstora hushåll utan barn = 3—4 vuxna.

„ „ med „ = 2 vuxna och 1—2 barn.

Större hushåll med 0—2 barn = 3—4 vuxna och 1—2 barn eller 5 el. fl. vuxna med 0—2 barn.

„ „ med 3 el. fl. barn = samtliga hushåll med minst 3 barn.

Med barn avses person under 15 år.

Den relativt ringa förbrukningen av smör och margarin inom jordbrukarhushållen uppväges mer än väl av större fetttillförsel genom annat animaliskt fett än smör (kött, fläsk, flott m. m.).

Socialstyrelsens undersökningar bekräfta det kända förhållandet, att margarinets relativa andel i matfettkonsumtionen stiger starkt med familjens storlek. I genomsnitt för samtliga inkomstgrupper utgjorde smörets andel av matfettet c:a 60 % inom familjer utan barn men endast c:a 40 % inom s. k. flerbarnsfamiljer. Det bör vidare uppmärksammas, att matfettkonsumtionen vid växande storlek på familjen icke ökar i takt med den allmänna storleken av matvaruförbrukningen (kaloritillförseln). Som exempel härpå kan nämnas, att då kaloritalet för familjer med 2 eller 3 barn (varav det äldsta i åldern 7—15 år) enligt berörda undersökningar låg 67 % högre än inom de barnlösa familjerna, låg smörförbrukningen blott 25 % högre. Medan margarinförbrukningen hos nämnda familjer var mer än dubbelt så stor (110 % högre) som hos de barnlösa, kom hela den inköpta matfettmängden endast upp till en kvantitet, som var 55 % högre än hos de barnlösa.

Av socialstyrelsens undersökningar framgår vidare med full tydlighet, att smörkonsumtionen är större, ju bättre ekonomiskt situerat hushållet är. Margarinförbrukningen har däremot en tendens att sjunka med stigande ekonomisk standard.

I den mån en kortransonering av margarinet tillgripes, kan regleringen — i tillspetsad form — sägas innebära, att man först undandragar margarinförbrukarna så stor del av deras matfett, som utgöres av margarin, och sedan delar ut en mindre kvantitet margarin efter vissa normer. Med hänsyn till de starka variationer, som enligt det föregående finnas i fråga om margarinkonsumtionen, skulle det ur rättvisesynpunkt vara riktigast, att sistnämnda fördelning skedde i förhållande till de kvantiteter som undandragits de enskilda hushållen, d. v. s. i förhållande till deras tidigare margarinförbrukning. Varje avvikelse från denna regel medför ett gynnande av vissa grupper på bekostnad av de övriga. Tilldelas vissa kategorier proportionsvis mera margarin än som svarar mot deras tidigare konsumtion, måste merkvantiteten tagas från andra förbrukare. Härav framgår, att det icke låter sig göra att fördela margarinet lika på alla samhällsmedlemmar. I dylikt fall skulle de konsumentgrupper, i vilkas konsumtion margarin till övervägande del ingår, bli i hög grad lidande. Med en viss rätt skulle exempelvis barnrika arbetarfamiljer kunna göra gällande, att en viss del av det margarin, som de nödgades avstå, tilldelas hushåll, som förut endast i mindre grad använt margarin, t. ex. jordbrukarhushåll.

Regleringen bör bygga på den tanken, att den kvantitet margarin, som genom regleringen undandrages hushållen, skall ersättas med smör. I vilken utsträckning så kommer att ske, blir uppenbarligen i hög grad beroende på, vilket pris hushållen nödgas betala för ersättningssmöret. Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att margarin proportionsvis användes mera av hushåll med stor försörjningsbörda ävensom av andra ekonomiskt mindre väl situerade hushåll. Enligt gjorda undersökningar äro dessa hushåll relativt starkt känsliga för prisförändringar på matfettet. I den mån regleringen för nämnda grupper medför en fördyring av matfettet, och hushållen till följd härav nödgas inskränka sin konsumtion, blir resultatet av regleringen endast, att margarinförsäljningen måste begränsas än mera.

Förut anförda synpunkter leda enligt kommissionens förmenande till att smör bör tillhandahållas margarinconsumenterna till ett billigare pris än i öppna marknaden. Helst borde priset på smöret sättas lika med priset på margarin. Vill man nå full säkerhet för att den totala matfettkonsumtionen icke nedgår på grund av regleringen, bör därjämte såväl margarinet som

överskottssmöret fördelas mellan hushållen (och andra konsumenter) i proportion till deras tidigare inköp av margarin. Endast i detta fall kunna nämligen konsumenternas utgifter för matfett bibehållas vid samma storlek som förut. Vidare må framhållas, att vid tillämpning av nu angivna principer säkerhet jämväl vinnes för att begränsningen av margarinproduktionen ej blir större än vad som motsvarar den kvantitet överskottssmör, för vilken utrymme på hemmamarknaden skall finnas. Utgår man ifrån att överskottssmöret skall säljas till ett detaljpris av 1 krona 75 öre samt att distributionskostnaden utgör 40 öre, skulle överskottssmöret i berörda fall komma att betinga ett nettopris av 1 krona 35 öre. Då samma smör för närvarande vid export uppnår ett pris av omkring 1 krona 90 öre, skulle staten för att vid oförändrade regleringsprinciper möjliggöra ett oförändrat utbyte för jordbruket få räkna med en sammanlagd ökning av utgifterna av 33 milj. kronor.¹

Av praktiska skäl torde ett system, där det billigare matfettet fördelas mellan hushållen i proportion till deras tidigare förbrukning av margarin, icke gå att genomföra annat än möjligen för begränsade befolkningsgrupper.

Kommissionen har i samband härmed uttalat sin huvudsakliga anslutning till folkförsörjningsnämndens förut omnämnda förslag beträffande grunderna för fördelning av margarin å olika befolkningskategorier.

Därefter har kommissionen lämnat en redogörelse för huvuddragen av vissa olika system för en lösning av det förevarande avsättningsproblemet, vilka varit föremål för övervägande inom kommissionen. Denna redogörelse är av huvudsakligen följande innehåll.

För att förhindra en icke önskvärd nedgång i den totala matfettkonsumtionen, vilken nedgång skulle medföra socialt och näringshygieniskt ogynnsamma verkningar, finner kommissionen det nödvändigt att i samband med en reglering av margarinförbrukningen sådana åtgärder vidtagas, att matfettutgifterna för de hushåll, som av ekonomiska och andra skäl nu använda margarin i större utsträckning, icke behöva mera väsentligt fördyras. Kommissionen utgår härvid ifrån att billigt matfett (margarin och billigt smör) tillhandahålles konsumenterna i sådan utsträckning, att vid oförändrad konsumtion de sammanlagda kostnaderna för matfett kunna bli oförändrade. Detta innebär att det s. k. exportsmöret på den inhemska marknaden säljes till lägre pris, en tanke som för övrigt tidigare vid olika tillfällen varit uppe i den offentliga diskussionen. Emellertid torde det vara klart, att en sådan anordning förutsätter att det billiga smöret såväl som margarinet ransoneras. Ransoneringen antages för att fylla nämnda syfte böra sammanlagt omfatta en kvantitet motsvarande dubbla smöröverskottet. För enkelhetens skull beräknas smöröverskottet utgöra jämnt 30,000 ton per år. Totala ransoneringskvantiteten (smör och margarin) blir då 60,000 ton. Det antages vidare, att fördelningen av sagda kvantitet mellan hushållen i huvudsak äger rum efter folkförsörjningsnämndens normer.

Inom kommissionen har från början övervägts två olika system för ransonerering av det billiga matfettet (smör och margarin) till konsumenterna. Det ena systemet innebär, att smöret och margarinet blandas och att blandningsprodukten därefter ransoneras (system I). Det andra går ut på, att hushållen tilldelas en viss mängd margarin och en viss mängd smör (system II).

¹ $(1.90 - 1.85) \times 30,000 \text{ ton smör} + 0.55 (\text{accis}) \times 30,000 \text{ ton margarin}.$

En förtjänst hos systemet I är att det medger en smidig anpassning efter säsongvariationerna i smörproduktionen. Under sommaren, då mjölkproduktionen är hög och lagringsutrymmena för smör måhända ej räcka till, kan inblandningsprocenten för smör hållas högre än under övriga delar av året. Det har också förefallit kommissionen som om allmänheten skulle ha lättare att fördraga regleringen, om de erbjudas en produkt, som i smakhänseende överträffar margarinet. Inblandningen är emellertid också förenad med åtskilliga olägenheter. En av dessa är, att smörblandat margarin är mindre hållbart än rent smör eller margarin. En stor olägenhet är vidare att inblandningsprocenten enligt vad förut anförts måste sättas så hög att det snarare blir fråga om inblandning av margarin i smöret än tvärtom. Vid sammanträde som hållits med kommissionens råd ha samtliga närvarande ledamöter med ett undantag uttalat sig emot en inblandning. Representanterna för jordbruket ha bestämt förklarat, att de icke kunna acceptera systemet. Jämväl husmödrarnas representanter ha framhållit, att de föredraga system II framför inblandningen. Vid underhandlingar, som förts med representanter för margarinindustrien, ha dessa i första hand förordat inblandningslinjen men samtidigt framhållit att inom industrien delade meningar framkommit om lämpligheten av denna linje. Som skäl för inblandning har från industriens sida anförts, att systemet, om blandningen äger rum inom margarinindustrien, möjliggör ett så gott som fullständigt utnyttjande av margarinfabrikerna och deras personal och distributionsapparat.

Då på nu anförda skäl inblandningslinjen, trots de fördelar som ur vissa synpunkter kunna anses förenade därmed, icke kunnat av kommissionen förordas, har kommissionen sökt giva system II en sådan utformning att olägenheterna av detsamma i socialt hänseende bli så små som möjligt samtidigt som säkerhet vinnes för avsättningen av överskottssmöret.

Kommissionen har då i första hand tagit i betraktande att en tillämpning av folkförsörjningsnämndens normer för fördelningen av det billigare matfettet i många fall måste drabba barnlösa familjer samt ensamstående ganska hårt. Dessa utestängas nämligen helt från möjligheten att inköpa billigt matfett. Med hänsyn härtill har den tanken väckts, att man vid sidan av det ransonerade margarinet skulle tillåta en fri försäljning av margarin till ett högre pris. I dylikt fall skulle regleringen för nämnda grupper bli mindre kännbar än eljest. Även om man satte det fria margarinpriset jämförelsevis högt, exempelvis till 2 kronor 75 öre, skulle anordningen innebära en fördel för dem. De skulle således kunna köpa margarin i stället för smör (till ett pris av 3 kronor 45 öre) till sådana ändamål, för vilka smör och margarin anses likvärdiga, såsom till bakning.

En ransonering efter vissa bestämda normer av dels smör och dels margarin innebär ett ganska stort ingrepp i konsumtionsvanorna jämväl för dem, som komma i åtnjutande av ransonerat matfett, i det att staten på förhand bestämmer storleken av ransonerna av de båda varuslagen. Detsamma är visserligen förhållandet även vid andra ransoneringar, men ingreppet blir särskilt kraftigt vid ransonering av matfett, då konsumtionsvanorna här äro mera skiftande än i fråga om de flesta andra livsmedel. Ur olika synpunkter skulle det därför vara till fördel, om konsumenterna inom den kvantitet billigt matfett, som sammanlagt blir föremål för ransonering, själva fingo välja mellan smör och margarin. Av skäl som i det följande närmare komma att angivas bör i dylikt fall priset på ransonerat smör sättas högre än ransonerat margarin. En sådan prissättning på de ransonerade varorna skulle leda till att ekonomiskt svagt ställda hushåll skulle kunna undgå en

ökning av matfettutgifterna genom att köpa mera margarin, medan bättre situerade hushåll, om spänningen mellan priserna ej göres alltför stor, sannolikt skulle taga ut den övervägande delen av sin ranson i smör. I praktiken kan en dylik ransonerings (system III) lätt ordnas så, att man dels fortfarande låter margarin säljas i fria marknaden men till ett högre pris, dels i stället för särskilda margarinkort och smörkort delar ut rabattkort, gällande för inköp av smör eller margarin efter eget val mot en på förhand bestämd rabatt, som av praktiska skäl — framför allt för möjliggörande av en effektiv kontroll — torde böra göras lika hög för båda varorna.

Fördelarna med systemet III i förhållande till systemet II framträder bäst genom några praktiska exempel. (Den totala ransoneringskvantiteten antages i samtliga fall uppgå till 60,000 ton.) För att en minskning av matfettkonsumtionen inom ekonomiskt mindre väl situerade hushåll skall undvikas, torde det bli nödvändigt att vid systemet II fastställa priserna på ransonerat smör och ransonerat margarin så, att hushållens utgifter för matfett ej behöva avsevärt fördyras. Praktiskt innebär detta att genomsnittspriset på varorna ej bör överstiga 1 krona 75 öre. Vid system III däremot kan genomsnittspriset sättas högre. Detta sammanhänger med att förutsättningen om oförändrade matfettutgifter i nämnda fall får anses uppfylld, så snart priset på margarin ej överstiger 1 krona 75 öre. Vid detta pris ha samtliga hushåll, vilkas margarinförbrukning nu icke överstiger den mängd smör och margarin, för vilken de komma att erhålla rabatt, möjlighet att hålla oförändrade matfettutgifter. Om ett hushåll övergår till att köpa ransonerat smör till ett högre pris, visar detta att hushållet jämväl anser sig kunna bära denna merkostnad. I allt fall blir merutgiften hushållets egen affär. Vid system III har man att fastställa ytterligare två faktorer, nämligen priset på margarin i fria marknaden och rabattens storlek. Dessa böra avvägas med hänsyn till att spänningen mellan priserna på de ransonerade varorna blir så stor som erfordras för att konsumenterna skola köpa smör i önskvärd omfattning. Det antages här att en spänning på 55 öre anses lämplig under en ransoneringsperiod. Priset på ransonerat smör blir då 2 kronor 30 öre, rabatten 1 krona 15 öre (3.45—2.30) och priset på fritt margarin 2 kronor 90 öre. För överskådlighetens skull upprepas priserna nedan.

Smörpris i fria marknaden	3.45	kronor
Margarinpris i fria marknaden	2.90	»
Pris på ransonerat smör	2.30	»
» » » margarin	1.75	»

Därest hela smöröverskottet ej skulle finna avsättning vid de priser, som komma att fastställas, har man möjlighet att under ransoneringsperioden höja det fria margarinet. Teoretiskt kan detta ske ända upp till 3 kronor 45 öre. I detta läge kommer givetvis försäljningen av fritt margarin att så gott som helt upphöra och systemet överensstämmer då härutinnan med system II. Fortfarande har dock system III den fördelen framför system II, att konsumenterna på ransoneringsmarknaden ha valfrihet vid inköp av smör eller margarin. Vid ingången av nästa ransoneringsperiod kan rabatten därjämte höjas, teoretiskt ända upp till 1 krona 70 öre, vilket skulle innebära att priserna för såväl smör som margarin på ransoneringsmarknaden bleve 1 krona 75 öre. I sistnämnda fall skulle systemet III överensstämma med system II, under förutsättning att priserna på ransonerat smör och margarin även här fastställdes till 1 krona 75 öre. Nu är det emellertid klart, att det icke går att vid system III sätta priserna på ransonerat smör och margarin lika. Om så skedde skulle nämligen så gott som intet

margarin utan endast smör efterfrågas, vilket leder till en orimlig situation, då det endast finns 80,000 ton smör att sälja. Vid system II kan däremot en lika prissättning tillämpas, på grund av att systemet innebär en begränsning av kvantiteterna. Sistnämnda system förhindrar med andra ord konsumenterna att övergå från margarin till smör. Med hänsyn till vad nu anförts måste således priset på ransonerat smör vid system III ligga högre än 1 krona 75 öre respektive priset på fritt margarin lägre än 3 kronor 45 öre. Höjningen respektive sänkningen måste drivas så långt, att mera smör icke efterfrågas än som motsvarar tillgången. Vilka priser, som uppfylla detta villkor, är svårt att på förhand uttala sig om. Tills vidare antages, att jämvikt inträder vid de priser, som angivits i uppställningen å föregående sida.

I detta sammanhang torde det vara av intresse att beräkna statsverkets utgifter för rabatteringen under antagande, att sistnämnda priser äro att anse som jämviktspriser. För att göra en sådan beräkning måste man veta kvantiteten margarin, som vid sagda priser försäljes på fria marknaden. Med viss sannolikhet kan denna uppskattas till åtminstone 10,000 ton.¹ Förbrukningssiffrorna bli då följande.

Smör i fria marknaden	40,000 ton à 3.45 kronor
Margarin i fria marknaden	10,000 » à 2.90 »
Ransonerat smör	40,000 » à 2.30 »
» margarin	20,000 » à 1.75 »
Summa 110,000 ton.	

Genom uttagande av förhöjd accis å margarinet i fria marknaden (2.90—1.75) erhåller statsverket en vinst å 11.5 miljoner kronor. Rabatterna å smör uppgå sammanlagt till 46 milj. kronor. Härifrån skall avdragas nu utgående pristillägg å 30,000 ton exportsmör (nettoexportpris beräknat till 1.90 kr.) eller 33 miljoner kronor. Ökningen i statsutgifterna blir alltså 46 milj.—33 milj.—11.5 milj.=1.5 miljoner kronor. Till sistnämnda belopp skall slutligen läggas utebliven accis å 30,000 ton margarin eller 16.5 miljoner kronor. Sammanlagda ökningen skulle sålunda vid nyss angivna utgångspunkter bli 18 miljoner kronor. Detta belopp är ej mindre än 15 miljoner kronor lägre än den ökning i statsutgifterna, som skulle föranledas av en tillämpning av systemet II med ett pris av 1 krona 75 öre på såväl ransonerat smör som ransonerat margarin. I båda fallen tillkommer ett belopp, motsvarande den ersättning som skäligen anses böra tillkomma margarinindustrien såsom kompensation för det avbräck nedskärningen av margarintillverkningen förorsakar denna. Som förut påvisats måste vid system II priserna på de ransonerade varorna sättas lägre än vid system III för att socialt ogynnsamma verkningar av ransoneringen skola kunna förhindras.

Vid de i nyssnämnda uppställning angivna förbrukningskvantiteter och priser skulle konsumenternas sammanlagda utgifter för matfett komma att belöpa sig å 294 miljoner kronor. I förhållande till nuvarande konsumtion (50,000 ton smör och 60,000 ton margarin) och priser innebär denna siffra en ökning av totalutgifterna för matfett av 16.5 miljoner kronor. Ifrågavarande ökning är huvudsakligen en följd av att vissa konsumenter i det valda exemplet *frivilligt* övergått från margarin till smör.

I fråga om smidighet och anpassningsmöjligheter är system III vida överlägset system II. En av produktions- och marknadsförhållandena betingad ökning respektive minskning i smörkonsumtionen kan vid system II svårigen uppnås på annat sätt än genom en förändring av ransoneringskvantiteten, d. v. s. genom en ökning eller minskning av antalet utlämnade ranso-

¹ En del härav antages gå till bagerier och restauranger.

neringskort eller en motsvarande ändring av kortransonerna. Under en pågående ransoneringsperiod kan ingen av dessa åtgärder komma i fråga. Vid system III åter kan man även under pågående ransoneringsperiod — således utan att ändra rabatten — påverka konsumtionen genom att höja eller sänka margarinpriset i fria marknaden. En höjning medför, att konsumenterna köpa mindre margarin och mera smör såväl på den fria marknaden som på ransoneringsmarknaden. Man har vidare möjlighet att ändra rabattens storlek. I båda dessa fall når man det eftersträfvade resultatet utan att ändra ransoneringskvantiteten. Givetvis står jämväl vid system III den möjligheten öppen att utöka ransoneringskvantiteten. Sistnämnda utväg kan vid system III befinnas ändamålsenlig för att hålla matfettkonsumtionen uppe vid viss nivå, vilket är önskvärt även med hänsyn till att margarinproduktionen icke kan sjunka under en viss gräns utan att industriens fortbestånd äventyras.

Slutligen må framhållas, att system III oförändrat kan tillämpas vid en eventuell brist på matfett. I dylikt fall får man minska rabattkvantitetens storlek.

Av den föregående framställningen torde framgå att system III i förhållande till system II är smidigare för konsumenterna och billigare för statsverket. Därjämte lämnar system III säkerhet för avsättning av överskottssmöret, samtidigt som det bereder större möjlighet än system II att uppehålla den totala matfettkonsumtionen vid dess nuvarande storlek. Med hänsyn härtill anser sig kommissionen böra förorda ett genomförande av detta system.

En av de första frågor man möter, då det gäller att praktiskt utforma system III, är, vilka personer som böra erhålla rabattkort. Såsom tidigare framhållits ansluter sig kommissionen till folkförsörjningsnämndens förslag därutinnan, att kort bör tilldelas hushåll för varje barn under 16 år samt personer, som fyllt 67 år eller uppbära tilläggspension eller invalidunderstöd. Vid tillämpning av denna regel anser sig kommissionen emellertid böra göra undantag för hushåll, som befinna sig i en jämförelsevis god ekonomisk ställning, ävensom för vissa jordbrukarhushåll.

Enligt kommissionens mening kan det te sig mindre tilltalande att ekonomiskt välbärgade personer komma i åtnjutande av en rabattförmån som den ifrågavarande, i all synnerhet som detta, då den sammanlagda rabatteringskvantiteten förutsättes skola bli oförändrad, skulle medföra att personer, som äro i större behov av rabatt, skulle gå miste därom. Kommissionen anser därför att föreskrift bör meddelas om att rabattkort icke utan prövning i varje särskilt fall må tilldelas barn till föräldrar, som kunna antagas vara mera välsituerade. Sagda förmån bör icke utan dylik prövning tillkomma hushåll, om föräldrarna vid senaste taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptagits för ett beskattningsbart belopp, överstigande 2,000 kronor, eller taxerats till särskild skatt å förmögenhet. Av samma skäl torde rabattkort ej utan särskild prövning böra tilldelas äldre eller invalider, som upptagits för ett beskattningsbart belopp, överstigande nyssnämnda summa, eller taxerats till särskild skatt å förmögenhet.

För att belysa den ekonomiska standarden hos de familjer, som genom berörda undantagsregel utestängas från rabatt, meddelas nedan den taxerade inkomst, som enligt skatteförfattningarna motsvarar 2,000 kronors beskattningsbar inkomst.

	O r t s g r u p p				
	I	II	III	IV	V
Familjer med 1 barn	4,490	4,670	4,850	5,080	5,210
» » 2 »	5,180	5,420	5,660	5,900	6,140
» » 3 »	6,230	6,560	6,890	7,220	7,550
» » 4 »	7,280	7,700	8,120	8,540	8,960
» » 5 »	8,330	8,840	9,350	9,860	10,370
» » 6 »	9,380	9,980	10,580	11,180	11,780

Särskild skatt å förmögenhet utgår endast om denna överstiger 20,000 kronor.

Enligt särskilda folkräkningen 1935/36 utgjorde antalet familjer med barn under 15 år, vilkas beskattningsbara inkomst översteg 2,000 kronor, omkring 40,000 i städerna och 40,000 på landsbygden. Sammanlagda antalet barn under 15 år i dessa familjer var inemot 60,000 i städerna och samma antal på landsbygden. Med ledning av dessa siffror torde man kunna uppskatta antalet rabattkort, som genom berörda regel besparas och alltså kunna komma andra behövande till godo, till åtminstone 120,000.

Representanterna för jordbruket inom kommissionens råd ha förklarat sig anse, att jämväl jordbrukarhushåll böra tilldelas rabattkort. Samtidigt ha emellertid sagda representanter givit uttryck å den meningen, att jordbrukare endast böra få kort som berättiga dem till inköp av smör. Kommissionen finner sig icke kunna helt biträda denna uppfattning. Som skäl härför vill kommissionen i första hand anföra, att ifrågavarande rabatteringsanordning helt är betingad av nödvändigheten att finna avsättning för ett smöröverskott. En rabattering för producenthushållen skulle givetvis icke medföra någon större avsättningsökning utan huvudsakligen resultera i att hushållen erhöile en ökad kontant inkomst. I den mån jordbrukets inkomster behöva förbättras, bör detta enligt kommissionens mening icke äga rum i förevarande ordning. Allmänheten skulle också sannolikt få svårt att inse det rimliga i, att staten först av skattemedel lämnar bidrag för att höja inkomsten av mjölkproduktionen och sedan tilldelar producenterna rabatt för att köpa sitt eget smör. I detta sammanhang torde böra erinras om att rabatten för den icke jordbrukande befolkningen utgör en kompensation för den fördyring av matfettutgifterna, som eljest skulle inträda.

Ehuru kommissionen således anser, att jordbrukarhushåll icke generellt böra komma i åtnjutande av rabatt, finner kommissionen det å andra sidan principiellt riktigt, att jordbrukare, som tidigare förbrukat och på grund av sin ekonomiska ställning behövt förbruka margarin, till undvikande av en fördyring av matfettkostnaderna medgivas rätt att mot rabatt inköpa matfett till ungefär samma kvantiteter som de förut haft behov av margarin.

Då jordbrukarhushåll, därest de allmänt tilldelades samma kvantiteter billigt matfett som andra befolkningsgrupper, i förhållande till sistnämnda grupper skulle bli väsentligt bättre ställda, torde den regeln böra uppställas, att jordbrukare endast efter ansökan böra tilldelas rabattkort. Vidare böra de förut angivna normerna för bestämmande av antalet kort icke här tillämpas. Tilldelningen bör i stället ske med hänsyn till behovet av billigt matfett, vilket kan avvägas med ledning av jordbrukarnas tidigare förbrukning av margarin. Emellertid bör det i görligaste mån undvikas att ingå på en

detaljerad undersökning och prövning av det individuella behovet. Kommissionen har därför för avsikt att fixera vissa regler för tilldelningen, vilka i allmänhet böra av vederbörande myndigheter följas.

Rabattkort till jordbrukarhushåll torde, liksom för andra grupper av hushåll, böra gälla för inköp av smör eller margarin efter fritt val.

Jämlikt gällande bestämmelser för mjölkregleringen äga mejerierna vid återtagning av smör icke tillämpa högre pris än riksnoteringen. Ifrågavarande stadgande torde även i fortsättningen böra gälla. I den mån rabattförmån tillkommer mejerileverantör synes rabatten böra utgå på återtagningspriset.

Kommissionen anser vidare, att behövande hushåll efter särskild ansökan och prövning böra kunna tilldelas rabattkort ej endast för barn, åldringar och invalider utan även för andra hushållsmedlemmar. För åstadkommande av en önskvärd enhetlighet i tillämpningen av denna bestämmelse har kommissionen för avsikt att, därest förslaget i övrigt godkännes, fastställa vissa *normer* för sagda prövning. Härvid har kommissionen tänkt sig att såsom huvudregel uppställa, att tilläggskort skola tilldelas hushåll, där familjeförsörjaren eller den som ekonomiskt svarar för hushållet vid senaste taxering icke är upptagen för beskattningsbar inkomst. I fråga om vissa befolkningsgrupper torde man böra sträcka sig ännu längre. Detta gäller i första hand hushåll om högst två personer — särskilt pensionärer och likställda — blivande mödrar samt familjer, vilka drabbats genom familjeförsörjarens sjukdom, arbetslöshet, inkallelse till neutralitetsvakt eller motsvarande militärtjänst. På samma sätt torde särskild hänsyn böra tagas till vissa landsdelar ävensom till vissa yrkeskategorier (t. ex. skogsarbetare), när förhållandena därtill föranleda. Antalet sådana hushåll torde, med frånräknande av jordbrukarhushållen, kunna uppskattas till i mycket runt tal 500,000.

Inom kommissionen har diskuterats, huruvida restauranter och bagerier böra komma i åtnjutande av rabatt. Beträffande restauranterna torde tillräckliga skäl härför icke föreligga. Förhållandena ligga något annorlunda till i fråga om bagerierna. De senare uppgivas för sin näring vara beroende av att erhålla ett specialtillverkat margarin, bagerimargarin, vilket ej med fördel kan ersättas med smör. Med hänsyn härtill har kommissionen tänkt sig att sådant margarin även i fortsättningen skall tillverkas. En fördyring av detta slag av margarin kommer uppenbarligen att i någon mån inverka på prissättningen av bröd. Då emellertid margarinet huvudsakligen kommer till användning för framställning av s. k. wienerbröd och finare bakverk, har kommissionen icke ansett berörda omständighet utgöra tillräcklig anledning att lämna rabatt till bagerierna. Kommissionen vill i detta sammanhang erinra om att margarinet vid det av kommissionen förordade systemet fortfarande kommer att i fria marknaden betinga ett lägre pris än smör.

Kommissionen har därefter övergått till frågan om rabattkvantitetens storlek samt därvid framhållit följande:

Förbrukningen av smör och margarin hos den icke-jordbrukande befolkningen utgjorde år 1938 20 kilogram i genomsnitt per individ, varav hälften smör och hälften margarin. En genomsnittsfamilj, bestående av föräldrar och två barn, förbrukade sålunda 40 kilogram smör och 40 kilogram margarin. Då rabattkvantiteten i ett sådant hushåll skall ersätta margarinet, kunde det synas lämpligt att, då kort i regel endast tilldelas barnen, bestämma tilldelningen på varje kort till 2 kilogram för fem veckor eller 20.8 kilogram per år. Med hänsyn till att vi ha överskott på matfett inom landet torde dock sagda kvantitet böra höjas till $\frac{1}{2}$ kilogram per vecka. Räknat för år motsvarar detta för en familj, bestående av föräldrar och två rabattberättigade barn, omkring 52 kilogram.

Antalet barn, som enligt kommissionens förslag skola vara berättigade till rabattkort, kan i runt tal uppskattas till 800,000. Den andra gruppen rabattberättigade — personer, som fyllt 67 år eller uppbära tilläggs pension eller invalidunderstöd — har av folkförsörjningsnämnden uppskattats till omkring 500,000. Sammanlagt kan sålunda antalet personer, som falla under huvudregeln, beräknas till 1,300,000. Till denna siffra skall läggas dem som efter prövning böra tilldelas kort. Enligt vad förut nämnts kan antalet hushåll utan beskattningsbar inkomst, med frånräknande av jordbrukarhushållen, uppskattas till i runt tal 500,000. Med ledning härav torde antalet kort för denna grupp kunna beräknas till 700,000 eller i genomsnitt 1.4 kort per hushåll. För utdelning till behövande jordbrukarhushåll torde åtgå i runt tal 200,000 kort. Inalles skulle alltså 2.2 miljoner rabattkort utdelas. Därest denna uppskattning är riktig och därest rabattkvantiteten bestämmes till $\frac{1}{2}$ kilogram per vecka, skulle rabatteringen komma att omfatta 57,000 ton (smör och margarin sammanlagt).

Beträffande storleken av rabatten har kommissionen anfört:

Vid nuvarande allmänna prisnivå torde rabattens storlek böra avvägas så, att priset på rabatterat margarin kommer att ligga vid det nuvarande margarinpriset eller 1 krona 75 öre. Priset på margarin i fria marknaden bör avvägas med hänsyn till den överskottskvantitet smör, som behöver avsättas. Därest regleringen, såsom kommissionen vill förordna, sättes i kraft jämförelsevis tidigt, förslagsvis omkring 1 maj 1940, blir sistnämnda kvantitet cirka 1,250 ton för maj. Då sistnämnda kvantitet är förhållandevis låg, synes man till en början och försöksvis kunna bestämma priset på margarin i fria marknaden till 2 kronor 75 öre. Rabatten skulle i så fall bli 1 krona och priset på ransonerat smör 2 kronor 45 öre. Skulle det visa sig att man vid dessa priser ej når den önskade avsättningsökningen för smör, får det fria margarinpriset och rabatten höjas, förslagsvis till 2 kronor 90 öre respektive 1 krona 15 öre, i vilket sistnämnda fall priset på ransonerat margarin blir oförändrat men spänningen mellan priserna på rabattmarknaden nedgår till 55 öre.

Höjningen av margarinpriset i fria marknaden torde böra ske genom förhöjning av accisen. Enligt förordningen den 7 juni 1935, nr 259, om accis å margarin och vissa andra fettvaror må accisen icke överstiga 60 öre per kilogram. Ett genomförande av kommissionens förslag förutsätter därför att Kungl. Maj:t bemyndigas att höja accisen utöver sagda belopp. Ifrågavarande bemyndigande torde lämpligen böra innefatta befogenhet för Kungl. Maj:t att intill den 1 juli 1941 uttaga en tilläggsaccis å nämnda varor av högst 1 krona 50 öre per kilogram.

Vidare har kommissionen uttalat sig om utdelning av rabattkort samt vad därmed sammanhänger:

Rabattkorten torde böra utdelas av kristidsnämnderna under ledning av livsmedelskommissionen. Kuponger till rabattkort synas böra inlösas av kommissionen. Innan korten utdelas, bör med svenska mejeriernas riksförening och mejeriförbunden respektive margarinfabrikanterna överenskommelse träffas om att dessa skola från detaljhandlare och grossister övertaga rabattkuponger såsom likvid för smör respektive margarin. Erforderliga medel för bestridande av utgifterna för inlösen av rabattkuponger komma senare att äskas av kommissionen. Medelsbehovet torde kunna uppskattas för budgetåret 1939/40 till omkring 2.5 miljoner kronor och för budgetåret 1940/41 till omkring 36 miljoner kronor netto. Härvid har hänsyn tagits till att kostnaderna för pristillägg för exportsmör samtidigt nedgå.

Inkomsterna av förenämnda tilläggsaccis kan för budgetåret 1939/40 upp-

skattas till omkring 2.4 miljoner kronor och för budgetåret 1940/41 till cirka 35 miljoner kronor. Å andra sidan bortfaller ordinarie accis (55 öre) för omkring 30,000 ton margarin, vartill kan komma viss sänkning av samma accis på den återstående margarinkvantiteten.

Ytterligare har kommissionen berört de återverkningar, som genom kommissionens förslag komma att drabba margarinindustrien. Kommissionen har därvid framhållit följande:

Genom det nu förordade förslaget kommer margarinindustriens tillverkning att skäras ned från nuvarande 60,000 ton till högst 30,000 ton, en produktion som så vitt möjligt bör upprätthållas under den tid ransoneringen varar i syfte att för margarinindustrien i görligaste mån möjliggöra en rationell anpassning av dess ekonomiska och tekniska förhållanden. Det är självfallet, att denna nedskärning kommer att drabba margarinindustrien hårt, särskilt som en stor del av industriens kostnader äro oberoende av tillverkningens storlek. Med hänsyn härtill finner kommissionen det icke böra resas hinder mot att industrierna genom en viss mindre höjning av margarinpriset exklusive accis erhålla en skälig gottgörelse för den belastning, produktionsbegränsningen förorsakar dem. Höjningen torde lämpligen böra åstadkommas genom justering av den nu utgående accisen.

Kommissionen har vidare föreslagit, att med hänsyn till syftet med rabatteringsanordningen förbud bör utfärdas mot att utan tillstånd av livsmedelskommissionen försälja konstister och sådana fettämnen, som i margarinaccisförordningen benämnas »andra ersättningsmedel för smör eller flott» (än margarin, konstister eller matolja). Till denna grupp hör utom konstister, varav någon tillverkning numera icke äger rum i nämnvärd omfattning, även kokosfett. I början av regleringen bör enligt kommissionens mening licens lämnas för utförsäljning av ineliggande lager; därefter synes licensgivningen endast böra avse speciella ändamål.

Kommissionen har ytterligare erinrat om att folkförsörjningsnämnden på grund av farhågorna för en väsentlig nedgång i importen föreslagit, att beslag skulle läggas å utländska margarinråvaror. Enligt kommissionens åsikt syntes berörda förslag icke nu behöva genomföras. I stället har kommissionen funnit det angeläget, att staten erhåller möjlighet att reglera importen av ej endast fettämnen utan även oljefrukter och oljefrön av olika slag. En dylik reglering framstår enligt vad kommissionen uttalar såsom särskilt önskvärd, då en avvägning mellan importen av oljor och andra fettämnen, å ena, samt oljefrukter och oljefrön för oljeutvinning, å andra sidan, synes påkallad av försörjningspolitiska skäl. Kommissionen har sålunda föreslagit att förbud utfärdas mot import utan tillstånd av kommissionen av följande i gällande tulltaxa med statistisk varuförteckning upptagna varor, nämligen:

Statistiskt
nr

203—208	jordnötter, kopra, sojaböner samt andra icke ätbara oljehaltiga frön och frukter, ej särskilt nämnda,
244	oleomargarin,
245	ister och flott

Statistiskt
nr

- 248—250 talg (premier jus och presstalg härunder inbegripna),
251—256 animaliska oljor samt annat djurfett, även härdade, ej hänförliga till annat nummer,
260—273 vegetabiliska, feta oljor samt växtfett och andra vegetabiliska fettämnen, ej hänförliga till annat nummer,
273 smör, konstgjort (margarin),
275—276 konstister.

Kommissionen har vidare förutsatt, att Kungl. Maj:t torde böra äga att, i vad angår vara som avses i margarinaccisförordningen, förordna om uttagande av importavgift till belopp, högst motsvarande den för varan utgående tilläggsaccisen.

Slutligen har kommissionen uttalat följande:

Vid handhavandet av den nu föreslagna importregleringen torde de i anledning av krisen bildade importörs- och råvaruföreningarna på fettindustriens område böra anlitas.

Ett genomförande av kommissionens ransoneringsförslag synes icke behöva förutsätta någon form av kvotering av margarintillverkningen mellan fabrikerna. Därest förhållandena det skulle påkalla, kan en viss reglering av produktionen åstadkommas genom licensgivningen för import av margarinråvaror till industrien.

Kommissionens skrivelse utmynnar i hemställan, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för tiden intill den 1 juli 1941

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att — utöver det i 2 § förordningen den 7 juni 1935 om accis å margarin och vissa andra fettvaror angivna beloppet — förordna om uttagande av tilläggsaccis å nämnda varor med ett belopp av högst 1 krona 50 öre för varje kilogram av varans nettovikt,

dels ock medgiva, att Kungl. Maj:t må vidtaga åtgärder för reglering av avsättningen av smör och margarin i huvudsaklig överensstämmelse med kommissionens förslag.

Mot kommissionens beslut ha ledamöterna av kommissionen direktören C. F. Cederlund och fru Olivia Nordgren reserverat sig.

Direktören Cederlund har framhållit bland annat följande:

Den aktuella uppgiften är att trygga det svenska exportsmörets avsättning på hemmarknaden (exportkvantiteten före krigsutbrottet vanligen beräknad till nära 30 milj. kg per år). En tillfredsställande lösning av det föreliggande avsättningsspörsmålet bör enligt min mening samtidigt fylla så många som möjligt, eller rättare sagt de viktigaste, av följande villkor:

1:o) Konsumenternas samlade matfettutgifter böra hållas oförändrade eller endast medgivas undergå en mycket måttlig ökning.

2:o) Avsättningsfrågans lösning bör icke medföra någon minskning i jordbrukarnas inkomster av smörförsäljningen.

3:o) Ingreppen i de inhemska marknadsförhållandena för smör och margarin böra icke göras större än vad som är strängt nödvändigt för ernående av det äsyftade ändamålet.

4:o) Regleringssystemet bör ha en sådan teknisk struktur, att det smidigt kan anpassas till säsongmässiga och andra förskjutningar i bl. a. smörproduktionens storlek, samtidigt som det ger största möjliga säkerhet för att hela smörproduktionen verkligen vinner avsättning på hemmamarknaden.

5:o) De statsfinansiella extrautgifterna för ändamålet böra så långt möjligt hållas nere.

Med beaktande av nu angivna villkor för en tillfredsställande lösning av avsättningsfrågan är enligt min mening den s. k. inblandningslinjen alldeles avgjort att föredraga framför andra tänkbara alternativ. »Smöröverskottet» bör m. a. o. av margarinfabrikerna inblandas i margarin. Den härigenom uppkommande blandprodukten bör fritt försäljas till ett lämpligt avvägt pris. Tillverkning och försäljning av rent margarin upphör samtidigt. Bagerier och restauranter erhålla enligt denna linje i likhet med övriga förbrukare rätt att välja fritt mellan de två produkter, som finnas på marknaden, nämligen smöret och blandprodukten. Någon speciell margarintillverkning för dessa köparens räkning förekommer sålunda ej.

Om blandprodukten av smör och margarin skall avyttras i en kvantitet av 60 milj. kg. utan att matfettkostnaderna under i övrigt lika omständigheter skola stegras, måste blandningens pris uppenbarligen motsvara margarinets genomsnittspris, vilket förut angivits till c:a 1: 75 kr/kg.

Som nedan närmare anges, torde emellertid en viss, mycket försiktig höjning av blandprodukten pris jämfört med nuvarande margarinpris kunna övervägas för att underlätta vidmakthållandet av en önskvärd »normalrelation» mellan försäljningsvolymerna för smöret och blandprodukten vid fri handel med de båda varorna.

Prövas den här ifrågasatta lösningen med en fritt försåld blandprodukt, som ersätter det nu förbrukade margarinet och säljes till ungefär samma pris som detta, ur de nyss anförda synpunkterna, förefaller själva det tekniska systemet vara tillfredsställande. Den enda större nackdel, som ur de här anlagda synpunkterna kan tänkas uppstå, är, att en del av den så att säga ordinarie smörefterfrågan kan befaras övergå till blandprodukten, så länge konsumenterna ha ett fritt val mellan de båda matfettyperna.

Enligt min mening böra riskerna för en dylik efterfrågeomflyttning från rent smör till blandprodukten kunna i mycket hög grad förminska eller helt elimineras genom vissa särskilda kompletterande åtgärder:

a) Genom frivillig överenskommelse mellan statsmakterna och margarin-industrien, resp., om denna väg mot all förmodan skulle visa sig oframkomlig, genom en förordning bestämmes, att blandprodukten endast får saluföras under benämningen »margarin» och endast vara försedd med tillverkarens namn; förpackningarna skola alltså vara utan varje som helst varumärkesbeteckning e. d.

b) På samma sätt föreskrives, att icke någon som helst reklam för blandprodukten i form av annonser, affischer, flygblad, skyltfönsterdekorationer e. d. får förekomma.

c) Samtidigt intensifieras och utvidgas den med statligt stöd bedrivna smörreklamen starkt.

I förbigående må i detta sammanhang anmärkas, att enligt min mening torde ett genomförande av de under a), b) och c) föreslagna åtgärderna i hög grad vara ägnat att i gynnsam riktning påverka jordbrukarnas inställning till inblandningslinjen.

d) Såsom redan antytts synes vid fri handel med smöret och blandprodukten, den senares pris kunna sättas något högre än det nuvarande margarinpriset, förslagsvis till 1: 80 kr/kg. En höjning från 1: 75 till 1: 80 kr/kg är liktydig med en ökning av konsumenternas årliga matfettutgifter med 3 milj.

kr vid oförändrad förbrukning. För denna kostnadsökning, vilken enligt min mening bör kunna betecknas som mycket måttlig, erhålla emellertid konsumenterna i fråga i genomsnitt räknat sin tidigare förbrukning av margarin till f. n. cirka hälften ersatt med smör. Den sistberörda omständigheten är den enda, som enligt min mening överhuvud kan göra det försvarbart, att — så länge icke verklig brist på matfett föreligger — ens i den mindre omfattning, som här ifrågasatts, höja de sämre situerade (margarinkonsumerande) hushållens matfettutgifter med därav följande risk för en viss ur näringshygienisk synpunkt beklaglig konsumtionsnedgång.

För den händelse den här förordade »fria inblandningslinjen» i praktisk tillämpning mot all förmodan skulle visa sig föranleda en mer påtaglig tendens till efterfrågeomflyttning från rent smör till blandningen, kunde den samma emellertid snabbt — därest beredskapsåtgärder ifråga om tryckning av kort m. m. såsom här förutsattes redan från början vidtagits — omformas till en inblandningslinje, kompletterad med ransonering av blandprodukten. Ransoneringen borde därvid avse att fördela 60 milj. kg »margarin» (blandprodukten) bland i princip de grupper, vilka förut förbrukat motsvarande kvantitet margarin. För att så nära som möjligt nå denna inriktning av ransoneringen synes folkförsörjningsnämndens tidigare framlagda förslag till normer för en margarinransonering böra läggas till grund för fördelningen. Genom att i olika riktningar utvidga de kategorier av förmånsberättigade, vilka folkförsörjningsnämnden i sitt förslag angav böra erhålla margarin efter särskild behovsprövning från de lokala krisorganens sida, resp. genom att utöka kortransonerna torde det vara möjligt att i praktiken utsträcka fördelningen av det billiga matfettet till det stora flertalet av dem, som förut varit margarinförbrukare och som ha behov av ett billigt matfett. Vid kortransonering av »margarinet» på nu föreslaget sätt, synes, eftersom i dylikt fall en efterfrågeomflyttning från rent smör till blandprodukten icke alls behöver befaras, priset på blandningen icke böra uppgå till mer än det nuvarande margarinpriset.

Fru Nordgren har i sin reservation anført huvudsakligen följande:

I valet mellan förslag, som inom kommissionen varit föremål för överväganden, har jag stannat för det förslag, som i kommissionsmajoritetens skrivelse betecknas som system III, till vilket förslag jag i huvudsak ansluter mig.

På vissa punkter är jag dock av skiljaktig mening mot andra av kommissionens ledamöter. Sålunda anser jag icke att rabattkort för billigt smör eller margarin böra tilldelas enbart barn under 16 år och personer, som fyllt 67 år eller uppbära tilläggspension eller invalidunderstöd, vid en inkomstgräns av ett beskattningsbart belopp av 2,000 kronor eller en förmögenhetsgräns vid 20,000 kronor. Genom en sådan anordning skulle nämligen stora grupper av ensamma personer eller makar utan barn, vilka befinna sig i åldrarna under 67 år, icke komma i åtnjutande av detta billigare matfett, även om deras inkomster vore rätt blygsamma. Visserligen har man i kommissionens huvudförslag räknat med, att ett antal personer, uppgående till 700,000, tillhörande hushåll utan eller med blott ringa beskattningsbar inkomst efter prövning skulle tilldelas rabattkort, men en stor del av dem, som hade en relativt låg beskattningsbar inkomst skulle likväl komma att ställas utanför och vara hänvisade till det dyrare matfettet. Till sistnämnda kategorier skulle troligen komma flera av dem, som leva på en blygsam pension eller också befinna sig i åldern 50—66 år. Det bleve ganska svårt att försvara ett system, som medgäve rätt för en person i Stockholm med tre barn och en inkomst av 7,550 kronor till tre rabatt-

kort för inköp av billigt smör eller margarin, medan ett par gamla makar med en inkomst av 2,000 kronor icke skulle vara berättigade till något rabattkort.

För min del vill jag därför förorda, att rabattkortet tilldelas efter andra grunder, nämligen efter en viss inkomstgräns, oberoende av huruvida barn finnes i hushållet eller icke. Om man härvid tager till utgångspunkt det beskattningsbara beloppet, kommer ju berättigad hänsyn att tagas även till antalet barn i familjen. Kort böra icke utdelas till barn i familjen, vilka äro fyllda 16 år. 1,000 kronor beskattningsbart belopp synes mig härvid vara en rimlig inkomstgräns. För att belysa verkningarna av berörda inkomstgräns meddelas nedan den taxerade inkomst, som enligt skatteförfattningarna motsvara 1,000 kronors beskattningsbar inkomst.

	O r t s g r u p p				
	I	II	III	IV	V
Ensamstående skattskyldig.....	1,900	1,990	2,090	2,190	2,280
Familjer utan barn	2,800	2,920	3,040	3,160	3,280
» med 1 barn	3,490	3,670	3,850	4,020	4,140
» » 2 »	4,120	4,280	4,440	4,600	4,760
» » 3 »	4,820	5,040	5,260	5,480	5,700
» » 4 »	5,520	5,800	6,080	6,360	6,640
» » 5 »	6,220	6,560	6,900	7,240	7,580
» » 6 »	6,920	7,320	7,720	8,120	8,520

Naturligtvis kan det vid kortutdelningen falla sig besvärligt att gå efter en viss inkomstgräns, men detta gäller oavsett vilken inkomstgräns, som fastställles. Villkendera som väljes måste senaste debetsedeln uppvisas eller skattelängderna följas. Antalet barn i familjen måste också kontrolleras, oavsett den fastställda inkomstgränsen. Däremot minskas enligt mitt förslag antalet fall som måste prövas av kristidsnämnd. Ty att ett stort antal av dem som enligt huvudförslaget uteslöts från rätten till rabattkort komme att ansöka om dylika, torde icke behöva betvivlas.

Vad angår bagerierna anser jag att dessa även i fortsättningen böra få köpa sitt behov av bagerimargarin till nu gällande pris, eventuellt med en nedskärning i tilldelningen till 75 procent av 1939 års förbrukning. Motiveringen för denna min ståndpunkt är att en fördyring av bagerimargarinet ovillkorligen måste medföra ökade priser på bagerivarorna. Visserligen kan det sägas, att detta främst gäller wienerbröd och liknande bakverk, vilka kunna avvaras, men hänsyn måste också tagas till nämnda företagares utkomstmöjligheter. Särskilt en del småföretag skulle säkerligen få svårt att upprätthålla sin verksamhet och en del större företag se sig nödsakade att minska sin arbetsstyrka. Detta i synnerhet som denna näring tidigare drabbats ganska hårt av industrisockerskatten och den skärpta bagerilagen.

I fråga om restaurangerna anser jag att större sådana icke behöva tillhandahållas vare sig billigt margarin eller billigt smör. Folkrestaurangerna däremot böra, efter prövning av kristidsnämnd, kunna genom licens få sig tilldelade viss kvantitet billigt matfett, detta av hänsyn till att de som äro nödsakade intaga sina måltider ute — särskilt kontorister, butiksbiträden m. fl., med relativt små inkomster — icke skola behöva få sina matkostnader ökade genom regleringen av matfettmarknaden.

Jag ställer mig jämväl tveksam till förslaget om ett så högt pris som 2 kronor 90 öre för margarinet i den fria marknaden. Liksom det i huvudförslaget på ett ställe anföres mot en sänkning av smörpriset till 2 kronor 25 öre per kilogram, att ett sådant förfarande måste medföra svårigheter att återgå till den gamla prisnivån, gäller detta även ehuru i omvänd ordning i fråga om ett förhöjt margarinpris. I varje fall anser jag en höjning av priset på det fria margarinet till samma prisnivå som det billiga smöret, eller 2 kronor 30 öre vara en rimligare åtgärd. Det blir ändå en fördyring av 1 krona 10 öre per kilogram. (55 öre + margarinaccisen 55 öre.) Även vid nämnda pris kommer sannolikt en viss övergång från margarin till smör att äga rum.

Vissa ledamöter av *livsmedelskommissionens råd* ha vid behandlingen av kommissionens förslag gjort särskilda uttalanden, varvid direktören Eric Andersson förklarat sig instämma i det av direktören C. F. Cederlund reservationsvis framlagda förslaget och fru Gertrud Wiklund anslutit sig till fru Olivia Nordgrens reservation. Därjämte har disponenten Artur Börjesson förklarat sig anse kommissionens förslag alltför invecklat och detaljerat samt de anförda skälen för jordbrukshushållens undantagande från de förmåner i rabatthänseende, som föreslagits, mycket litet bärande. Slutligen ha hemmansägaren C. G. Johansson och åtta andra medlemmar i rådet ansett att jordbrukarna borde tilldelas rabattkort endast för inköp av smör samt att den föreslagna inkomstgränsen för erhållande av rabattkort, 2,000 kronor, borde nedsättas till 1,000 kronor.

I skrivelse den 7 maj 1940 har *statens livsmedelskommission* i anledning av den avspärrning för import, som dåmera inträffat, hemställt om viss omedelbar reglering av fettförbrukningen inom landet, innebärande, bland annat, att den av kommissionen föreslagna prisrabatteringen tills vidare endast skulle avse smör.

Slutligen torde jag få anmäla, att *medicinalstyrelsen* hemställt, att medel måtte ställas till förfogande för att inom vissa län användas såsom bidrag till smör och mjölk åt spädbarn, småbarn och skolbarn.

Slaktdjursregleringen. I fråga om slaktdjursregleringen har *livsmedelskommissionen* framhållit, att en av de mest angelägna uppgifterna på detta område vore att söka ernå en lämplig anpassning mellan produktionen och konsumtionen inom landet. I första hand har kommissionen ansett detta böra åvägabringas genom i förhållande till foderpriserna lämpligt avvägda fläskpriser. Oavsett det nu anförda har kommissionen icke ansett anledning föreligga att för nästa regleringsperiod frångå de huvudgrunder, som för närvarande tillämpas beträffande nu förevarande marknadsreglering. Kommissionen har emellertid förordat att kostnaderna för regleringen helt böra bestridas av budgetmedel. Utredningen har i övrigt anfört i huvudsak följande.

Slaktdjursregleringen har i första hand åsyftat att förbehålla den inhemska produktionen inlandsmarknaden. Det överskott av kött och fläsk

eller slaktdjur, som uppstått, har, i den utsträckning tillgången inom landet samt de i importländerna gällande importrestriktionerna det medgivit, exporterats. I syfte att reglera tillgången av kött och fläsk på den inhemska marknaden har dessutom företagits en viss inlagring av dessa varor. Under normala förhållanden har denna inlagring icke tillåtits få större omfattning än att möjligheter till avsättning av de inlagrade varorna inom en rätt snar framtid förefunnits. Vid regleringens handhavande har eftersträfvats att uppnå vissa av riksdagen angivna priser.

Efter krigsutbrottet ha förutsättningarna för de hittills tillämpade regleringsåtgärderna å slaktdjursmarknadens område i viss mån rubbats. Av olika skäl ha sålunda exportmöjligheterna försvärats. Härtill ha bidragit de under vintern rådande skeppningssvårigheterna. Vidare har det ansetts lämpligt att företaga upplagring i viss utsträckning i beredskapssyfte. Lagren av kött och fläsk äro för närvarande dock ej större, än att desamma sannolikt kunna beräknas komma att omsättas under året, helst som fläskproduktionen under det sista kvartalet innevarande år torde komma att bli jämförelsevis låg.

En av de mest angelägna uppgifterna för den statliga regleringen på slaktdjursmarknadens område är under nuvarande förhållanden att söka ernå en viss lämplig anpassning mellan produktionen och konsumtionen inom landet. De överskott av fläsk och slaktsvin, som under en lång följd av år exporterats, ha i regel helt motsvarats av importerade fodermedel. Vad angår nötkött ha överskotten därav varit mycket obetydliga och ungefärligen motsvarat exporten. Strävandena böra, som nyss antytts, inriktas på att uppnå jämvikt mellan produktionen och konsumtionen inom landet. I första hand torde man böra söka åvägabringa denna jämvikt genom i förhållande till foderpriserna lämpligt avvägda fläskpriser. Dessutom torde en viss reglering av produktionen kunna ske därigenom att priserna å olika slag av fläsk differentieras. Vidare bör man såsom hittills i marknadsreglerande och beredskapssyfte företaga upplagring av icke endast fläsk utan även nötkött. En väsentlig inskränkt fläskproduktion kan emellertid komma att medföra så betydande konsekvenser för olika kategorier av jordbrukare samt för jordbruken i skilda delar av landet, att Kungl. Maj:t bör äga möjlighet att företaga mera direkt produktionsreglerande ingripanden bl. a. i syfte att på det mest ändamålsenliga sätt tillvarata fodertillgångarna i landet. Härvid bör i detta sammanhang frågan om skummjölkens utnyttjande icke förbises.

Oavsett vad nu sagts torde anledning icke föreligga att för nästa regleringsperiod frågå de huvudgrunder, som för närvarande tillämpas beträffande nu förevarande marknadsreglering. Införseln av kött och fläsk bör sålunda vara underkastad reglering från statens sida i enlighet med härför meddelade bestämmelser. Kungl. Maj:t bör vidare äga befogenhet att besluta om utanordnande av pristillägg vid export. I anslutning till vad förut sagts böra vidare anstalter kunna träffas för infrysning av kött och fläsk genom utbetalande av lagringsersättningar och förskott å inlagrade varor. I mån av behov bör på samma sätt även andra förfaranden såsom beredande och lagring av konserver, insaltning m. m. kunna ifrågakomma.

Med avseende å bestridandet av kostnaderna för slaktdjursregleringen ha hittills i första hand anlitats de medel, som inflyta genom upptagande av avgift vid export och import av kött och fläsk. Så länge införselavgift uttogs vid import av majs m. fl. fodermedel, fingo jämväl härigenom inflytande medel i viss utsträckning användas för slaktdjursregleringen. Vidare kunna för närvarande medel erhållas genom uttagande efter Kungl. Maj:ts bestämmande av slaktdjursavgift. Slutligen ha under senare tid med inlag-

ring m. m. förenade kostnader bestritts med för ändamålet särskilt anvisade budgetmedel. Enär exporten under kommande regleringsår näppeligen kan få någon större betydelse, utan ökad vikt i stället torde komma att få läggas vid inom landet företagna regleringsåtgärder, synes det kunna ifrågasättas, huruvida slaktdjursavgift fortsättningsvis skall uttagas. Det föreslås därför, att kostnaden för slaktdjursregleringen i dess helhet bestrides av budgetmedel.

Vad till slut angår de priser å kött och fläsk, som böra stödjas, må följande framhållas. Såsom redan inledningsvis anförts, böra ifrågavarande priser icke göras fasta utan tillåtas variera med hänsyn till tillförsel och efterfrågan. Fläskpriserna böra därjämte stå i ett lämpligt förhållande till foderpriserna. Att i nuvarande läge angiva några bestämda priser såsom eftersträfvansvärda synes varken möjligt eller lämpligt.

Äggregleringen. På äggmarknadens område beredes den inhemska produktionen stöd genom reglering av införseln och utlämnande av pristillägg vid export. Importregleringen sker genom licensgivning och uttagande av införselavgift. Kungl. Maj:t äger vidare befogenhet att, i den mån så finnes lämpligt, vidtaga jämväl andra åtgärder till stabilisering av det inhemska äggpriset. Regleringsåtgärderna handhavas av Sveriges äggintressenters förening u. p. a.

Livsmedelskommissionen har icke funnit någon anledning att föreslå ändring i fråga om nu tillämpade grunder för äggregleringen, vilka i stort sett visat sig ändamålsenliga. Det har synts kommissionen önskvärt, att den under senare år uppnådda prisnivån på ägg uppehölls även i fortsättningen. I den mån så vore möjligt, borde producenterna även beredas viss kompensation för ökade omkostnader. I vilken utsträckning dessa önskemål kunde tillgodoses, bleve enligt kommissionens mening helt beroende av produktionens storlek och avsättningsmöjligheterna utomlands.

I förut berörda av *vissa hönsuppfödare* gjorda framställningar har yrkats, att bättre tullskydd måtte genomföras i fråga om slaktade fjäderfän, skallösa äggulor och dun. Därjämte har hemställts om stöd till en bättre försäljningsorganisation.

I avgivet yttrande har styrelsen för *Sveriges fjäderfäavelsförening* anfört bland annat följande.

Även om föreningens styrelse med skärpa vill understryka det starka behovet av att importen av slaktat fjäderfä regleras för att möjliggöra att producenterna få skäligt betalt för sina slaktfjäderfäprodukter, anser sig styrelsen dock icke kunna under nuvarande förhållanden instämma i den hemställan som gjorts. Denna styrelsens inställning till hithörande frågor dikteras av vad gäller fjäderfäköttimporten styrelsens vetskap om att gällande handelsavtal med vissa av våra grannländer av för vårt land i andra hänseenden synnerligen förmånlig natur lägga hinder i vägen för höjande av gällande tullar. Styrelsen anser därför att andra vägar böra sökas för att få till stånd en reglering av slaktfjäderfäimporten.

Genom beslut av 1937 års riksdag, upprepat senast vid 1939 års riksdag, har Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande att reglera införseln av slaktdjur samt kött och fläsk, varvid uttryckligen utsagts, att regleringen omfattar jämväl

införseln av kött av fjäderfä. I de på detta bemyndigande grundade kungörelserna har stadgats att levande nötkreatur, får och svin, kött av nötkreatur och får, kött av häst, fläsk samt konserver av dylikt kött eller av fläsk icke må införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd. Tydligen har kött av fjäderfä ej kommit med bland här uppräknade köttprodukter, varigenom denna köttimport blivit fullkomligt oreglerad, vilket i sin tur lett till att importen från Finland blivit betydligt större än den kvantitet, varom överenskommelse träffats, samt importen ojämnt anhopats på vissa månader, varigenom den gjort den inhemska produktionen större skada än om den bättre fördelats. Det angelägnaste synes därför styrelsen vara att importen av fjäderfäkött blir föremål för samma kontroll och reglering som andra köttprodukter, och att den kungörelse, som skall ersätta nu gällande angående reglering av införseln av slaktdjur, kött och fläsk kommer att omfatta jämväl fjäderfäköttet.

Styrelsen har låtit verkställa en utredning av frågan om slaktfjäderfähandels organisation med förslag till riktlinjer för organisationens genomförande. Då emellertid redan befintliga fjäderfäslakterier under senare år icke lämnat några lysande ekonomiska resultat ha såväl ledningarna för äggcentralerna som andra intresserade ställt sig avvaktande tills importen blivit reglerad och betingelser skapats för ett fastare grepp över prisbildningen på slaktfjäderfämarknaden. Svenska ägghandelsförbundet, som skall bli topporganisationen jämväl för slaktfjäderfäet såväl vad gäller av äggcentralerna startade slakterier som fristående sådana, har redan inrättat en särskild slaktfjäderfäavdelning, som försäljer överskottskvantiteterna från nu arbetande till förbundet anslutna fjäderfäslakterier.

För ett lyckligt genomförande av ovan nämnda organisation av slaktfjäderfähandeln utgör sålunda en reglering av slaktfjäderfäimporten ett oavvisligt villkor.

Såsom betydligt effektivare åtgärd för åstadkommande av reglering av slaktfjäderfäimporten än den föreslagna tullen anser styrelsen ett importförbud på slaktat fjäderfä vara. Med de länder med vilka handelsavtalen hindra importrestriktioner avtalas om kontingentering av slaktfjäderfäimporten och i övrigt bemyndigas statens jordbruksnämnd att reglera importen med licenser.

Med stöd av det anförda får föreningens styrelse hemställa, att importförbud för slaktat fjäderfä utfärdas samt att statens jordbruksnämnd bemyndigas att med stöd av detta importförbud reglera tillförseln genom licenser.

Lantbruksstyrelsen har förordat, att framställningen icke måtte föranleda annan åtgärd än att densamma överlämnas till livsmedelskommissionen för att tagas i övervägande vid avgivande av dess förslag rörande jordbruksregleringen.

Handlingarna i ärendet ha såsom förut nämnts i detta syfte överlämnats till livsmedelskommissionen.

Fodermedelsregleringen. Med avseende å fodermedelsregleringen må till en början erinras därom, att fodermedelsimporten genom ett av Kungl. Maj:t godkänt avtal mellan livsmedelskommissionen och foderintressentföreningen u. p. a. helt omhänderhaves av denna förening. Enligt samma avtal äger kommissionen fastställa de utförsäljningspriser å importerade fodermedel, vilka skola tillämpas av föreningen. Vid sidan av berörda avtal ligger emel-

lertid den import av utländsk havre, som enligt gällande inmalningsbestämmelser må användas för framställning av gryn och mjöl av havre.

Livsmedelskommissionen har föreslagit, att de sålunda träffade anordningarna även fortsättningsvis skulle gälla. I anslutning till de inledningsvis anförda synpunkterna har kommissionen vidare förordat att samtliga grundläggande regleringsförfattningar på ifrågavarande område alltså bibehålles i kraft, även om desamma för närvarande icke vore i tillämpning.

Härutöver har kommissionen anfört:

I nuvarande läge är det nödvändigt att begränsa användningen av importerade fodermedel. Fortsättningsvis torde denna begränsning bli ännu större än hittills. För att icke animalieproduktionen härigenom skall bli allvarligt lidande, är en utökning och effektivisering av den inhemska foderproduktionen i hög grad påkallad. Kommissionen har vidtagit förberedande åtgärder i sådant hänseende, därvid t. v. huvudvikten lagts på upplysnings- och propagandaverksamhet.

Genom det stöd som i regleringshänseende lämnas animalieproduktionen regleras även priset å den alldeles övervägande delen av foderproduktionen inom landet. I fråga om inhemsk foderspannmål utgör prisläget för brödsäd därjämte som regel en naturlig övre gräns för prisnivån. Ur olika synpunkter synes det lämpligast att på förevarande område låta priserna intaga ett naturligt jämviktsläge med utgångspunkt från gällande animalie- och brödsädspriser.

Gällande bestämmelser rörande fraktbidrag vid transport av inhemsk havre till Norrland och angränsande delar av landet torde böra bibehållas under nästkommande regleringsår. Det Kungl. Maj:t av 1939 års riksdag lämnade bemyndigandet att vid behov reglera införseln av malt torde ock böra gälla.

Brödsädsregleringen. Vid 1939 års urtima riksdag beslutades såsom förut berörts, att de under senare år tillämpade stödköpen av brödsäd skulle upphöra och att en återgång till det i början av jordbruksregleringen tillämpade inlösningsförfarandet skulle äga rum. Ifrågavarande beslut motiverades med att stödköpen icke vore tillräckligt effektiva för uppehållande av ett stabilt pris på brödsäd. Inlösningspriset per den 1 juni 1940 bestämdes av riksdagen till 21 kronor 50 öre för deciton vete eller råg. I förhållande till de under regleringsåret 1939/40 tillämpade stödköpspriserna för vete — 16 kronor 50 öre på hösten och 18 kronor på sommaren — innebära förutnämnda garantipris en förhöjning av 3 kronor 50 öre eller något över 20 procent.

Livsmedelskommissionen har i sitt förslag uttalat att den av urtima riksdagen sålunda beslutade ändringen av regleringen syntes kommissionen ur olika synpunkter ha varit välbetänkt. Bland annat torde den ha motverkat utfodring av brödsäd och därmed ha stärkt vårt försörjningsläge i avseende å denna viktiga vara.

I fråga om inlösningsprisernas storlek har livsmedelskommissionen anfört följande:

En ytterligare stegring av inlösningspriset för vete torde icke lämpligen böra företagas utan att priserna på de animaliska produkterna samtidigt justeras uppåt. En höjning av inlösningspriset skulle för övrigt knappast kunna ske, med mindre priserna på foderspannmål även ginge i höjden. Försörjnings-

läget på fodermarknaden torde för närvarande vara ägnat att inge större bekymmer för framtiden än vad gäller brödsädsmarknaden. Anledningen härtill är främst att söka i den begränsning av användningen av majs och oljekakor, som framtingas av det nuvarande läget. Med hänsyn till nu anförda omständigheter torde man icke böra förhindra, att en del av den nya veteskörden användes till utfodring. I annat fall torde det icke kunna undvikas att ställa en del av reservlagret till förfogande för samma ändamål. Det är emellertid ur flera synpunkter lämpligare, att jordbrukarna utfodra eget vete av lägre kvalitet än att lagrat vete säljes som foder. Bland annat kunna framhållas de stora tekniska svårigheterna att tillämpa lägre pris för fodervete än för kvarnvara. Kostnaderna härför äro ganska stora. Vidare må påpekas, att, i den mån jordbrukarna utfodra eget vete, vi slippa att importera motsvarande mängd majs. Därest import av spannmål över huvud kan företagas, torde för övrigt import av vete vara att föredraga framför majs ur den synpunkten att vetet kan användas såväl till människoföda som till utfodring av djur. Härtill kommer att skillnaden mellan cifpriserna (exklusive tull) på vete och majs under de senaste månaderna varit obetydlig.

Å andra sidan måste man taga med i beräkningen att vi kunna bli indragna i krigiska förvecklingar eller utsatta för en långvarig avspärrning från utlandet. Risker härför kan motivera, att en strängare hushållning med våra inhemska brödsädsförråd genomföres liksom ock att en starkare stimulans lämnas åt brödsädsodlingen än åt andra produktionsgrenar. Frågan, om och i vad mån särskilda åtgärder i nämnda syfte erfordras för nästa skördeår, synes lämpligen böra upptagas först vid en senare tidpunkt, då resultatet av innevarande års odling bättre kan överblickas. Med hänsyn härtill finner sig kommissionen icke för närvarande kunna angiva det prisläge, som bör ligga till grund för stödet åt nästa års brödsäds-skörd. Kommissionen förutsätter emellertid, att inlösningsförfarandet bibehålles och att inlösningspriset för vete per den 1 juni 1941 i varje fall icke sättes lägre än det av urtima riksdagen för innevarande års veteskörd angivna, d. v. s. 21 kronor 50 öre för deciton. Vad angår inlösningspriset för råg tala vissa skäl för att detta höjes i förhållande till priset på vete. Produktionen av råg har under senare år gått tillbaka, vilket huvudsakligen torde bero på att produktionskostnaderna för varan äro högre än för vete. Ur försörjningspolitisk synpunkt torde därför en viss extra stimulans åt rågodlingen finnas påkallad. Ett något högre pristöd för rågen synes även motiverat med hänsyn till att rågodlingen i stor utsträckning förekommer inom områden med mindre gynnsamma produktionsbetingelser. På grund av vad nu sagts föreslås, att inlösningspriset för råg den 1 juni 1941 sättes 50 öre högre för deciton än motsvarande vetepris.

I anslutning till vad sålunda anförts har kommissionen ytterligare uttalat, att Kungl. Maj:t borde erhålla bemyndigande att under iakttagande av de av kommissionen nu angivna synpunkterna senare under året, dock i god tid före höstsådden, fastställa inlösningspriser för vete och råg. Vid fastställandet borde, i enlighet med vad kommissionen inledningsvis framhållit, beaktande även skänkas önskemålet att jordbruket som helhet erhöles full kompensation för den stegring i produktionskostnaderna, som i förhållande till produktionsåret 1938/39 inträtt vid nämnda tidpunkt eller då kunde beräknas komma att inträda för tiden därefter intill dess 1941 års skörd komme i marknaden.

Rörande marknadspriset för vete och råg har kommissionen yttrat:

För den händelse skörden av vete och råg skulle understiga landets normala förbrukningsbehov, synes hinder icke böra resas mot att marknadspri-set stiger något över den mot inlösningspriserna svarande prisnivån. Å andra sidan bör hänsyn tagas till att vårt reservlager är avsett att användas just i en sådan situation, som förut nämnts. Det är också önskvärt, att mjöl-priserna ej undergå en alltför kraftig stegring. Beaktas nu anförda omstän-digheter, torde i samband med fastställandet av inlösningspriserna före-skrift böra meddelas om att utförsäljning av vete eller råg från reservlagret ej må äga rum, med mindre priset på varan överstiger en viss på förhand bestämd prisnivå. Såsom dylik prisnivå torde för såväl vete som råg böra gälla ett producentpris per deciton, som under höstmånaderna är lika med det per den 1 juni 1941 bestämda inlösningspriset för vete, resp. under som-marmånaderna ligger 1 krona 50 öre över sagda pris.

I syfte att förhindra en stegring av priserna på mjöl tillämpas för närva-rande en anordning av huvudsaklig innebörd att kvarnföretag, som i egent-lig mening bedriver handelsförmalning av råg, erhålla en ersättning av två kronor för varje deciton råg, som för försäljning eller för tillverkning av bröd till avsalu förmales till rågsikt eller rågmjöl, ävensom vissa andra för-måner, allt under förutsättning att företaget icke tillämpar högre priser än som beträffande vetemjöl och rågsiktsmjöl med mera än en krona samt be-träffande sammalet rågmjöl mera än två kronor överstiga de priser, som av kvarnen tillämpats omkring den 1 september 1939. Kommissionen har ur de synpunkter densamma har att beakta av flera skäl ansett önskvärt, att ifrågavarande anordning, som haft en provisorisk karaktär, icke bi-behölles under nästa konsumtionsår.

Frågan huruvida veteavgift under nästa konsumtionsår bör utgå och i så fall med vilket belopp har kommissionen ansett böra få avgöras av Kungl. Maj:t under hänsynstagande till prisnivåns utveckling.

Kommissionen har föreslagit, att regleringsåtgärderna på brödsädsodling-ens område även under konsumtionsåret 1940/41 borde handhavas av svenska spannmålsaktiebolaget. Avtalet med bolaget borde alltså förlängas under ett år. I samband därmed borde enligt kommissionens uppfattning i avtalet fastslås, att bolaget skall vara skyldigt att åta sig de uppgifter i fråga om försörjningen med jordbruksprodukter och förnödenheter för jordbruket, som Kungl. Maj:t eller livsmedelskommissionen överlämnar åt bolaget. Bo-laget borde bl. a. kunna bemyndigas att ombesörja import av spannmål och vissa fodermedel.

Efter att ha erinrat om att vid innevarande års riksdag beslutats vissa åtgärder till stöd för odlingar av ärter, bruna bönor, oljeväxter och spånads-lin, vilka åtgärder innebära bl. a., att producenterna garanteras vissa av livsmedelskommissionen föreslagna priser, har kommissionen framhållit be-tydelsen av att Kungl. Maj:t tillerkändes befogenhet att jämka förenämnda priser med hänsyn till den stegring i produktionskostnaderna, som efter riksdagens beslut i ärendet kunde komma att inträda. För att garanti-priserna skulle bli effektiva måste vidare enligt kommissionens mening in-förseln av nämnda produkter underkastas reglering. Under vissa förhållan-den kunde det därvid bliva nödvändigt att uttaga avgift vid import. Kom-

missionen har därför ytterligare föreslagit, att Kungl. Maj:t bemyndigas att i samband med en importreglering uttaga sådan avgift.

Jag torde vidare få omnämna, att livsmedelskommissionen den 17 maj 1940 inkommit med en skrivelse angående ökning av odlingen av höstsäd.

Anslagsäskanden. *Livsmedelskommissionen* har i fråga om finansieringen av jordbruksregleringen föreslagit att de medel, som enligt gällande bestämmelser skola ingå i jordbrukets prisregleringsfond, efter utgången av juni 1940 ej längre skola över vederbörande avsättningsanslag tillföras fonden. Detsamma har kommissionen ansett böra gälla de avgifter, som upptagas för täckande av förluster å spannmålsregleringen, respektive fonden för detta ändamål. Kostnaderna för genomförande av de prisreglerande åtgärder, som kommissionen föreslagit, har kommissionen beräknat till 103.5 miljoner kronor. Vid denna beräkning har kommissionen icke räknat med några intäkter av mjölkavgifter. Kommissionen har i anslagsfrågan närmare anført följande.

Sedan flertalet av de avgifter, som tidigare utgått å jordbruksprodukter och förnödenheter på jordbrukets område, numera upphört samt margarinaccisen ej längre tillföres jordbrukets prisregleringsfond, har denna fond förlorat sin huvudsakliga betydelse för finansiering av jordbruksstödet. För närvarande inflyta till fonden slaktdjursavgift samt införsel- och utförselavgifter å slaktdjur, kött och fläsk samt ägg. Enligt beslut av riksdagen skola — i den mån tillgångarna å fonden icke förslå för ändamålet — kostnaderna för jordbruksregleringen i fortsättningen bestridas av särskilt anvisade budgetmedel.

I nuvarande läge synes det lämpligast, att samtliga skatter och avgifter direkt ingå i budgeten. Härigenom vinnes en bättre översikt över kostnaderna, varjämte rent bokföringsmässigt vissa förenklingar uppnås. Det föreslås därför, att de medel, som enligt hittills gällande bestämmelser skola ingå i jordbrukets prisregleringsfond, efter utgången av juni 1940 ej längre skola över vederbörande avsättningsanslag tillföras fonden. Vad nu sagts om prisregleringsfondens medel torde även böra gälla de avgifter, som upptagas för täckande av förluster å spannmålsregleringen, respektive fonden för detta ändamål.

På grund av ovissheten om den kommande utvecklingen är det mycket svårt att uppskatta kostnaderna för ett genomförande av de prisreglerande åtgärder, som av kommissionen föreslagits. Under förutsättning av i stort sett oförändrat penningvärde och oförändrade produktionskostnader torde medelsbehovet för budgetåret 1940/41 kunna angivas sålunda:

	Milj. kronor
Mjölkgregeringen	95
Slaktdjursregleringen	3
Äggregleringen	4
Fodermedelsregleringen	1
Brödsädsregleringen	0.5
Summa	103.5.

Kommissionen har framhållit, att utöver nyssnämnda summa, 103.5 miljoner kronor, tillkomme bruttokostnaden för utbetalande av prisrabatter en-

ligt ett av kommissionen framlagt förslag till prisrabatterning av matfett. Medelsbehovet för detta ändamål har kommissionen angivit till omkring 36 miljoner kronor. Med hänsyn till att rabatteringen till följd av senare inträdda omständigheter under viss del av budgetåret borde avse enbart smör, synes sagda belopp få ökas med omkring 10 miljoner kronor. Under dessa förutsättningar har kommissionen ansett, att anslaget till prisreglerande åtgärder under budgetåret 1940/41 borde upptagas med i runt tal $(103.5 + 46 =)$ 150 miljoner kronor.

Rörande hållbarheten av kostnadsberäkningarna har kommissionen anfört:

En förändring av penningvärdet eller en stegring av jordbrukets produktionskostnader kan, som ovan antytts, komma att medföra ett ökat medelsbehov för jordbruksregleringens vidmakthållande. Kommissionen vill i detta sammanhang erinra om att kommissionen i den tidigare framställningen hemställt om bemyndigande för Kungl. Maj:t att under vissa förhållanden höja prisutjämningsbidraget för produktmjölk. Storleken av sagda ökning i medelsbehovet kan emellertid icke ens tillnärmelsevis uppskattas. På grund härav har kommissionen icke nu ansett sig böra föreslå någon höjning av det förut beräknade anslagsbeloppet. Skulle det visa sig att en dylik ökning blir ofrånkomlig, förutsätter kommissionen att Kungl. Maj:t till nästa års lagtima riksdag framlägger förslag om anvisande av erforderliga medel.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland.

För åstadkommande av en mera varaktig förbättring av jordbrukets lönsamhet i de nordliga delarna av riket har ur jordbrukets prisregleringsfond för budgetåren 1937/38—1939/40 anvisats, bland annat, respektive 500,000, 600,000 och 900,000 kronor till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning vore i stort sett likartad med den i Norrland. Medlen ha för sådant ändamål av Kungl. Maj:t fördelats mellan hushållningssällskapen i sagda landsdelar.

I skrivelse den 1 augusti 1939 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att för samma ändamål för budgetåret 1940/41 måtte anvisas ett anslag av 900,000 kronor.

Västerbottens läns hushållningssällskap har sedermera i skrivelse den 9 december 1939 hemställt, att ett belopp av 500,000 kronor skulle anvisas för fortsatt understödjande av mejerihanteringen i Västerbottens läns lappmark och därmed jämförliga områden inom länet. I skrivelsen har i huvudsak anförts följande.

Avverkningen av den överåriga skogen i lappmarken kommer att temporärt medföra en starkt minskad möjlighet för befolkningen att ur skogen få sin utkomst, vare sig det nu gäller uttag av skogskapital eller inkomst av arbetsförtjänst. För att den ständigt stigande befolkningen i lappmarken skall beredas förvärvsmöjlighet synas jordbrukets utvecklingsmöjligheter böra tillvaratagas. Tillgången på odlingsjord bjuder stora möj-

ligheter till utvidgning av de nu oftast för små jordbruket och till nybildning av jordbruk.

En förutsättning för denna expansion synes dock vara en bättre ordnad avsättning av produktionen sedan densamma numera nått den omfattningen vad beträffar mjölkproduktionen, att den bör kunna bära en ordnad mejerihantering. De under sista åren startade mejerianläggningarna i lappmarken ha givit uteslutande glädjande erfarenheter, varför tidpunkten nu synes lämplig för att uppbygga mejerihanteringen i lappmarken i den omfattning, att den kan betjäna flertalet jordbrukare inom denna del av länet.

Genom anslutning till mejerianläggningar kommer befolkningen enligt all erfarenhet att ägna större intresse åt jordbrukets skötsel än eljest. Sålunda kommer såväl vallodlingen och annan växtkultur som kreatursskötseln att förbättras sedan jordbrukarna genom ordnad avsättning av sin produktion få full valuta av vidtagna förbättringar. Hushållningssällskapets erfarenhet är också, att det är lättare att vinna jordbrukarnas gehör för genomförande av olika förbättringar i de bygder, där avsättningen av mjölk ordnats genom mejerianläggningar, än i trakter utan mejeriorganisation.

Då befolkningen emellertid är kapitalfattig, har den svårigheter att anskaffa de stora anläggningskapital, som fordras för moderna mejerianläggningar. Därför är det allmännas stöd nödvändigt. Detta förhållande gäller också befolkningen i kustlandets skogsområden, där mejeribyggnader behöva uppföras.

Med relativt måttliga anslag synes kunna åstadkommas en hjälp till självhjälp för lappmarkens och jämförliga bygders befolkning som betyder mera än den tunga, som därigenom pålægges det allmänna. I varje fall synes denna hjälp bli billigare och av mindre konsekvenser, än om det allmänna skulle sättas i tvångsläge att omhändertaga en otillräckligt försörjd befolkning.

Lantbruksstyrelsen har i infortrat yttrande den 12 februari 1940 uttalat, att styrelsen ansåge att det ifrågasatta behovet av statsbidrag kunde tillgodoses inom ramen av det av lantbruksstyrelsen i skrivelsen den 31 augusti 1939 förordade anslaget. Lantbruksstyrelsen ansåge sig därför ej böra tillstyrka äskandet av ytterligare medel för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1940/41.

Departements-
chefen.

Vid 1939 års urtima riksdag lämnades Kungl. Maj:t stora befogenheter i fråga om de fortsatta regleringsåtgärderna på jordbrukets område. Det ansågs icke möjligt att i dåvarande läge bedöma den i samband med kriget inträffade krisens verkningar på jordbruket. Betydande svårigheter hade redan då i flera avseenden drabbat ifrågavarande näringsgren. Med hänsyn till de hinder, som lades för en obehindrad import och export, ansågs av största vikt att produktionen av jordbruksalster upprätthölls och i möjligaste mån stimulerades. Svårigheterna till följd av krisen ha ytterligare skärpts genom de under senaste tiden inträffade händelserna i samband med kriget. För närvarande är landet i det närmaste helt avspärrat från tillförsel av en del för jordbruksproduktionen betydelsefulla förnödenheter. En stark ransonering av vissa av dessa varor har därför måst genomföras. Denna utveckling gör det nödvändigt, att jordbruksproduktionen erhåller erforderlig stimulans. Detta kan endast ske genom att jordbrukaren tillförsäkras

en efter produktionskostnadsökningen lämpligt avvägd prishöjning. Såsom förut nämnts har livsmedelskommissionen låtit verkställa undersökningar rörande den stegring som sedan krigets början uppkommit i fråga om jordbrukets inkomster och utgifter. Enligt dessa undersökningar skulle jordbruket såsom helhet genom de åtgärder till förbättrande av produktionsprisen, som beslutats av förra årets urtima riksdag, i stort sett erhållit kompensation för de efter krigsutbrottet skedda produktionskostnadsstegringarna. Den verkställda undersökningen är givetvis, såsom också den delegation som inom livsmedelskommissionen deltagit i utarbetandet av densamma framhållit, i flera avseenden icke helt tillförlitlig. Ett icke ringa antal felkällor måste uppenbarligen förekomma vid utarbetandet av en dylik statistisk undersökning. För produktionsåret 1939/40 återstår ett kvartal, vartill kommer att under första kvartalet 1940 inträffade avsevärda prishöjningar å vissa produkter torde vara av mera tillfällig karaktär. Vid densammans upprättande har hänsyn icke heller kunnat tagas till återverkningarna för jordbruket av den förstärkta personella försvarsberedskapen, som till följd av kriget befunnits nödvändig. Dessa återverkningar ha icke minst för jordbruket vållat svårigheter i fråga om anskaffandet av tillräcklig arbetskraft. Om sålunda den framlagda undersökningen icke kan anses helt tillförlitlig, torde den dock få anses ge vissa hållpunkter för bedömandet av de utgifts- och inkomstökningar, som kunna komma att äga rum till följd av krisen.

I detta sammanhang må erinras, att vid årets riksdag fattade beslut om åtgärder med avseende å bland annat sockerbeter, fabrikspotatis och ärter, vilka åtgärder komma att verka till förbättring av det genomsnittliga prisläget för jordbruksprodukterna, få hänföras till produktionsåret 1940/41.

Enligt min mening bör prispolitiken i fråga om jordbrukets produkter så handhas, att för landets försörjning erforderlig produktion ernås. Med hänsyn till ovissheten hur jordbrukets produktionsbetingelser i fortsättningen komma att utveckla sig och då den allmänna prisutvecklingen i nuvarande läge är synnerligen svårbedömlig, anser jag lämpligast att i enlighet med livsmedelskommissionens förslag Kungl. Maj:t erhåller fullmakt att med beaktande av kostnadsökningarna för produktionen avväga prishöjningen. Skulle situationen i fråga om möjligheterna att förse landet med foder ytterligare försämrats till följd av en längre tids avspärrning, måste uppenbarligen övervägas mer eller mindre omfattande omläggningar i fråga om jordbruksproduktionen. I samband härmed kommer givetvis ett flertal frågor att tränga sig fram för att vinna sin lösning. Av flera skäl kunna emellertid dessa spörsmål icke nu upptagas till en närmare behandling. När dessa problem mera aktualiserats, torde jag få underställa desamma Kungl. Maj:ts prövning.

Såsom framgår av det anförda finner jag icke möjligt att nu föreslå ett visst genomsnittligt prisläge på jordbruksprodukter, som kan beräknas under nästkommande regleringsår lämna jordbrukarna inkomster, vilka kunna anses skäliga och tillräckliga för produktionens upprätthållande i er-

forderlig omfattning. Såsom jag redan framhållit måste vid avvägandet av priserna mellan produkterna inbördes hänsyn tagas till önskvärdheten av att öka eller vidmakthålla produktionen. De produktionsändringar, som kunna bli påkallade vid en längre tids avspärrning, kunna endast i mera begränsad omfattning planläggas på längre sikt. Såsom beredskap finnas härvid på grund av kontraktsodlingar vissa kvantiteter utsäde tillgängliga. Likaledes torde under nuvarande förhållanden i fråga om prisavvägningar endast kunna upptagas förslag avseende den närmaste framtiden.

I likhet med vad som föreslogs i propositionen till 1939 års urtima riksdag förordar jag även nu, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att utan hinder av meddelade beslut eller gjorda uttalanden handha jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma.

Då några som helst möjligheter att bedöma det nuvarande kristillståndets varaktighet icke förefinnas, anser jag i likhet med livsmedelskommissionen det lämpligast att bibehålla samtliga nu gällande regleringsanordningar, även om en del av dem icke kan tillämpas under den tid kriget pågår. Jag förordar därför tillika, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna ävensom andra av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, förlängas på ytterligare ett år.

Efter denna översikt av min allmänna inställning till de föreliggande spörsmålen torde jag få övergå till att lämna redogörelse för min uppfattning rörande de grunder som i fortsättningen böra tillämpas inom de olika områdena av jordbruksregleringen.

Mjölkgregeringen.

Inom jordbruksstödet intager regleringen av marknaden för mjölk och mejeriprodukter en nyckelposition. Att så är förhållandet framgår även därav att mjölken lämnar jordbruket den största inkomsten. Det kan även framhållas, att stödet åt denna produkt för skilda landsdelar och för brukningsdelar av olika storlek verkar mera likformigt än de stödåtgärder, som ha avseende å andra produkter.

Vid mjölkgregeringens utformning har exporten av smör haft en stor betydelse. Numera torde på grund av det genom kriget förändrade läget och med hänsyn till säkerställandet av vår egen framtida fettförsörjning export av smör icke i någon större omfattning kunna ifrågakomma. Till frågan rörande vilka åtgärder, som till följd härav komma att bli erforderliga, återkommer jag i det följande.

I fråga om bestämmelserna för mjölkgregeringen i övrigt har livsmedelskommissionen icke föreslagit någon mera genomgripande förändring i förhållande till vad nu gäller. Enligt nu tillämpade bestämmelser för mjölkgregeringen utbetalas såsom framgår av vad inledningsvis anförts till producenterna dels prisutjämningsbidrag för produktmjölk, dels pristillägg för s. k. lantsmör och dels producentbidrag jämlikt kungörelsen den 12 januari 1940.

Pristillägget för lantsmör utgår med ett fast belopp av 25 öre per kilogram och tillkommer endast producenter i de fyra nordligaste prisutjämningsdistrikten. Producentbidraget utbetalas för närvarande för intill 650 kilogram avgiftspliktig mjölk i månaden. Bidraget utgår med 2 öre per kilogram för mjölk, som levererats till mejeri eller mjölkhandlare, och eljest med samma belopp som mjölkavgiften. Återstoden av prisutjämningsmedlen, sedan nyssnämnda tillägg och bidrag guldits, fördelas på samtliga prisutjämningsdistrikt i förhållande till mängden avgiftspliktig mjölk, därvid dock de tre nordligaste distrikten först tilldelas på dem efter avgiftspliktiga mjölmängder belöpande andel av kostnaderna för exporten av smör och andra mejeriprodukter samt därefter ytterligare mellersta Norrlands distrikt 0.5 öre, Västerbottens distrikt 1.5 öre och Norrbottens distrikt 2.5 öre per kilogram av den produktmjölk inom respektive distrikt, för vilken mjölkavgift utgår. Enligt riksdagens beslut bestridas numera kostnaderna för prisutjämnningen av dels inflytande mjölkavgifter och dels å budgeten anvisade statsmedel. Såsom livsmedelskommissionen anfört utgår förenämnda prisutjämningsbidrag enligt den principen att vid ett smörpris av 3 kronor per kilogram bidraget efter avdrag av mjölkavgiften utgör 2 öre per kilogram i genomsnitt för hela landet. Vid stigande smörpris avses bidraget successivt sänkt, så att det vid ett smörpris av 3 kronor 50 öre helt bortfaller.

I likhet med livsmedelskommissionen anser jag, att reglerna för utbetalande av pristillägg för lantsmör samt prisutjämningsbidrag för produktmjölk böra i huvudsak oförändrade bibehållas. Den av livsmedelskommissionen föreslagna differentieringen av prisutjämningsbidragen sålunda att högre bidrag utgår under vinter- samt vår- och höstmånaderna kan jag biträda. Härigenom torde en utjämning av växlingarna i mjölkproduktionen mellan de olika årstiderna lättare kunna vinnas. Inför det förändrade läget i fettförsörjningsfrågan synes en prisförhöjning å smöret böra ske. Härigenom minskas kostnaderna för prisutjämnning å produktmjölken. Jag föreslår att en förhöjning av smörpriset med 25 öre per kilogram äger rum snarast möjligt. Ett förhöjt smörpris innebär även förbättring av mjölkproduktionens lönsamhet för producenter på sådant avstånd från mejeri, att mjölkleverans dit svårligen kan ske. Även med en viss rabatt å smörpriset för vissa befolkningsgrupper blir kostnaden för statsverket härigenom väsentligt mindre.

Därest såsom det kan antagas smörexporten helt upphör, komma de tre nordligaste prisutjämningsdistrikten att förlora det tillägg, vilket utgått till desamma som gottgörelse för distriktens andelar i exportkostnaderna för smör. I anslutning härtill har livsmedelskommissionen föreslagit att nu utgående särskilda tillägg skola höjas i mellersta Norrlands distrikt från 0.5 öre till 1.5 öre, i Västerbottens distrikt från 1.5 öre till 2 öre och i Norrbottens distrikt från 2.5 öre till 3 öre, allt räknat per kilogram produktmjölk. Med hänsyn till de mindre gynnsamma förhållanden under vilka jordbruket i dessa distrikt arbetar finner jag förslaget böra genomföras.

Vid 1939 års urtima riksdag ifrågasattes, huruvida icke producentbidragen

borde beräknas å en årskvantitet i stället för å en månadskvantitet. Det avsågs att genom en dylik anordning vinna, att de producenter, som vissa månader levererade mindre mjölkkvantitet än den å vilken bidraget utgår, skulle få tillgodoräkna sig de större leveranser som kunde förekomma andra månader. Såsom livsmedelskommissionen framhållit tala flera skäl mot den ifrågasatta åtgärden. Svårigheter med avseende å beräkningen av bidragen kunna till exempel uppstå i de fall då mjolkproducenter byta mejeri eller upphöra med mjolkleveranserna. Ett genomförande av åtgärderna torde också leda till att produktionen av mjolk under sommaren stimuleras framför vinterproduktionen, vilket icke kan anses lämpligt. En utjämning av mjolkproduktionen är tvärtom önskvärd. Livsmedelskommissionen har vidare framlagt förslag att producenttillägg skulle utgå på en ökad kvantitet mjolk samt att det under viss tid av året skulle höjas från 2 öre till 3 öre för kilogram. Anordningen med producenttillägg tillkom under en tid då stora svårigheter förelågo för avsättning av mjolkproduktionen. Med anordningen avsågs att bereda det mindre jordbruket ett särskilt stöd och därigenom mildra verkningarna i olika hänseenden av avsättningssvårigheterna. Till följd av producenttilläggen kommer genomsnittspriset för en leverantör av mjolk att falla i den mån leveranserna ökas utöver en viss kvantitet. Härigenom motverkas i någon mån ökning av mjolkproduktionen, vilket tidigare icke mötte betänkligheter, då avsättningssvårigheter förelågo. Utvecklingen synes nu snarare påkalla åtgärder för mjolkproduktionens upprätthållande med till buds stående medel, varför erforderlig höjning av priset är lika påkallad för all mjolk. Kommande ökade produktionskostnader torde icke i mindre grad drabba jordbruk av den storleksordning, att utöver familjens arbetsprestation erfordras lejd arbetskraft i viss utsträckning. Jag vill ock erinra om att, därest prisförbättringarna i utsträckt omfattning ske genom kontanta bidrag, läget blir ytterligare försämrat för de småbrukare, som till följd av fastighetens belägenhet icke kunna leverera mjolk till mejeri. Av flera skäl är det angeläget att rubbningar i grunderna för mjolkregleringen för närvarande undvikas, och med hänsyn härtill anser jag mig böra förorda att anordningen med producenttillägg bibehålles i sin nuvarande gestaltning. Någon utvidgning av ifrågavarande stödanordning på sätt livsmedelskommissionen föreslagit anser jag mig alltså icke kunna förorda.

Livsmedelskommissionen har i sitt förslag icke tagit bestämd ståndpunkt till frågan huruvida mjölkavgiften alltjämt bör utgå eller icke. Vägande skäl tala såsom kommissionen framhållit för att mjölkavgiften icke vidare skall utgå. Ett borttagande av densamma medför uppenbarligen en inkomstökning för jordbruket utan att priset på konsumtionsmjölken höjes. Vid 1939 års urtima riksdag framträdde emellertid viss tvekan om lämpligheten att borttaga avgiften med hänsyn till de svårigheter, som till följd därav kunde komma att uppstå i fråga om regleringens finansierande. Riksdagen lämnade dock Kungl. Maj:t befogenhet att besluta huruvida mjölkavgift skulle uttagas eller ej ävensom i förstnämnda fall med vilket belopp avgiften skulle utgå. Med hänsyn till att läget på jordbrukets område allt-

jämt såsom förut framhållits är synnerligen svåröverblickat och då det är angeläget, att priset för konsumtionsmjölken kommer i full paritet med priset för produktmjölken, anser jag i likhet med livsmedelskommissionen, att Kungl. Maj:t bör lämnas befogenhet att besluta i förevarande fråga under beaktande av vad omständigheterna kunna påkalla. Skulle avgiften helt upphöra, torde beträffande producentbidraget böra vidtagas den ändring, att detta endast skall utgå till mejerileverantörer. Även för den händelse avgiften endast nedsattes, torde en dylik jämkning i berörda bestämmelser kunna förtjäna övervägas. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan träffa avgörande.

Vid förordandet av nu upptagna förslag har jag utgått ifrån, att de nuvarande produktionskostnaderna i stort sett bliva oförändrade under nästa regleringsår. Skulle nämnda kostnader undergå påtaglig ökning, torde det såsom jag förut framhållit få anses önskvärt, att inkomsterna av mjölkproduktionen ytterligare förbättras. På sätt livsmedelskommissionen uttalat stå härvid flera möjligheter till buds. En sådan förbättring kan åstadkommas genom en ytterligare höjning av smörpriset, en höjning av prisutjämningsbidraget eller båda dessa åtgärder i förening. Vilken av nu berörda åtgärder som i det angivna läget är att föredraga torde icke för närvarande kunna avgöras. I anslutning till vad livsmedelskommissionen förordat anser jag lämpligast, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att vidtaga erforderliga åtgärder under beaktande av de vid tidpunkten för åtgärdernas vidtagande föreliggande förhållandena.

Vad angår det av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen framlagda förslaget rörande pristillägg för mjölk som vid mejeri levereras från nötkreatursbesättningar ställda under statlig kontroll med hänsyn till förekomsten av tuberkulos är jag ense med styrelserna därom att det föreslagna systemet komme att fungera mera rättvist än det nu tillämpade. I enlighet med förslaget skulle pristilläggen utgå ur de prisutjämningsbidrag, som lämnas för produktmjölk. Härigenom torde man undvika de olägenheter, som äro förenade med det nuvarande systemet, nämligen att de pris, som erhållas vid mjölkleveranser från tuberkuloskontrollerade besättningar vid skilda mejeriföretag, komma att ställa sig olika beroende på den relativa anslutningen till det statliga bekämpandet av nötkreaturstuberkulos inom företagens inköpsområden. Emellertid finner jag, i likhet med vad jordbrukarnas egna organisationer och statens livsmedelskommission uttalat, det under nuvarande läge vara mindre lämpligt att vidtaga åtgärder som minska storleken av de ordinarie prisutjämningsbidragen. Jag anser mig alltså icke för närvarande böra tillstyrka förslagets genomförande. Det nu tillämpade systemet för pristilläggen torde således böra tills vidare tillämpas.

Svenska mejeriernas riksförening och Sveriges lantbruksförbund ha förordat en ökning av skillnaden mellan pristillägget för mjölk härrörande från besättningar anslutna till den kliniska tuberkuloskontrollen och det för mjölk från besättningar anslutna till tuberkulinkontrollen. En överflytt-

ning av besättningar från den kliniska kontrollen till tuberkulinkontrollen medför ej obetydliga omedelbara besparingar i tuberkulosbekämpandet. Den avsevärt större garanti i kontrollhänseende, som tuberkulinkontrollen erbjuder i förhållande till den kliniska kontrollen, talar även för att pristillägget för mjölk härrörande från besättningar anslutna till sistnämnda kontrollform ökas. Jag är ense med riksföreningen och lantbruksförbundet om önskvärdheten av att uppmuntra till ökad anslutning till tuberkuloskontrollen. Det torde emellertid beaktas, att en reaktionsfri nötkreatursbesättning för den enskilde djurägaren är av så pass stort värde, att detta bör utgöra en stimulans i viss utsträckning. Då jag icke ansett mig i nuvarande läge böra förorda ändrade grunder för dessa pristillägg, kan jag icke tillstyrka förslaget genomförande. Såsom ett skäl härför vill jag framhålla de ökade svårigheter som uppstått att få tuberkulosundersökningar utförda därigenom att ett flertal veterinärer äro inkallade till militär beredskapstjänst. Av enahanda skäl vill jag framhålla önskvärdheten av att mejeriföreningarna vid sina avgöranden i berörda fråga framgå med försiktighet.

I enlighet med förslag, vilka godkänts av årets riksdag (prop. nr 131; r. skr. nr 200), avses att bekämpandet inom vissa av Kungl. Maj:t bestämda områden (tuberkulosfria områden) skall ske efter tvingande regler samt att beträffande bekämpandet inom andra områden (skyddade områden) vissa bestämmelser av tvingande natur skola tillämpas. Inom förstnämnda områden, där sjukdomsbekämpandet alltså icke längre är frivilligt, torde reglerna för pristillägget icke behöva gälla. Beträffande de skyddade områdena synes den ändring i villkoren för att en besättning skall anses stå under statlig kontroll med tuberkulin böra vidtagas, att tiden mellan kontrollundersökningarna med tuberkulin i allmänhet förlänges från tjugufyra till trettiosex kalendermånader.

Därest riksdagen icke finner anledning till erinran mot vad jag sist föreslagit beträffande pristillägg för viss mjölk, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författningsändringar.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse jämväl upptagit frågan om åtgärder i anledning av den återföring av smör till grädde, som flerstädes börjat förekomma. Genom detta förfarande ha vissa avnämare av grädde såsom konditorer och restauratörer kunnat förskaffa sig denna vara till väsentligt lägre pris än som kan anses berättigat med hänsyn till mjölkregleringens syfte. Då ett dylikt kringgående av mjölkregleringen enligt min mening icke bör tillåtas, i all synnerhet sedan detsamma börjat förekomma i större omfattning, anser jag i likhet med livsmedelskommissionen, att åtgärder i anledning härav böra av statsmakterna vidtagas. Det av kommissionen förordade förslaget till åtgärder, vilket av kontrollstyrelsen lämnats utan erinran, kan jag biträda. Jag förordar alltså, att bestämmelser utfärdas av innebörd att en var, som annorledes än till förbrukning i eget hushåll återför av honom inköpt smör till grädde, skall erlagga en viss av-

gift, som bestämmes av Kungl. Maj:t. Härigenom komma såväl särskilda företag, vilka ha till syfte att för avsalu återföra smör till grädde, som ock bagerier och konditorier, vilka vidtaga dylik åtgärd för att använda grädden i sin rörelse, att bliva avgiftspliktiga. Såsom ett maximum för avgiften torde kunna sättas en krona 50 öre per kilogram smör, som kommit till användning för ändamålet. Inom denna ram bör avgiften så avvägas, att ett kringgående av mjölkregleringen förhindras. Det av livsmedelskommissionen upprättade förslaget till förordning angående avgift för smör, som användes för framställning av grädde, föranleder ej erinran från min sida. I förtydligande syfte ha dock vissa jämkningar företagits. Förslaget torde böra underställas riksdagen för antagande.

Regleringen av landets försörjning med fettämnen.

I fråga om regleringen av landets försörjning med fettämnen torde jag få erinra att Kungl. Maj:t den 10 maj 1940 fattat vissa beslut i ämnet. Enligt kungörelsen nr 317 har förordnats om beslag å vissa fettämnen. Genom kungörelsen nr 318 ha vidare lämnats bestämmelser angående reglering av handeln med margarin och vissa andra fettämnen. I denna kungörelse föreskrives, bland annat, att från och med den 12 maj 1940 yrkesmässig försäljning eller annan yrkesmässig överlåtelse av margarin till återförsäljare må ske endast i den ordning och under de villkor, som livsmedelskommissionen bestämmer. I detaljhandeln må margarin från och med nämnda dag endast säljas mot kort, som enligt bestämmelse av livsmedelskommissionen medför rätt till inköp av varan eller mot särskild av kommissionen utfärdad inköpslicens. Annat ersättningsmedel för smör eller flott än margarin eller matolja må icke här försälas med mindre livsmedelskommissionen medgivit undantag från förbudet. Livsmedelskommissionen har med stöd av nämnda bemyndigande meddelat närmare föreskrifter rörande vilka personer som skola erhålla inköpskort för margarin samt den myckenhet, som må inköpas. Kommissionens föreskrifter innebära, att under tiden 12—26 maj 1940 margarin må för förbrukning i enskilt hushåll inköpas till en kvantitet av 500 gram. Efter den 26 maj 1940 må margarin tills vidare ej i handeln inköpas för enskilt hushåll. Bageriödkare må inköpa bagerimargarin, dock endast mot inköpslicens.

I syfte att underlätta för mindre bemedlade att kunna inköpa smör ha bestämmelser om prisrabatterning å smör meddelats. Dessa bestämmelser, vilka upptagits i kungörelsen nr 319, innebära, att rabattkort för inköp av smör skola utdelas. Det ankommer på livsmedelskommissionen att bestämma den myckenhet smör, som skall få inköpas till ett lägre pris än det i handeln gällande, samt den tidsperiod, varunder dylika inköp skola få göras. Kommissionen skall likaledes bestämma det belopp, som skall rabatteras. Tilldelningen av rabattkortet skall handhavas av kristidsnämnderna under ledning av kristidsstyrelserna och livsmedelskommissionen. Rabatt-

kort må utan prövning av behovet efter rekvisition tilldelas svensk medborgare, som är medlem av enskilt hushåll och är född efter den 31 december 1924 eller före den 1 januari 1874 eller uppbär tilläggs pension enligt lagen om folkpensionering eller invalidunderstöd jämlikt förordningen den 28 juni 1935 om invalidunderstöd. Rabattkort må dock icke utan behovsprövning tilldelas barn, som nyss nämnts, om dess föräldrar eller, där barnet adopterats, dess adoptant eller adoptivföräldrar, eller, där barnet står under vårdnad av endera av föräldrarna eller adoptivföräldrarna, om denna vid senaste taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptagits för ett beskattningsbart belopp, överstigande 1,500 kronor, eller taxerats till särskild skatt å förmögenhet. Vad nu sagts om tilldelning av rabattkort skall dock ej äga avseende å den, som är innehavare av bruksdel, varå regelmässigt finnes en eller flera kor eller som tillhör sådan persons hushåll. Den, som enligt vad nu nämnts icke är berättigad att utan behovsprövning erhålla rabattkort, må, där han provas vara i behov av prisrabatterning, tilldelas rabattkort i enlighet med grunder som livsmedelskommissionen äger bestämma. Kupong till rabattkort skall inlösas av livsmedelskommissionen.

Enligt särskilda bestämmelser har livsmedelskommissionen föreskrivit, att första rabatteringsperioden skall omfatta tiden 27 maj—30 juni 1940. Rabatten har bestämts till 1 krona 30 öre för kilogram smör. Fyra rabattkuponger avses skola gälla under rabatteringsperioden. Varje kupong skall berättiga till inköp av 5 hektogram mejerismör.

Genom kungörelse nr 320 ha även bestämmelser givits angående handeln med tvål och såpa samt vissa andra tvätt- och rengöringsmedel.

Genom omförmälda bestämmelser har regleringen av fettförsörjningen provisoriskt ordnats. Vilka åtgärder, som i fortsättningen kunna behöva vidtagas på förevarande område, måste givetvis bli beroende på huru läget på fettmarknaden utvecklar sig. Med hänsyn härtill torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut härutinnan. Härvid synes det av livsmedelskommissionen i skrivelse den 8 mars 1940 framlagda förslaget om prisrabatterning jämväl å margarin böra komma under närmare övervägande. För att möjliggöra ett genomförande av detta förslag torde riksdagen, på sätt livsmedelskommissionen förordnat, böra bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna om uttagande av tilläggsaccis å margarin och andra i margarinaccisförordningen avsedda varor med ett belopp av högst 1 krona 50 öre för varje kilogram av varans nettovikt. I samband härmed torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att höja tullen å nämnda varor med samma belopp som tilläggsaccisen. Chefen för finansdepartementet torde komma att framlägga förslag härom. De nu tillämpade principerna för rabatteringen torde i det väsentliga böra följas även då rabatteringen utvidgas till att avse margarin. Det av medicinalstyrelsen framlagda förslaget om bidrag till smör och mjölk åt vissa kategorier barn torde böra upptagas till prövning vid en senare tidpunkt.

Reglering av andra animaliska produkter än mjölk.

I fråga om *slaktdjursregleringen* kan jag i huvudsak ansluta mig till vad livsmedelskommissionen föreslagit. Med hänsyn till de ovissa möjligheterna för import av fodermedel och export av fläsk torde en av de mest angelägena uppgifterna för regleringen på detta område under nuvarande förhållanden vara att ernå en lämplig jämvikt mellan produktionen och konsumtionen inom landet. Såsom livsmedelskommissionen framhållit torde i första hand denna jämvikt mellan produktion och konsumtion böra åvägbringas genom i förhållande till foderpriserna lämpligt avvägda fläskpriser. En viss reglering av produktionen torde ävenledes kunna ske genom differentiering av priserna på olika slag av fläsk. Under större delen av den tid krisen varat har i viss omfattning skett upplagring av fläsk genom dels infrysning och dels nedsaltning. Denna upplagring, vilken jämväl tjänar marknadsreglerande syfte, bör i lämplig utsträckning fortsättas. Det torde vara av största vikt, att fläskproduktionen hålles uppe. Därest för närvarande något överskott på fläsk skulle förefinnas, torde detta i anslutning till vad jag nyss anfört böra undandragas marknaden genom upplagring. Viss upplagring av nötkött synes även böra ifrågakomma. På sätt framgår av vad livsmedelskommissionen uttalat kan längre fram under nästa regleringsår någon nedgång befaras i fläskproduktionen. Skulle denna begränsning av produktionen få alltför stor omfattning, bör Kungl. Maj:t äga möjlighet att företaga mera direkt produktionsfrämjande ingripanden.

På sätt jag förut anfört böra priserna stå i visst lämpligt förhållande till foderpriserna. Att närmare angiva vilka priser på kött och fläsk som böra eftersträvas låter sig näppeligen göra. Detta torde icke heller, såsom livsmedelskommissionen framhållit, vara lämpligt. Priserna böra icke fastläsas vid en viss nivå utan tillåtas variera med hänsyn till tillgång och efterfrågan. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för att få till stånd en lämplig prishildning i fråga om kött och fläsk.

I övrigt anser jag i likhet med livsmedelskommissionen någon anledning icke föreligga att frångå de grunder, som för närvarande gälla för regleringen på ifrågavarande område. Införsel och utförsel av kött och fläsk bör sålunda vara underkastad reglering från statens sida i enlighet med för närvarande gällande bestämmelser. Kungl. Maj:t bör tilläggas fortsatt befogenhet att besluta om utanordnande av pristillägg vid export. Åtgärder böra även få vidtagas för infrysning, insaltning och konservering av kött och fläsk genom utbetalande av lagringsersättningar och förskott å inlagrade varor.

Livsmedelskommissionen har ifrågasatt lämpligheten av att i fortsättningen upptaga slaktdjursavgift. Kommissionen har ansett att kostnaderna för regleringen i stället helt böra bestridas av budgetmedel. Vid 1939 års urtima riksdag erhöll Kungl. Maj:t befogenhet att besluta huruvida slakt-

djursavgift skulle upptagas eller icke. Denna befogenhet anser jag även i fortsättningen böra stå Kungl. Maj:t till buds.

Vad angår *äggregleringen* finner jag i likhet med livsmedelskommissionen icke skäl föreligga att föreslå någon ändring i de för närvarande gällande grunderna för regleringen. Denna bör alltjämt i första hand ha till syfte att stödja den äggproduktion, som bedrivs av innehavare av mindre jordbruk och med dem likställda. I fråga om priserna på ägg torde böra eftersträvas samma relation till produktionskostnaderna som för övriga produkter för att tillgodose det egna folkhushållets behov. Skulle tidvis överskott av ägg uppkomma i marknaden, synes ändamålsenligt, att viss inlagring företages i syfte att upprätthålla priserna vid lämplig nivå. Det framförda förslaget om tullskydd i viss omfattning kan jag av handelspolitiska skäl icke biträda.

Fodermedels- och brödsädsregleringen m. m.

I likhet med livsmedelskommissionen förordar jag, att samtliga grundläggande regleringsförfattningar med avseende å *fodermedelsregleringen* bibehållas i kraft, även i den mån de icke för närvarande tillämpas. Likaledes torde de med foderintressentföreningen träffade anordningarna böra gälla. Såsom jag förut framhållit har en icke obetydlig begränsning av användningen av fodermedel måst företagas till följd av importsvårigheterna. Med hänsyn härtill synes en utökning och effektivisering av den inhemska foderproduktionen böra stödjas. I fråga om prisläget för fodermedel synes lämpligt att låta priserna intaga ett naturligt jämviktsläge med utgångspunkt från gällande animalie- och brödsädspriser.

I anslutning till vad livsmedelskommissionen uttalat förordar jag att gällande bestämmelser rörande fraktlindring vid transport av inhemsk havre till Norrland och angränsande delar av landet bibehållas under nästa regleringsår. Även det av riksdagen lämnade bemyndigandet att vid behov reglera införseln av malt torde böra gälla i fortsättningen.

Beträffande *brödsädsregleringen* beslöts vid 1939 års urtima riksdag, att återgång till inlösningsförfarandet skulle ske. Priserna för vete och råg vid inlösning per den 1 juni 1940 bestämdes därvid till 21 kronor 50 öre per deciton. Inlösningsförfarandet torde alltjämt böra behållas. Givet är att stora svårigheter föreligga att nu bestämma de inlösningspriser som böra gälla per den 1 juni 1941. I likhet med livsmedelskommissionen finner jag det icke lämpligt att redan nu binda statsmakterna i detta hänseende. Emellertid synes inlösningspriset för vete i varje fall icke kunna komma att bli lägre än det för innevarande års skörd angivna. I fråga om priset å råg har det, med hänsyn till att rågproduktionen under senare år avtagit, ansetts böra övervägas att bestämma inlösningspriset något högre än för vete. Arbetskostnaderna för rågproduktionen torde i allmänhet vara högre än kostnaderna för vete. Det bör även beaktas att rågodlingen i stor utsträckning

förekommer inom områden med mindre gynnsamma produktionsbetingelser. På grund av det anförda anser jag, att Kungl. Maj:t bör erhålla bemyndigande att med iakttagande av de nu angivna synpunkterna fastställa de priser som böra gälla vid nästa inlösningstillfälle. Givet är, att dessa priser böra fastställas i god tid före höstsådden.

Skulle skörden av vete och råg komma att understiga landets normala förbrukningsbehov, torde såsom livsmedelskommissionen framhållit hinder icke böra resas mot att marknadspriset stiger något över den mot inlösningspriserna svarande prisnivån. En alltför kraftig stegring av mjölpriserna bör emellertid å andra sidan motverkas. Detta kan ske genom försäljning från upplagda reservlager.

Livsmedelskommissionen har i sitt förslag förordat, att den prisrestitution, som i viss utsträckning lämnas kvarnar vid förmalning av råg, icke bör förekomma under nästa regleringsår. Denna restitution har såsom framgår av vad som anförts till syfte att förhindra stegring av priset på rågmjöl. Ehuru vissa skäl kunna åberopas för bibehållande av denna anordning, anser jag mig likväl böra förorda kommissionens förslag.

Vad angår veteavgiften bör det under nästkommande regleringsår likasom under innevarande få avgöras av Kungl. Maj:t huruvida avgiften skall upptagas eller ej och i förstnämnda fall med vilket belopp densamma bör utgå.

Regleringsåtgärderna på brödsädsodlingens område böra även under regleringsåret 1940/41 handhavas av svenska spannmålsaktiebolaget. Avtalet med bolaget bör alltså förlängas på ett år. På sätt livsmedelskommissionen föreslagit böra i avtalet upptagas bestämmelser därom, att bolaget skall vara skyldigt att åtaga sig de uppgifter i fråga om försörjningen med jordbruksprodukter och förnödenheter för jordbruket, som Kungl. Maj:t eller kommissionen överlämnar åt bolaget.

Vid innevarande års riksdag har beslutats vissa åtgärder till stöd för odlingen av årter, bruna bönor, oljeväxter och spånadslin (prop. nr 132; r. skr. nr 171). I överensstämmelse med vad livsmedelskommissionen härutinnan förordat torde Kungl. Maj:t böra erhålla befogenhet att jämka de i nämnda proposition angivna garantipriserna, därest så skulle finnas erforderligt med hänsyn till den stegring i produktionskostnaderna, som efter riksdagens beslut i ärendet må komma att inträda. Såsom kommissionen framhållit måste införseln av nyssnämnda produkter underkastas reglering för att berörda garantipriser skola bli effektiva. Då det i visst läge även kan bli nödvändigt med importavgift, torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att i samband med importregleringen även uttaga sådan avgift.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland.

Under de senaste budgetåren har ur jordbrukets prisregleringsfond anvisats vissa belopp till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För innevarande budgetår har ett belopp av 900,000 kronor ställts till förfogande. I likhet med lantbruksstyrelsen och Västerbottens läns hushållningssällskap anser jag att även för nästkommande budgetår ett belopp bör finnas tillgängligt för ändamålet. I fråga om beloppets storlek kan jag ansluta mig till vad lantbruksstyrelsen föreslagit. Jag förordar alltså att för budgetåret 1940/41 ett belopp av 900,000 kronor ställs till förfogande för ifrågavarande stödåtgärder i Norrland samt Dalarna och Värmland.

Anslagsäskanden.

Kostnaderna för de av mig i det föregående förordade åtgärderna torde uppgå till i runt tal 120,000,000 kronor. Inom denna ram synes ock kunna rymmas förutberörda belopp till stödåtgärder i de norra delarna av landet. Med utgångspunkt från ett förhöjt smörpris kunna kostnaderna beräknas fördela sig sålunda att å mjölkregleringen belöpa 65,000,000 kronor, å slaktdjursregleringen 3,000,000 kronor, å äggregleringen 4,000,000 kronor, å fodermedelsregleringen 1,000,000 kronor, å brödsädsregleringen 500,000 kronor samt å matfettregleringen 46,000,000 kronor. Kostnadsberäkningarna äro gjorda under antagande att intäkter av mjölkavgifter icke inflyta samt under förutsättning att förändringar i penningvärdet eller stegringar av produktionskostnaderna icke förekomma. Skulle väsentligare ökningar av sistnämnda slag inträffa, kunna uppenbarligen icke medelsbehoven med någon säkerhet beräknas.

Såsom livsmedelskommissionen framhållit torde det i nuvarande läge vara lämpligast att samtliga skatter och avgifter inflyta direkt i budgeten. Rent bokföringsmässigt vinnas härigenom vissa fördelar. Jag vill därför efter samråd med chefen för finansdepartementet föreslå, att de medel, som enligt gällande bestämmelser skola ingå i jordbrukets prisregleringsfond, efter utgången av juni 1940 ej längre skola över vederbörande avsättningsanslag tillföras fonden. Motsvarande torde även böra gälla de avgifter, som upptagas för täckande av förluster å spannmålsregleringen och som över ett särskilt avsättningsanslag tillföras fonden för detta ändamål.

På sätt jag förut anfört är avsett att hittills gällande bestämmelser rörande jordbruksregleringen böra hållas vid makt, även om de i vissa fall icke för närvarande komma att vinna tillämpning. Giltigheten av vissa av dessa be-

stämmelser utgår den 1 juli eller den 1 september 1940. I anslutning härtill har inom jordbruksdepartementet uppgjorts *förslag till dels förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 26 juni 1933 (nr 391) angående mjölkavgift, dels förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, dels ock förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete*. Dessa förslag liksom det förut omnämnda *förslaget till förordning angående avgift för smör, som användes för framställning av grädde*, torde böra underställas riksdagen för antagande. Övriga bestämmelser på ifrågavarande område, vilkas giltighet utlöper under nästkommande regleringsår, torde Kungl. Maj:t äga att på administrativ väg giva fortsatt tillämpning. Sedan riksdagen fattat ståndpunkt till nu framlagda förslag, torde jag ånyo få upptaga frågan härom till Kungl. Maj:ts övervägande.

Proposition i ärendet lärer jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tiden gått till ända.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels antaga nyssnämnda författningsförslag,
dels ock*

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal med svenska spannmålsaktiebolaget för tiden från och med den 1 september 1940 till och med den 31 augusti 1941 i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna grunder,

3) medgiva, att de medel, som enligt gällande bestämmelser skola ingå i jordbrukets prisregleringsfond eller fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen, efter utgången av juni 1940 ej längre skola över vederbörande avsättningsanslag tillföras nämnda fond,

4) för budgetåret 1940/41 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 120,000,000.

Kungl. Maj:ts proposition nr 276.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.

Bil.

P. M.

med beräkning av

Index över jordbrukets inkomster och utgifter.

Utarbetad av direktör A. H. STENSGÅRD.

Efterföljande index har framkommit som resultat av inom Sveriges Lantbruksförbund under det senaste året bedrivna undersökningar, vilka syfta till *dels* att uppgöra ett nytt index över det svenska jordbrukets inkomster och utgifter, mätta enbart med prisförändringarna från en fast bas, *dels* att så långt möjligt erhålla en bild av den verkliga storleksordningen utav det svenska jordbrukets olika inkomster och utgifter samt dessas växlingar från tid till annan. De senare beräkningarna äro i viss mån erforderliga för att ett representativt index skall kunna uppgöras. Det är nämligen av vikt, att de olika kostnadsslagen vid beräkning av gemensamt index inverka i samma inbördes proportioner som de värdebelopp, de representera. De hittills gjorda undersökningarna ha icke fört så långt, att de giva en fullständig bild av inkomsternas och utgifternas storlek. Många poster äro givetvis också mycket svåra att någorlunda exakt fixera. Vidare kan sägas, att utgiftssidan i de efterföljande sammanställningarna blivit fullständigare redovisad än inkomstsidan. De värdesummor i kronor, som anföras över inkomsterna (försäljningen) äro därför icke direkt jämförbara med värdesummorna över utgifterna. Emellertid innefatta summorna på inkomst- respektive utgiftssidan var för sig en mycket stor andel av de verkliga totalbeloppen samt alla de viktigare inkomst- respektive utgiftsslagen. De med hjälp härav beräknade generalindexen böra därför giva ett i hög grad representativt uttryck för de totala inkomsternas respektive utgifternas procentuella förändringar från basåren, i den mån desamma äro betingade av prisförändringar. Detta nya index är avsett att ersätta det, som hittills offentliggjorts av Sveriges Allmänna Lantbrukssällskap.

Till klargörande av principerna för beräkningarna skall vidare omnämnas följande.

Vid beräklandet av inkomst- respektive utgiftssummorna har det svenska jordbruket betraktats såsom en enhet, och summorna avse jordbrukets omsättning med näringslivet i övrigt. Inre omsättning vid de enskilda jordbruket liksom direkt eller indirekt mellan olika bruksdelar har sålunda icke medtagits. Principiellt sett är det analogt med en statistik över ett lands handelsomsättning med utlandet. Ej heller ha inkomster av eller utgifter för skogen, yrkesmässigt fiske eller liknande näringar medtagits. Vidare bör särskilt framhållas, att jordbrukarna själva samt arbetarna vid jordbruket betraktats såsom utomstående. Vad de mottagit från jordbruket i form av livsmedel har sålunda räknats såsom försäljning från jordbruket. Å andra sidan ha jordbrukarna tillgodoräknats full lön — i kontanter och natura — för utfört arbete enligt samma grunder som anställda arbetare. I denna lön ingår även bostadsförmån och bränsle. Härav följer att kostnaderna för jordbrukets bostäder icke därjämte tagits i betrak-

tande vid beräkning av jordbrukets kostnader för byggnader och att i kostnaderna för bränsle och lyse ej ingår uppvärmning och belysning i bostadshusen vid jordbruket (se vidare under byggnadskostnader och diverse kostnader). Till jordbrukets utgifter har givetvis också räknats räntekostnader för det kapital, som är insatt i jordbruket, sålunda såväl låneräntor som räntor å eget kapital för jordbrukets behov. Arrendeavgifter ha ej medtagits, enär dessa ju ha sin motsvarighet i kapitalräntan. Till utgifterna höra även försäkringskostnader och skatter. Olycksfallsförsäkringen är inkluderad i lönekostnaderna. Övriga försäkringar ha tills vidare icke kunnat tagas i betraktande.

Vad skatterna beträffar, bör här endast medtagas garantiskatterna för jordbruksfastighet, men dessa ha tills vidare ej heller kunnat tagas i betraktande. Övriga skatter, vilka härröra från inkomst av jordbruksdriften, få tydligen betraktas såsom vilande på jordbrukarna själva och bestridas genom de löner och ränteinkomster, som tillgodoräknats dessa, i förekommande fall också genom därutöver erhållen vinst.

Bland inkomsterna borde även medtagas värdet av produkter från jordbrukarnas egna trädgårdar (köksväxter och frukt) ävensom inkomster av dragarnas användning utanför jordbruket (körslor i skogar m. m.), enär kostnaderna för frambringandet av nämnda trädgårdsprodukter resp. dragarearbete ingå bland utgifterna. Avsikten är att senare söka komplettera beräkningarna i dessa och andra avseenden. En sådan komplettering är nämligen av betydelse för jämförelse mellan inkomst- och utgiftssidans värdesummor. Däremot spelar den ingen nämnvärd roll för själva indexberäkningen.

Av vad ovan anförts följer, att indexet endast ger upplysning om inkomst- och utgiftsförändringarna för jordbruket i dess helhet liksom för dess viktigaste produktionsgrenar. Däremot ger det icke direkt upplysning om förändringarna inom speciella landsdelar eller vid brukningsdelar av olika storlek, även om vissa slutsatser härom kunna dragas av prisutvecklingen för skilda produkter. En uppspaltning för belysande av sist berörda förhållanden torde stöta på synnerligen stora svårigheter.

Indexet är uppgjort med åren 1935—1937 som basperiod, såväl beträffande kvantiteter som priser, dock med vissa mindre avvikelser. Dessa år ha erbjudit de största möjligheterna att konstatera omsättningens storlek. Icke minst må i detta sammanhang framhållas att de av 1938 års jordbruksutredning verkställda omfattande undersökningarna rörande jordbrukets kontantinkomster och kontantutgifter, vilka bl. a. omfattat åren 1935 och 1937, på flera punkter erbjudit goda möjligheter till jämförelse med på andra vägar företagna beräkningar. Av dessa tekniska skäl erbjuda de nämnda åren ett relativt gott utgångsläge för fortsatt jämförelse. Genom att medeltalen för en treårsperiod lagts till grund torde tillfälliga växlingar i såväl produktion som priser hava blivit i görligaste mån utjämnade.

I enlighet med de vanliga principerna för ett prisindex har den kvantitativa omsättningen betraktats såsom oförändrad under alla de år, indexet omfattar. Detsamma ger sålunda endast upplysning om de förskjutningar, som uppkommit till följd av prisförändringarna. Sammalunda gäller om de värdesummor, som anföras i vissa tablåer. Beräkningarna bygga sålunda på förutsättningen om ett statiskt läge beträffande omfattningen av jordbrukets produktion, förnödenhetsanvändning m. m. Som var och en känner till är denna förutsättning icke överensstämmande med verkliga förhållandet. Det är emellertid knappast genomförbart att uppgöra ett aktuellt index, i vilket hänsyn även tages till de kvantitativa förändringarna, beroende på bristande kännedom om dessas storlek. Detta kan icke ske annat

än i efterhand och i den mån som erforderlig statistik blir tillgänglig. Emellertid åsyftas att fullfölja beräkningarna även i dessa hänseenden, så att utvecklingen skall kunna följas mera ingående och nödiga förändringar vidtagas i vägningskoefficienterna för indexet, då så befinnes erforderligt. Även om detta index sålunda — liksom varje annat prisindex — icke utgör en fullt tillförlitlig mätare av inkomsternas och utgifternas förändringar, så ger det dock otvivelaktigt en mycket god vägledning i dessa avseenden. Jordbruket är ju mindre än flertalet andra näringar underkastat snabba förskjutningar med avseende på produktionens inriktning, och de inkomst- och utgiftsförändringar, som från tid till annan kunna utläsas ur indexet, böra därför visa tämligen rätt, särskilt vid jämförelse från år till år. Därjämte erbjuder den tillämpade beräkningsmetoden möjlighet att insätta andra kvantitetssiffror (såsom vid låg skörd) och att avläsa de förändringar i totalresultaten, som kunna betingas härav. Därest omfattande produktionsförskjutningar inträda, är ett sådant hänsynstagande nödvändigt.

Beträffande metoderna för beräkandet av kvantiteter och värdesummor är en allmän orientering här på sin plats; tiden medger icke att en detaljredogörelse lämnas.

I den utsträckning det varit möjligt ha beräkningarna över den kvantitativa omsättningen byggts på officiell statistik. Detta har skett beträffande försäljningen av produkter, för vilka dock i en del fall särskilda beräkningar måst företagas rörande jordbrukarnas egen konsumtion. Samma tillvägagångssätt har tillämpats beträffande förbrukningen av förnödenheter, för vilka industri- och handelsstatistiken samt uppgifter om lagerbehållningen under de senare åren bildat det huvudsakliga underlaget. På så sätt erhållna kvantitetssiffror ha multiplicerats med jordbrukets försäljnings- resp. inköpspriser. I andra fall, såsom beträffande maskiner och redskap, arbetslöner och byggnadskostnader, har detta tillvägagångssätt endast delvis kunnat anlitas. Här har i stället tillämpats den metoden, att man sökt på annan väg konstatera de värdesummor, som dessa utgifter uppgått till under basåren. Nämda värdesummor ha uppspaltats på de kostnadsslag, som innefattats i desamma, varefter priser inhämtats på dessa skilda kostnadsslag under de olika åren. Index har sedan på grundval härav uträknats för varje kostnadsslag, och dessa indextal ha sammanvägts till gruppindex med hjälp av värdebeloppen för basåren. Bägge de nämnda metoderna äro sakligt sett likvärdiga. De källor, som tjänat som underlag för sist berörda beräkning av basårens värdesummor, äro i främsta rummet dels »Räkenskapsresultaten för svenska jordbruk», i det följande betecknade som räkenskapsresultaten, dels en av 1938 års jordbruksutredning på grundval av deklaraionsuppgifter verkställd beräkning av jordbrukets kontanta inkomster och utgifter, här kallad jordbruksutredningens undersökning. Ur räkenskapsresultaten erhållas uppgifter om kostnaderna per hektar jordbruksjord vid de kontrollerade jordbruken. Dessa kostnadsuppgifter ha områdesvis och inom områdena gruppvis för de skilda storleksgrupperna multiplicerats med hela antalet hektar jordbruksjord, varigenom erhållits totalsummor för det svenska jordbrukets ifrågakvarande kostnader. På så sätt erhållna kostnadssummor ha sedan jämförts med resultaten av jordbruksutredningens undersökningar, och värdesummorna ha fixerats med ledning av dessa båda källor. I kommentarer till de olika tabellsammansställningarna lämnas mera utförlig redogörelse rörande grunderna för kostnadssummornas fixerande.

Sedan värdesummor och indextal sålunda beräknats för skilda grupper, ha värdesummorna adderats till totalsummor, ur vilka generalindex erhållits, såsom närmare framgår av sammandragen.

Kommentarer till de olika tabellerna.

A. Jordbruksprodukter (inkomster). Se tab. 1—3.

I Lantbrukssällskapets äldre index hade man vid bestämmandet av vägningskoefficienter utgått från medeltalen av per hektar producerade bruttokvantiteter vid ett visst antal i huvudsak mellansvenska gårdar. Detta kan emellertid ej ge en representativ bild av vår jordbruksproduktion i dess helhet, varför också denna metod nu frångåtts. I stället ha vägningstalen beräknats på grundval av de kvantiteter, som försäljas från jordbruket i dess helhet, plus dem, som av jordbruksbefolkningen användas till människoföda utan föregående försäljning. Beträffande sådana produkter som sockerbeter, kött och fläsk blir detta liktydigt med den totala produktionen. Beträffande varuslag som hö och havre blir det endast en ringa del av produktionen; återstoden går ju såsom foder åter in i jordbrukets varuproduktion och inflyter i indexberäkningen genom de animaliska produkterna.

Basperioden för priser å jordbrukets produkter är för samtliga produktslag åren 1935—1937. För fastställandet av kvantiteter eller *vägningstal* ha i möjligaste mån samma basår anlitats; dock ha vissa avvikelser härifrån företagits. För varuslagen vete och råg har för erhållande av ett mera utjämnat resultat (mindre påverkat av tillfälliga växlingar i skörden) medtagits skördeåren från och med 1932—1933 till och med 1937—1938. För vissa varuslag såsom havre, ärter, matpotatis och hö förefinnes ingen årlig statistik, varför ej heller medeltal kunnat beräknas, utan ha approximativt beräknade eller uppskattade kvantiteter fått användas. Som mjölkproduktionen liksom tillverkningen av mejeriprodukter synes befinna sig i kontinuerlig stegring, ha vägningstalen för mjölk- och mejeriprodukter grundats på statistiken för år 1937. Beträffande ägg har använts en beräkning av produktionen under år 1936, och för kött och fläsk tjänar senaste kreatursräkning jämte 1937 års besiktningsstatistik som underlag. Besiktningsstatistikens siffror ha givetvis fått höjas, emedan de icke innefatta hela produktionen.

De använda *prisserierna* äro i möjligaste mån helt baserade på producentpriser, d. v. s. de priser fritt leveransorten, som tillfalla producenterna. I viss fall finnas ej prisnoteringar av sådant slag att erhålla, varför man måst vidtaga justeringar å förefintliga priser. I en del fall ha sålunda avdrag och i en del fall tillägg gjorts, innan producentpriset framkommit. Genom denna metod komma de olika varuslagen att ingå i beräkningen med den värdesumma, de representera för jordbruket, samt elimineras den missvisning, som eljest kan uppkomma genom att handelskostnaderna pläga variera mindre än själva producentpriset.

Priserna för vete och råg äro hämtade från spannmålsnoteringarna utan korrigering. Kornpriset har erhållits som ett enkelt medeltal av noteringarna för 2-radskorn (grynkorn) och maltkorn. Havrepriset har uttagits med $\frac{3}{4}$ av noteringen för vit foderhavre och $\frac{1}{4}$ för grynhavre. Ärtpriset har erhållits från noteringen och sedermera inlösningspriset. Sockerpriset är baserat på det bestämda grundpriset jämte förekommande tillägg för högre sockerhalt. Beräkningen är gjord för en normalsockerhalt av 17.2 procent. De av statsmakterna bestämda betprisen äro inräknade från början av det kalenderår, priset gäller. Priset å matpotatis är grundat på noteringen i Stockholm med avdrag av kr. 2: 50 pr 100 kg, vilket belopp beräknas täcka medelfrakt, handelsavans och säckkostnad. Det så framkomna priset till-

lämpas även för potatis, som konsumeras av jordbruksbefolkningen. Priset å fabrikspotatis är erhållet genom uppgifter från statens potatismjölsnämnd och gäller vid en beräknad normalstärkelsehalt av 18 procent. Höpris enligt noteringarna.

Beträffande smör har man utgått från riksnoteringen plus nettoprisutjämningsbidrag (omräknat för kg smör) minus 25 öre pr kg i mejerikostnad. Skummjölksvärdet har härvid icke tagits i betraktande, enär skummjölken i huvudsak återgår till jordbruket och där användes till utfodring. Det återkommer sålunda genom de animaliska produkterna. Ostpriset är beräknat som ett medeltal av priset å helfet, två månaders lagrad västgötaost och sveciaost enligt noteringen plus nettoprisutjämningsbidrag (omräknat för kg ost) minus 16 öre per kg i mejerikostnad.

För konsumtionsmjölk till avsalu har tagits detaljpriset enligt Socialstyrelsens statistik för 49 orter, varifrån avdragits mjölkavgift samt distributionskostnad (frakt-, mejeri-, detaljhandels- och på större orter även parti-handelskostnad). Distributionskostnaden har sammanlagt uppskattats till 6 öre pr kg. Här angivna beräkningssätt ger givetvis endast ett ungefärligt värde för det producentpris, som utvinnes för konsumtionsmjölken. Dels är nämligen Socialstyrelsens medelpris beräknat utan hänsynstagande till de olika konsumtionssorternas storlek och dels är det svårt att få ett någorlunda exakt genomsnittligt värde på distributionskostnadens storlek, då denna varierar från c:a 3 öre på vissa orter till 9 å 10 öre (inklusive fraktkostnader) i större städer. Ej heller är distributionskostnaden helt oförändrad från ett år till ett annat, såsom här antagits, ehuru förändringarna under de senare åren torde ha varit relativt obetydliga. Då en noggrannare beräkning i dessa hänseenden skulle bli betydligt komplicerad och kräva ganska ingående undersökningar, har det åtminstone tillsvidare varit nödvändigt att avstå därifrån.

För den konsumtionsmjölk, som konsumeras inom jordbrukarnas egen hushållning, har priset beräknats genom att dividera riksnoteringen å runmärkt smör med 25, varefter tillagts 2 öre för skummjölksvärde ävensom nettoprisutjämningsbidraget för produktmjölk samt avdragits 1 öre för mejerikostnader vid smörtillverkning. Detta beräkningssätt innebär, att den mjölk jordbruksbefolkningen själv konsumerar upptagits till ett värde, motsvarande vad som skulle erhållas, om mjölken i stället avyttrats; eftersom den köpande allmänhetens behov av konsumtionsmjölk redan är tillgodosett, skulle denna mjölk i så fall få användas för produkttillverkning. Givetvis bör emellertid i detta fall skummjölksvärdet inkluderas.

Det från juli 1939 utgående så kallade producentbidraget inräknas icke i mjölkpriset men tillägges med under olika månader verkligt utbetalade belopp och får härigenom sitt tillbörliga inflytande på gruppindex för mjölk och mejeriprodukter.

Äggpriset är grundat på medeltalet av svensk äggnotering, vartill lagts ett belopp av 6 öre, vilket enligt gjorda undersökningar motsvarar det överpris, som genomsnittligt betalats av äggföreningarna.

Beträffande kött och fläsk ha avräkningsnoteringar från tio av de största slakteriföreningarna tjänat som underlag. Priserna avse slaktvikt, och hudarnas värde är inräknat i priset. Härigenom komma sålunda även hudarna att få sitt tillbörliga inflytande på indexberäkningen, utan att de upptagits såsom särskild varugrupp. De priser, som medtagits, avse så höga kvalitetsklasser, att prisen torde ligga något över genomsnittsprisnivån enligt de löpande avräkningar. Detta har skett med tanke på att s. k. efterbetalningar förekomma, vilka på detta sätt bliva beaktade.

I följande tablåer angivas först de kvantiteter och priser, som använts för

indexberäkningen. De däri anförda priserna ha beräknats på sätt ovan angivits och äro sålunda i många fall icke överensstämmande med de marknadspriser, som noterats. Därefter följer en tablå över de på grund av dessa kvantiteter och priser beräknade värdesummorna för olika varuslag samt en tablå med indextal, däri gruppindices och generalindex uträknats ur förenämnda värdesummor.

B. Jordbrukets utgifter.

Det har icke varit möjligt att i fråga om jordbrukets utgifter genomgående använda en lika enhetlig och enkel beräkningsmetod som den, vilken tillämpats för inkomsterna. Utgifterna äro ju av mångfaldiga slag, och det är varken erforderligt eller möjligt att i detalj redovisa alla. För den skull ha de olika driftsmedlen indelats i grupper, och index har beräknats särskilt för varje grupp (gruppindex) genom undersökning av prisutvecklingen för de viktigaste däri ingående kostnadsslagen. Dessa gruppindices ha sedan sammanräknats till ett generalindex för utgifter, varvid varje gruppindex vägts med det totalvärde, som gruppen såsom helhet representerar, sålunda i en del fall med högre värde än som redovisas för de speciellt indexräknade kostnadsslagen. Vid detta tillvägagångssätt utgår man sålunda ifrån att de icke speciellt redovisade kostnaderna förändrats på samma sätt som de indexberäknade, något som visserligen icke är fullt riktigt men näppeligen kan medföra fel av nämnvärd betydelse.

1. Köpgödsel och jordbrukskalk (se tab. 4).

Beträffande *konstgödselmedel* grunda sig beräkningarna rörande förbrukningen på industristatistikens uppgifter över inhemsk tillverkning samt handelsstatistikens uppgifter över import och export. Från summan av inhemsk tillverkning och import har dragits exportmängderna. Jämväl har hänsyn tagits till reservupplagringen, så att ökning av denna frändragits de på ovan nämnt sätt erhållna kvantiteterna. Gödselmängderna ha sedan omräknats efter sitt innehåll av olika växtnäringsämnen till kvantiteter fosforsyra, kväve och kali. Sedan jordbrukets kvantitativa förbrukning sålunda beräknats, ha siffrorna för medelförbrukningen under basåren (1935—1937) multiplicerats med de vid en var tidpunkt gällande försäljningsprisen till jordbrukare för dessa växtnäringsämnen. Sistnämnda priser ha beräknats ur noteringarna å 20-procentigt superfosfat, kalksalpeter och 40-procentigt kalisalt. På så sätt erhållna värdesummor representera jordbrukets inköpskostnad vid oförändrad förbrukning. Vägt index för alla gödselmedel har erhållits ur de olika växtnäringsämnenas sammanlagda värdesummor. Detta index har sedan sammanvägts med ett på liknande sätt beräknat index för jordbrukskalk till index för hela gruppen gödselmedel och jordbrukskalk.

Uppgifterna om förbrukningen av *jordbrukskalk* grunda sig på en av lantbruksstyrelsen verkställd speciell undersökning, enligt vilken förbrukningen år 1937 uppgick till 190,000 ton, räknat som ren kalk (CaO). Då industristatistiken uppvisar en mindre kalkfabrikation under de två föregående åren, har förbrukningssiffran med ledning härav satts till 180,000 ton som medeltal för åren 1935—1937. Uppgifter om priserna ha inhämtats från några av de största försäljningsföretagen i landet.

Summan av jordbrukets utgifter för gödselmedel och kalk utgjorde enligt beräkningarna något över 62 milj. kronor som medeltal för basåren. Jordbruksutredningens undersökning om jordbrukets kontantutgifter gav som

medeltal för åren 1935 och 1937 en summa av 78 milj. kronor, sålunda väsentligt mera. Denna skillnad torde huvudsakligen bero på att de gårdar, från vilka uppgifter inhämtats till sistnämnda undersökning, använt väsentligt mera konstgödsel och kalk än jordbruken i allmänhet. Just beträffande utgifterna för sådana driftsmedel som gödselmedel samt fodermedel, vilka användas i mycket olika omfattning, kunna stickprovsundersökningar, om också omfattande, giva mindre tillförlitliga resultat. De här verkställda beräkningarna torde i detta fall vara betydligt säkrare. Jordbruksutredningens högre värdesummor kunna emellertid delvis bero på fördyring genom frakter. Fraktkostnaderna tagas här i betraktande inom gruppen »diverse kostnader».

2. Köpfodermedel (se tab. 5).

Beräkningarna över förbrukade kvantiteter och värdesummor ävensom indextal ha utförts på i huvudsak samma sätt som ovan angivits beträffande gödselmedel, varvid tillsetts att dubbelräkning undvikits. I kliförbrukningen ingår även kli, som erhållits vid förmalning hos tullkvarnar; eftersom jordbruksbefolkningens egen förbrukning av brödsäd medtagits såsom försäljning, bör nämligen utvunnet kli i sin helhet upptagas såsom inköp. Värdesummorna ha för allt kli beräknats med anlitande av noteringarna å vete-kli och för »övrigt oljekaksfoder» med användande av noteringarna å 48-procentig kraftfoderblandning. Det sistnämnda har synts riktigast på grund av att försäljningen av oljekaksfoder nu till övervägande del sker i form av blandningar samt dessas sammansättning varierar med hänsyn till tillgång och pris å de olika specialfodermedlen. Det vägda index, som beräknats ur värdesummorna för majs och denaturerad brödsäd, klifoder, linkakmjöl och övrigt oljekaksfoder, har tillämpats för hela gruppen, sålunda även för avfall från sockerbruken m. m. samt animaliskt foder.

Summan av jordbrukets inköp av kraftfoder utgjorde enligt beräkningarna omkring 104 miljoner kronor under basåren, varvid emellertid vissa fodermedel inräknats enligt industri- och handelsstatistikens värde. Jordbruksutredningens undersökning utvisar som medeltal för åren 1935 och 1937 en summa av omkring 116 miljoner kronor, vilket torde bero på att de uppgiftslämnande gårdarna haft större förbrukning av kraftfoder än jordbruket i allmänhet.

3. Maskiner och redskap (se tab. 6).

De utgifter för maskiner och redskap, som man i detta sammanhang har att räkna med, kunna uppdelas i:

a) kostnader för normal nyanskaffning, vilka för Sveriges lantbruk böra motsvara nyanskaffningsvärdet för alla erforderliga maskiner och redskap, delat med den genomsnittliga livslängden,

b) underhållskostnader, vilka bestå i anskaffandet av reservdelar och utförandet av reparationer.

Nyanskaffningsvärdet för alla maskiner och redskap kan icke bestämmas, och livslängden kan icke heller med säkerhet angivas. Man måste därför söka mera direkt erhålla kännedom om det normala inköpsbehovet. Till viss del kunna beräkningar häröver göras med hjälp av industri- och handelsstatistikens uppgifter om tillverkning, import och export av lantbruksmaskiner under olika år. Undersökningarna ha givit vid handen, att inköpen av lantbruksmaskiner växla betydligt med konjunkturerna. De voro mycket små under depressionsåren 1930—34 för att därefter ökas. Under 1937 hade de nått en avsevärd omfattning men ökades ytterligare 1938 och anses under

1939 ha varit rekordartade. Av allt att döma ha kostnaderna för maskininköpen som genomsnitt för åren 1935—37, delvis till följd av höjda priser, varit större än tidigare skulle ansetts normalt. Utvecklingen har emellertid också medfört, att jordbrukets maskinbehov ökats, varför man nu måste räkna med större normal anskaffning än tidigare. Man torde därför komma verkligheten nära, om man betraktar omfattningen av maskininköpen under åren 1935—37 såsom normal för nuvarande förhållanden. Ett viktigt undantag i detta hänseende utgör dock anskaffningen av traktorer, vilken under de senaste åren försiggått i snabb takt. Det har därför synts vara riktigare att behandla traktorkostnaderna på särskilt sätt (se härom längre fram). Ej heller kostnaderna för egna lastbilar och personbilar medtagas här utan tagas i betraktande under »diverse kostnader» i senare sammanhang.

De i tabell 6 anförda inköpssummorna för olika slag av maskiner äro i allmänhet härledda ur industri- och handelsstatistikens uppgifter om fabrikanternas nettoförsäljningsvärden resp. import- och exportvärdena under de statistiska nummer, som innefatta rena lantbruksmaskiner. Till importvärdena ha tullavgifterna adderats, medan exportvärdena frångämts. På så sätt erhållna värdebelopp understiga emellertid väsentligt jordbrukets anskaffningskostnad, varför det varit nödvändigt att beräkna tillägg för försäljningskostnaderna. Från personer, som äro förtroga med förhållandena inom branschen, har därför inhämtats uppgifter om de försäljningsprovisioner (parti- och detalj-), som pläga utgå vid försäljning av lantbruksmaskiner. Med hjälp av sålunda erhållna uppgifter ha värdesummorna från industri- och handelsstatistiken omräknats till försäljningsvärden enligt katalogpriser, och dessa värden ha slutligen reducerats med de rabatter, som enligt inhämtade uppgifter beräknas tillkomma jordbrukarna. De i tabellen angivna värdesummorna böra sålunda i det närmaste motsvara jordbrukets verkliga inköpskostnad. Dock bör anmärkas, att det beträffande en del maskinslag, såsom harvar, hästhackor, tröskverk, harpor m. fl. förekommer fabrikation hos mindre tillverkare, vilken ej finnes redovisad i industristatistiken. Å andra sidan finna en del maskiner såsom sådesrensningssmaskiner m. fl. användning utanför det egentliga jordbruket. Så är också i betydande omfattning fallet med vissa handredskap. På grund härav har den grupp av handredskap, som innefattar spadar, hackor, högafflar m. fl., medtagits i sin helhet, medan sådana redskap som hammare, släggor, spett och yxor icke medtagits till någon del. Emellertid är det icke möjligt att på detta sätt erhålla en specificerad statistik över inköpen av *alla* maskiner och redskap, som användas i jordbruket, eller underhållskostnaderna för dessa. I några fall ha uppskattade värdesummor upptagits; i andra fall har någon specifikation icke kunnat lämnas.

De i tabellen redovisade inköpen böra emellertid vara fullt tillräckliga för att man med dessa som underlag skall erhålla ett tillräckligt representativt index för gruppen maskiner och redskap. Prisuppgifter ha inhämtats för ett mycket stort antal fabrikat, och index har beräknats särskilt för varje viktigare undergrupp. Dessa indices ha sedan sammanräknats till ett index för hela gruppen med användande av basårens värdesummor såsom vägnings-tal.

Den totala årskostnaden för maskiner och redskap under basåren har i tabellen angivits till 68 miljoner kronor, vilket belopp använts som vägningskoefficient vid sammanräkning med övriga utgifter för jordbruket. Denna summa grundar sig på de förut omnämnda beräkningarna med hjälp av *räkenskapsresultatens* uppgifter om kostnaderna pr hektar för *underhåll och amortering* av döda inventarier samt *jordbruksutredningens undersökning om jordbrukets kontantutgifter*. Eftersom jordbruken allmänt äro beroende

av en viss maskinanvändning, vilken ej är så växlande som användningen av konstgödsel och kraftfoder, böra nämnda undersökningar i detta fall kunna anlitas. Från räkenskapsresultaten erhålles en totalsumma av 66.4 milj. kr. som medeltal för basåren. Enligt jordbruksutredningens undersökning uppgingo utgifterna i medeltal för åren 1935 och 1937 till följande:

Ersättningsköp	33.7 milj. kr.
Underhåll	36.9 » »
Nyuppsättning	9.7 » »
Summa 80.3 milj. kr.	

Räkenskapsresultaten ge icke direkt upplysning om kostnaderna för nyanaffning utan om amorteringen av förut huvudsakligen *vid lägre prisnivå anskaffade maskiner* samt om underhållet av dessa. Vidare innefattas däri icke en del fasta inventarier såsom hissanläggningar och hydroforer, vilka av vissa skäl här föras till maskiner. Räkenskapsresultaten kunna av dessa skäl väntas giva för låg summa. Å andra sidan äro de i räkenskapsresultaten ingående gårdarna måhända bättre utrustade med maskiner än jordbruken i allmänhet, något som skulle verka höjande på kostnaderna. Jordbruksutredningens kostnadssumma å sin sida inkluderar en del utgifter, som ej skola medtagas här, nämligen inköpen av traktorer (c:a 9 miljoner kr.) samt av lastbilar och personbilar, i den mån de senare ej förts på ägarens eget konto. Dessa omständigheter föranleda en reducering av jordbruksutredningens totalsumma med 12.3 milj. kr. till 68, vilket samtidigt innebär en mindre höjning av det med hjälp av räkenskapsresultaten erhållna värdet. I detta sammanhang skall påpekas, att jordbruksutredningens summa för underhåll säkerligen inkluderar — förutom egentliga underhållskostnader — även inköp av en del maskiner och särskilt handredskap m. m., vilket förklarar, att denna summa blivit så hög, medan utgifterna för ersättningsköp te sig låga. I övrigt gäller, att arbetskostnader för reparationer, i den mån dessa utföras med egen arbetskraft, ej ingå i nu angivna utgifter utan komma bland arbetslöner.

4. Traktorkostnader (se tab. 7).

Enär föreliggande beräkningar förutsätta ett statiskt läge med avseende på omfattningen av jordbrukets produktion, förnödenhetsanvändning m. m., kan man icke upptaga basårens traktoranskaffning såsom normala inköp. Redan dessa års traktorköp, som genomsnittligt belöpte sig på c:a 9 milj. kronor årligen, inneburo nämligen en ganska betydande nyinvestering. De två senaste åren ha dessa inköp fått en ännu större omfattning. Den ökning av traktorbeståndet, som är en följd härav, medför i sin tur å ena sidan en kontinuerligt ökad förbrukning av driv- och smörjmedel och å andra sidan minskad användning av hästar och mänsklig arbetskraft. Ett medtagande av basårens traktorköp såsom normal anskaffning skulle följaktligen nödvändiggöra ett hänsynstagande till kvantitativa förändringar på andra områden, något som måste anstå till senare undersökningar.

De här gjorda kostnadsberäkningarna hänföra sig till det traktorbestånd, som fanns i bruk under basåren — genomsnittligt c:a 9,500 st. — och innefatta amorterings- och underhållskostnader ävensom kostnader för driv- och smörjmedel. Beräkningar ha utförts på två olika vägar. Den ena grundar sig på 1937 års traktorräknings uppgifter om antalet driftstimmar samt inhämtade uppgifter om traktorernas livslängd, bränsleförbrukning och oljeåtgång pr timme m. m., vilket möjliggjort en beräkning av kostnaderna pr

driftstimme. Dessa beräkningar giva en genomsnittskostnad för basåren av 8.2 milj. kr. Den andra beräkningsmetoden grundar sig på kostnadsuppgifter i räkenskapsresultaten för svenska jordbruk. Därur har erhållits totalkostnaderna för sammanlagt 680 traktorår. Genom multiplikation av medelkostnaden för dessa traktorår med totala antalet i bruk varande traktorer erhålles en summa av 9.8 milj. kr. Medeltalet av båda dessa beräkningar har här använts.

5. *Diverse kostnader* (se tab. 8).

Inom denna grupp falla en mångfald olika kostnader, vilka här redovisas så långt det varit möjligt att beräkna desamma. En närmare redogörelse för beräkningsmetoderna skulle bli allt för omständlig. Delvis ha basårens värdesummor framräknats med hjälp av räkenskapsresultaten (allmänna omkostnader samt »övriga frakter»); delvis ligga industri- och handelsstatistikens kvantitetsuppgifter jämte uppgifter om försäljningspriserna till jordbrukare till grund (skördegar, hästskor och hästskosöm, torvströ). I andra fall ha uppgifter erhållits direkt från försäljarna. Mjölkkfrakterna äro beräknade med hjälp av mejeristatistiken. Beträffande kraft och lyse, som innefattar elektrisk energi till jordbruksdriften, drivmedel till stationära motorer samt fotogen till belysningsändamål, ha särskilda beräkningar företagits. Om mjölkkontrollkostnaderna i kreatursbesättningarna (exklusive statliga bidrag) ha uppgifter lämnats av lantbruksstyrelsen.

Bland fraktkostnaderna ha endast medtagits sådana frakter, som särskilt betalats av jordbrukarna eller avdragits å försäljningspriset, såsom i stor utsträckning är fallet beträffande mjölkkfrakterna. I den mån jordbrukarna utföra transporter själva (om de t. ex. ombesörja transport av mjölk till mejeri med egna dragare) äro kostnaderna härför icke medtagna, enär de ju ingå bland övriga produktionskostnader (arbetslöner m. m.). Ett undantag utgör transporter med egen lastbil, i det att kostnaderna för egen lastbil ingå här. Då jordbrukarnas produktpriser respektive förnödenhetspriser i regel avse leverans å närmaste avsättnings- eller inköpsort, böra fraktkostnaderna givetvis på här angivet sätt medtagas såsom utgift. Bland allmänna omkostnader ingå kostnader för porto, telefon, kontorsmaterial, andel av kostnaden för personbil, där sådan förekommer m. m. Det är knappast möjligt att särskilt beräkna index för dessa. De ha därför liksom mjölkkontrollkostnaderna inräknats med samma index, som erhållits för gruppen diverse kostnader i övrigt.

De totalt redovisade kostnaderna under denna grupp uppgå till 73.58 milj. kronor. Till jämförelse kan nämnas, att jordbruksutredningens undersökning utvisar en utgiftssumma i medeltal för åren 1935 och 1937 av 114.3 milj. kronor. Däri ingår emellertid olycksfallsförsäkring och övriga försäkringar, skogsaccis, skogsvårdsavgift, bränn- och smörjoljor till traktorer, vilka här redovisas under andra grupper eller ej skola medtagas. Dessa utgifter torde sammanlagt uppgå till c:a 35 milj. kronor, varför skillnaden reduceras till 5 à 6 miljoner. Bland poster, som saknas i den lämnade sammanställningen, kunna nämnas veterinärkostnader och förmålningsavgifter, men givetvis förekomma även diverse andra kostnader, vilkas storlek ej kan närmare angivas.

6. *Byggnader* (se tab. 15).

Såsom framhållits i tidigare sammanhang inräknas i byggnadskostnaderna endast kostnader för ekonomibyggnader. Bostadsförmån ingår för såväl jordbrukarna själva som för statare och tjänare i lönen och belastar sålunda i dessa beräkningar jordbruket genom arbetskostnaderna (löneutgifterna).

Kostnaderna för ekonomibyggnader behandlas här på analogt sätt som kostnaderna för maskiner och redskap. Ett index, utvisande själva förändringarna i byggnadskostnaderna, kan erhållas genom att man från tid till annan beräknar kostnaderna för uppförande av nya byggnader utav lämplig standardtyp (av viss storlek och med viss beskaffenhet, material- och arbetsåtgång). Har man specificerad förteckning över material- och arbetsåtgång till dylika byggnader, kan index emellertid enklare beräknas direkt ur priserna å ifrågavarande material och arbete. På motsvarande sätt kunna förändringarna i underhållskostnaderna indexmässigt beräknas. I regel kan man emellertid förutsätta att de senare i stort sett följa själva byggnadskostnadernas förändringar, varför det är tillräckligt att beräkna index å dessa.

En tämligen svårlöst fråga är emellertid beräkandet av byggnadskostnadernas storlek eller med andra ord den summa, med vilken nämnda kostnader skola sammanräknas med andra kostnader för jordbruksdriften. Eftersom alla bruksdelar med fristående drift behöva byggnader, anpassade till bruksdelarnas storlek och djurantal, samt dessa byggnader ha en begränsad livslängd, bör den årliga nybyggnadskostnaden för hela det svenska jordbruket principiellt sett vara lika med den samlade kostnaden för nybebyggelse vid alla jordbruk, delad med den genomsnittliga livslängden, eller med andra ord lika med kostnaden för det antal byggnader, som genomsnittligt räknat årligen behöver uppföras. Häremot erinras måhända, att äldre byggnader uppförts för lägre kostnader och att man fördenskull endast bör räkna med amortering av verkliga kostnader för det förefintliga byggnadsbeståndet. Oavsett att sistnämnda kostnader äro omöjliga att fastställa, så skulle en dylik princip, därest den bleve bestämmande för prissättningen å jordbrukets produkter, hämma eller rent av förhindra även mycket trängande nybebyggelse vid jordbruket, enär vederbörande jordbrukare i så fall icke kunde företaga nödig amortering å sina verkliga kostnader. Då behovet av ny- och ombyggnader vid jordbruket är mycket betydande, bör hinder av detta slag ej resas. Principen bör sålunda vara, att man räknar med reproduktionskostnaderna. Vidare kan sägas, att jordbrukarna vid en krisartad kostnadsstegring som den nuvarande komma att och även böra bygga i mindre omfattning, varför de verkliga årskostnaderna icke nu stegras i proportion med priserna. Detta torde äga sin riktighet. Emellertid får även i detta hänseende beaktas, att ingen vet, huruvida kostnaderna framdeles bli lägre, ävensom att ett uppskjutande av nybyggandet kommer att stegra byggnadsbehovet längre fram.

Efter dessa påpekanden skall nu i korthet redogöras för de verkställda beräkningarna.

Med hjälp av den officiella statistiken (1932 års jordbruksräkning) har för olika större områden av landet beräknats den genomsnittliga åkerarealen, skörden och kreatursantalet pr bruksdel inom storleksgrupperna 1—10 ha, 10—20 ha, 20—50 ha och över 50 ha. Åkerarealen, skörden och kreatursantalet vid bruksdelar under 1 ha inräknades därvid i gruppen 1—10 ha och fördelades på bruksdelarna inom denna, varigenom sålunda hela skörden och kreatursantalet i landet kommit i betraktande, ehuru kostnader för särskilda byggnader vid de minsta bruksdelarna ej beräknats. På så sätt har erhållits en gård av genomsnittstorlek (typgård) för varje storleksgrupp inom de skilda områdena. En dylik uppdelning i storleksgrupper är givetvis motiverad därav, att byggnadskostnaderna pr djurenhet m. m. bli olika höga i byggnader av olika storlek. Lantbruksförbundet vände sig därpå till vissa byggnads- och egnahemskonsulenter i landet ävensom till firman Ekonomibyggnader med begäran, att de skulle uppgöra förteckning över material- och arbetsåtgång samt kostnadsberäkningar för

lämpliga ekonomibyggnader till var och en av dessa typgårdar ävensom lämna övriga erforderliga upplysningar. Det i anledning härav inkomna materialet har ännu icke i sin helhet bearbetats, varför de här meddelade resultatet få betraktas såsom preliminära.

En del av de mottagna kostnadsberäkningarna visar rätt stora skiljaktigheter, vilket uppenbarligen sammanhänger med olikheter i byggnadernas kvalitativa beskaffenhet (materialåtgång m. m.) ävensom skiljaktigheter i beräknade arbetslöner och materialpriser. De lägre och de högre kostnadsberäkningarna ha därför behandlats separat, och beräkning över jordbrukets totala kostnader ha utförts på basis av de lägre respektive de högre kostnadsberäkningarna var för sig. Detta har skett genom multiplicering av den beräknade byggnadskostnaden för varje typgård med antalet brukningsdelar inom storleksgruppen ifråga. På så sätt ha för basåren 1935—37 erhållits följande totala kostnader, i vilka arbeten, som kunna väntas bliva utförda med jordbrukets egen arbetskraft, angivits separat.

De lägre kostnadsberäkningarna.

Storleksgrupper	Nybyggnads- kostnader ex- klusive egen arbetskraft milj. kr.	Egen arbets- kraft milj. kr.	Summa milj. kr.
1—10 ha	1,636	259	1,895
10—20 „	813	143	956
20—50 „	549	93	642
över 50 „	373	56	429
Summa	3,371	551	3,922

De högre kostnadsberäkningarna.

Storleksgrupper	Nybyggnads- kostnader ex- klusive egen arbetskraft milj. kr.	Egen arbets- kraft milj. kr.	Summa milj. kr.
1—10 ha	2,520	437	2,957
10—20 „	1,110	216	1,326
20—50 „	745	146	891
över 50 „	479	84	563
Summa	4,854	883	5,737

Enär vattenledningar, cementerade gödselstäder, elektriska installationer, hissar och dylikt icke allmänt förekomma vid kreatursstallarna, ha kostnader härför icke medtagits i ovanstående kostnadsberäkning. Hissar, pumpar och hydroforer medtagas emellertid under maskiner och redskap. Vid en jämn fördelning av byggnadsbeståndet på olika åldersklasser inom livslängdens ram skulle byggnadsvärdet uppenbarligen bliva hälften så högt som ovanstående summor för nybyggnadskostnaderna eller 1,960 respektive 2,870 miljoner kronor.

I de lägre kostnadsberäkningarna har angivits en genomsnittlig livslängd å byggnaderna av 60 å 70 år, medan motsvarande livslängd i de högre

kostnadsberäkningarna angivits till 80 à 90 år. Det kan i detta sammanhang omnämnas, att på en i slutet av 1938 utsänd rundskrivelse med förfrågan om ekonomibyggnaders livslängd som svar erhöles, att livslängden i allmänhet uppskattades till 50 à 70 år. Som orsak till denna relativt korta medellivslängd anfördes bl. a. att särskilt träbyggnaders fysiska hållbarhet nu vore lägre än tidigare, beroende på sämre kvalitet å det virke, som numera kommer till användning. Vidare framhölls, att den snabbare utvecklingen medförde, att byggnader ofta bleve oanvändbara, innan byggnaderna som sådana voro uttjänta. I det följande räknas emellertid med en livslängd av för de förstnämnda billigare byggnaderna 70 år och för de senare (dyrare) 85 år. Man erhåller då ett *förnyelsebehov* för basåren belöpande på genomsnittligt 56 milj. kr. enligt de lägre beräkningarna och 67.5 milj. kr. enligt de högre. Dessa kostnader inkludera byggnadsarbete, som utföres av gårdens eget arbetsfolk (huvudsakligen schaktning, hantlangning och framforsling av material). Sistnämnda kostnader skola nämligen här medtagas, enär byggnadsarbete, som utförts av jordbrukets egen arbetskraft, icke ingår i de i annat sammanhang gjorda beräkningarna rörande arbetskostnaderna för lantbruket.

Till ovanstående årskostnader för ombyggnader komma egentliga *underhållskostnader* för byggnader. Dessa torde här kunna beräknas relativt lågt, dels enär kostnaderna för mera genomgripande omändringar kunna sägas vara beaktade i ovanstående byggnadskostnader, dels enär underhållsarbete till väsentlig del kan utföras av gårdens eget arbetsfolk och dylikt underhållsarbete är medtaget under de vanliga arbetslönekostnaderna. En vanlig beräkning är att underhållskostnaderna uppgå till c:a 1 % av totala nybyggnadskostnaderna. På förut anförda grunder räknas här med 0.6 % av nybyggnadskostnaden exklusive den del härav, som representeras av förenämnda schaktning, hantlangning och framforslingsarbete. Man erhåller då en årlig underhållskostnad för basåren av enligt den lägre kostnadsberäkningen 20.2 milj. kr. och enligt den högre 29.1 milj. kr. De årliga nybyggnadskostnaderna tillsammans med underhållskostnaderna bli sålunda 76.2 resp. 96.6 milj. kr. I procent av totala nybyggnadskostnaden motsvarar detta 1.94 resp. 1.68 %.

De i räkenskapsresultaten för svenska jordbruk ingående uppgifterna om kostnaderna för amortering och underhåll av byggnader torde i detta fall knappast ägna sig för jämförelse. Uppgifter från ett så litet antal gårdar, som däri ingår, kunna näppeligen bli representativa ifråga om kostnader av detta slag. Vidare inkludera dessa uppgifter bostadsbyggnader, och de uppgivna kostnaderna utgöra beräkningar av amortering å befintliga byggnader samt underhållskostnader. Ett mera omfattande material finnes i jordbruksutredningens undersökning. Som medeltal för åren 1935 och 1937 utvisar denna undersökning följande kostnader:

Underhåll	53.3 milj. kr. ¹
Ny- och ombyggnader	29.2 » »
Summa 82.5 milj. kr.	

I betraktande av att dessa kostnader inkludera även bostadsbyggnader, är summan påfallande låg. Som undersökningen är baserad på deklara-tionsuppgifter, lär emellertid den del av arbetskostnaderna för nybyggnad,

¹ Anm. Den påfallande höga underhållskostnaden i jämförelse med nybyggnadskostnaden har säkerligen sin förklaring däri, att undersökningen baserar sig på deklara-tionsuppgifter och att avdrag såsom för underhåll ofta får göras för mindre om- och tillbyggnader.

som faller på jordbrukets egen arbetskraft, icke ingå i summan. I vad mån kostnaderna för nybyggnader fullständigt uppgivits torde också vara ovisst, eftersom dessa kostnader icke äro avdragsgilla och anledning därför icke funnits att så noggrant deklarerat dessa. Slutligen får beaktas att under de berörda åren (1935 och 1937) utgått icke obetydliga bidrag till byggnadsarbeten, särskilt bostadsförbättring, vilka bidrag måste vara avdragna i kostnadsuppgifterna till deklarationen. Dessa omständigheter torde tillsammans motivera ett väsentligt tillägg, om jämförelse skall göras med de förut anförda beräkningarna.

En säker beräkning av de årliga byggnadskostnaderna är uppenbarligen icke möjlig att verkställa. Med ledning av de undersökningar, vilka ovan berörts, upptages här en kostnadssumma av 75 milj. kr. som genomsnitt för basåren 1935—37, vilken värdesumma användes som vägningskoefficient vid sammanräkning med övriga kostnader. Detta belopp ansluter sig nära till de förenämnda lägre kostnadsberäkningarna. Därvid har beaktats, å ena sidan att ombyggnad mången gång kan verkställas i stället för nybyggnad samt att vid nybyggande ofta en del material från äldre byggnader kan användas, å andra sidan att byggnaderna ofta draga väsentligt högre kostnader i enlighet med de högre beräkningarna.

Som de inkomna kostnadsberäkningarna, vilka omfatta vart och ett av åren 1935 t. o. m. 1940, visa en i huvudsak parallell kostnadsutveckling, har index för byggnadskostnaderna tillsvidare beräknats på grundval av dessa. En norm för fortlöpande indexberäkning skall emellertid uppgöras med ledning av de inkomna förteckningarna över material- och arbetsåtgång.

7. Arbetskostnader (se tab. 11—13).

En direkt beräkning av jordbrukets arbetskostnader med hjälp av statistik över antalet yrkesutövarer vid jordbruket samt arbetslönens storlek är icke möjlig. Skulle man tillgodoräkna samtliga dessa personer full lön allenast från jordbruket, komme lönesumman upp i över 1 miljard kronor. Det är emellertid obekant i vilken utsträckning alla dessa personer verkligen utföra arbete eller delvis utföra arbete av annat slag än sådant, som hör till lantushållningen, såsom skogsarbete, körslor m. m. Emellertid är det av stor vikt att arbetskostnaderna i sin helhet medräknas och icke endast löner för lejd arbetskraft. Det är därför nödvändigt att söka på annan väg erhålla ett mått på arbetskostnadernas storlek. De källor, som härför stått till buds, äro dels räkenskapsresultaten för svenska jordbruk, dels jordbruksutredningens undersökning. De förra innehålla uppgifter om arbetskostnaderna per hektar jordbruksjord, och dessa kunna ur primärtabellerna uppdelas på kontantlöner och naturallöner till anställd driftspersonal samt arbetslön, som tillgodoräknats jordbrukarens familj för utfört arbete, varvid ersättningen beräknats efter gällande arbetslön för motsvarande lejd arbetskraft. Uppgifterna om arbetskostnaderna kunna också uppdelas på arbete, som utförts för lantushållningen som sådan, och arbete, som lantushållningens arbetspersonal utfört för andra grenar (skogsarbete, körslor m. m.). Jordbruksutredningens undersökning ger endast upplysning om utbetalade kontantlöner till anställd driftspersonal och ger ingen uppdelning på lantushållningen respektive andra grenar, varför den endast kan få begränsad användning för jämförelse.

Givetvis kan det sägas, att räkenskapsresultaten grunda sig på så litet material, att desamma ej äro representativa. Emellertid får beaktas, att arbetsåtgången är så direkt beroende av själva produktionsprocessen, att även ett relativt litet material i detta fall bör kunna giva ganska riktiga resultat.

På själva indexberäkningens totalresultat ha mindre fel beträffande arbetets kvantitativa omfattning dessutom icke någon nämnvärd inverkan; långt viktigare är att själva löneutvecklingen kan mätas rätt, och härför ligger annat material till grund.

De ur räkenskapsresultaten erhållna uppgifterna om medelkostnaderna pr hektar under åren 1935/36—1937/38 ha därför omräknats till totalkostnader för det svenska jordbruket. Genom att denna beräkning verkställts separat för olika naturliga jordbruksområden och inom dessa för de skilda storleksgrupperna har möjlig hänsyn tagits till de av drifts- och naturförhållandena samt brukningsdelarnas storlek betingade olikheterna i arbetsåtgång. Emellertid får även tagas i betraktande arbetsåtgångens beroende av skördens och kreatursantalets storlek. Under i övrigt lika förhållanden måste en större hektarskörd, respektive större kreatursantal per hektar som regel medföra större arbetsåtgång. De i räkenskapsresultaten ingående gårdarna uppvisa inom flertalet områden genomsnittligt högre skörd och kreatursantal per hektar än medeltalet för hela landet, varför också de genom direkt hektarmultiplicering erhållna arbetskostnaderna kunna väntas bli för höga. Enligt vissa metoder ha därför de på förenämnt sätt erhållna resultaten reducerats i proportion till den genomsnittliga hektarskörden och kreatursantalet. Resultaten av de båda beräkningarna framgå av följande.

Totala arbetskostnader.

	Lanthushållningen		Övriga grenar		Summa	
	milj. kr.	%	milj. kr.	%	milj. kr.	%
A. Enligt direkt hektaromräkning.						
Kontant	231.5	31.2	50.2	33.9	281.7	31.6
Natura	105.2	14.1	21.5	14.6	126.7	14.2
Familjens arbete	407.2	54.7	76.3	51.5	483.5	54.2
Summa	743.9	100.0	148.0	100.0	891.9	100.0
%	83.4		16.6		100.0	
B. Reducerade värden.						
Kontant	203.8	31.0	—	—	—	—
Natura	92.0	14.0	—	—	—	—
Familjens arbete	362.5	55.0	—	—	—	—
Summa	658.3	100.0	—	—	—	—

Man kan av dessa beräkningar och med hänvisning till föregående resonemang med stor grad av säkerhet draga följande slutsatser. De verkliga arbetskostnaderna för lanthushållningen kunna icke vara så höga som 743.9 milj. kronor. Den omständigheten att hektar-skörden och kreatursantalet vid de gårdar, på vilka beräkningarna grunda sig, varit högre än medeltalet för landet, måste nämligen ha haft en höjande inverkan på arbetskostnaderna vid dessa. Å andra sidan kunna de totala arbetskostnaderna ej heller ha varit så låga som 658 milj. kronor. Strävandena inom jordbruket gå ju nämligen i stor omfattning ut på att söka höja skörden med hjälp av andra och billigare produktionsmedel för att därigenom nå högre avkastning per arbetsenhet. Dessutom torde den förhållandevis höga avkastningen vid ifrågavarande gårdar delvis bero på, att de haft bättre jord

än genomsnittligt är fallet. Den verkliga arbetskostnaden bör följaktligen ha legat mellan nämnda gränser.

Jordbruksutredningens undersökning visar som medeltal för åren 1935 och 1937 en total kontant löneutgift av 253.3 milj. kronor. Efter tillägg av olycksfallsförsäkringskostnad, som skall utgå även å naturalön, erhålles en summa av c:a 258.6 milj. kronor. Om man antar, att räkenskapsresultatens relationer mellan kontantlön, natura och familjens arbete samt mellan lantushållningen och andra grenar äro representativa, kan med utgångspunkt härifrån beräknas följande lönebelopp.

	Lantushållningen		Övriga grenar		Summa
	milj. kr.	%	milj. kr.	%	milj. kr.
Kontant	212.6	31.2	46.0	33.9	258.6
Natura	96.4	14.1	19.7	14.5	116.1
Familjens arbete	373.3	54.7	70.0	51.6	443.3
Summa	682.3	100.0	135.7	100.0	818.0
%	83.4	—	16.6	—	100.0

De senast gjorda antagandena få naturligtvis betraktas såsom mycket osäkra, varför denna beräkning endast kan anses giva en viss vägledning.

Med ledning av ovanstående upptagas arbetskostnaderna i beräkningarna till en avrundad summa av 700 milj. kronor för basåren 1935—37.

I procent av de samlade utgifterna är denna summa hög. Emellertid får beaktas, att vid jordbruken vanligen förekommande utgifter för inköp direkt eller indirekt från andra gårdar ha uteslutits ävensom att en del andra utgifter ej heller finnas redovisade. Tillsammans torde dessa uppgå till omkring 200 milj. kronor, och om dessa medräknas, komma arbetskostnaderna i normal relation till totalutgifterna.

Vid bedömande av de ovan anförda lönebeloppen för kontantlöner och natura får beaktas, att dessa inkludera löner icke blott till lejd arbetskraft i egentlig mening utan även löner till familjemedlemmar i arbetarställning (se deklarationsformulärets anvisningar). Detta innebär, att de lönesummor, som utgå till de lejda arbetarna, äro betydligt lägre än de ovan anförda, medan ersättningen för familjens arbete blir i motsvarande mån högre.

Den totala lönesumman måste nu uppspallas i sina viktigaste komponenter, så att ett vägt löneindex kan beräknas med hjälp av lönerna för de viktigaste arbetargrupperna. För detta ändamål har med ledning av den officiella statistikens uppgifter om antal arbetare och i jordbruket arbetande företagare och familjemedlemmar gjorts nedanstående ungefärliga beräkning öfver de lönesummor, som olika arbetarkategorier representera. Den lejda arbetskraften har där medtagits tämligen fullständigt, medan beträffande manliga företagare och familjemedlemmar antalet väsentligt reducerats, vilket torde stå i god överensstämmelse med att det särskilt är jordbrukarna vid de mindre brukningsdelarna, som måste skaffa sig inkomster även genom annat arbete. De härvid erhållna lönebeloppen ha använts för bestämmandet av de vägningskoefficienter, med vilka indices för olika lönegrupper sammanvägas.

Det är givetvis icke möjligt att i beräkningarna medtaga alla olika arbetargrupper, utan man får nöja sig med att ta med de viktigaste och låta

Fördelning av arbetskraften på olika löneformer med beräkning av vägningskoefficienter.

	Lejd arbetskraft			Familjens arbetskraft			Sammanlagd lönesumma för all arbetskraft 1,000-tal kronor		Vägningskoefficienter
	Antal arbetare o. löneför-måner i kr.	Total lönesumma 1,000-tal kronor		Antal arbetare o. löneför-måner i kr.	Total lönesumma 1,000-tal kronor		Kon-tant	Natura	
		Kon-tant	Natu-ra		Kon-tant	Natura			
A. Manliga:									
Tjänare									
antal	65,000	—	—	100,000	—	—	—	—	—
kontantlön.....	596	38,740	—	596	59,600	—	98,340	—	98
natura.....	473	—	30,745	473	—	47,300	—	78,045	78
Statare									
a) ködrängar									
antal	20,500	—	—	90,000	—	—	—	—	—
kontantlön	735	15,068	—	735	66,150	—	81,218	—	81
natura	667	—	13,673	667	—	60,030	—	73,703	74
b) kreatursskötare									
antal	23,000	—	—	90,000	—	—	—	—	—
kontantlön	852	19,596	—	852	76,680	—	96,276	—	96
natura	667	—	15,341	667	—	60,030	—	75,371	75
Dagsverkare									
antal	(50,000)	—	—	—	—	—	—	—	—
kontantlön (per år) ..	1,163	58,150	—	—	—	—	58,150	—	58
B. Kvinnliga:									
Tjänare									
antal	25,000	—	—	80,000	—	—	—	—	—
kontantlön.....	411	10,275	—	411	32,880	—	43,155	—	43
natura.....	418	—	10,450	418	—	33,440	—	43,890	44
Dagsverkare									
antal	(19,000)	—	—	—	—	—	—	—	—
kontantlön per år ..	500	9,500	—	—	—	—	9,500	—	10
C. Driftsledare:									
antal	3,500	—	—	—	—	—	—	—	—
kontantlön.....	1,700	5,950	—	—	28,562	—	34,512	—	35
natura.....	800	—	2,840	—	—	—	—	2,840	3
D. Specialarbetare:									
högre kontantlön....	—	5,000	—	—	—	—	—	—	5
Summa	—	162,279	73,049	—	263,872	200,800	426,151	273,849	—
Totalsumma								700,000	700

dessa representera även övriga. Vad jordbrukarna själva beträffar, så upptagas de såsom statare och inräknas med samma lön som gäller för motsvarande lejda arbetare. Familjemedlemmar upptagas som tjänare i husbondens kost (manliga och kvinnliga). Därutöver upptages för jordbrukarna ett kontant lönebelopp för driftsledning av 28,5 milj. kronor såsom tillägg till den lön, som jordbrukarna tillgodoräknats i egenskap av arbetare. Detta belopp är beräknat med utgångspunkt från de löner, som enligt Socialstyrelsens undersökning rörande löneläget och lönevariationerna inom jordbruket år 1935—1936 betalades för lejd driftsledarpersonal, invid räknats med full lön till en driftsledareperson för varje 110 hektar. Den an-

förda summan kan måhända synas hög. Den motsvarar emellertid för brukningsdel på 10 hektar c:a 80 kr., för brukningsdel på 25 hektar 200 kr. och för brukningsdel på 50 hektar c:a 400 kr. och torde vara fullt motiverad såsom ersättning för den utbildning, jordbrukaren får förutsättas behöva skaffa sig, och för de krav, som i övrigt ställas på honom. Till jämförelse kan nämnas, att rättare och ladugårdsförmän enligt lönestatistisk årsbok åtnjuta kontantlöner, som med 300 å 400 kr. överstiga lönerna för vanliga arbetare. Likaså har inräknats ett belopp av 5 miljoner kr. såsom högre kontantlön för specialarbetare (rättare, ladugårdsförmän m. fl.). Dessa nu berörda poster ha här ingen annan betydelse än att åstadkomma en riktig avvägning mellan kontant- och naturallönen vid indexberäkningen. De kontantlöner, som utgå till de medtagna huvudgrupperna, ligga nämligen lägre än de genomsnittliga kontantlönerna för alla arbetare, varför kontantlönen utan de företagna justeringarna skulle komma att väga för lätt. Något särskilt index beräknas emellertid icke för driftsledare- och specialarbetarlön (nödiga uppgifter härför finnas endast för vissa år), utan nu berörda lönebelopp förändras efter det vägda index, som beräknats ur de övriga gruppernas kontantlöner.

Lönebeloppens storlek liksom de vidare beräkningarna framgå närmare ur tabellerna 10—13, vilka torde giva tillräcklig upplysning om förfaringsättet. Några påpekanden skola emellertid här göras.

Naturans värde är huvudsakligen beroende av priserna å de däri ingående jordbruksprodukterna, varför höjning eller sänkning av produktpriserna (inkomsterna) medför motsvarande förändring i naturallönen. Värdet av bostadsförmån är upptaget efter tillgängliga uppgifter i lönestatistisk årsbok samt för 1939 och 1940 efter den bestämmelse i kollektivavtalen, som säger, att om bostadsutrymmet understiger 35 kvm. golvyta, det bristande utrymmet skall ersättas med 5 kr. pr år och felande kvm. golvyta. Den stegring i bostadskostnaden, som siffrorna utvisa, motsvarar tydligen icke den kostnadsstegring, som verkligen inträtt. I brist på andra uppgifter ha de emellertid fått medtagas. Genom de statliga bidrag till bostadsförbättring av såväl vanliga bostäder som lönebostäder, som under de senare åren utgått, torde den inträdda kostnadsstegringen dessutom till väsentlig del ha kompenserats.

De *anförda kontanta årslönerna* utgöra verkligt utbetalda löner för arbetare med minst 250 arbetsdagar enligt lönestatistisk årsbok. Samma antal arbetare (arbetareår) ingår för hela tiden. Då arbetstiden pr arbetare (timantalet pr år) emellertid minskats i enlighet med lantarbetstidslagens bestämmelser, kan fråga uppstå, om icke omräkning borde ske med hänsyn härtill, vilket i så fall skulle innebära, att arbetareantalet ökades i samband med förkortningen av arbetstiden. Kända förhållanden ge dock icke stöd för den uppfattningen, att en allmän ökning av den fasta arbetsstyrkan förekommit, varför sådan omräkning ej företagits. I samband med förkortningen av arbetstiden torde emellertid ökade utgifter ha uppkommit för övertidsarbete m. m. I den mån Socialstyrelsens statistik ger upplysning härom, äro dessa utgifter medräknade.

Vad *dagsverkare* beträffar, är det mera antagligt, att arbetstidsförkortningen och lönestegringarna medfört en ökning i användningen av tillfälliga sådana. För dagsverkarna har därför, vare sig de äro tillfälliga eller årsarbetare, använts timlönen och ej daglönen, vilket innebär, att dessa ingå i beräkningarna med oförändrat timantal och följaktligen med ett i förhållande till arbetstidsförkortningen ökat arbetareantal.

Uti tabell 13 äro slutresultaten av beräkningarna anförda med uppdelning på kontanta löner och natura, därvid lönerna för lejd arbetskraft och

familjens arbete sammanslagits. En motsvarande beräkning för lejd arbetskraft och familjens arbete var för sig visar, såsom är att vänta, en starkare stegring av kontantlönkostnaden för lejd arbetskraft än för familjens arbete, såsom framgår av följande jämförelse mellan indextalen (medeltalen 1935—37 = 100).

	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1. a kvart.	1938/ 1939	1939/ 1940
<i>Kontantlönkostnader.</i>								
Lejd arbetskraft.....	92.8	96.3	111.8	124.8	129.3	137.8	128.3	134.7
Familjens arbete.....	94.2	96.6	109.2	118.5	122.6	129.6	121.3	127.2
Summa kontantlöner	93.7	96.5	110.2	121.0	125.2	132.8	124.0	130.2
Naturalöner, samtliga ..	94.3	97.1	108.6	107.6	109.1	130.7	105.4	122.1
Samtliga arbetskostnader	93.9	96.7	109.6	115.7	118.9	132.0	116.7	127.0

Ovanstående differenser mellan lejd arbetskraft och familjens arbete bero huvudsakligen på det ovan påpekade förhållandet, att dagsverkarna inräknats med timlön och därigenom i verkligheten med ett ökat antal, medan familjens arbetslön i sin helhet räknats på årslöner. Den procentuellt sett olikartade fördelningen på skilda löneformer i övrigt medverkar också till skiljaktighet i stegringen. Beräkningen över kontantlönen för lejd arbetskraft kan på en punkt kontrolleras emot jordbruksutredningens förenämnda undersökning. Denna grundar sig på de deklarerade kontantlönerna vid ett stort antal gårdar och visar en stegring från 1935 till 1937 med 20.7 %. Ovanstående indextal för lejd arbetskraft innebära en stegring för samma tid med 20.5 %, vilket torde få betraktas såsom en god överensstämmelse.

8. Jordbrukets räntekostnader (se tab. 14).

I. Beräkning av i jordbruket investerat kapital.

A. Fastighetskapital.

Enligt skattetaxeringen år 1938 utgör för fastighetsskattepliktiga fastigheter jordbruksvärdet med avdrag för skogsmarkens värde 4,470 milj. kr.
Motsvarande värde för fastighetsskattefria jordbruksfastigheter utgör 5 » »
Summa 4,475 milj. kr.

Häriifrån avgår värdet av boningshusen vid jordbruket = 28.5 %
av hela fastighetsvärdet enligt beräkning på grundval av Nannesons utredning i K. L. K:s handl. 1924 1,275 » »
Värdet av jord och driftbyggnader 3,200 milj. kr.

B. Driftkapital.

1) Värdet av levande inventarier 1935/37
Enligt särskild utredning 980 milj. kr
2) Värdet av döda inventarier 1935/37
Enligt särskild utredning 455 » »
3) Värdet av ineliggande lager 1935/37
Enligt särskild utredning 430 » »
4) Investerat kapital i driften 1935/37
Enligt särskild utredning 150 » »
Summa driftkapital 2,015 milj. kr.
Summa kapital, investerat i jordbruket (excl. bostadsbyggnader) 5,215 milj. kr.

II. Beräkning av räntekostnaderna.

1. Kapitalets fördelning.

Det totala i jordbruket investerade kapitalet (excl. bostadsbyggnader) uppdelas i 2 huvudgrupper, lånat kapital och främmande kapital. Det lånade kapitalets storlek toges ur »Jordbrukets skuldsättning år 1933» och delas i 2 undergrupper, lån mot inteckningssäkerhet samt övriga lån. Det egna kapitalet, vilket anses utgöra resterande belopp, uppdelas likaledes i 2 grupper, kapital motsvarande icke belånat fastighetskapital samt kapital motsvarande icke belånat driftskapital. Härvid förutsättes att den förut nämnda undergruppen »övriga lån» representerar lånat driftkapital.

Fördelningen av kapitalbehovet ter sig som följer:

A. Lånat kapital för jordbruket.		Milj. kr.
Inteckningslån	1,865	
Övriga lån (avrundat).....	680	2,545 milj. kr.
B. Eget kapital för jordbruket.		
Ej belånad del av fastighetskapitalet	1,335	
Ej belånad del av driftkapitalet	1,335	2,670 » »
Summa kapital		5,215 milj. kr.

Kapitalets storlek och fördelning antages vara oförändrad under de följande åren.

2. Räntesatser för de olika kapitalposterna.

För *inteckningslånen* beräknas gälla en ränta, motsvarande vägd medelränta för lån från hypoteksföreningar, sparbanker, jordbrukskassor, affärsbanker och statliga lånefonder. Storleken av från resp. kreditinstitutioner lämnade lån samt gällande räntesatser ha erhållits från den officiella statistiken och vissa specialundersökningar. För vissa år ha lånebeloppen erhållits genom interpolering. För den del av inteckningslånen, som icke äro placerade hos kreditinstitutioner utan som får antagas ha lämnats av släktingar och andra enskilda kreditgivare, innebär tillämpningen av en enhetlig räntesats att samma ränta beräknas utgå för dessa. Detta antagande synes bekräftas till sin riktighet vid jämförelse med räntekostnader och lånebelopp enligt 1933 års skuldutredning.

För *övriga lån* beräknas gälla en ränta, motsvarande vägd medelränta för borgenslån, växellån, m. m. från sparbanker, jordbrukskassor och affärsbanker. Beträffande beräkningen av storleken av resp. institutioners lån och räntesatser gäller detsamma som för inteckningslånen. Den till kreditinstitutionerna utgående medelräntan har också för dessa lån antagits vara tillämplig för de hos enskilda placerade lånen.

De för nämnda lånegrupper uträknade räntesatserna utgöra:

	1935/37	1935	1936	1937	1938	1939	1938/39	1939/40
För inteckningslån	3.55	3.65	3.53	3.46	3.30	3.22	3.26	3.45
För övriga lån	4.05	4.08	4.04	4.03	3.99	3.98	3.99	4.31

För *det av jordbrukarna själva i driften investerade kapitalet* har en ränteberäkning genomförts enligt följande grunder. Det egna kapitalet för jordbrukets behov får antagas ha investerats av jordbrukarna på längre sikt. Därför synes en viss stabilitet i räntesatsen för detta vara motiverad.

Räntevariationerna år från år torde i huvudsak kunna anses vara beroende av konjunkturväxlingarna. Dessas inverkan på räntenivån synes bäst och enklast kunna elimineras genom att räntan beräknas som ett löpande medeltal av årsräntorna under en 10-årsperiod, varvid medeltalet ansetts gälla för sista året i perioden. Som grundval för denna beräkning synes lämpligen kunna väljas den för varje år gällande medelräntan för de av hypoteksbanken till hypoteksföreningarna under resp. år utlämnade lånen. Denna ränta synes bäst representera vad en kapitalplacering betingar i räntesättning för investering i jordbruket. Hänsyn får emellertid också tagas till att nyssnämnda lån utgöra en praktisk taget riskfri placering. För det av jordbrukaren investerade kapitalet, som kommer i efterhand ur säkerhetssynpunkt, bör tydligen en något högre ränta beräknas. Härvid torde det vara motiverat, att skillnad göres mellan den del av det egna kapitalet, som svarar mot den icke belånade delen av fastighetskapitalet, och den del, som svarar mot den icke belånade delen av driftkapitalet och som är mest riskbärande. För bestämmande av storleken av detta pålägg kan skillnaden mellan inteckningslån och borgenslån i sparbanker och jordbrukskassor vara i viss utsträckning vägledande. Denna skillnad uppgår som regel till 0.6—0.8 %. Härvid bör dock beaktas, att borgenslånen torde kräva något mera förvaltningsbestyr, varför angivna skillnad förutom risksättning även torde inrymma ett mindre pålägg för högre förvaltningskostnader. Med hänsyn till vad som anförts, torde det kunna anses skäligt, att för den del av det egna kapitalet, som svarar mot icke belånad del av fastighetskapitalet, beräknas ett tillägg av 0.3 % och att för den del, som svarar mot icke belånad del av driftkapitalet, beräknas ett pålägg av 0.6 %.

De räntesatser, som enligt ovan böra beräknas för det egna kapitalet, utgöra:

	Löpande 10-års-medeltal av hypoteksbankräntan	Ränta för eget kapital i jordbruket	
		Fastighetskapital	Driftkapital
1935/37'	4.35 %	4.65	4.95
1935	4.50 % (1926/35)	4.80	5.10
1936	4.35 % (1927/36)	4.65	4.95
1937	4.19 % (1928/37)	4.49	4.79
1938	4.01 % (1929/38)	4.31	4.61
1939	3.85 % (1930/39)	4.15	4.45
1938/39	3.93 %	4.23	4.53
1939/40	3.85 %	4.15	4.45

Om ränteutgifterna för lånat kapital ger också jordbruksutredningens förut nämnda undersökning upplysning beträffande åren 1935 och 1937. Om dess resultat jämföras med här verkställda beräkningar, erhållas följande summor i miljoner kronor.

	1935	1937	Medeltal 1935 och 1937
Jordbruksutredningen....	97.90	89.37	93.63
Lantbruksförbundet	95.81	91.94	93.88

Båda undersökningarna visa sålunda utgifter av alldeles samma storleksordning, men jordbruksutredningens visar en snabbare förändring mellan de båda åren. Orsakerna härtill äro icke kända.

Sammanfattning.

Tabellerna 2 och 3 innehålla ett sammandrag över värdesummor och index för jordbrukets produkter (inkomster). Motsvarande sammandrag över utgifter återfinnas i tabell 15. Om slutsummorna i dessa tablåer sammanställas, erhålles följande:

	1935/37 medel- tal	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kv.	1938/39	1939/40
A. Värdesummor, milj. kr.									
Jordbruksprodukter ..	1,097	1,030	1,094	1,168	1,211	1,279	—	1,226	1,389
Utgifter.....	1,320	1,269	1,294	1,398	1,445	1,472	—	1,450	1,575
B. Index.									
Jordbruksprodukter ..	100	93.9	99.7	106.5	110.4	116.6	132.4	111.7	126.6
Utgifter.....	100	96.2	98.0	105.9	109.5	111.5	124.4	109.9	119.8

Värdesummorna för inkomster äro som förut nämnts ej direkt jämförbara med värdesummorna för utgifter, enär de icke omfatta lika stor del av de totala inkomsterna resp. utgifterna. Utgifterna äro nämligen tämligen fullständigt redovisade — säkerligen till omkring 95 % — medan redovisningen av inkomsterna icke är lika fullständig. Överhuvud taget är inkomstsidan tillsvidare mindre noggrant genomarbetad än utgiftssidan. Ej heller kunna differenserna mellan inkomst- och utgiftssummorna användas såsom uttryck för förändringarnas storlek. För att så skall kunna ske, måste båda sidorna vara procentuellt lika fullständigt redovisade. Jämförelse bör därför i första hand ske mellan index, vilka icke kunna nämnvärt påverkas av denna olikhet. Indexen visa en i stort sett jämnloppande utveckling för inkomster och utgifter fram till 1938. Från denna tidpunkt ha inkomsterna stegrats starkare än utgifterna. Det som särskilt hållit tillbaka stegringen av utgifterna, trots kraftiga ökningsposter, är räntekostnaderna, som med sin stora summa på över 200 milj. kronor utvecklats i fallande riktning fram till och med 1939 och därefter visat en relativt svag stegring.

Det kan måhända sägas, att de i beräkningarna använda priserna ej genomgående giva ett fullt riktigt uttryck för de priser, som jordbrukarna erhållit. För indexberäkningen som sådan är ett dylikt förhållande emellertid utan egentlig betydelse, därest en dylik avvikelse förekommer likartat vid alla tidpunkter (såväl basperioden som de andra åren). Felen elimineras nämligen i så fall, när index framräknas. I föreliggande material torde förefintliga avvikelser i allmänhet vara på nämnt sätt likartade. Den störande inverkan, som kan härflyta av stegrade fraktkostnader, utjämnas åtminstone i huvudsak av att fraktkostnader ingå på utgiftssidan (se tabell 8). En annan omständighet, som emellertid kan förrycka resultatet, är att årsmedelpriserna icke utgöra vägda medeltal utan aritmetiska sådana. Icke heller denna omständighet bör emellertid medföra något fel, under förutsättning att prisvariationerna och produktförsäljningens fördelning på olika månader varit likartad under de skilda åren. Även i detta fall eliminera felen varandra vid framräkningen av index. Däremot förryckes resultatet, om priset stiger eller faller på ett onormalt sätt vid en tidpunkt, då försäljningen är förhållandevis liten. Det höjda priset verkar då abnormt höjande på genomsnittspriset för året med resultat, att indextalet blir för högt. Denna

omständighet bör särskilt beaktas beträffande vissa växtprodukter, vilkas försäljning är av mycket varierande omfattning under olika tider av året, (främst brödsäd och potatis). Det är otvivelaktigt, att denna omständighet höjt index för dessa under budgetåret 1939/40 avsevärt mera än som motsvaras av verkliga inkomstökningar. Som en motvikt härtill står emellertid, att dessa produkter ingå med betydande värde i naturallönen och därigenom höjt utgiftssidans arbetarlöner på ett motsvarande sätt (se tabell 10 och 13). Då de ifrågavarande produkterna icke väga allt för tungt vid framräkande av generalindex för produkter, kan jämförelsen mellan inkomst- och utgiftsindex därför icke utvisa något särdeles stort fel, under förutsättning att de slutliga priserna för andra kvartalet 1940 bli de, som använts i beräkningarna. Så kan icke helt bliva fallet. Redan är känt, att kontantlönerna komma att stegras från 1 maj 1940 genom avtalsenligt dyrtidstillägg (c:a 3.3 %). En del förnödenhetspriser liksom räntekostnaderna torde också stegras. Allt detta kommer att medföra en höjning av det slutliga utgiftsindexet för budgetåret 1939/40. Huruvida en liknande höjning av inkomstindex kommer att äga rum, är tillsvidare svårt att bedöma.

Vad speciellt siffrorna för enbart *första kvartalet 1940* beträffar, måste understrykas, att dessa för flertalet växtprodukter samt ägg äro influerade av säsongmässiga företeelser. Priserna å dessa produkter ligga regelmässigt högt nämnda tid av året, medan försäljningen är förhållandevis liten. De speciella indextalerna för denna tid måste därför, för att kunna rätt bedömas, ses i jämförelse med indextalerna för motsvarande period under andra år. Även om mjölk och mejeriprodukter gäller, att de pläga visa en säsongmässig stegring under vintern och att produktionen då är lägre än genomsnittligt för året, ehuru dessa förhållanden icke äro så utpräglade som beträffande brödsäd, potatis och ägg. Såsom förut framhållits, påverkas även naturalönens värde av nämnda variationer, men i övrigt torde utgifterna endast uppvisa obetydliga säsongrörelser i prishänseende. Jämförelsen mellan stegringen i inkomster och stegringen i utgifter blir därför i detta speciella fall tydligen något skev. De särskilda indextalerna för första kvartalet 1940 äro givetvis ändå av intresse för belysande av den senaste tidens prisutveckling, och den missvisning i generalindextalerna för första kvartalet 1940, som de berörda förhållandena kunna förorsaka, är relativt obetydlig.

Av det föregående torde ha framgått, att det vore önskvärt, att årsindex-siffrorna beräknades ur vägda årsmedelpriser. Som detta emellertid förutsätter undersökningar över försäljningens säsongmässiga variationer, vilka hittills icke hunnit utföras, har detta önskemål för närvarande ej kunnat tillgodoses.

En fråga av väsentlig betydelse är givetvis den, huruvida basåren 1935—37 representera en lämplig avvägning mellan jordbrukets produktpriser och priserna å produktionsmedlen, så att då rådande priser kunna utgöra rättesnöre för den inbördes avvägningen i fortsättningen. Även om de ovan anförda värdesummorna icke kunna direkt jämföras, så torde de dock berättiga till vissa slutsatser i dessa hänseenden.

Det har redan nämnts, att inkomstsidan är mindre fullständigt redovisad än utgiftssidan. Medan på den senare torde saknas föga mera än 50 miljoner kronor för basåren, så får inkomstsidan ökas med större belopp. En beräkning av försäljningsvärdena med hjälp av vägda årsmedelpriser i stället för med aritmetiska medeltal skulle å andra sidan medföra någon sänkning av hittills beräknade värden. Säkerligen kan det vid fortsatta beräkningar icke uppbringas ytterligare så stora inkomstbelopp, att jämvikt uppnås med basårens utgifter. En slutsats härav är, att jordbruket *som helhet betraktat* icke kunde betala de löner till innehavarna med familjemedlemmar eller ge

den förräntning å lantbrukskapitalet, varmed räknats i utgiftskalkylerna. Av andra undersökningar har framgått, att det särskilt varit de mindre jordbruken och jordbruken i vissa trakter, som givit ett otillfredsställande ekonomiskt resultat, medan vissa andra grupper av jordbruk kunnat uppnå en god förräntning. — I detta sammanhang skall också påpekas, att de arbetskostnader, varmed här räknats, även beträffande de mindre jordbruken närmast hänföra sig till jordbruk över 5 hektar, enär jordbruk under 5 hektar varit helt litet representerade i räkenskapsresultaten.

I vad mån de under de senaste åren inträdda förändringarna i jordbrukets kvantitativa omsättning, vilka inneburit å ena sidan en ökning av produktionen och å andra sidan en ökad förnödenhetsanvändning jämte åtgärder för minskande utav användningen av mänsklig arbetskraft, kan ha medfört en förbättring i jordbrukets ekonomiska resultat, har tillsvidare ej kunnat närmare undersökas. Några bestämda uttalanden härom kunna därför icke göras i detta sammanhang.

Stockholm den 26 april 1940.

**Tabell 1. Jordbruksprodukter.
Kvantiteter och priser.**

Varuslag	Kvan- titet 1,000 ton	1935-37	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kvart.
Vete.....	515	17.76	16.69	17.01	19.60	19.24	17.98	20.39
Råg	265	16.58	15.55	15.92	18.29	17.49	17.27	20.54
Korn	75	15.44	13.57	14.21	18.55	17.06	15.05	17.94
Havre	200	13.67	12.30	13.03	15.70	14.15	13.31	17.22
Ärter	8	22.64	25.42	21.55	20.95	19.88	27.81	40.00
Potatis, mat-.....	780	6.11	5.78	6.03	6.52	6.16	6.53	11.76
» , fabriks-	180	3.69	3.49	3.55	4.04	4.71	4.95	4.97
Sockerbetor	1,800	2.58	2.46	2.54	2.74	2.90	2.90	3.23
Hö	80	6.62	7.22	6.27	6.37	5.97	6.43	8.86
Smör	85	240.9	222.8	240.9	259.2	272.8	293.3	327.3
Ost, beräkn. som helfet..	35	124.4	121.9	136.3	115.0	124.2	149.5	160.0
Konsumtionsmjölk:								
salumjölk	940	14.1	13.0	14.1	15.2	16.5	17.6	18.5
hemmaförbrukning	600	11.6	10.9	11.6	12.4	12.9	13.7	15.1
Ägg	46	132.2	119.7	133.4	143.6	142.4	143.5	161.0
Storboskap.....	85	95.5	94.2	96.4	95.9	97.2	115.0	121.0
Kalv, större	30	146.9	136.7	144.4	159.5	161.4	179.0	197.0
» , mindre	10	88.3	83.1	88.4	93.4	94.5	101.0	108.0
Får	4	148.6	137.2	147.3	161.4	163.7	192.0	213.0
Svin.....	140	116.7	110.4	118.3	121.5	135.1	135.0	140.0

Tabell 2. Jordbruksprodukter.**Värdesummor för år, milj. kr.**

beräknade på de kvantiteter och priser, som angivas i tabell 1.

Varuslag	1935-37 medel- tal	1935	1936	1937	1938	1939	1940 I:a kvart.
Vete.....	91.46	85.95	87.60	100.94	99.10	92.60	105.00
Råg.....	43.94	41.21	42.19	48.47	46.40	45.80	54.40
Korn.....	11.58	10.18	10.66	13.91	12.80	11.30	13.45
Havre.....	27.34	24.60	26.06	31.40	28.30	26.60	34.44
Ärter.....	1.81	2.03	1.72	1.67	1.59	2.22	3.20
Summa spannmål	176.13	163.97	168.23	196.39	188.19	178.52	210.49
Potatis, mat-.....	47.66	45.08	47.03	50.86	48.00	50.90	91.70
» , fabriks-.....	6.64	6.28	6.39	7.27	8.48	8.91	8.95
Sockerbetor.....	46.44	44.28	45.72	49.32	52.20	52.20	58.14
Hö.....	5.30	5.78	5.02	5.10	4.78	5.14	6.69
Summa växtprodukter	282.17	265.39	272.39	308.94	301.65	295.67	375.97
Smör.....	204.76	189.38	204.77	220.32	231.88	249.31	278.21
Ost.....	43.54	42.67	47.69	40.24	43.47	52.33	56.00
Konsumtionsmjölk:							
till avsalu.....	132.54	122.20	132.54	142.97	155.10	165.44	173.90
» hemmaförbrukning....	69.78	65.46	69.78	74.22	77.40	82.20	90.60
Producentbidrag.....	—	—	—	—	—	10.21	26.40
Summa mejeriprodukter	450.62	419.71	454.78	477.75	507.85	559.49	625.11
Ägg.....	60.81	55.06	61.31	66.06	65.50	66.00	74.10
Storboskap.....	81.18	80.07	81.94	81.52	82.60	97.80	102.90
Kalv, större.....	44.07	41.01	43.32	47.85	48.40	53.70	59.10
» , mindre.....	8.83	8.31	8.84	9.34	9.45	10.10	10.80
Får.....	5.94	5.48	5.89	6.45	6.55	7.68	8.52
Svin.....	163.38	154.56	165.62	170.10	189.10	189.00	196.00
Summa slaktdjur	303.40	289.43	305.61	315.26	336.10	358.28	377.32
Summa djurprodukter	814.83	764.21	821.71	859.07	909.45	983.77	1,076.53
Summa produkter	1,097.00	1,029.61	1,094.10	1,168.01	1,211.10	1,279.44	1,452.50

Värdesummorna för första kvartalet 1940 äro uttryck för det värde, som skulle erhållas, om då rådande priser vore gällande ett helt år. Summorna ha här inget annat ändamål än att bilda underlag för beräkning av vägda gruppindex och giva sålunda *icke* uttryck för verkliga värden.

Tabell 3. Jordbruksprodukter.

Index. 1935—37 = 100.

Varuslag	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kvart.	1938/39	1939/40
Vete	94.0	95.8	110.4	108.8	101.2	114.8	99.4	110.4
Råg	93.8	96.0	110.3	105.5	104.2	123.8	99.8	116.9
Korn	87.9	92.0	120.1	110.5	97.6	116.1	95.9	110.3
Havre	90.0	95.8	114.8	103.5	97.3	126.0	91.2	117.6
Ärter	112.3	95.2	92.5	87.6	122.7	176.8	86.2	159.7
Summa spannmål	93.4	95.5	111.5	106.9	101.4	119.5	97.9	(113.6)
Potatis, mat-.....	94.6	98.7	106.7	100.8	106.8	192.4	94.8	156.5
» , fabriks-	94.6	96.2	109.5	127.6	134.2	134.8	132.5	134.5
Sockerbetor	95.3	98.4	106.2	112.4	112.4	125.2	112.4	119.0
Hö	109.1	94.7	96.2	90.2	97.0	126.2	86.8	118.9
Summa växtprodukter	94.4	96.5	109.5	106.9	104.8	133.2	100.2	(122.5)
Smör	92.5	100.0	107.6	113.2	121.7	135.9	118.1	130.2
Ost	98.0	109.5	92.4	99.8	120.2	128.6	113.2	124.9
Konsumtionsmjölk:								
till avsalu	92.2	100.6	107.8	117.0	124.8	131.2	121.3	127.0
» hemmaförbrukning	94.0	100.0	106.9	111.2	118.1	130.2	114.4	124.7
Summa mjölkprodukter inkl. producentbidrag	93.1	100.9	106.0	112.7	124.9	138.7	118.0	(133.4)
Ägg	90.5	100.9	108.6	107.7	108.5	121.9	107.3	(119.8)
Storboskap.....	98.6	100.9	100.4	101.8	120.5	126.8	109.1	127.7
Kalv, större	93.1	98.8	108.6	109.9	121.9	134.1	115.0	126.6
» , mindre	94.1	100.1	105.8	107.0	114.4	122.3	111.0	122.3
Får	92.3	99.1	108.6	110.2	129.3	143.4	121.9	135.4
Svin	94.6	101.4	104.1	115.8	115.7	120.9	115.8	118.8
Summa slaktdjur	95.4	100.7	103.9	110.8	118.4	124.4	113.9	(122.8)
Summa djurprodukter	93.8	100.9	105.4	111.6	120.7	132.1	115.6	(128.1)
Generalindex för produkter	93.9	99.7	106.5	110.4	116.6	132.4	111.7	(126.6)

Vid beräkning av indextalen för budgetåret 1939/40 har beträffande andra kvartalet 1940 använts samma priser som för första kvartalet utom i vissa fall, där den kommande prisutvecklingen kunnat förutses med viss grad av säkerhet (brödsäd och ägg).

Tabell 4. Jordbrukets utgifter.

Köpgödsel och jordbrukskalk.

1. Genomsnittliga inköp åren 1935—37.

	Ton	Värde i 1,000 kr. (vägningstal)
Fosforsyregödsel, P_2O_5	54,805	20,069
Kvävegödsel, rent kväve.....	26,275	27,715
Kaligödsel, kali	30,222	9,308
Övriga gödselmedel (industrivärde) ej indexberäknade	—	731
Summa köpgödsel		57,823
Jordbrukskalk	180,000	4,500
Summa		62,323

2. Priser och index.

	K ö p g ö d s e l							Jordbruks- kalk		Grupp- index
	Priser per kg			I n d e x				Pris per kg CaO öre	In- dex	
	Fos- for- syra P ₂ O ₅ kr.	Kväve kr.	Kali kr.	Fos- for- syra	Kväve	Kali	S:a köp- gödsel			
1935—37, vägt medeltal	0.367	1.055	0.308	100	100	100	100	2.47	100	100
1935	0.382	1.065	0.276	104.1	101.0	89.6	100.2	2.48	100.4	100.2
1936	0.357	1.055	0.328	97.3	100.0	106.5	100.1	2.46	99.6	100.1
1937	0.360	1.045	0.318	98.1	99.1	103.2	99.4	2.48	100.4	99.5
1938	0.369	1.089	0.316	100.5	103.2	102.6	102.2	2.72	110.1	102.8
1939	0.369	1.072	0.328	100.5	101.6	106.5	102.0	2.78	112.5	102.8
1940, 1:a kv.	0.523	1.100	0.390	142.5	104.3	126.6	121.4	(3.15)	(127.5)	(121.8)
1/7 1938—30/6 1939....	0.363	1.076	0.309	98.9	102.0	100.3	100.7	2.75	111.3	101.5
1939—1940	0.448	1.088	0.366	122.1	103.1	118.8	112.5	2.97	120.0	113.0

Siffror inom parentes liksom alla siffror för budgetåret 1939—40 äro preliminära. Priser och index för året 1939—40 har beräknats med antagande, att priserna under andra kvartalet 1940 bli desamma som under första kvartalet.

Tabell 5. Jordbrukets utgifter.

Köpfodermedel.

1. Genomsnittliga inköp åren 1935—37.

	Ton	Värde i 1,000 kr. (vägningstal)
<i>I indexberäkningen ingående:</i>		
Majs och denaturerad brödsäd	137,263	21,408
Klifoder	184,835	25,332
Linkakor och mjöl	26,660	4,927
Övrigt oljekaksfoder	234,803	42,381
Summa	583,561	94,048
<i>Tillkomma ej indexberäknade:</i>		
Sockerbetsavfall (industrivärde)	—	6,449
Animaliskt foder m. m. (industrivärde)	—	3,750
Summa köpfoder		104,247

2. Priser och index.

	Priser per 100 kg				I n d e x				
	Majs o. den. bröd- säd	Vete- kli	Lin- kak- mjöl	48 % kraft- foder- blandn.	Majs o. den. bröd- säd	Vete- kli	Lin- kak- mjöl	48 % kraft- foder- blandn.	Grupp- index
1935—37, vägt medeltal	15.60	13.71	18.48	18.04	100	100	100	100	100
1935	14.59	12.85	17.90	17.11	93.5	93.7	96.9	94.8	94.4
1936	15.60	13.70	18.03	18.13	100.0	99.9	97.6	100.5	100.1
1937	16.33	14.38	19.24	18.82	104.7	104.9	104.1	104.3	104.5
1938	16.83	13.90	20.35	19.50	107.9	101.4	110.1	108.1	106.3
1939	18.61	13.39	22.32	21.42	119.3	97.7	120.8	118.7	113.3
1940, jan.	18.50	16.16	24.00	23.50	118.6	117.9	129.9	130.3	124.3
febr.	18.50	16.54	24.00	23.50	118.6	120.6	129.9	130.3	125.0
mars	18.50	16.74	24.00	23.50	118.6	122.1	129.9	130.3	125.4
$\frac{1}{7}$ 1938—80% 1939	17.45	12.98	21.27	20.17	111.9	94.7	115.1	111.8	107.3
1939—1940	18.75	15.39	23.59	23.08	120.2	112.3	127.7	127.9	121.9

Priser och index för året 1939—40 ha beräknats med antagande, att priserna under andra kvartalet 1940 bli desamma som under första kvartalet.

Tabell 6. Jordbrukets utgifter.

Maskiner och redskap.

	Genomsnittliga inköp o. underhållskostn. åren 1935/37 1,000 kr.	P r i s i n d e x							
		Genomsnittliga prisläget under 1935/37 = 100							
		1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kv.	1938/39	1939/40
Plogar m. m.	4,260	96.6	98.4	105.0	108.3	107.1	125.0	107.7	117.8
Harvar m. m.	2,890	95.5	95.5	109.0	120.6	109.4	126.7	115.0	121.8
Såningsmaskiner.....	2,040	96.8	96.8	106.4	122.5	112.4	128.5	117.4	122.8
Skördemaskiner m. m.....	9,340	97.0	97.0	106.1	119.5	107.6	123.6	113.6	118.7
Hästräfsor m. m.	1,380	96.3	96.3	107.5	122.0	110.3	127.5	116.3	123.2
Gödselspridare m. m.	1,760	97.6	98.2	104.2	115.8	108.5	124.9	112.1	118.5
Tröskverk	6,290	97.6	97.6	104.8	115.2	109.5	120.6	112.4	115.1
Halmpressar m. m.	830	98.6	98.6	102.8	115.7	115.7	124.3	115.7	120.0
Harpor, sädesrensn.-maskiner m. m.	650	85.8	103.2	111.0	108.3	103.2	116.4	105.8	110.9
Potatisrivn.-maskiner m. m.	800	98.1	99.0	102.9	104.2	101.7	118.2	103.0	114.1
Fläktar m. m.	600	98.6	98.6	102.8	113.5	103.2	123.1	108.4	113.2
Mjölkn.-maskiner	2,500	99.5	99.5	101.0	101.0	101.0	108.8	101.0	104.9
Vagnar, uppskattning	4,000	85.3	100.9	113.8	111.2	111.2	139.2	111.2	132.2
Förbränningsmotorer, uppskattning	700	96.8	96.8	106.3	106.3	106.3	116.5	106.3	114.0
Handredskap	5,050	92.1	92.1	115.7	115.1	110.4	132.2	112.8	125.6
Mjölks-transportkärl.....	1,300	94.7	94.7	110.6	107.0	106.1	124.4	106.6	117.5
Summa	44,390	95.3	97.2	107.5	114.5	108.4	125.2	111.2	119.5
Plogvåndskivor m. m.....	1,330	96.4	96.4	107.1	118.7	106.3	121.3	112.5	117.6
Div. reservdelar.....	2,630	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	115.0	100.0	111.3
Summa o. gruppindex	48,850	95.6	97.3	107.1	118.8	107.9	124.5	(110.9)	(119.0)

Tillkomma ej indexberäknade:

Genomsnittliga inköp
o. underhållskostnader
åren 1935/37
1,000 kr.

Hissanläggningar, uppskattning	1,000
Elektriska motorer, uppskattning	2,000
Pumpar och hydroforer, uppskattning.....	1,500
Div. utrustn. (seldon, mjölk- o. vattenhinkar, silar, hässjelinor, krakstör m. m.) samt material o. arbete för reparation	15,150 ¹
Summa	68,000

De för skilda maskinslag angivna summorna inkludera ej underhåll utan endast inköp. Underhållskostnaderna representeras av inköpen utav reservdelar samt icke närmare kända kostnader för övrigt material och för arbete.

¹ Denna summa utgör skillnaden mellan den på annat sätt beräknade totalsumman för inköp och underhåll av maskiner och redskap samt ovan redovisade anskaffning.

Tabell 7. Jordbrukets utgifter.

Traktorkostnader.

I särskild utredning ha traktorkostnaderna vid det svenska jordbruket beräknats till 9 miljoner kr. per år i genomsnitt för åren 1935/37.

Per driftstimma beräknas kostnaderna till:

Avskrivning	kr. 0.65
Reservdelar	» 0.09
Reparationsarbeten	» 0.09
Drivmedel	» 0.77
Smörjmedel	» 0.30
Summa kr. 1.90	

Dessa senare siffror användas som vägningstal vid indexberäkning för traktorkostnader. Ovanstående kostnadssumma, 9 miljoner kr., användes som vägningstal för hopvägning av index för traktorkostnader med andra kostnader vid jordbruket.

Index. Medeltalen för 1935—37 = 100.

Kostnadsslag	Vägningstal	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kv.	1938/ 1939	1939/ 1940
Avskrivning å traktor ¹ ..	0.65	99.8	98.1	102.1	103.6	105.6	118.6	104.6	113.8
Reservdelar ¹	0.09	99.8	98.1	102.1	103.6	105.6	118.6	104.6	113.8
Reparationsarbeten ²	0.09	93	97	109	113	122	130	117.5	127.3
Drivmedel ³	0.77	96.8	96.8	107.5	118.3	129	182.8	118.3	163.4
Smörjmedel ⁴	0.30	100	100	100	100	107.7	153.8	100	130.5
Gruppindex		98.8	97.8	104.8	109.4	116.2	150.7	110	137.2

¹ Index för avskrivning beräknas ur traktorpriset. Reservdelarnas index samma som traktorns.

² Index för reparationsarbete beräknas ur löner för motorreparatörer.

³ Prisindex för motorfotogen.

⁴ Prisindex för smörjolja.

Tabell 8. Jordbrukets utgifter.

Diverse kostnader.

1. Index för olika kostnadsslag.

	1935/37	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kvart.	1938/39	1939/40
1. Mjölfrakter	100	96.7	99.8	103.4	106.9	112.6	137.1	109.9	124.9
2. Övriga frakter:									
biltransporter	100	107.2	99.2	93.8	85.8	97.1	120.6	87.9	112.6
järnvägstransporter ..	100	100	100	100	100	100	100	100	100
3. Skördegarn	100	88.4	100	113.0	97.1	98.6	166.7	98.6	134.8
4. Hösalt	100	93.9	95.6	110.9	110.9	110.9	221.8	110.9	166.6
5. A. I. V.-syra	100	100	100	100	100	100	100	100	100
6. Betningsmedel	100	100	100	100	100	100	97.1	100	98.6
7. Kraft och lyse	100	101.5	98.9	99.7	100.3	101.2	116.8	100.2	109.7
8. Hästskor	100	87.5	89.3	123.2	108.9	123.2	148.2	108.9	141.1
9. Hästkosöm	100	87.5	89.3	123.2	108.9	123.2	148.2	108.9	141.1
10. Silfilter	100	96.9	96.9	107.7	96.9	96.9	123.8	96.9	110.2
11. Rengöringsmedel	100	103.9	103.9	92.2	102.6	115.6	157.8	109.1	136.8
12. Torvströ	100	90.4	96.0	112.8	114.4	117.6	140.8	115.2	130.4
Gruppindex	100	99.4	98.9	102.0	100.4	105.2	127.6	101.7	117.7

2. Värdesummor (milj. kronor).

	1935/37	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kvart.	1938/39	1939/40
1. Mjölfrakter	10.05	9.72	10.03	10.39	10.74	11.32	13.78	11.05	12.55
2. Övriga frakter:									
bil	8.00	8.57	7.94	7.50	6.86	7.77	9.65	7.03	9.01
järnväg	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
Summa frakter	23.05	23.29	22.97	22.89	22.60	24.09	28.43	23.08	26.56
3. Skördegarn	2.73	2.41	2.73	3.09	2.65	2.69	4.55	2.69	3.68
4. Hösalt	0.43	0.41	0.41	0.48	0.48	0.48	0.95	0.48	0.72
5. A. I. V.-syra	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07
6. Betnings- och besprutningsmedel	1.10	1.10	1.10	1.10	1.10	1.10	1.07	1.10	1.08
Summa	4.33	3.99	4.31	4.74	4.30	4.34	6.64	4.34	5.55
7. Kraft- och lyse (ej traktorer)	18.00	18.27	17.81	17.94	18.06	18.21	21.03	18.03	19.75
8. Hästskor	2.00	1.75	1.79	2.46	2.18	2.46	2.96	2.18	2.82
9. Hästkosöm	1.30	1.14	1.16	1.60	1.42	1.60	1.93	1.42	1.83
10. Silfilter	1.00	0.97	0.97	1.08	0.97	0.97	1.24	0.97	1.10
11. Rengörings- o. desinfektionsmedel	3.00	3.12	3.12	2.77	3.08	3.47	4.73	3.27	4.10
12. Torvströ o. -mull	2.10	1.90	2.02	2.37	2.40	2.47	2.95	2.42	2.74
Summa indexberäknade kostnader	54.78	54.43	54.15	55.85	55.01	57.61	69.91	55.71	64.45
Ej indexberäknade:									
Allm. omkostnader	17.00								
Mjölkkontroll	1.80								
Totalsumma	73.58								

Tabell 9. Jordbrukets utgifter.

Grundförbättringar.

	1935/ 37	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kv.	1938/ 39	1939/ 40
<i>Materialkostnader:</i>									
Tegelrör 1 ¹ / ₂ " , pris/1,000 st...	34.65	31.00	35.00	37.96	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00
Index	100	89.5	101.0	109.6	115.4	115.4	115.4	115.4	115.4
<i>Arbetslöner:</i>									
Tillfälliga dagsverkare i egen kost; timlön.....	0.48	0.44	0.46	0.55	0.63	0.65	0.70	0.65	0.68
Index	100	91.7	95.8	114.6	131.3	135.6	145.8	135.4	141.7
Gruppindex	100	90.7	98.1	112.4	124.1	126.5	132.1	126.4	129.9
Värdesumma	6.00	5.44	5.89	6.74	7.45	7.59	7.93	7.58	7.79

Kommentarer:

De grundförbättringar, som här kommit ifråga och för vilka årliga kostnader beräknats, äro täckdikning samt underhåll av större gemensamma öppna diken. Täckdikningskostnaden är beräknad för en årlig förnyelse av befintlig täckdikning i sådan omfattning, att denna täckdikning vidmakthålles. Preliminära uppgifter om den täckdikade arealens omfattning ha erhållits genom 1937 års jordbruksräkning. Förnyelsebehovet har beräknats efter en varaktighet å täckdiken av 60 år för rördiken och 50 år för trädiken. Arbete, som kan antas bli utfört av jordbrukets ordinarie arbetskraft, har icke medtagits i kostnadskalkylen. Stendikning, som i huvudsak torde utföras av sådan arbetskraft, är icke medräknad.

Beräkningen av underhållskostnaderna för gemensamma öppna avlopps-diken grunda sig på uppgifter från lantbruksstyrelsen om längden av dylika diken samt på uppgifter om beräknad underhållskostnad per meter.

De sålunda beräknade årliga totalkostnaderna för basåren bliva

Materialkostnader (rör och virke)	2.7 milj. kr.
Arbetskostnader	3.3 » »

Summa 6.0 milj. kr.

Index för materialkostnader och index för arbetskostnader äro sammanräknade till gruppindex med vägning i dessa inbördes proportioner.

Tabel 10. Jordbrukets utgifter.
Naturalönens sammansättning och värde för statare enligt kollektivavtal.
 (Medeltal för södra och mellersta Sverige.)

Varuslag	Kvantiteter ¹	1935		1936		1937		1938		1939		1940		1938/39		1939/40	
		Pris	Värde kr.	Pris	Värde kr.	Pris	Värde kr.	Pris	Värde kr.	Pris	Värde kr.	Pris	Värde kr.	Pris	Värde kr.	Pris	Värde kr.
Oskum. mjölk, lit. 1935 o. 1936 1937—40	1,280 1,460	10.9	139.50	11.6	148.50	12.4	181.00	12.9	188.34	13.7	200.02	15.1	220.46	13.4	195.64	14.5	211.70
Råg kg	600	15.55	93.30	15.92	95.50	18.29	109.70	17.49	104.90	17.27	103.60	20.90	125.40	16.68	99.78	19.38	116.28
Vete »	300	16.69	50.10	17.01	51.00	19.60	58.80	19.24	57.70	17.98	53.90	20.82	62.46	17.70	53.10	19.61	58.88
Fodersäd (blandsäd, på vissa håll även ärter)	450	12.94	58.20	13.62	61.30	17.13	77.10	15.61	70.25	14.18	63.80	17.87	80.42	13.79	62.06	16.54	74.43
Potatis..... kg	21,000	5.78	57.80	6.03	60.30	6.52	65.20	6.16	61.60	6.53	65.30	11.76	117.60	5.84	58.40	9.56	95.60
Summa		—	398.90	—	416.60	—	491.80	—	482.79	—	486.62	—	606.34	—	468.98	—	556.84
Bostad, kvm minst utom gar- derober m. m.	35	—	170.00	—	171.00	—	172.00	—	173.00	—	175.00	—	175.00	—	174.00	—	175.00
Bränsle, kbm kastved, pannved	3 12	5.00	60.00	5.00	60.00	5.00	60.00	5.00	60.00	5.50	66.00	7.50	90.00	5.00	60.00	6.88	82.56
Totalsumma	—	—	628.90	—	647.60	—	723.80	—	715.79	—	727.62	—	871.34	—	702.98	—	814.40
Medeltal 1935—37, kronor....	666.77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Index	100	—	94.3	—	97.1	—	108.6	—	107.4	—	109.1	—	130.7	—	105.4	—	122.1

¹ Från vissa differenser med avseende på naturalönens sammansättning inom olika landsdelar bortses här.

² Egentligen c:a 1,500 kg potatis, men skötseln sker delvis genom arbetaren. Även hänsyn till att endast en del användes som matpotatis, medan resten användes för utfodring, motiverar att här användes reducerad kvantitet vid värdeberäkningen.

³ Egentligen c:a 15 kbm men till stor del risbränsle, varför här använts reducerad kvantitet vid värdeberäkningen.

Tabell 11. Jordbrukets utgifter.

Lantarbetarlöner inom vissa större arbetargrupper.
(Ordinarie lön samt extraförtjänster).

Arbetarkategorier (löneformer)	1935/37	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kvart.	1938/39	1939/40
A. Manliga.									
1. Tjänare, kördräng kontant årslön	596	559	578	650	718	770	811	753	797
natura »	473	446	459	514	508	516	618	499	578
Summa	1,069	1,005	1,037	1,164	1,226	1,286	1,429	1,252	1,375
2. Statare, kördräng kontant årslön	735	693	710	801	862	884	938	877	920
natura »	667	629	648	724	716	728	871	703	814
Summa	1,402	1,322	1,358	1,525	1,578	1,612	1,809	1,580	1,734
3. Statare, kreatursskötare kontant årslön	852	799	809	949	1,021	1,048	1,102	1,039	1,084
natura »	667	629	648	724	716	728	871	703	814
Summa	1,519	1,428	1,457	1,673	1,737	1,776	1,973	1,742	1,898
4. Dagsverkare timlön enl. koll.-avtal	0.48	0.44	0.46	0.55	0.63	0.65	0.70	0.65	0.68
B. Kvinnliga.									
5. Tjänare (landsjungfrur) kontant årslön	411	395	409	429	471	471	504	471	493
natura »	418	394	406	454	449	456	546	441	510
Summa	829	789	815	883	920	927	1,050	912	1,003
6. Dagsverkare timlön enl. koll.-avtal	0.32	0.28	0.30	0.38	0.43	0.43	0.46	0.43	0.45

Anm. De i ovanstående tabell anförda lönerna ligga till grund för de följande indexberäkningarna.

De kontanta årslönerna basera sig på löneuppgifterna i Lönestatistisk årsbok (Socialstyrelsen). Därvid har för åren 1937 och 1938 använts dess på individualuppgifter grundade statistik. För åren 1935 och 1936, då statistiken baserade sig på annat material (ortsuppgifter), är Socialstyrelsens löneuppgifter ej direkt jämförbara härmed. Som det emellertid för år 1937 finnes lönestatistik av bägge dessa slag, ha löneuppgifterna för 1935 och 1936 här kunnat omräknas genom korrelation. För åren 1939 och 1940 finnas inga andra löneuppgifter än kollektivavtalens. Dessa ha därför omräknats enligt samma metod, så att de för dessa år anförda kontantlönerna visa samma procentuella stegring från 1938 som stegringen i kollektivavtalens lönesatser från detta år. Löneuppgifterna för åren 1939 och 1940 äro sålunda preliminära och komma att ersättas med definitiva sådana, i den mån Socialstyrelsens lönestatistik framskrider.

De för dagsverkare anförda kontantlönerna äro samtliga hämtade från kollektivavtalen.

Naturallönen för statare är grundad på den i tabell 10 anförda beräkningen. Detta tillvägagångssätt är motiverat dels därav, att uppgifterna i lönestatistisk årsbok om naturalörens värde äro för låga, dels emedan det eljest icke skulle bli möjligt att i beräkningarna taga hänsyn till förändringarna i naturalörens värde, förr än Socialstyrelsens statistik bleve tillgänglig. För tjänare i husbondens kost (manliga och kvinnliga) kan någon direkt beräkning av naturans (kost och bostad) värde svåriligen företagas. Här har därför som medeltal för åren 1935—37 upptagits medelvärdet under dessa år enligt Socialstyrelsens statistik. Värdet av naturen antages sedan förändra sig på procentuellt samma sätt som naturalönen till statare, varför naturen för de enskilda åren beräknats med hjälp av basårens värde och index för naturen till statare. Den senare utgör sålunda genomgående index för naturalönen.

Tabell 12. Jordbrukets utgifter.

Index för lantarbetarlöner.

(Beräknade på löneuppgifterna i tabell 11.)

Arbetarkategorier (löneformer)	1935/37	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kvart.	1938/39	1939/40
<i>A. Manliga.</i>									
1. Tjänare, kördräng									
Kontant årslön	100	93.8	97.0	109.1	120.5	129.2	136.1	126.4	133.7
Natura	100	94.3	97.1	108.6	107.4	109.1	130.7	105.4	122.1
Summa	100	94.0	97.0	108.9	114.7	120.3	133.7	117.1	123.6
2. Statare, kördräng									
Kontant årslön	100	94.3	96.6	109.0	117.3	120.3	127.6	119.3	125.2
Natura	100	94.3	97.1	108.6	107.4	109.1	130.7	105.4	122.1
Summa	100	94.3	96.9	108.9	112.6	115.0	129.1	112.7	123.7
3. Statare, kreatursskötare									
Kontant årslön	100	93.8	95.0	111.4	119.8	123.0	129.3	121.9	127.2
Natura	100	94.3	97.1	108.6	107.4	109.1	130.7	105.4	122.1
Summa	100	94.0	95.9	110.1	114.4	116.9	130.0	114.7	125.0
4. Dagsverkare									
Timlön enl. koll.-avtal....	100	91.7	95.8	114.6	131.3	135.6	145.8	135.4	141.7
<i>B. Kvinnliga.</i>									
5. Tjänare (landsjungfrur)									
Kontant årslön	100	96.1	99.5	104.4	114.6	114.6	122.6	114.6	120.0
Natura	100	94.3	97.1	108.6	107.4	109.1	130.7	105.4	122.1
Summa	100	95.2	98.3	106.5	111.0	111.8	126.7	110.0	121.0
6. Dagsverkare									
Timlön enl. koll.-avtal....	100	87.5	93.8	118.3	134.4	134.4	143.7	134.4	140.6

Tabell 13. Jordbrukets utgifter.

Arbetslöner, värdesummor i milj. kr. och gruppindex.

Värdesummorna för de olika åren äro beräknade genom multiplikation av basårens vägningstal med indextalen i tabell 12.

Lantarbetarlöner	1935/37 (vägningstal)	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kvart.	1938/39	1939/40
<i>A. Kontanta.</i>									
1. Manliga tjänare.....	98	91.9	95.1	106.9	118.1	126.6	133.4	123.9	131.0
2. Statare, ködräng.....	81	76.4	78.2	88.3	95.0	97.4	103.4	96.6	101.4
3. » kreatursskötare....	96	90.0	91.2	106.9	115.0	118.1	124.1	117.0	122.1
4. Dagsverkare.....	58	53.2	55.6	66.5	76.2	78.6	84.6	78.5	82.2
5. Kvinnl. tjänare.....	43	41.3	42.8	44.9	49.3	49.3	52.7	49.3	51.6
6. Kvinnl. dagsv. tillf.....	10	8.8	9.4	11.8	13.4	13.4	14.4	13.4	14.1
Summa	386	361.6	372.3	425.3	467.0	483.4	512.6	478.7	502.4
Index	100	93.7	96.5	110.2	121.0	125.2	132.8	124.0	130.2
7. Driftsledare, lejd.....	6	—	—	—	—	—	—	—	—
8. » familjen.....	29	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Spec. arb., högre kontant lön.	5	37.5	38.6	44.1	48.4	50.1	53.1	49.6	52.1
Summa	426	399.1	410.9	469.8	515.4	533.5	565.7	528.3	554.5
Index	100	93.7	96.5	110.2	121.0	125.2	132.8	124.0	130.2
<i>B. Natura.</i>									
Alla grupper.....	274	258.3	266.1	297.6	294.3	298.9	358.1	288.8	334.6
Index	100	94.3	97.1	108.6	107.4	109.1	130.7	105.4	122.1
Total värdesumma	700	657.4	677.0	767.4	809.7	832.4	923.8	817.1	889.1
Gruppindex	100	93.9	96.7	109.6	115.7	118.9	132.0	116.7	127.0

Tabell 14. Jordbrukets utgifter.

Räntor.

1. Fördelning av det i jordbruket investerade kapitalet och räntor härför.

	Kapi- tal milj. kr.	Räntor, miljoner kronor, enligt nedan angivna räntesatser									
		1935/37	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kv.	1938/39	1939/40	
<i>Lånat kapital.</i>											
Inteckningslån	1,865	66.14	68.07	65.83	64.53	61.55	60.05	68.45	60.80	64.34	
Övriga lån.....	680	27.54	27.74	27.47	27.41	27.13	27.06	31.48	27.13	29.31	
	2,545	93.68	95.81	93.30	91.94	88.68	87.11	99.93	87.93	93.65	
<i>Eget kapital.</i>											
Ej belånat fastighets- kapital	1,335	62.03	64.08	62.08	59.94	57.54	55.40	55.40	56.47	55.40	
Ej belånat driftskapi- tal	1,335	66.04	68.08	66.08	63.95	61.54	59.41	59.41	60.48	59.41	
	2,670	128.07	132.16	128.16	123.89	119.08	114.81	114.81	116.95	114.81	
Summa	5,215	221.75	227.97	221.46	215.83	207.76	201.92	214.74	204.88	208.46	
Härav:											
fastighetskapital ..	3,200										
driftskapital	2,015										

2. Räntesatser och index.

	Räntesatser, procent				Index för räntekostnader						
	Lån		Eget kapital		Lån			Eget kapital			Grupp- index
	In- teck- nings- lån	Öv- riga lån	Fastig- hets- kapi- tal	Drifts- kapi- tal	In- teck- nings- lån	Öv- riga lån	Samt- liga lån	Fastig- hets- kapi- tal	Drifts- kapi- tal	Sum- ma eget kapital	
1935—37....	3.55	4.05	4.65	4.95	100	100	100	100	100	100	100
1935.....	3.65	4.08	4.80	5.10	102.9	100.7	102.3	103.2	103.0	103.1	102.8
1936.....	3.53	4.04	4.65	4.95	99.5	99.8	99.6	100.0	100.0	100.0	99.8
1937.....	3.46	4.03	4.49	4.79	97.6	99.5	98.1	96.8	97.0	96.9	97.4
1938.....	3.30	3.99	4.31	4.61	93.0	98.5	94.6	92.7	93.1	92.9	93.6
1939 ¹	3.22	3.98	4.15	4.45	90.7	98.3	92.9	89.2	89.9	89.6	91.0
1940 1:a kv. ¹	3.67	4.63	4.15	4.45	103.4	114.3	106.6	89.2	89.9	89.6	96.8
1938/39 ¹	3.26	3.99	4.23	4.53	91.9	98.5	93.9	91.0	91.5	91.3	92.4
1939/40 ¹	3.45	4.31	4.15	4.45	97.3	106.4	100.0	89.2	89.9	89.6	94.0

¹ Räntesatserna för 1939 och 1940 äro preliminärt beräknade med tillämpning i vissa fall av samma vägningsciffror som för 1938.

Tabell 15. Jordbrukets utgifter, sammandrag.

I. Indextal för olika grupper.

	1935/37 medel- tal	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kvart.	1938/39	1939/40
1. Köpgödsel och jord- brukskalk	100	100.2	100.1	99.5	102.8	102.8	121.8	101.5	113.0
2. Köpfodermedel	100	94.4	100.1	104.5	106.3	113.3	125.0	107.3	121.9
3. Maskiner och redskap	100	95.6	97.3	107.1	113.8	107.9	124.5	110.9	119.0
4. Traktorkostnader....	100	98.8	97.8	104.3	109.4	116.2	150.7	110.0	137.2
5. Diverse kostnader...	100	99.4	98.9	102.0	100.4	105.2	127.6	101.7	117.7
6. Byggnader	100	94	100.0	106	112	116	130	114	123.0
7. Grundförbättringar ..	100	90.7	98.1	112.4	124.1	126.5	132.1	126.4	129.9
8. Arbetslöner	100	93.9	96.7	109.6	115.7	118.9	132.0	116.7	127.0
9. Räntor	100	102.8	99.8	97.4	93.6	91.0	96.8	92.4	94.0
Generalindex	100	96.2	98.0	105.9	109.5	111.5	124.4	109.9	119.3

II. Värdesummor för år enl. index (vägning) milj. kronor.

	1935/37 medel- tal	1935	1936	1937	1938	1939	1940 1:a kvart.	1938/39	1939/40
1. Köpgödsel och jord- brukskalk	62.3	62.4	62.3	62.0	64.0	64.0	75.9	63.2	70.4
2. Köpfodermedel	104.3	98.5	104.4	109.0	110.9	118.2	130.4	111.9	127.1
3. Maskiner och redskap	68.0	65.0	66.2	72.8	77.4	73.4	84.7	75.4	80.9
4. Traktorkostnader....	9.0	8.8	8.8	9.4	9.8	10.5	13.6	9.9	12.3
5. Diverse kostnader...	73.6	73.1	72.8	75.1	73.9	77.4	93.9	74.8	86.6
6. Byggnader	75.0	70.5	75.0	79.5	84.0	87.0	97.5	85.5	92.3
7. Grundförbättringar ..	6.0	5.4	5.9	6.7	7.4	7.6	7.9	7.5	7.8
8. Arbetslöner	700.0	657.4	677.0	767.4	809.7	832.4	923.8	817.1	889.1
9. Räntor	221.8	228.0	221.5	215.8	207.8	201.9	214.7	204.9	208.5
Summa	1,319.9	1,269.2	1,293.8	1,397.7	1,444.9	1,472.3	1,642.4	1,450.3	1,575.0

Siffrorna för 1:a kvartalet 1940 samt budgetåret 1939/40 äro i allmänhet preliminära, likaså arbetslöner för 1939.

Värdesummorna för första kvartalet 1940 äro uttryck för det värde, som skulle erhållas, om då rådande priser voro gällande ett helt år. Summorna ha här inget annat ändamål än att bilda underlag för beräkning av vägda gruppindex och giva sålunda *icke* uttryck för verkliga värden.

Beräkningar rörande inverkan av försäljningens säsongmässiga fluktuationer på jordbrukets inkomster.

I den av undertecknad utarbetade promemorian med beräkning av index över jordbrukets inkomster och utgifter anføres, att de vid beräkningarna framkomna inkomstökningarna för budgetåret 1939—40 liksom särskilt för första kvartalet 1940 torde vara större än de verkliga inkomstökningarna till följd av abnorm prisstegring för vissa produkter vid den årstid, då försäljningarna vore relativt små. Det anfördes, att jämförelsen mellan inkomst- och utgiftsindex till följd härav bleve i någon mån missvisande för nämnda perioder. Undersökning har nu företagits för kontroll av i vad mån missvisning föreligger i de förut beräknade indextalerna. För detta ändamål har beträffande vete, råg, korn, havre, ärter, matpotatis, smör, ost och ägg gjorts en beräkning av produktförsäljningens *normala* fördelning på olika månader av året. Med hjälp av så erhållna månadskvantiteter (vilka hållits lika under de olika åren) samt försäljningspriserna under motsvarande månader har beräknats vägda årsmedelpris för de ifrågavarande produkterna. Härefter har företagits en beräkning av de årsförsäljningssummor, som vid användande av dessa vägda årsmedelpriser erhållas dels för basåren 1935—37, dels för budgetåret 1939—40. Härvid ha de kvantiteter, som på utgiftssidan ingå i naturalönen, bibehållits med oförändrade värden, enär eventuella missvisningar å denna del av försäljningen elimineras genom naturalönen. Kvantitetsfördelningen på olika månader har verkställts beträffande brödsäd med hjälp av brödsädesinventeringarna och statistiken över kvarnarnas inköp, beträffande korn och havre med hjälp av uppgifter om bryggeriernas och kvarnarnas inköp, beträffande matpotatis med hjälp av uppgifter om tillförseln till Stockholm samt i övrigt enligt bedömning beträffande smör och ost med hjälp av Svenska Mejeriernas Riksförenings statistik över tillverkningen samt beträffande ägg med hjälp av Svenska Ägghandelsförbundets statistisk över äggleveranserna till förseningarna.

Beräkningarna ha givit till resultat, att produktvärdet i tabell 2 promemorian den 26 april sänktes för basåren 1935—37 med 4.66 miljoner kronor och för *budgetåret 1939—40* med 6.59 miljoner kronor. Den större sänkningen för sistnämnda år har till största delen sin motsvarighet i den allmänna prisstegringen å produkterna. Värdeförändringarna medföra därför endast obetydlig sänkning av indextalet för 1939—40, nämligen från 126.6 till 126.5.

En liknande beräkning har företagits beträffande *första kvartalet 1940*. Med hjälp av de enligt ovan erhållna försäljningskvantiteterna för januari, februari och mars månader samt de under respektive månader rådande försäljningspriserna har sålunda beräknats försäljningsvärdena dels i medeltal för första kvartalet av basåren, dels för första kvartalet 1940. Även i detta fall ha de produktkvantiteter, vilka återfinnas i naturalönen bibehållits med oförändrade värden. Försäljningen av sockerbetor och fabrikspotatis, som visserligen är säsongmässig men äger rum till fasta priser, har medtagits med $\frac{1}{4}$ av årsförsäljningen. Beräkningarna giva till resultat, att de kvar-

talsvärdesummor, som erhållas ur tabell 2 i promemorian den 26 april, nämligen för åren 1935—37 $\frac{1,097}{4}$ eller 274.25 miljoner kronor och för

första kvartalet 1940 $\frac{1,452.5}{4}$ eller 363.13 miljoner kronor, komma att sän-

kas med 7.67 respektive 10.46 miljoner kronor. Även i detta fall motsvaras den större sänkningen det sistnämnda året till största delen av den allmänna prisstegringen å produkterna. Om restvärdet för första kvartalet 1935—37 ($274.25 - 7.67 = 266.58$ milj. kr) sättes som 100, så ger restsumman för första kvartalet 1940 ($363.13 - 10.46 = 352.67$ milj. kr) ett index av 132.3. Detta utgör sålunda resultatet, om man jämför med motsvarande kvartal under basåren, en jämförelse som plägar betraktas såsom mest upplysande. Den uti promemorian den 26 april anförda indexsiffran 132.4 utvisade emellertid stegringen i jämförelse med prisläget för basåren i sin helhet, d. v. s. i jämförelse med ett genomsnittskvartal under dessa år, utan hänsynstagande till försäljningens säsongmässiga fluktuationer. Verkställs nu en jämförelse mellan de ur *vägda* årsmedelpriser erhållna värdesummorna för ett genomsnittskvartal under åren 1935—37 och de ovan förda värdena för första kvartalet 1940, så erhålles för 1935—37 $\frac{1097-4.66}{4}$

eller 273.09 milj. kr och för första kvartalet 1940 352.67 milj. kr. Sättes den förra summan lika med 100, så blir index för första kvartalet 1940 = 129.1. Denna sänkning är beroende på, att försäljningskvantiteterna för vissa produkter under årets första kvartal äro lägre än kvartalsgenomsnittet för året, varigenom inkomsterna bli mindre än prisstegringen i och för sig utvisar.

Det kan omnämnas, att den sänkning av försäljningsvärdena, som erhålles för första kvartalet 1940 genom hänsynstagande till försäljningens säsongmässiga fluktuationer, huvudsakligen får hänföras till smöret, som regelmässigt uppvisar en betydande produktionsminskning under vintermånaderna och på grund av sin stora värdesumma inverkar starkast. Även försäljningen av matpotatis och ägg medför sänkning ehuru i mindre grad. Däremot ligger försäljningen av vete, råg och havre fullt i nivå med medeltalet för året. Visserligen uppvisa höstmånaderna betydligt större försäljning, men detta uppväges av att försäljningen under sommarmånaderna är obetydlig.

De verkställda beräkningarna giva sålunda vid handen, att generalindextalet för jordbruksprodukter budgetåret 1939—40 icke nämnvärt påverkas av en beräkning med hjälp av vägda årsmedelpriser. Vad första kvartalet 1940 beträffar, visar en efter lika grunder gjord jämförelse med första kvartalet 1935—37 en stegring med 32.3 procent. Tages emellertid hänsyn till försäljningskvantiteterna och jämföres den härigenom erhållna värdesumman för första kvartalet 1940 med kvartalsmedeltalet under basåren, så stannar inkomststegringen för första kvartalet 1940 vid 29.1 procent.

Stockholm den 17 maj 1940.

A. H. STENSGÅRD.

TABELLBILAGA.

Tab. 1. Vissa jordbruksnäringen berörande prisindextal.

År och månad	Socialstyrsindex för livsm.p. i hush.-budgeten (1914 = 100)	Av jordbruksutr. beräknat index för nedanstående i hushållsbudg. ingående livsmedel						Kommerskollegii index för (1913 = 100)			Jordbruksnämndens produktprisindex för viktigare jordbruksprodukter
		Inhemska jordbruksprodukter				Samtl. svenska jordbruksprod. (23 varuslag)	Samtl. matvaror (34 varuslag)	animaliska livsmedel	vegetabiliska livsmedel	fodermedel	
		Mejeri-produkter (smör, mjölk, ost)	Mjöl och gryn (vetem., rågsikt, havregr.)	Bröd (6 sorter)	Kött och fläsk (5 sorter)						
1925—29..	157	100	100	100	100	100	100	145	143	146	100
1930.....	140	89	86	94	95	88	88	124	109	99	82.9
1931.....	129	86	83	92	79	82	82	109	104	96	74.3
1932.....	125	80	79	91	73	78	79	102	106	100	68.7
1933.....	121	80	77	89	69	75	76	99	103	92	66.1
1934.....	122	87	75	88	70	78	78	112	103	110	71.8
1935.....	128	86	81	87	84	82	83	122	104	121	81.4
1936.....	133	88	83	88	92	86	86	125	106	128	85.9
1937.....	137	94	88	92	92	89	89	131	115	141	91.9
1938.....	143	98	92	94	99	93	92	137	113	135	95.2
1939.....	147	103	92	96	105	96	96	145	113	137	100.2
1938											
januari ...	142	—	—	—	—	—	—	137	115	140	96.4
februari ..	—	—	—	—	—	—	—	134	115	140	95.1
mars	—	—	—	—	—	—	—	133	114	138	95.2
april	141	—	—	—	—	—	—	134	115	135	97.6
maj	—	—	—	—	—	—	—	133	115	137	95.4
juni	—	—	—	—	—	—	—	137	115	137	95.2
juli	143	—	—	—	—	—	—	136	115	137	95.3
augusti ...	—	—	—	—	—	—	—	137	112	136	91.5
september ..	—	—	—	—	—	—	—	138	111	134	93.0
oktober ...	145	—	—	—	—	—	—	139	110	134	96.5
november ..	—	—	—	—	—	—	—	142	110	127	97.6
december .	—	—	—	—	—	—	—	144	109	128	101.1
1939											
januari ...	145	102	90	94	104	95	94	143	109	130	100.8
februari ..	—							141	110	129	98.1
mars	—							141	110	127	99.7
april	146							141	110	126	100.4
maj	—							140	112	127	98.2
juni	—	105	92	97	105	97	96	140	112	128	95.5
juli	147							144	112	131	96.8
augusti ...	—							147	111	131	97.3
september ..	—							148	112	140	100.0
oktober ..	150							149	114	154	103.1
november ..	—	106	95	99	106	99	99	150	119	157	104.8
december .	—							151	125	159	108.2
1940											
januari ...	153	108	96	106	107	102	102	152	125	159	107.1
februari ..	—							152	126	164	109.7
mars	—							152	126	165	—

Tab. 2 a. Priser i öre/kg å nedanstående varuslag.

År och månad	Kons.- mjölk	Prod.- mjölk	Kor kl. I	Kor kl. III	Tju- rar kl. I	Svin kl. I	Ägg	Svenskt vete	Pota- tis	Vit foder- havre	Majs	Jord- nöts- kakor
1925—29.....	22	10.9	64	40	68	110	158	22.66	10.10	15.47	17.14	20.80
1930.....	21	8.1	58	36	66	95	125	18.43	7.27	9.93	12.03	14.28
1931.....	21	6.8	48	29	50	59	105	19.11	8.55	10.67	8.65	13.34
1932.....	20	6.1	38	23	36	61	96	17.40	7.67	10.48	9.92	15.63
1933.....	20	6.9	35	21	35	59	90	17.28	6.03	9.52	9.09	14.41
1934.....	21	8.3	46	30	48	56	99	16.97	6.02	11.83	13.01	15.21
1935.....	21	8.9	57	38	61	83	114	16.69	8.28	12.15	15.51	17.44
1936.....	22	9.6	59	39	62	89	127	17.01	8.53	12.77	15.93	19.08
1937.....	23	10.4	56	39	62	91	138	19.60	9.02	15.58	16.33	19.69
1938.....	24	10.9	58	41	63	101	136	18.85	8.66	13.62	16.83	19.60
1939.....	25	11.6	66	48	70	100	138	17.99	9.03	13.03	18.61	21.23
1938 januari	24	11.2	56	37	61	105	156	19.84	9.13	15.31	17.57	19.90
februari ...	24	11.2	55	37	61	97	138	20.49	8.75	15.34	17.35	19.75
mars	24	10.9	54	38	60	97	109	20.47	8.65	14.99	16.99	19.15
april	24	10.9	56	40	62	99	100	20.82	8.45	14.74	16.84	18.53
maj	24	10.3	55	39	62	98	104	21.19	8.65	15.04	17.21	18.46
juni	24	10.0	56	41	63	103	110	—	9.40	—	16.83	19.10
juli	24	10.2	61	45	66	100	125	—	13.51	—	16.20	19.55
augusti	24	10.4	61	46	66	97	132	17.58	7.80	—	15.95	19.51
september .	24	10.9	60	44	64	102	155	17.17	7.32	12.48	15.92	19.75
oktober....	24	11.8	59	42	63	101	174	17.03	7.30	12.54	17.00	20.50
november..	24	12.2	59	41	63	106	180	17.00	7.35	11.31	16.66	20.50
december ..	25	12.3	60	41	65	108	155	16.95	7.60	10.85	17.42	20.49
1939 januari	25	12.3	63	44	67	109	142	17.20	8.41	11.51	18.04	20.49
februari ...	25	12.0	62	45	67	103	118	17.39	8.15	11.57	18.26	20.33
mars	25	12.0	62	45	67	99	113	17.46	7.98	11.25	18.22	19.96
april	25	11.4	64	47	69	98	113	17.59	7.85	11.20	18.26	19.85
maj	25	10.8	64	47	69	95	111	17.74	8.33	11.44	18.70	19.99
juni	25	10.2	63	46	68	94	114	—	8.40	12.20	18.66	20.00
juli	25	10.6	66	48	70	98	120	—	14.93	—	18.13	21.18
augusti	25	11.3	68	51	72	99	135	16.72	8.77	—	17.88	21.19
september .	25	11.9	72	54	78	101	148	17.12	8.17	13.86	19.32	21.97
oktober....	25	12.2	69	51	74	101	181	18.73	8.60	15.17	20.65	24.00
november .	25	13.0	66	47	71	101	195	19.93	9.03	15.91	—	24.00
december ..	26	13.1	67	45	71	103	163	20.04	9.68	16.17	—	24.00
1940 januari	26	13.0	68	47	72	102	150	20.12	11.69	16.26	18.50	24.00
februari ...	26	13.0	69	49	74	102	155	20.42	15.13	17.02	18.50	24.00

¹ Av staten fastställda priser.

Tab. 2 b. Priserna å nedanstående varuslag i % av års- resp. månadsmedelpriserna 1925—1929.

År och månad	Kons- mjölk	Prod- mjölk	Kor kl. I	Kor kl. III	Tju- rar kl. I	Svin kl. I	Ägg	Svenskt vete	Pota- tis	Vit foder- havre	Majs	Jord- nöts- kakor
1925—29	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1930	96	74	91	90	97	86	79	81	72	64	70	69
1931	96	62	75	73	74	54	67	84	85	69	51	64
1932	91	56	59	58	53	56	61	77	76	68	58	75
1933	91	63	55	53	52	54	57	76	60	62	53	69
1934	96	76	72	75	71	51	63	75	60	77	76	73
1935	96	82	89	95	90	76	72	74	82	79	91	84
1936	100	88	92	98	91	81	80	75	85	83	93	92
1937	105	95	88	98	91	83	87	87	89	101	95	95
1938	109	100	91	103	93	92	86	83	86	88	98	94
1939	114	107	103	120	103	91	87	79	89	84	109	102
1938 januari ..	104	105	88	97	90	100	82	84	94	101	100	92
februari ..	109	97	87	97	90	95	88	86	86	100	97	91
mars	109	98	87	97	90	95	89	87	81	96	96	91
april	109	106	88	100	91	94	94	88	78	92	96	90
maj	109	103	85	95	91	88	92	87	85	91	98	91
juni	109	98	86	100	91	88	97	—	95	—	97	95
juli	109	100	92	107	93	86	108	—	85	—	94	97
augusti ..	109	95	91	110	93	84	95	81	71	—	93	95
september	109	93	91	107	93	90	96	83	86	85	96	96
oktober ..	109	103	91	108	93	91	88	83	90	89	105	99
november	109	106	94	108	94	98	72	82	92	80	102	99
december	114	114	98	111	99	101	67	80	92	78	106	99
1939 januari ..	109	115	98	116	99	104	74	73	87	76	102	94
februari ..	114	103	98	118	99	101	75	73	80	75	102	93
mars	114	108	100	115	100	97	92	74	74	72	103	94
april	114	111	100	118	102	93	107	74	73	70	104	96
maj	114	108	99	115	102	86	98	73	82	69	106	98
juni	114	100	97	112	99	80	100	—	85	74	107	100
juli	114	104	100	114	99	85	103	—	94	—	105	105
augusti ..	114	104	102	121	101	85	97	77	80	—	104	103
september	114	102	109	132	113	89	92	83	96	94	117	106
oktober ..	114	106	106	131	109	91	91	92	106	108	127	116
november	114	113	105	124	106	94	78	96	113	113	—	116
december	118	121	110	122	108	96	70	95	117	116	—	116
1940 januari ..	113	122	106	124	106	97	79	85	121	107	105	110
februari ..	118	112	110	129	109	100	99	86	149	110	104	110

Tab. 3. Manchesternoteringar å smör samt skillnaden mellan manchesternoteringarna å svenskt smör samt danskt, finskt och nyzeeländskt (öre/kg).

År och månad	Manchesternoteringar å smör				Skillnaden mellan manchesternoteringarna å svenskt samt danskt, finskt och nyzeeländskt smör		
	Svenskt	Danskt	Finskt	Nyzeeländskt	Svenskt-danskt	Svenskt-finskt	Svenskt-nyzeeländskt
1929	314	328	316	.	- 14	- 2	.
1930	254	272	256	.	- 18	- 2	.
1931	221	233	222	206	- 12	- 1	+ 15
1932	214	224	215	197	- 10	- 1	+ 17
1933	183	202	191	161	- 19	- 8	+ 22
1934	162	192	174	145	- 30	- 12	+ 17
1935	201	218	206	181	- 17	- 5	+ 20
1936	215	232	214	199	- 17	+ 1	+ 16
1937	233	247	233	218	- 14	—	+ 15
1938	236	253	236	229	- 17	—	+ 7
1939	237	251	237	233	- 14	—	+ 4
1938 januari	244	261	244	216	- 17	—	+ 28
februari	225	247	225	221	- 22	—	+ 4
mars	225	238	225	228	- 13	—	- 3
april	234	240	234	240	- 6	—	- 6
maj	243	251	243	251	- 8	—	- 8
juni	231	242	231	237	- 11	—	- 6
juli	227	242	227	237	- 15	—	- 10
augusti	233	251	233	236	- 18	—	- 3
september	239	263	238	235	- 24	+ 1	+ 4
oktober	231	253	231	224	- 22	—	+ 7
november	245	268	245	212	- 23	—	+ 33
december	255	279	255	215	- 24	—	+ 40
1939 januari	259	275	259	239	- 16	—	+ 20
februari	257	283	257	237	- 26	—	+ 20
mars	246	268	243	228	- 22	+ 3	+ 18
april	236	251	233	223	- 15	+ 3	+ 13
maj	222	241	220	216	- 19	+ 2	+ 6
juni	227	241	227	226	- 14	—	+ 1
juli	229	249	229	242	- 20	—	- 13
augusti	220	241	220	231	- 21	—	- 11
september	229	236	229	231	- 7	—	- 2
oktober	241	241	241	241	—	—	—
november	241	241	241	241	—	—	—
december	241	241	241	241	—	—	—
1940 januari	239	239	239	239	—	—	—
februari	239	239	239	239	—	—	—

Tab. 4. Tillverkning och försäljning av mejerismör och ost samt försäljning av mjölk och margarin, i ton.

År och månad	Avgifts- belagd mjölk	Därav konsum- tions- mjölk	Till- verkat mejeri- smör	Inom landet försålt mejeri- smör	Till- verkad ost	Inom landet försåld ost	Försålt mar- garin
1934	2,651,801	797,131	62,510	39,431	31,103	30,824	52,831
1935	2,692,728	817,357	63,452	43 680	31,669	32,385	55,202
1936	2,857,256	848,670	67,168	48,152	37,759	34,498	56,126
1937	2,978,743	863,283	73,247	49,099	35,443	36,613	58,810
1938	3,165,414	887,595	80,103	51,534	36,524	38,816	58,401
1939	3,302,687	907,534	83,735	54,319	43,653	41,406	59,519
1938 januari	255,332	76,855	6,185	3,884	3,175	3,019	4,399
februari	229,831	66,709	5,562	3,330	2,899	2,808	4,642
mars	260,732	81,209	6,108	4,013	3,125	3,036	5,320
april	264,970	76,809	6,336	4,140	3,392	2,868	4,921
maj	283,166	74,548	7,084	4,440	3,557	3,115	4,820
juni	307,334	69,519	8,174	4,709	4,175	3,357	4,782
juli	295,690	72,258	7,889	4,249	3,363	3,754	4,409
augusti	299,303	75,441	7,845	4,851	3,405	3,874	4,674
september	272,306	73,244	7,228	4,653	2,971	4,045	5,234
oktober	245,041	73,378	6,425	4,470	2,142	3,357	4,807
november	221,350	70,973	5,673	4,228	1,834	3,134	5,096
december	230,359	76,652	5,594	4,567	2,486	2,449	5,297
1939 januari	250,816	79,959	5,947	4,302	3,148	2,718	4,491
februari	234,115	74,199	5,447	3,994	2,976	2,995	4,668
mars	260,700	78,508	6,182	4,585	3,524	3,367	5,478
april	274,615	78,634	6,514	4,394	3,958	3,401	4,847
maj	304,824	80,627	7,447	4,751	4,428	3,498	4,915
juni	323,793	77,018	8,305	5,062	5,050	3,769	6,338
juli	310,571	74,350	8,239	4,750	4,221	3,816	3,230
augusti	316,843	72,834	8,422	4,811	4,348	3,997	4,822
september	293,647	68,703	7,976	4,715	4,010	4,322	5,310
oktober	264,346	76,164	7,053	4,041	2,992	3,928	4,837
november	228,503	70,859	6,095	4,355	2,269	3,298	5,509
december	239,914	75,679	6,108	4,559	2,729	2,297	5,074
1940 januari	249,106	72,517	6,427	4,421	3,126	2,414	4,624
februari	235,033	73,482	5,916	4,235	2,667	2,827	4,495

Tab. 5 a. Prisutjämningsbidragen åren 1936—1939, öre/kg.

Prisutjämnings- distrikt	Januari					Februari					Mars				April				Maj				Juni			
	1936	1937	1938	1939	1940	1936	1937	1938	1939	1940	1936	1937	1938	1939	1936	1937	1938	1939	1936	1937	1938	1939	1936	1937	1938	1939
Stockholms	4.60	1	1	1	1	4.80	1	1	1	1	4.78	1	1	1	4.78	1	1	1	4.61	1	1	1	4.21	1	1	1
Smålands	3.78	2.59	1.94	3.09	3.45	3.54	2.76	1.98	2.84	3.29	3.51	2.41	1.76	2.85	3.49	2.92	1.78	2.21	3.24	2.67	1.98	1.58	3.09	2.33	1.64	1.02
V. Sveriges	3.69	2.69	1.94	3.09	3.45	3.82	2.76	1.98	2.84	3.29	3.82	2.41	1.76	2.85	4.38	2.92	1.78	2.21	4.18	2.67	1.98	1.58	3.75	2.33	1.64	1.02
Skånes	3.52	2.19	1.70	2.72	2.62	3.33	2.35	1.71	2.46	2.82	3.22	1.98	1.49	2.51	3.36	2.53	1.56	2.00	3.16	2.38	1.81	1.47	3.11	2.22	1.60	1.00
Värmlands och Dalarnas	6.06	3.62	2.74	3.90	3.45	5.86	3.95	2.57	3.51	3.81	5.70	3.53	2.30	3.47	5.47	3.94	2.25	2.70	5.18	3.62	2.38	1.86	4.70	3.03	2.02	1.20
Mellersta Norrlands	5.77	3.99	5.25	5.34	5.06	6.93	4.00	4.49	5.12	5.12	5.60	3.89	4.28	4.72	5.63	3.98	4.00	4.47	5.14	4.20	4.39	3.89	5.17	4.13	4.24	3.37
Västerbottens ¹	5.77	3.99	4.69	4.77	5.03	6.93	4.00	4.62	4.63	5.10	5.60	3.89	3.87	4.55	5.63	3.98	3.93	4.37	5.14	4.20	4.47	4.16	5.17	4.13	4.44	3.81
Norrbottnens	6.33	7.25	7.40	7.17	8.87	7.76	7.62	7.34	6.94	10.04	6.52	7.94	6.21	6.75	6.19	7.74	6.02	6.36	5.85	7.71	6.54	6.09	6.91	6.90	6.33	5.39
Hela riket	4.05	2.67	2.15	3.30	3.52	4.12	2.84	2.16	3.04	3.51	4.01	2.49	1.91	3.04	4.18	3.01	1.94	2.48	3.96	2.80	2.17	1.81	3.72	2.49	1.85	1.24

Prisutjämnings- distrikt	Juli				Augusti				September				Oktober				November				December			
	1936	1937	1938	1939	1936	1937	1938	1939	1936	1937	1938	1939	1936	1937	1938	1939	1936	1937	1938	1939	1936	1937	1938	1939
Stockholms	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Smålands	3.75	2.59	2.34	1.30	3.81	2.66	2.61	2.04	3.40	3.03	3.07	2.69	3.69	3.37	3.97	2.90	2.57	2.95	4.31	3.76	2.55	3.01	4.08	3.70
V. Sveriges	3.75	2.59	2.34	1.30	3.81	2.66	2.61	2.04	3.40	3.03	3.07	2.69	3.69	3.37	3.97	2.90	2.57	2.95	4.31	3.76	2.55	3.01	4.08	3.70
Skånes	3.41	2.40	2.24	1.26	3.55	2.52	2.48	2.00	3.08	2.80	2.93	2.61	3.19	3.00	3.54	2.65	2.16	2.52	3.74	3.29	2.16	2.61	3.68	3.69
Värmlands och Dalarnas	5.46	3.72	2.92	1.51	5.36	3.50	3.19	2.33	4.41	3.95	3.74	2.94	5.20	4.48	4.84	3.29	3.86	4.10	5.46	4.30	3.71	4.07	5.22	5.09
Mellersta Norrlands	5.71	4.64	5.13	4.07	6.02	6.26	5.57	4.52	5.39	5.59	5.50	3.91	5.74	5.96	6.36	5.77	4.92	5.68	6.88	6.06	4.17	5.86	6.35	5.74
Västerbottens ²	5.71	5.24	5.04	4.41	6.02	5.72	5.15	4.80	5.39	5.68	5.34	4.48	5.74	5.67	5.97	5.77	4.92	4.89	5.83	5.89	4.17	5.02	5.35	5.51
Norrbottnens	8.53	8.96	7.44	6.21	10.05	11.45	8.15	7.33	9.85	11.30	8.26	6.72	12.65	14.08	10.25	9.45	9.16	8.90	9.11	8.83	7.82	8.08	8.13	8.76
Hela riket	3.90	2.76	2.56	1.55	3.98	2.86	2.83	2.27	3.54	3.21	3.31	2.88	3.78	3.51	4.15	3.16	2.67	3.08	4.48	3.99	2.64	3.18	4.31	4.08

¹ För Mälardalen och Örebro län utgå prisutjämningsbidrag med 15 % samt för Östergötlands, norra Kalmar och Gotland med högst 5 % högre belopp än för Småland och Västra Sveriges distrikt.

² Före 1 juli 1937 ingick Västerbotten i Mellersta Norrlands prisutjämningsdistrikt.

Tab. 5 b. Nettoprisutjämningsbidrag¹.

År och månad	Mälardalen och Örebro län ²	Östergötland, norra Kalmar och Gotland	Småland och Blekinge	Västra Sverige	Skåne	Värmland och Dalarna	Mell. Norrland	Västerbotten län	Norrbotens län	Hela riket
1936 januari	2.60		1.78	1.59	1.52	4.06	3.77		4.33	2.05
februari	2.80		1.54	1.82	1.33	3.86	4.93		5.76	2.12
mars	2.78		1.51	1.82	1.22	3.70	3.60		4.62	2.01
april	2.78		1.49	2.38	1.36	3.47	3.63		4.19	2.18
maj	2.61		1.24	2.18	1.16	3.18	3.14		3.85	1.96
juni	2.21		1.09	1.75	1.11	2.70	3.17		4.91	1.72
juli	2.31	1.94	1.75	1.75	1.41	3.46	3.71		6.53	1.90
augusti	2.38	2.00	1.81	1.81	1.55	3.36	4.02		8.05	1.98
september	1.91	1.67	1.40	1.40	1.08	2.41	3.39		7.85	1.54
oktober	2.24	1.87	1.69	1.69	1.19	3.20	3.74		10.65	1.78
november	1.46	1.20	1.07	1.07	0.66	2.36	3.42		7.66	1.17
december	1.43	1.18	1.05	1.05	0.66	2.21	2.67		6.32	1.14
1937 januari	1.48	1.22	1.09	1.09	0.69	2.12	2.49		5.75	1.17
februari	1.67	1.40	1.26	1.26	0.85	2.45	2.50		6.12	1.34
mars	1.27	1.03	0.91	0.91	0.48	2.03	2.39		6.44	0.99
april	1.36	1.07	0.92	0.92	0.53	1.94	1.98		5.74	1.01
maj	1.07	0.80	0.67	0.67	0.38	1.62	2.20		5.71	0.80
juni	0.68	0.45	0.33	0.33	0.22	1.03	2.13		4.90	0.49
juli	0.98	0.72	0.59	0.59	0.40	1.72	2.64	3.24	6.96	0.76
augusti	1.06	0.79	0.66	0.66	0.52	1.50	4.26	3.72	9.45	0.86
september	1.48	1.18	1.03	1.03	0.80	1.95	3.59	3.68	9.30	1.21
oktober	1.88	1.54	1.37	1.37	1.00	2.48	3.96	3.67	12.08	1.51
november	1.89	1.60	1.45	1.45	1.02	2.60	4.18	3.39	7.40	1.58
december	1.96	1.66	1.51	1.51	1.11	2.57	4.36	3.52	6.58	1.68
1938 januari	1.23	1.04	0.94	0.94	0.70	1.74	4.25	3.69	6.40	1.15
februari	1.28	1.08	0.98	0.98	0.71	1.57	3.49	3.62	6.34	1.16
mars	1.02	0.85	0.76	0.76	0.49	1.30	3.28	2.87	5.21	0.91
april	1.04	0.87	0.78	0.78	0.56	1.25	3.00	2.93	5.02	0.94
maj	0.78	0.58	0.48	0.48	0.31	0.88	2.89	2.97	5.04	0.67
juni	0.39	0.22	0.14	0.14	0.10	0.52	2.74	2.94	4.83	0.35
juli	0.69	0.46	0.34	0.34	0.24	0.92	3.13	3.04	5.44	0.56
augusti	1.00	0.74	0.61	0.61	0.48	1.19	3.57	3.15	6.15	0.83
september	1.53	1.22	1.07	1.07	0.93	1.74	3.50	3.34	6.26	1.31
oktober	2.57	2.17	1.97	1.97	1.54	2.84	4.36	3.97	8.25	2.15
november	2.96	2.53	2.31	2.31	1.74	3.46	4.88	3.83	7.11	2.48
december	2.69	2.28	2.08	2.08	1.68	3.22	4.35	3.35	6.13	2.31
1939 januari	2.55	2.24	2.09	2.09	1.72	2.90	4.34	3.77	6.16	2.30
februari	2.26	1.98	1.84	1.84	1.46	2.51	4.12	3.63	5.94	2.04
mars	2.27	1.99	1.85	1.85	1.51	2.47	3.72	3.65	5.75	2.04
april	1.54	1.32	1.21	1.21	1.00	1.70	3.47	3.37	5.36	1.43
maj	0.81	0.65	0.58	0.58	0.47	0.86	2.89	3.16	5.09	0.81
juni	0.17	0.07	0.02	0.02	—	0.20	2.37	2.81	4.39	0.24
juli	-0.51	-0.64	-0.70	-0.70	-0.74	-0.49	2.07	2.41	4.21	-0.45
augusti	0.34	0.14	0.04	0.04	—	0.33	2.52	2.80	5.33	0.27
september	1.09	0.82	0.69	0.69	0.61	0.94	1.91	2.48	4.72	0.88
oktober	1.33	1.04	0.90	0.90	0.65	1.29	3.77	3.77	7.45	1.16
november	2.32	1.94	1.76	1.76	1.29	2.30	4.06	3.89	6.83	1.99
december	2.25	1.88	1.70	1.70	1.69	3.09	3.74	3.51	6.76	2.08
1940 januari	2.46	2.12	1.95	1.95	1.12	1.95	3.56	3.53	7.37	2.02
februari	2.28	1.95	1.79	1.79	1.32	2.31	3.62	3.60	8.54	2.01

¹ Mjölkvavgiften har varit 2 öre januari—oktober 1936, 1.5 öre november 1936—mars 1937, 2 öre april—oktober 1937, 1.5 öre november—december 1937, 1 öre januari—april 1938, 1.5 öre maj—juni 1938, 2 öre juli—december 1938, 1 öre januari—juni 1939, 2 öre juli—december 1939 samt 1.5 öre fr. o. m. januari 1940.

² Fr. o. m. juli 1936 t. o. m. juni 1937 tillhörde Örebro län gruppen Östergötland, norra Kalmar och Gotland.

Tab. 6. Import av mjölk, grädde, smör och ost samt import och export av margarin, i ton.

År och månad	Import av mjölk och grädde				Import av naturligt smör	Import av ost		Margarin	
	konden-serad mjölk	torr-mjölk	andra slag			dessert-ost	annan ost	Import	export
			mjölk	grädde					
1929	.	224	.	36	11	182	459	2,381	133
1930	207	177	36	27	8	183	485	1,895	118
1931	165	172	21	16	18	216	551	1,407	163
1932	65	253	59	1	15	141	333	1,037	295
1933	26	175	191	0.4	33	158	303	934	241
1934	4	24	12	1	2	195	370	648	121
1935	6	59	16	4	608	216	917	11	181
1936	15	173	13	4	188	248	1,352	1	173
1937	26	219	19	4	0.4	311	778	2	146
1938	8	392	20	4	1	338	886	2	189
1939	5	659	25	4	4	422	1,381	55	110
1938 januari	2.2	21	0.3	0.2	—	16	51	0.2	12
februari	0.2	16	0.3	0.2	—	27	43	0.3	24
mars	1.2	10	3.7	0.8	0.1	30	54	0.3	19
april	1.8	10	4.6	0.5	.	23	68	0.3	17
maj	—	32	3.2	1.1	.	27	48	0.2	10
juni	0.4	10	1.5	0.4	—	14	47	0.1	14
juli	—	9	2.4	0.4	.	17	38	0.1	14
augusti	1.0	33	2.7	0.5	.	21	50	.	17
september	1.0	17	0.7	0.8	0.2	35	82	0.1	19
oktober	.	118	0.3	.	0.2	37	84	0.1	16
november	1.1	68	0.2	0.2	0.1	44	174	0.1	17
december	0.2	49	0.3	.	0.1	44	145	0.4	12
1939 januari	—	56	0.2	0.2	0.2	24	56	0.3	15
februari	1.0	67	0.8	.	0.2	28	146	1.9	13
mars	.	49	4.9	0.7	0.2	36	208	5.6	25
april	.	55	5.9	0.7	0.2	36	139	9.4	10
maj	1.0	53	4.2	0.8	0.3	41	86	6.1	8
juni	0.8	49	3.1	0.6	0.2	32	87	8.2	17
juli	.	49	2.5	0.5	0.3	29	45	10.2	5
augusti	1.0	54	3.7	0.5	0.3	26	90	7.7	9
september	—	48	0.4	0.1	0.3	37	126	3.2	8
oktober	—	79	—	—	0.3	47	92	1.1	.
november	1.0	58	.	0.2	0.5	49	151	.	.
december	1.1	42	—	.	0.4	39	156	0.8	1
1940 januari	—	59	.	.	0.9	15	21	—	—
februari	—	9	.	.	1.4	15	37	—	.

Tab. 7. Import av får-, häst- och nötkött samt fläsk, i ton.

År och månad	Fårkött	Hästkött	Nötkött	F l ä s k		
				Totalt	därav färskt	därav andra
1929.....	432	753	177	2,578	164	2,414
1930.....	687	1,058	350	2,263	83	2,180
1931.....	833	932	410	1,386	124	1,262
1932.....	603	353	349	995	180	815
1933.....	650	163	234	1,611	115	1,496
1934.....	656	215	434	1,523	250	1,273
1935.....	934	505	1,356	3,724	2,026	1,698
1936.....	673	964	1,553	3,098	1,219	1,879
1937.....	606	841	1,272	1,717	68	1,649
1938.....	602	791	1,158	2,198	258	1,940
1939.....	602	960	1,427	2,833	729	2,104
1938 januari.....	52	29	96	313	9	304
februari.....	45	13	120	107	8	99
mars.....	125	111	110	163	5	158
april.....	93	124	145	128	5	123
maj.....	53	53	93	73	5	68
juni.....	45	132	74	125	3	122
juli.....	25	81	145	85	3	82
augusti.....	35	100	120	94	5	89
september.....	31	54	86	224	28	196
oktober.....	28	49	44	220	57	163
november.....	38	28	40	315	53	262
december.....	31	17	82	343	80	263
1939 januari.....	56	74	132	433	88	345
februari.....	60	18	144	165	52	113
mars.....	131	64	94	205	24	181
april.....	76	56	108	206	27	179
maj.....	42	97	80	166	7	159
juni.....	42	105	59	136	5	131
juli.....	31	104	119	59	29	30
augusti.....	30	140	153	163	52	111
september.....	47	67	300	513	253	260
oktober.....	31	77	63	353	176	177
november.....	34	75	83	240	8	232
december.....	22	79	93	193	9	184
1940 januari.....	57	80	7	316	4	312
februari.....	10	60	.	279	—	279

Tab. 8. Vid slakthus, kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer undersökta slaktdjur m. m.

År och månad	Besiktigade hela kroppar				Betäckta suggor	Tjänstbara galtar
	Stor- boskap	K a l v		Svin		
		större	mindre			
1929	237,250	340,171	250,512	956,299	.	.
1930	236,284	384,308	232,192	1,194,106	.	.
1931	221,252	390,634	223,262	1,395,581	.	.
1932	231,413	408,698	226,720	1,323,415	.	.
1933	242,588	416,089	236,485	1,313,452	.	.
1934	250,617	402,872	250,639	1,389,728	255,886	4,681
1935	269,039	410,743	285,198	1,240,433	264,271	4,240
1936	296,268	436,710	351,466	1,287,718	284,044	4,156
1937	341,551	462,861	410,146	1,441,639	258,967	3,931
1938	371,014	500,764	435,640	1,434,096	272,789	3,778
1939	393,185	516,095	465,735	1,576,152	282,702	3,747
1938 januari	28,248	31,428	35,274	104,467	22,374	3,812
februari	27,405	31,432	30,945	112,647	19,806	3,768
mars	32,004	39,864	42,812	123,003	23,287	3,741
april	29,503	38,137	44,555	118,903	25,818	3,829
maj	31,255	45,835	43,255	109,628	27,548	3,801
juni	27,588	50,093	34,529	112,610	22,903	3,782
juli	26,883	47,892	34,515	116,281	21,130	3,811
augusti	31,695	47,401	33,518	120,093	18,544	3,763
september	34,930	48,578	26,980	120,864	19,392	3,795
oktober	34,372	41,890	32,672	124,231	23,228	3,805
november	36,815	38,100	38,242	133,581	25,597	3,700
december	30,816	40,114	38,343	137,788	23,162	3,729
1939 januari	30,545	33,038	38,645	122,881	24,863	3,734
februari	28,770	33,922	33,638	113,205	23,638	3,667
mars	33,445	42,704	44,385	138,745	26,084	3,663
april	29,480	40,700	49,468	129,800	28,814	3,763
maj	33,329	50,027	45,797	133,921	28,849	3,834
juni	30,761	53,540	39,381	130,643	22,938	3,793
juli	29,186	49,306	36,528	133,373	22,108	3,772
augusti	32,878	47,940	34,785	137,650	20,629	3,738
september	35,991	43,822	26,367	112,180	20,415	3,801
oktober	38,163	45,229	33,991	130,566	21,496	3,774
november	37,392	38,838	41,475	137,895	21,713	3,706
december	33,245	37,029	41,275	155,293	21,155	3,721
1940 januari	35,282	33,038	45,096	127,669	18,902	3,655
februari	33,921	34,245	39,695	145,831	16,134	3,561

Tab. 9. Priser på spannmål, fodersäd och kraftfoder, kr/100 kg.

År och månad	V e t e			R å g		Jordnötskakor		Sojamjöl		M a j s		Vetekli	Havre	
	Svenskt vete	Manitoba cif svensk hamn ¹	La Plata cif svensk hamn ¹	Svensk råg	Polsk ² råg cif svensk hamn ¹	I Sverige	Cif svensk hamn ¹	I Sverige	Cif svensk hamn ¹	I Sverige	Cif svensk hamn ¹	I Sverige	I Sverige	
1 1925—29	22.66	29.10	25.15	20.42	19.83	20.80	.	20.26	.	17.14	15.14	14.41	15.47	1
2 1934	16.97	17.45	13.28	15.69	9.49	15.21	11.49	14.71	11.30	13.01	9.20	11.76	11.83	2
3 1935	16.69	18.59	15.07	15.59	—	17.44	11.99	16.90	11.63	15.51	8.05	12.85	12.15	3
4 1936	17.01	20.19	19.72	15.92	13.56	19.08	14.24	18.83	13.34	15.93	9.08	13.70	12.77	4
5 1937	19.60	26.97	23.89	18.29	19.80	19.69	15.00	19.24	14.82	16.33	12.40	14.38	15.58	5
6 1938	18.85	21.81	18.29	17.27	—	19.60	13.78	19.54	14.19	16.83	12.39	13.90	13.62	6
7 1939	17.99	³ 15.83	13.13	17.29	11.90	21.23	³ 12.71	21.58	³ 13.92	18.61	³ 10.76	13.39	13.03	7
8 1938 januari	19.84	30.71	22.64	18.38	—	19.90	14.75	19.25	14.55	17.57	15.73	14.08	15.31	8
9 februari	20.49	30.43	22.36	18.51	—	19.75	13.60	19.22	14.43	17.35	12.79	14.34	15.34	9
10 mars	20.47	29.50	21.43	18.21	—	19.15	13.23	18.97	13.95	16.99	12.64	14.39	14.99	10
11 april	20.82	26.27	20.92	18.16	—	18.53	13.23	18.50	13.53	16.84	12.99	14.32	14.74	11
12 maj	21.19	23.60	19.97	18.60	—	18.46	14.28	18.51	14.42	17.21	13.13	14.52	15.04	12
13 juni	—	19.81	18.56	—	—	19.10	13.85	19.02	14.40	16.83	12.31	14.29	—	13
14 juli	—	18.91	18.10	—	—	19.55	14.54	19.58	14.30	16.20	12.75	14.15	—	14
15 augusti	17.58	17.37	16.55	16.41	—	19.51	14.40	19.62	14.30	15.95	11.59	13.67	—	15
16 september	17.17	16.33	15.51	16.20	—	19.75	—	19.94	14.25	15.92	11.11	13.67	12.48	16
17 oktober	17.03	16.20	15.05	16.13	—	20.50	13.55	20.73	13.74	17.00	10.85	13.96	12.54	17
18 november	17.00	16.21	14.49	16.08	—	20.50	13.07	20.63	13.85	16.66	10.56	12.64	11.31	18
19 december	16.95	16.39	13.89	16.02	—	20.49	13.08	20.56	14.50	17.42	12.24	12.75	10.85	19
20 1939 januari	17.20	16.32	13.61	16.25	12.85	20.49	13.07	20.58	13.90	18.04	12.30	12.79	11.51	20
21 februari	17.39	16.29	13.59	16.40	11.54	20.33	12.33	20.53	13.60	18.26	11.27	12.79	11.57	21
22 mars	17.46	16.09	13.16	16.44	11.44	19.96	12.26	20.32	13.62	18.22	10.65	12.51	11.25	22
23 april	17.59	15.93	13.12	16.59	12.33	19.85	12.60	20.39	13.80	18.26	10.74	12.26	11.20	23
24 maj	17.74	16.55	13.62	16.74	—	19.99	12.78	20.55	13.91	18.70	10.61	12.29	11.44	24
25 juni	—	15.98	13.19	—	11.75	20.00	12.94	20.77	14.38	18.66	10.58	12.26	12.20	25
26 juli	—	14.96	12.58	—	—	21.18	12.89	22.00	14.19	18.13	9.99	12.54	—	26
27 augusti	16.72	14.71	12.17	15.81	11.46	21.19	12.84	22.04	13.93	17.88	9.90	12.74	—	27
28 september	17.12	—	—	16.48	—	21.97	—	22.75	—	19.32	—	13.70	13.86	28
29 oktober	18.73	—	—	18.23	—	⁴ 24.00	—	⁴ 23.00	—	20.65	—	14.85	15.17	29
30 november	19.93	—	—	19.87	—	24.00	—	23.00	—	—	—	15.76	15.91	30
31 december	20.04	—	—	20.09	—	24.00	—	23.00	—	—	—	16.13	16.17	31
32 1940 januari	20.12	—	—	20.27	—	24.00	—	23.00	—	⁴ 18.50	—	16.16	16.26	32
33 februari	20.42	—	—	20.49	—	24.00	—	23.00	—	18.50	—	16.54	17.02	33

¹ Cif svensk hamn, inklusive tull, för majs tillkommer dessutom införselavgift, för jordnötskakor och sojamjöl särskild skatt. — ² Polsk råg har under dessa år endast noterats tillfälligtvis. — ³ Medelpris fram till krigsutbrottet. — ⁴ Av staten fastställda priser.

**Tab. 10. Inhemsk försäljning och import av vissa skattepliktiga fodermedel
m. m., i ton.**

År och månad	Inhemsk försäljning av sv. olje- kaksfoder	Import av oljekakor och olje- kaksmjöl	Summa inhemsk försälj- ning och import	Import av annat krea- tursfoder (stat. nr 366 —68 och 371—72)	Import av majs	Import av kli
1929.....	.	—	—	—	76,668	40,257
1930.....	.	179,034	—	9,075	134,634	40,782
1931.....	.	234,263	—	8,825	353,055	80,906
1932.....	.	148,607	—	5,331	243,949	33,026
1933.....	.	150,859	—	8,185	265,350	62,278
1934.....	52,780	190,128	242,908	8,234	107,186	38,158
1935.....	59,919	200,419	260,338	4,802	43,009	8,775
1936.....	65,111	158,630	223,741	5,444	76,043	10,199
1937.....	76,367	223,060	299,427	8,508	185,239	48,607
1938.....	75,991	251,559	327,550	7,495	172,088	49,115
1939.....	75,524	167,197	242,721	6,334	42,462	13,097
1938 januari	5,637	20,443	26,080	831	13,878	1,488
februari	6,672	23,681	30,353	602	22,449	1,633
mars	10,018	33,484	43,502	510	16,579	3,657
april	6,430	28,651	35,081	345	13,160	4,091
maj	6,462	18,341	24,803	410	10,011	3,637
juni	15,070	23,763	38,833	268	17,049	2,624
juli	2,039	14,058	16,097	575	38,593	4,491
augusti	3,743	27,235	30,978	1,000	17,266	7,502
september	8,064	15,455	23,519	1,171	11,612	8,887
oktober.....	4,705	16,292	20,997	833	5,738	4,147
november.....	3,676	12,287	15,963	560	3,662	4,561
december	3,475	17,805	21,280	531	2,667	2,324
1939 januari	5,808	21,011	26,819	461	3,462	2,607
februari.....	5,945	18,359	24,304	293	3,169	1,480
mars	6,428	14,209	20,637	224	2,575	1,746
april	6,908	18,003	24,911	370	1,440	1,215
maj	6,442	16,341	22,783	501	1,064	979
juni	5,443	12,502	17,945	453	4,080	822
juli	2,806	9,180	11,986	192	9,883	531
augusti	3,366	15,454	18,820	520	6,676	451
september	4,341	8,305	12,646	406	5,175	360
oktober.....	5,344	11,293	16,637	682	869	280
november.....	7,890	12,712	20,602	948	2,659	1,011
december	14,803	9,830	24,633	1,284	1,410	1,615
1940 januari	7,455	28,151	35,606	356	17,513	1,073
februari	8,446	5,255	13,701	479	6,027	2,354

Tab. 11. Sammanställning av under senare år uppnådd förräntning av lantbrukskapitalet vid olika storleksgrupper av bokföringskontrollerade jordbruk.

Svs-området = Södra Sveriges vete- och sockerbetsområde.
 MS-området = Mellersta Sverige.
 SN-området = Södra och mellersta Norrland.
 ÖN-området = Övre Norrland.

Vid storleksgrupperingen har följande indelning använts:

		Jordbruksjord, hektar
Grupp	I	upp till 10.0
,	II	10.1— 25.0
,	III	25.1— 50.0
,	IV	50.1—100.0
,	V	över 100.0

De i tabellen upptagna medeltalen äro vägda medeltal för resp. storleksgrupper, d. v. s. medeltalen avse förräntningsresultaten för hela den kontrollerade arealen jordbruksjord inom gruppen ifråga. Motsvarande medeltal per brukningsdel räknat (ovägda medeltal) kunna i någon mån avvika från de vägda medeltalen.

Det är att märka, att antalet kontrollerade jordbruk är särskilt lågt i grupp I i Svs- och i grupp IV i MS-området.

S t o r l e k s g r u p p e r

Svs-området:		I	II	III	IV	V
1929—1930		—	—	2.7	4.9	3.7
1930—1931		—	—	3.2	3.7	2.0
1931—1932		—	2.0	2.8	1.5	0.6
1932—1933		—	4.4	4.8	4.8	3.5
1933—1934		—	5.0	5.8	5.9	4.7
1934—1935		5.0	6.7	5.6	6.3	6.2
1935—1936		2.3	6.2	6.4	5.9	6.1
1936—1937		4.3	6.0	5.7	5.4	5.5
1937—1938		4.2	6.2	6.9	7.0	6.7
1938—1939		5.0	7.2	7.0	6.7	6.4
1924—1929		—	—	—	—	2.6
1931—1934		—	3.8	4.5	4.1	2.9
1934—1937		3.9	6.3	5.9	5.9	5.9

MS-området:		I	II	III	IV	V
1929—1930		4.2	3.6	2.4	1.0	0.3
1930—1931		2.5	2.0	2.4	1.0	—0.1
1931—1932		—0.1	—0.9	1.6	—1.1	—1.4
1932—1933		0.2	1.1	2.1	1.7	1.3
1933—1934		1.1	2.0	3.6	1.7	1.7
1934—1935		2.2	5.1	6.3	5.0	5.4
1935—1936		2.6	4.2	4.6	3.1	3.2
1936—1937		2.8	4.2	5.2	2.1	3.1
1937—1938		3.2	4.5	5.4	3.5	4.3
1938—1939		2.4	4.4	5.2	4.6	3.8
1924—1929		3.7	3.5	—	2.8	1.5
1931—1934		0.4	0.7	2.4	0.8	0.5
1934—1937		2.5	4.5	5.4	3.4	3.9

SN-området:		I	II	ÖN-området:	
		I	II	I	II
1929—1930		2.8	2.5	2.6	1.8
1930—1931		1.1	3.5	0.7	1.3
1931—1932		—0.2	1.8	—0.6	1.2
1932—1933		0.3	0.0	—1.6	0.1
1933—1934		—2.5	0.6	—1.4	—0.2
1934—1935		0.9	3.9	0.5	1.3
1935—1936		2.9	4.0	1.0	2.5
1936—1937		1.6	2.9	2.2	3.6
1937—1938		1.3	3.7	1.7	2.8
1924—1929		—	—	1.5	2.0
1931—1934		—0.8	1.2	—1.2	0.4
1934—1937		1.8	3.6	1.2	2.5